

DUELY

**Antonín
Bajaja**

Hledáte místo, kde...

... můžete celý den studovat nebo pracovat?

... seženete knížku pro zábavu, do školy, k poučení?

... stahujete e-knihy, posloucháte hudbu, tisknete 3D?

... osobně potkáte české i světové autory?

... můžete zajít na koncert, filmy artové i 3D?

Právě jste ho našli!

Městská knihovna v Praze

43 poboček, **3** pojízdné knihovny, **4 000** akcí ročně,
2 000 000 dokumentů, **60** Kč za registraci

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.e-knihovna.cz

www.facebook.com/knihovna

Duely

Antonín Bajaja

Znění tohoto textu vychází z díla [Duely](#) tak, jak bylo vydáno nakladatelstvím Host v Brně v roce 2015. Pro potřeby vydání Městské knihovny v Praze byl text redakčně zpracován.

§

Text díla (Antonín Bajaja: Duely), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), je vázán autorskými právy a jeho použití je definováno [Autorským zákonem](#) č. 121/2000 Sb.

Vydání (obálka, upoutávka, citační stránka a grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 26. 2. 2021.

OBSAH

PRVNÍ DUEL.....	9
Středa, 15. 11. 1978 17 hodin	10
1969 Zvlášť horký podzimek.....	12
17:29	13
1969.....	16
18:07	18
1970 Asi konec července.....	20
18:32	22
1970 V následujících třech hodinách.....	22
18:36	27
1971 Určitě leden.....	28
18:54	32
Dál na cestě k pasekám.....	32
19:03	35
1971 Asi květen	36
19:20	41
1971 Konec října	41
19:25	43
1972 Únor.....	43
1972 Podzim	48
19:55	54
1972 Podzim (stále u Koldůchů)	61
20:36	67
1972 Opět u Koldůchů	68
20:57	71
1972 Dva tři dny po návštěvě u Koldůchů	73
1973 Březnové ráno	75
21:15	80
1977 Začátek ledna	81

1977 Léto	83
1977 Asi prosinec	87
1978 Únor.....	89
Březen.....	90
Duben	90
Květen.....	90
Červenec.....	91
Srpen.....	91
Září.....	92
21:18.....	96
Sobota, 4. 11. 1978.....	100
Čtvrtek, 9. 11. 1978	100
Pátek, 10. 11. 1978.....	102
Pondělí, 13. 11. 1978.....	102
Středa, 15. 11. 1978 15 hodin.....	104
16:05	105
16:17	106
21:36	107
16:22	109
DRUHÝ DUEL.....	110
1987.....	111
Čtvrtek	112
V polovině května	113
Úterý	175
Ke konci června.....	181
Středa	236
Začátek července.....	240
Pondělí	275
Na přelomu srpna a září.....	278
Sobota.....	338
Konec babího léta.....	339

Sobota	357
Konec babího léta	358
Sobota Konec babího léta	359

*Pravda možná jednou zvítězí,
ale nám už to vadit nebude.*

PRVNÍ DUEL

Středa, 15. 11. 1978

17 hodin

– JÁ!

Pršela voda se sněhem. Ten bělošedý mrak, který ulehl na zem jak urousaný čuvač. Občas se otřepal, aby mu nezateklo do kožichu. Otřepal se, až to v nahých větvích zámeckého parku odpovédělo zavráním. Hromady suchého listí odvezly nákladáky na městské smetiště hned po Martinovi. Z vůní a svitů babího léta nezbyla ani špetka; o jiskřivosti čerstvého prašanu se začalo snít jen dětem, kterým rodiče (jaksi unaveně) slibovali: Kateřina na blátě – Vánoce na ledě.

Ing. Alois Kvasil, CSc. (tak to stálo na jeho vizitce), mrkl na hodinky (17:01) a uvědomil si, že vlastně utíká a zároveň čeká. Ale že musí čekat: ono dlouho odkládané setkání (s kým?) ho tentokrát nemine.

Promáčenými pískovými chodníky parku se plížily dušičky. Dušičky. Dávno minul jejich svátek, a ony se stále plížily. Kanuly kůrou kaštanů, rozpraskanou jak někdejší roky. Kapaly z platanového haluzí, pleskaly do kalužin. V šeru opuštěného tržiště postávala poslední babka nabízející nikomu pár neřestně bujných chryzantém. Stín.

– JÁ! ozvalo se neodbytněji.

Já? napadlo Lojzu, mírně naklonil deštník a pohlédl směrem k parkovišti: zůstal zírat na stříbrnou limuzínu s velikými, snad labutími křídly, křídla několikrát vznešeně mávla a (tak se to v podivném světle zářivek jevílo) splynula s karoserií. Potom si všiml muže, co seděl za volantem, co se vykláněl z otevřeného okýnka a ptal se: – Ty už mě, JÁ, nepoznáváš?

– Ale ano... ahoj, řekl JÁ. Nasadil úsměv a doufal, že mu příští okamžiky vyťuknou totožnost chlapíka v labutí limuzíně z paměti na jazyk.

I ten doufal. Čekal. Snad pět, snad deset chvil. – Já jsem přece TY, vykřikl nakonec.

– Jak se máš? zatvářil se Lojza neutrálně.

– Ještě ti to nedošlo? zeptal se TY a pokračoval v identifikaci. Byl jsem Stanley a ty Livingstone, když jsme objevovali Afriku... snů. Pamatuješ? Doctor Livingstone! I presume!

– Stanley, zvolal JÁ. A TY přidal otázku: – Proč se snažíš zlézt Mount Everest?

– Protože... (Neví, jak dál, čelo se mu krabatí, moc rád by věděl, ale je to tak dávno, co byl Hillarym.)

– Protože existuje, pomohl mu TY.

– Ano, prohodil JÁ. Buďto se zastyděl, nebo zesmutněl. (Měli jeden kopačák, jedny poklady a přísahy ukryté v betonových bunkrech z druhé světové války, v bunkrech ve žlebě pod jabloňovým sadem, mnoho dobrodružství, malérů, knih... a jednu první lásku, která se jmenovala Zita. Hrála na klavír Bugatti-step. Když ji doprovázeli z tanečních, líbala ústy plnými mátové žvýkačky. To jim chutnalo. Ale po závěrečném plese se JÁ TY zeptal: Šáhnul sis? – Ano, má je pořádné, culil se TY. – Já nemyslím prsa, já myslím, jestli sis šáhnul mezi stehna, zašklebil se JÁ, zašklebil se jako znalec. – Ne, špitl TY a JÁ dodal: Ženskou poznáš, až když si na ni šáhneš.)

TY se zasmál.

JÁ pokrčil rameny a řekl: Tys toho moc neužil.

Na to se dalo jen přitakat a TY přitakal, ale jaksi divně. Oba umlkli. Vážili těžknoucí slova. Nebo tušili, že k rozpakům nestačí jen léta se nevidět. Taková umlknutí se naplňují minulostmi, které se do nás vtiskly jak do jílu – líp, než se staly.

– Pojdme si někam sednout, ozval se konečně TY. Letadlo mi startuje až za pět hodin.

– Ty někam letíš?

– Do Austrálie. Potom na Fidži, na Aljašku a potom...

– Hmm? To ti teda závidím, pronesl žertovně JÁ, ale myslel to vážně. Austrálie...

– Její šachovnicový vzhled vždy a zcela právem dráždil vznětlivého učence Peganela. Tehdy bylo na tomto velikém oceánijském ostrově šest provincií: Nový Jižní Wales s hlavním městem Sydney, Queensland s hlavním městem...

– Děti kapitána Granta, přerušil ho JÁ. Za tři čtyři vteřiny dodal: – Můžem zajít třeba ke Slunci. – Kam? – Do vinárny. – Neznám. Je to daleko? – Pár minut.

Číšník přinesl objednanou sedmičku sauvignonu. Způsobně odlil. Lojza ochutnal, přikývl a ledabyly konstatoval: „V pořádku.“ Číšník sklenici doplnil, uklonil se a odešel.

– Mají to přechlazené, prohlásil popravdě JÁ. – Proč jsi mu to neřekl? – Nemělo by to smysl.

TY chtěl něco podotknout. Potom řekl: – Tož na zdraví, Hillary. Na ten Mount Everest. A na tajemnou řeku Kongo, doktore Livingstone, uzavřel přípitek. Cinknutí sklenice o láhev. První doušek.

1969

Zvlášť horký podzimek

Je to už dávno. Asi rok po promoci, pár dnů po vojně a mnoho před špetkou poznání. (Zlatý civil!) Brodil jsem se zářijovou otavou vzhůru žlebem, abych vyřídil vzkaz. Na obličej se mi v potném horu lepily kravincové mušky a od lesa se tomu pošklebovalo stádo jalovic. Možná že nepošklebovalo. Že jen tak postávalo a polehávalo a zádumčivě přežvykovalo. Do rytmu s pulsem v mých spáncích kukala kukačka. (Kukají v září kukačky?)

Nebo ržály kobyly, bubnovali datlové, vztekali se cvrčci... co já vím? Ale ano: slyším, že někde na vrcholu toho úžlabí kdákala

slepice. Do celého světa vykřikovala, že snesla vejce. Ještě jsem nevěděl, že každá chvílka je životní premiérou.

Už je tu jabloňový sad. A Lojzek. Pasecký Krakonoš. Opírá se o nejsukovatější jabloň ze všech jabloní. Slepice ještě jednou vřískla. Umlkla. Ticho. Jen vosy, chitinové motory na plné obrátky, opřádaly svými černožlutými nálety děravé jablko.

Lojzek. V paprčích drží dubový klacek a má ho zabodnutý do krtičince; a tak, jak se hřbetem opírá o kmen jabloně, zrovna tak třímá své dřevovaté žezlo. Kolmo ke středu Země. Imperátor s nataženými pažemi. Pod kosmatým obočím ani záblesk dobrého dne. Pravý hnát obutý do obrovské gumové holínky zvedl pár centimetrů nad pošlapanou trávu a podpatkem rozdrtil vosí hody. Šťavnatě to křuplo. „C-co tu chceš, ogaro?“

Chtělo se mi říct „nic“ a odejít. Řekl jsem: „Vy jste pan Dlouhý?“

Vytáhl své žezlo z krtčí hromady, odpálkoval rozdrcené zbytky kamsi daleko a levačkou si posunul kšiltovku (celuloidový štítek měl barvu kravince) směrem k obočí: „C-cože?“ zahřměl.

„Posílá mě inženýr Landsfeld, abych panu Dlouhému vyřídil, že zítra se budou vážit jalovice.“

„Já su Koldůch!“

„Ale-ale to-tož promiňte,“ rozkoktal jsem se.

„J-já ťa rozškubnu jak ž-žabu!“

17:29

JÁ do sebe obrátil zbytek skleničky, opět ji naplnil (málem přelil) a poznamenal: – Dnes se spolu ožerem.

– Proč to? podivil se TY. Stačí přece pár decinek, a bude zas dobře, zas jak kdysi, pamatuješ? – Nepamatuju. – Ale vzpomeneš si. – Kdysi je dávno pryč, řekl JÁ. Od té doby, co mě nevzali na univerzitu. Prý pro dostatek vhodnějších uchazečů. Vhodnějších! Ti vhodnější měli

bud' lepší třídní původ, nebo tlačenu. Prostě tlačenu! Stačilo vzít telefon a zašveholit pár slov. – Svého otce, namítl TY, si vážím i proto, že to neudělal. Že se na telefonování vykašlal. I když řetěz známostí je přece nekonečný. – Vykašlal? Musím tě, chlapče, zklamat. Ten měl strach. Ani ne tak z prohrěšku proti vlastnímu přesvědčení jako z porušení všelijakých pomyslných zákonů a vyhlášek... a co já vím. Ušlápnutý a loajální. Takže já jsem se nakonec musel spokojit s tím, co mi nabídli: s hnojárnou. Tam tenkrát brali každého. Prostě jsem nepatřil mezi synáčky, co si mohli vybírat. Raději toho nechme. – Nebyls dost tvrdohlavý. Brals, co bylo hned po ruce. A dals na řeči a na všelijaké... a na jiné zbytečnosti. Neunesl bys před... před Zitou tu pohanu, že nejsi vyvolenec, že nebudeš (TY se malinko pousmál) pět roků studovat. Protože ona se na konzervatoř dostala. S tím svým Bugatti-stepem.

A JÁ se zase napil. – Kázání skončilo? zeptal se naježeně. A zeptal se, jak se ptáme na zdraví: – Co teď vlastně děláš?

– To, co jsem si vždycky přál... samozřejmě.

– Co to je?

– Ty už nevíš? zašeptal TY.

(Každý na palubě se radoval, když se dozvěděl o Paganelově rozhodnutí. Malý Robert se mu vrhl kolem krku a učenec řekl: Pěkný chlapíček, budu ho učit zeměpisu. A tak, poněvadž John Mangles si vzal za úkol udělat z něho námořníka, Glenarvan statečného muže, lady Helena dobrého a ušlechtilého člověka, major chladnokrevného chlapce a Mary Grantová vděčného žáka tak výtečných učitelů, musel se Robert rozhodně stát jednoho dne dokonalým. Duncan doplnil zásoby uhlí. JÁ a TY vypustili k mrakům draky, své větrné draky, jejichž třásnité ohony vlají v proudech nebeského vzduchu. Byl podzim posledních melounů a první jinovatky. V dlaních cítil tah motouzu a vítr dul rychlostí čtrnáct sáhů za vteřinu. Na jachtu se již valily obrovské vlny. Řeka se rozvodnila. Vytáhli z prádelny necky a bahnitě vlny je nesly kolem břehů lemovaných javory, ale

v té chvíli již černý bod vzrůstal. Byl to pták kroužící v nezměrných výškách. Kondor, řekl Paganel. Snášel se závratnou rychlostí na úbočí Kordiller, otvíraje a zavíraje své nebezpečné pařáty. Je-li Robert ještě živ, zvolal Glenarvan, pak tento pták... Palte, přátelé! S prstem na spoušti otcovy vzduchovky pečlivě zamířil, prsklo to, hlaveň nadskočila a žárovka před garáží se proměnila v explozi skleněné tříště. Stačilo několik kroků, aby se lovci octli v kraji z celého světa na zvěř nejbohatším. Tu a tam rostly ve vlhkých dolinách vrby a rostlina Gynerium argenteum, která si libuje v susedství sladkých vod. Mám ještěřku, zajásal JÁ a TY na to: Pustíme ji u nás na dvoře... nebo vlastně ne, nachytáme ještě nějaké žáby a mloky a uděláme si terárium. Thalkáv pak svým druhům předvedl, jak se loví nandu, druh zvláštního pampského pštrosa, který dovede vyvinout neobyčejnou rychlost. Jaguár je lítá šelma, ozval se Paganel, jedinou ranou tlapy přerazí koni vaz. Jakmile okusí lidské maso, dychtivě je pak vyhledává. Vyšplhali se do větví své oblíbené třešně a Paganel pokračoval: Začínám se domnívat, že lidé jsou předurčeni žít na stromech. Chybějí jim křídla, řekl major. Jednou si je udělají, odpověděl profesor a TY a JÁ k tomu dodali: Naoperujeme poštovním holubům něco, čím je budeme ovládat, a oni pak budou létat, kam budeme chtít. Za stodolou strýce ze Lhoty si pak zapálili první cigaretu – ukradenou globusku. Jakou noc prožili oni i jejich druhové! Nebohý Robert i drahý Paganel se již neobjevili. Jak bylo ale možno pochybovat o jejich osudu? Nepadli snad první za oběť pomstychtivým domorodcům? John Mangles cítil, jak se mu srdce jitří při pohledu na žalostný smutek Mary Grantové. Zita usedla ke klavíru a počala hrát. Tenkrát napsal TYJÁ básničku. Jednu z prvních: Dnes ráno při východu slunce obloha lehce zružověla. Asi tě, milá, uviděla, jak spíš za otevřeným oknem s rozepnutým knoflíčkem u noční košile. Tehdy se bahno, láva a sopečné úlomky spojily v jediný požár. Proudý ohně rozrývaly úbočí Monganamu. Záře výbuchu ozářila okolní hory a hluboká údolí zaplanula mocnými odlesky. Do člunu! zvolal. V jediné

minutě do něho všichni stokrát zklamání, avšak stokrát nezlomení zachránci nasedli a rychle odrazili, protože šest námořníků u vesel zabíralo ze všech sil. Deset sáhů od břehu vydala Mary srdceryvný výkřik: Otec! Byl to jejich otec, byl to kapitán Grant.)

– No a? prohodil JÁ, prohodil bez výrazu v tváři. TY mu přesto položil otázku: – Mám pokračovat? – Nemusíš. A víš co? Řekni mi, ale bez romantických řečiček, kam až jsi to vlastně dotáhl... v životě dotáhl ty. Byla to výzva s výčitkou. JÁ ji hned zapil vínem.

– Jdi svou cestou a nech lidi mluvit, ozval se po krátkém zamýšlení TY. Pamatuješ? Dante.

– Řekl jsem bez řečiček.

– Dobrá. Jsem entomolog, genetik, astronom, znalec klínopisu, letec, fotbalista... co nás ještě zajímalo?

– Třeba známky. – Ano. Jsem filatelista.

1969

Dávno. Už je tu jabloňový sad. A pasecký Krakonoš.

Šťavnatě to křuplo. „C-co tu chceš, ogaro?“

„Vy jste pan Dlouhý?“ otázal jsem se způsobně.

Vytáhl své žezlo z krtčí hromady, odpálkoval rozdrčené zbytky kamsi daleko a zahřměl: „C-cože?“

„Posílá mě inženýr Landsfeld, abych panu Dlouhému vyřídil, že zítra se budou vážit jalovice.“

„Já su Koldůch!“

„Ale-ale to-tož promiňte,“ rozkoktal jsem se. – „J-já ťa rozšklubnu jak ž-žabu!“ zahudroval a mně nezbylo, než rychle odejít.

To, že Lojzek Koldůch alias Dlůhý trochu zadrhává, jsem se dozvěděl až v hospodě při půllitru. A že je na to háklivý a že dovede být i nepříjemný. Starý Potůček dokonce řekl: „Podrazák.“ Řekl: „Čechránkovi nalél do bečky s kvasem petrolín. A Stázce Kvaškovéj

zas pokropil peří, co měla přichystané na hůře ke draní, kozlíkovým kapkama. Kocůři z celých pasek jí do něho chodili srat.“

Bečica se uculil: „Tož to nic není. To sa dělá, aby byla prča. Kór na pasekách, tam sa čas táhne jak sopol. Povídá sa, že si Lojzek s Čechránkem házeli do zeleninovéj zahrádky krtky. Jak malí ogaři. Enom tak ze srandy. Aby sa potom mohli dívat, jak sa ten druhý snaží tu potvoru motykú vykopnúť.“

„Tož pěkně děkuju za takovú prču,“ trval na svém Potůček. „Nevím, jak by ti bylo, kdybys měl ve slivovici petrolín nebo kdyby ti duchna smrděla kočičincama. A kdyby ti to udělal takový uchál, jak je Lojzek. Dyt' je o víc jak patnáct rokú mladší než my. A než Eliáš Čechránků. Mohl by byt jeho aj našim synem.“

„Šak já bych to tak nenechal,“ ujistil Potůčka i celou hospodu Bečica, „chrstl bych mu do sklepa na zemáky močůvku. Mladému nebo starému – to je fuk.“

„Tož to nevím.“ – „Co nevíš?“ – „Dělat si enom naschvály. A mladší před staršíma majú mět úctu.“ – „Jaké naschvály? Když ti dá někdo přes hubu, tož ty sa na něho budeš eště usmívat, Potůčku? Ale tys byl dycky posera.“

„Cos to řekl?“

Bečica do sebe obrátil zbytek piva: „Cos slyšel. Šak Dluhý ten petrolín nelél Čechránkovi do kvasu enom pro jeho modré oči. Toho roku na jaře mu prý Eliáš vypustil jalovice z ohrady a chlapi je pak hledali po horách celý týden, než je zas dali do kupy.“

„Řekls, že su posera,“ zaútočil Potůček.

„Eště jednu borovú, Břeto,“ zavolal Bečica na hospodského.

„Su, nebo nejsu?“

„Ale nejste, pane Potůček,“ vložil jsem se po pátém pivu do rozmluvy, „on to tak nemyslí.“

„Ty sa do toho, ogaro, inžinýre, nemíchej!“

Mně se ale vznešeného usmiřování vzdát nechtělo. Věřil jsem v lidskou dobrotu i bez pivního dopingu.

18:07

– Tím víc s ním, doplnil ho TY.

JÁ se díval do popelníku, ve kterém přibývalo špačků. Potom odsekl: – Ty máš asi výjimečnou kliku, ty se svou věčnou vírou. Přidal ironický šleh: – Pořád spisuješ dojemné básničky o zašlápnutých střevlících, zmrzlých květech a uhynulých včelách?

– Ano, řekl TY, ale ke střevlíkům a včelám postupně přibývají i lidé. Babička, teta Lída ze Lhoty, spolužák Karel Prošek... leukémie. – Víím. – Proč se stále díváš do toho popelníku? – Nedívám.

Lojza se napřímil. Zahleděl se ze svého rohového boxu (separé boxu) do intimně osvětleného lokálu. „Máš kliku,“ špitl.

– Kliku? podivil se TY a dolil ze zbytku láhve sobě i JÁ. Pokračoval: – To bude asi tím, že jsme každý z jiného těsta. Jako všichni.

– Já jsem samozřejmě z toho horšího, ušklíbl se JÁ. Přišels mi vyčítat? – To se ještě uvidí. – Kašlu ti na to. – Sám jsi mě zavolał. Už dlouho se to nestalo. Už ani nevím, kdy naposledy.

– Taky nevím. – Mám odejít? – Ne! rozkázal JÁ.

– Pamatuješ na náš projekt poštovních holubů? zeptal se po chvíli TY. – Ano. Ale tenkrát nám bylo dvanáct let. Ale...

– Ale...? pousmál se TY a párkrát tleskl.

Hlasitě. „Slyšíš?“ zeptal se Lojza.

(Na okamžik se oba ocitli v objetí rozlehlé půdy, kterou si fanatický holubář Špendlík – soused lhotského strýce Ludvy – přeměnil v učiněnou holubí rezidenci. Zazdalo se jim, že skutečně zaslechli salvy holubích letek; že se vznesl popelavý oblak a usedl na protější střeche. Vdechli ptačí prach. Pozorovali nadouvající se volata a postupně je opředlo drobné vrkání. Hrají na dudy, říkávali. Zasnili se do létání a jednoho odpoledne ohromili Špendlíka svými holubími fantaziemi: okřídlení listonoši se budou pohybovat odkudkoliv kamkoliv (třeba z Tasmánie do Skandinávie) a budou roznášet de-

peše, vzkazy, poselství a přání. To je volovina, holubi se vracejí jen domů, prohlásil Špendlík. Obyčejní holubi ano, hájili svůj projekt, ale těm našim bychom pod kůži naoperovali čidlo, takovou nějakou šupinku, a ta by reagovala na určitý signál, třeba na ultrazvukový, a oni by létali po předem dohodnutých trasách. Vyvraceli holubáři jednu námitku za druhou, až je ze své pudy vyhnal. Slavnostně si slíbili, že oné myšlence zasvětit celý život.)

Ke stolu přistoupil vrchní a úslužně se zeptal: „Přejete si platit?“

Lojza vzhlédl: „Ne... proč?“

„Zaslechl jsem nějaké tlesknutí.“ Zrozpačitěl. Suše polkl. JÁ a TY se bavili. Lojza řekl: „Nikdo netleskal. Přineste ještě jednu sedmičku.“

„Hned pošlu číšníka, soudruhu předsedo,“ zazářil vrchní. Důstojně odešel.

– Soudruhu předsedo? prohodil TY.

– Ano, podíval se JÁ k začouzenému stropu, mám už jakýsi zvuk. – Hmm? – Co má být? – Nic. Patříš mezi místní smetánku. Gratuluju. – Nech toho.

– Ale zdá se mi, navázal TY po přiměřené odmlce, že nejsi zrovna v předsedovské kondici.

– Jdu z pohřbu.

– Někdo z rodiny? (...) Promiň.

– Ne, řekl JÁ a co nejlhostejněji poznamenal, že utekl z pohřební hostiny. Zapálil si a vtáhl kouř, ze kterého po vydechnutí nic nezbylo.

„Tady je ten sauvignon,“ pronesl číšník, odzátkoval a nalil. Zmizel. TY pozvedl sklenici: – Na co? zaplnil prázdno výzvou k přípitku.

– Na Veronyku, pronesl JÁ bez přemýšlení, na tu dámu s tvrdým y. A taky na Hanku. A vlastně... na všechno. Dotkl se ústy mihotavé hladiny. Dodal: – Pořád to mají přechlazené.

– Proč to tomu číšníkovi neřekneš? – Nemůžu si dovolit skandál. – Cože? zasmál se TY, skandál? – Výtržnost, slevil tiše JÁ s očima ve víně. Potom si připili.

1970

Asi konec července

Věřil jsem v lidskou dobrotu i bez dopingu. Tím víc s ním. Měl jsem v té době na starost (kromě běžné zootechničiny) i kejdování pastvin. Všechny hony v okolí farmy dojnic byly přes centrální čerpadlo napojeny na směsnou jímku, odkud se reguloval rozvod kejdy do podzemních potrubí, která ústila na pevných stanovištích. Odtud dál bylo třeba sestavovat síť povrchových trubek tak, aby pokryly co nejširší plochu. Zabralo to hodně času, protože trubek bylo málo, musely se pravidelně přenášet z oplůtku do oplůtku a tam opět napojovat.

Jednou k večeru (unavené krávy už se vrátily z pastvy, ženské se chystaly k dojení, bylo dusno, kdesi daleko bouřilo, kdesi voněla voda z protržených mračen) jsem spustil čerpadlo a opřel se o zeď burácející strojovny. Napadlo mě, že pulsuje jak srdce (i srdce je čerpadlo), a napadaly mě i jiné spojitosti, když jsem tak s touhou po dešti hleděl na pastvinu pod bukovým lesem, kterému se říkalo Klínek. Asi že byl chundelatý. Že byl rozkrojený žlíbkem. Vzhlížel jsem k té zaoblené pastvině, jejíž měděnková zeleň vyvolávala iluzi barokní kupole, a kochal se výslednicí svého téměř dvouhodinového úsilí: z pěti tam usazených rozstřikovačů tryskaly proudy zředěných výkalů zbarvených zapadajícím sluncem do růžova, zarámovaných duhovými oblouky. Rozstřikovače se vznešeně otáčely, otáčely se jako pět pávů s načepýřenými chvosty. Pávové na báni.

Slastná chvíle. Tak nějak si dnes představuji zasloužený odpočinek.

U nohou se mi uvelebil párek štěňat, která jsem před týdnem koupil na Slovensku. Vybojoval jsem si je (byla to jedna z mých prvních chrabrých bitek) na schůzi technického vedení. Stačilo se trochu rozčilit, zamávat předsedovi a ekonomce před nosem inzerátem ze Zemědělských novin a vychrlit přednášku o výhodách pastvy s pomo-

cí cvičených psů. „Uspoříme mzdové i materiálové náklady,“ dušoval jsem se, a to se v té době ještě vůbec nehovořilo o biotechnologiích. Dnes bych to asi podal jinak. I kejdování bych vyložil jako novum hodné vypsání tematického úkolu v rámci technického rozvoje.

Takže Nero s Afinou se ke mně tulili a bylo mi fuk, že jsem za ně sklídl posměch, když je ženské a chlapi z kravína poprvé uviděli. Šlo totiž o plemeno Puli – takové to maďarské plemeno, co zdánlivě připomíná naondulované domácí mazlíčky.

– Čekali jste, že přivezu vlkodlaky? Nebo nosorožce? zeptal jsem se naštvane. – Dyt' sú to učinění kundolízci, chechtal se Jindřich Ronzů, jemuž z ústního koutku (jako obvykle) tekla slina, která vynesla i další srandystiku: – A pro samé kudrliny ani néni vidět, kde mají čumák a kde řít. Chechot neměl konce. Přisadila si též Božena Malaníková: – Kterási kráva je zapleští ocasem jak muchu, řekla. Nakonec se odkudsi ozval hlahlasisko. Ozvalo se: – Ti t-tady dlúho nebudú, takoví p-při-vandrovalci. Ohlédl jsem se. Lojzek Koldůch právě vykročil směrem k pasekám. Na zádech měl pytel s nákupem. Za zády dědinu a mě. Začal se vzdalovat do kopců.

Náhle se jeden z rozstřikovačů ucpal. Několikrát zaprskal, ucpal se a bylo po pávovi. Ostatní se načepýřili o to víc, protože tlak v potrubí začal v souladu s fyzikálními zákony rychle narůstat; dokonce i čerpadlo pulsovalo divočeji. Vypálil jsem ke Klínku jak katapultovaný pilot. Odpálkovala mě vidina roztrženého potrubí. Těch pět set metrů od strojovny na pastvinu jsem asi musel uběhnout (s Nerem a Afinou v patách) ve světovém čase. Psíkům se můj sprint náramně zamlouval. Zřejmě si mysleli, že pronásledují neposlušnou krávu: ječeli jak pomínutí, a dokonce mi chňapali po nohavicích. Měli to v krvi. Ale abych jejich snažení ocenil, museli by si vybrat vhodnější příležitost. V cíli jsem dopadl na kolena, vytáhl z kapsy nůž a začal jím rýpat do ucpané trysky. Dychčil jsem při tom (oči zaslepené potem) víc než oba pronásledovatelé dohromady. Jim ani mně nevadilo, že předimenzované sousední postřikovače nás

olizují sprškami kejdy. Mně to nevadit muselo, oni se navíc rozhodli převalovat (blaženě převalovat) v okolních kravincích. Bud' se jim pršící parfém nezdál přirozený, nebo dost nóbl.

Prostě chtěli splynout s prostředím a činili tak po svém. Ale naráz a bez varování se otvor trysky uvolnil. Vystřelil z něj cucek čehosi, co se podobalo koudeli, zasáhlo mě to přímo do pootevřených úst a omráčil mě mohutný gejzír.

18:32

– Myslíš, že je to opravdu sauvignon? zeptal se TY.

– O tom nepochybuj. – Jaksi se mi to nezdá. – Ta údajná příchuť po kopřivách, řekl JÁ, je pouhý výmysl degustátorů, kteří prd vědí, jak chutnají kopřivy. Zapálil si další cigaretu.

1970

V následujících třech hodinách

Do kravína jsem vstoupil neradostně, zastavil jsem se hned u vrat a přemýšlel, jak nepozorovaně přeběhnout do svého kamrlíku, který byl zároveň kancelář. Nestál bych o šprýmování, ani kdyby to, co ze mne kapalo, byla obyčejná voda, protože jsem se už rok snažil získat (i když svým lidumilným způsobem) cosi jako autoritu. Trochu se mi to hlavně v poslední době dařilo. Prosadil jsem pár organizačních maličkostí, přesvědčil jsem ekonomku, aby byl agronom prémiovaný za kvalitu sena a siláží, udělal jsem pořádek v minerální výživě, sehnal vojtěškovou moučku, která byla v té době novinkou, dal impuls k vybudování horkovzdušné sušárny... možná toho bylo víc. Pravda: pomohl mi... fandil mi inženýr Landsfeld – hlavní zootechnik. A mléko šlo nahoru. Ale který z šéfů by dokázal

předstoupit před své podřízené víc než ušpiněný? No ale mně se navíc po levici usadil Nero a po pravici Afina.

„Co to vidím?“ zaječela Anča Kunorová a málem jí z ruky vypadl kýbl s horkou vodou. Nesla ho od bojleru ke svým kravám a ještě nebyla, nevím proč, převlečená do pracovního. Měla na sobě letní kvítečkované šaty, které v dusnu čtyřřadového kravína přímo svítily čistotou. Přímo voněly. Culil jsem se na ni. A culili se i pejskové, ti si však navíc pomáhali vyplazenými jazýčky, a ty jazýčky se tetelily jak plátky růží. Avšak (lyrika nelyrika) Ančin jiskrný pohled si žádal vysvětlení prozaické: „Stříkla na mě kejda,“ odpověděl jsem a vykročil odhodlaně kupředu, přestože mi bylo jasné, že nebetyčná zvědavost té ženské se nedá uspokojit jedinou holou větou. Navíc k nám z druhého konce kravína pospíchaly další tři dojičky: Božena Maliňáková, Lidka Drábková a Anežka Prokopová. Dohromady s Kunorkou tvořily kvarteto k pohledání. Jakousi čtyřdohodu. Čtyřlístek, který mi chyběl ke štěstí, i když si to uvědomuji teprve teď. Teď, s odstupem roků. Byly to šikovné čtyřicátnice. Tenkrát jsem si štěstí představoval spíš dvacetileté. Nebo spíš jako stotisícovou výhru ve sportce... atakdále. V žádném případě nemělo podobu utahovačných dračic.

„Stříkla na mě kejda,“ zopakoval jsem (nahatě) jako na omluvu. Taktická chyba. O to chybovatější, že jsem přestal kráčet. Kupředu.

Ony si vyměnily významné pohledy, jejichž výslednicí byla Boženina poznámka: „Já bych řekla, že ste sa okúpал v žumpě. Šak nebylo by divu v takovém vedru.“ Zasmály se tomu. Ale kupodivu ne moc, a i ten odvar smíchu způsobil štěkání psů. Bránili mě. Nejdřív štěkla Afina, potom Nero, potom se rozštěkali oba. „Ježíškote,“ vyšlo z Drábčeny, „dyť ty božátka sú samý kravinec.“

Nezůstalo jen při štěkání. Stali jsme se (já, čtyřlístek, Afina a Nero) středem pozornosti celého kravína. Všech sto čtyřiasmdesát krav přestalo přezvykovat a soustředilo své mdlé (přesto rohaté) rozumy na nás. Co z toho vzejde? Vzešlo několik nabídek.

Jednu z prvních vyslovila Anča: „Já vám půjčím svoje karafiátové mýdlo.“ – „A já,“ pravila Anežka, „vám půjčím březový šampón.“ Lidka Drábková dřepala, uchopila blafající pulíky, kteří zmlkli (okamžitě vysunuli tetelivé jazýčky), opět se postavila a s nimi v podpaží řekla: „Hned ty štěkoně pořádně okúpu v mydlíčkách.“

Pod sprchou mi bylo z té dojičkovské dobroty do zpěvu. A tiše jsem si broukal: „Já ti nesu veselého beránka ze stáda svého, já zas trochu mlíčka, by vzkvetla tvá líčka...“ Tak málo stačí, a člověk je nasycen radostí. Jak zástupy bochníkem a rybkou.

Vyšel jsem z kanceláře a byl čistý. Zahalovala mě exotická směsice vůní: vládly jim karafiát s močůvkou. Ženské už mě čekaly. „Tož jaká, faň?“ zeptala se Lidka Drábková. – „Ano, fajn,“ usmál jsem se. – „Tož faň,“ řekla.

Z mléčnice vyběhli Nero s Afinou, tlamičky měli od mléka, voněli jako já, byli z toho nešťastní, opřeli se mi předními packami o kolena a říkali: – Takový průser, budeme se muset přeparfémovat. „Mosíme to oslavit,“ přidala se k nim Anča Kunorová. Zase jsem se usmál: „Co oslavit?“

Božena Maliňáková mi zamávala před nosem flaškou. Bylo v ní cosi domácího, protože to bylo zašpuntované jen tak dlaní. Tipnul jsem to na jablečný, nejspíš jadrničkový burčák. A Božena pravila: „Mosíme zapít ty vaše křtiny.“ Než jsem si uvědomil, o jaké křtiny jde, vytáhla Anežka Prokopová ze zástěrové kapsy půllitr slivovice, odzátkovala ho, přiložila k mým ústům a řekla: „Na zdraví. Na to, že ste náš.“ Byl z toho pořádný lokanec. Úplně jsem se rozkašlal.

Čtyřlístek si též loknul. A (lístek po lístku) se po každém hltu otřepal: „Brrr!“ Ale to už jsme byli v ženské šatně, kam se žádný chlap bez pozvání jen tak neodvážil. Z přemíry zážitků šla ta pocta jaksi mimo mé vědomí; ta pocta, že jsem se mohl posadit na jednu ze dvou židlí, zatímco hostitelky na způsob vlaštovek obsadily dlouhou lavici. A ta pocta, že se mnou popíjely, že si se mnou povídaly. Povídali jsme o všem možném. Anča Kunorová třeba vyprávěla o svém starém, jak

v baráku nehne ani prstem a jak by mu nejraději nakopala do řiti. Ostatní souhlasily. Hodně jsme toho navyprávěli, i já o sobě. Na vše nepodstatné jsme zapomněli. Na celý svět jsme zapomněli.

Náhle se otevřely dveře. Do světničky vstoupila stařenka Opálková – pátá dojička. Celá uříčená. „Vy eště nedojíte?“ vydechla a odložila na stůl zelenkavou silonovou tašku tvarovanou vypouklinami. Asi ořechů, protože v ní něžně zachřestilo. Navíc se tam rýsoval válcovitý tvar baterky. (Zkuste se vracet potmě na vzdálené paseky bez baterky. Lesem bez baterky!) Sundala z hlavy šátek, utřela si jím zpocený obličej, opět ho nasadila, utáhla pod bradou dvojité suk a prohlížela si mě. Překvapeně. Ale hlavně (myslím) přívětivě. Tak i promluvila: „Přišel ste si, pane inženýre, pobesedovat? To je od vás pěkné.“

„Ten?“ uchechtla se Božena Maliňáková. „Ten si přišel,“ pokračovala naoko vážným tónem, „namluvit tod' Kunorku.“ Dloubla do ní loktem: „Nemám pravdu?“ – „Svatú pravdu,“ přikývla Anča, „budu sa rozvádět.“ A všechny čtyři se rozřehtaly. Já s nimi, ale ne tak od plic, ale stařenku Opálkovou to vůbec nevyvedlo z rovnováhy. Ano, z rovnováhy: až mnohem později jsem poznal, že rovnovážný stav je nejryzejší alternativou života. Stařenka se na mě podívala a řekla: „Kdybych byla o pár pátků mladší, taky bych si takového galána hleděla. Já sem bývala kvítko z čertovej zahrádky.“ – „Proč ne?“ uculil jsem se na ni směsicí náklonnosti, burčáku a slivovice. – „Šak my mu nějakú fešandu dohodíme,“ popíchlá Prokopka, „nejakú fajnovú křepeličku.“ – „On si najde aj bez vás. Že, pane inženýre,“ prohodila Opálková. – „Najdu,“ ubezpečil jsem ji. Netušil jsem, že ani ne za půl roku se ten žvást splní, že se splní přímo osudově.

„Přinesla sem ti, Lidko, ty ořechy, cos chtěla na křtiny,“ pronesla stařenka do odmlky.

„Všimla sem si,“ zareagovala Drábková. Vstala z lavice a protáhla se: „Ste moc hodná. Co za ně?“

„Deset korun.“

„Tož faň. Zítra sa vyrovnáme. A kde ste sa tak dlúho zdržela? Dycky chodíte do chléva hodinu před nama.“ – „Zatúlaly sa nám ovce. Hledali sme jich s Jožkú po celých pasekách, a to si dovedeš představit, jak pořád brblal: že za to možu já, že on aby myslel na všecko.“ – „Všeci chlapi sú stejní,“ oznámila Anežka Prokopová a též vstala a též se protáhla: „Za všecko možú samozřejmě ženské,“ vybafla.

I já jsem pro jistotu vstal ze své prominentní židle a položil Lidce Drábkové otázku, otázku mírnou jak ovce, provokující jak zatoulané ovce: „Vy budete mít křtiny?“

„Cože?“

„No... ty ořechy. A křtiny mám přece já. Přece... přece je zapíjíme, ne? Tak proč vlastně ořechy?“

„Narodil sa nám vnuk, tož budú křtiny a bude sa péct všelijaké cukrové. Přinesu vám okoštovat.“ – „To jsem nevěděl.“ – „Že su babička?“ – „Gratuluju.“ – „Šak taky je k čemu, šak klučisko je to pořádné, a kolik už má vlasů,“ naprsila se Lidka.

„Ano,“ podotkla k podivnému tichu stařenka Opálková. „Život je rychlý. Velice rychlý. Lidčina maminka je moja kamarádka. Hrávaly sme spolu divadlo a prováděly všelijaké alotrije.“ To řekla mně. Potom jako by se obrátila sama k sobě: „Eště za svobodna. Eště když ona byla Bobálová a já Šimková. Nadbíhali nám ogaři z široka daleka. Jak kocúři. Až sa z nás nakonec staly Čechránčena s Opálčenú. Dvě staré opice. No... no tož tak: Čechránčenci už sú prastařící a nás to, dá-li pánbůh, teprv čeká.“

„Všechny to čeká,“ plácl jsem (plácla slivovice s burčákem) a nasadil na ni milý úsměv.

„Slyšely ste ho, círky,“ zvolala pobaveně Anča Kunorová, „slyšely ste ho – prastařička?“ Ale z následujícího veselí nás vytrhly krávy. Zničehonic se rozbučely s takovou naléhavostí, že celý kravín (celý ten cihlový, betonový a ocelový svět) se zachvíval vibracemi. Hned nato se rozletěly dveře, ve kterých se zjevil stájník Valentin Hořčica

a s vykulenýma očima konstatoval, že dávno už je nastlané a že krávy mají vemena napěchovaná mlékem k prasknutí. Ženské ho nejdřív vyhnaly, potom šly dojit.

Ale mně se ještě nechtělo domů, ještě jsem byl plný sdílnosti (asi jak napůl prázdné vemeno), plný sladké sdílnosti, a je pravda, že poslední zbytky mléka bývají nejučtější: samé máslo, to máslo na hlavu, které si chytráci (ale snad i lidé moudří) nechávají pro sebe. Já jsem k nim tenkrát nepatřil. Chodil jsem po chlévě od dojičky k dojičce, všemožně jim pomáhal a ukecaně se radoval, zatímco Nero s Afinou už dávno spali ve svých pelíšcích. Potom přišlo, co přijít muselo: přibelhala se Stázka Kvašková – noční hlídačka. A zaječela: „Pod Klínkem valí močůvka přímo do potoka!“

Bylo po euforii. Vyběhl jsem ze čtyřřadáku k hučícímu čerpadlu, které (během těch dvou tří hodin, co jsem prožil v zapomnění) vychrlilo na vyschlou pastvinu obrovské množství kejdy. Zastavil jsem ho a snažil se přemýšlet: už je tma, už si toho nikdo nevšimne... ráno bude potok zase čistý... ale pstruzi... třeba to nějak ututlám... někam je zahrabu... to se může stát každému, takový průšvih... – „Nechcete, abych vám s něčím pomohla?“ ozvalo se vedle mne. Stará Kvaščena.

Mezi otevřenými vraty nedalekého kravína stanula Lidka Drábková. Vypadala v tom bledě žlutém čtverci světla jako subreta na jevišti milánské La Scaly. Zvolala: „Dejte si, inženýre, na Stázku bacha! Ona je na chlapy jak divá!“

18:36

Lojza pečlivě zamáčkl špaček sparty dokouřené po samý filtr, zamáčkl ho o okraj popelníku, trochu se narovnal (začínal mít potíže s plotýnkami), a jelikož momentálně nevěděl, co s rukama, vzal mezi prsty poloprázdnou cigaretovou krabičku a převracel ji z boku

na bok. Posmutnělý TY ho chvíli pozoroval. Nakonec prohodil: – Na ženské jsi měl vždycky kliku, ani ses nemusel moc namáhat.

– Jak se to vezme, řekl JÁ a přestal si hrát s krabičkou. Potom se ušklíbl, potom dodal: – Většinu zájemkyň přitahovala ta tvoje bezbranná dobrota. Protože ty ses kolem mě stále ještě motal a psals mi dopisy, mravoučné dopisy... naivní... na některé si matně vzpomínám. Ale asi máš pravdu: i já jsem se na těch úspěších částečně podílel. Jako příslib samčí síly. Nebo... říkejme tomu raději příslib bezpečí. Zajištěné budoucnosti. Dobráčci takový druh jistoty neposkytují.

– I Hanka se zamilovala do zajištěné budoucnosti? zeptal se TY a obdržel okamžitou odpověď: – Ne. Hanka se zamilovala do tebe.

– Já vím. Já vlastně vím.

– Ale dnes už bys jí sám nestačil. Zpraktičtěla.

– Někdy mě volá, řekl TY.

– Někdy. Jako každá ženská, přiznal JÁ. Zapálil si další cigaretu. Oba se napili.

1971

Určitě leden

Vracel jsem se z farmy domů – do té své garsonky. Do samoty. Utahaný. Pusto, prázdno. Dávno byla tma, zmrzlý sníh odpovídal mé náladě, odpovídal na každý krok chrupnutím, a ta chrupnutí zněla kupodivu až moc živě. Jako povzbudivá slůvka nějakých cvrčků. Tak už to asi chodí: každé dno provokuje k odrazu.

Pod rozsvícenými hospodskými okny stála dvojice, dvojice podivnější než cvrčci, po kterých jsem šlapal: starý Bečica a jakási dívka v kožíšku ze strakatých králíků. On cosi bručel, ona se chichotala. Pozdravil jsem, oni též, minul je a vrz-vrz šlapal dál. Asi setrvačností. Musel jsem se ohlédnout. Už proto, že Bečica utrousil: „Co je mu? Vypadá jak funebrák.“

Vrátil jsem se. Bylo to pouhých osm devět kroků, ale jsou návraty, odkrokovat se nedají, jež můžeme nazývat dílem osudu nebo (jsme-li racionalisté se špetkou nezábavné fantazie) výhybkami na kolejiích života. A tak všelijak. „To se vám jenom zdá, pane Bečica,“ prohlásil jsem s ústy od ucha k uchu. Tomu odpovídala i vzpřímená pozice, heroická pozice, kterou jsem zaujal. Která měla zaujmout tu dívku. Tak na dně jsem zas nebyl, abych si ji nedokázal představit ve své garsonce.

„Pan Bečica má postřeh, usmíváte se jako funebrák,“ řekla.

Řekla trochu smutně a trochu ironicky, ale především s noblesou pod okny hučící hospody natolik nečekanou, že teprve v tom momentě jsem ji doopravdy vnímal. Vstoupila do mne. Králičí kožíšek se stal hermelínovou pelerínou a za garsonku bych se styděl. A vstoupila do mne i ona věta: Pan Bečica má postřeh, usmíváte se jako funebrák. Přesné otisky vět v paměti jsou vzácné.

Úsměv (byl-li to úsměv) zmizel, vlastně se o pár centimetrů stáhl; vlastně se zakutal kamsi hodně dovnitř. Nevím. Ale cosi jsem odpověděl. Ona nic. Dívali jsme se na sebe.

Až se ozval Bečica: „Vy sa eště neznáte?“ – „Neznáme,“ řekla. – „Já nevím,“ vyšlo ze mne. – „Tož nevádí,“ navázal ihned stařík a dal se víc do vyprávění než představování, které bylo vlastně určeno jen mně. Za pár minut vyklopil takové množství historek, souvislostí i prostých faktů, že hned (a konečně a s trvalou platností) jsem věděl, kdo je kdo v okruhu minimálně dvaceti mil. Ale hlavně že: „táto děvčica, táto fešanda“ je vnučkou stařenky Opálkové. Že Jožka (starý Opálka) je jeho kamarád, a to už nejmíň šedesát roků, že spolu zažili ledacos dobrého i zlého a že i Anděla (stará Opálková) je „faň roba“; tady ho dívka přerušila: „Je úplně nejlepší.“ Ale on pokračoval dál a pokračoval jejím pradědečkem a prapradědečkem a přidal k nim z důvodů nám neznámých i starého Čechránka a Potůčka, Stázku Kvaškovou, Koldůchy a jakéhosi Metúda Pilčíka a jakousi Elišku Vrzalíkovou, kterou ten Metúd kdysi miloval, a jaké-

hosi Štěpána s Rozínou: „Pasekáři kdysi bývali jedna veliká rodina,“ prohlásil nakonec.

Využil jsem krátké pauzy, bohatýrsky natáhl paži a řekl: „Inženýr Kvasil.“

A ona mi podala ruku. A ještě než vyslovila své jméno, zaváhala, ale ne moc. Spíš to připomínalo něco jako drobný ptačí smích. Ozvalo se: „Hanka, pane inženýre.“

„No vidíte,“ komentoval naše rukoupodání Bečica, „tož už sa znáte a já abych sa potichu vytratil.“ – „Proč?“ zeptala se rychle Hanka. „Přece jste chtěl... přece jste mi něco slíbil,“ dodala tajemně. Tu tajemnost adresovala mně, hned ji však otupila velice prostým vysvětlením: ujel jí autobus k pasekám, zašla si do hospody zjistit, kdy jí jede další, a ten jede až za tři hodiny, všichni chlapi ji zvali na pivo a na štamprli, ale (řekla) „tady pan Bečica,“ pohladila ho po rukávu, „je všechny seřval a nabídl mi doprovod. A ještě mi koupil hašlerky.“

„Ty sú dobré na pajšl,“ pravil rytíř Bečica. „K Opálkom je to sakramentsky do kopca. Tam sa bez dobrého dechu těžko leze.“

„To je pravda,“ řekl jsem.

„Chtěla jsem mu taky udělat radost. Koupit mu bramborové lupínky, ale on se málem urazil...“ – „Na takové zpanštělosti,“ prohlásil Bečica, „já nemám bachor.“ – „Ale stařenka je zbožňuje. Té jsem vzala dvoje.“ – „Na zabíjačku!“ křikl, „přijela na zabíjačku, aby kupovala jakési lupínky!“

„No a?“ promluvil jsem do odmlky, která však byla natolik přívětivá, že se mi chtělo zamávat křídly.

„Tož tak, tož nic,“ prohodil Bečica. „Vy si poradíte aj sami. Mně včil přišla slina na kalíšek borovéj.“ Pokynul nám pravačkou a přikázal: „Pozdravujte Jožku s Andělú. Ať sa ke mně zastavíja na besedu, už sme sa neviděli, ani nepamatuju.“ Zmizel v hospodě.

Ale jako by nezmizel. Ještě okamžik se zdálo, že na nás skrz oprýskané dveře lišácky hrozí. Já jsem se nakonec postavil na špičky, natáhl krk nad okenní římsu a pozoroval, jak si za kanýry

prodýmených záclon objednává štamprli, zapaluje viržinku a cosi povídá. Chlapi se tomu řehtali. Jenže Hanka se sklonila a hned zas narovnal. Teprve v té chvíli jsem si všiml objemného vaku. Vzal jsem jí ho a ona velice malinko zaprotestovala: „Je to těžké...“ – „Půjdem?“ zeptal jsem se. Pokrčila rameny a vykročili jsme na předlouhou cestu do zasněžených hor.

Asi po sto metrech vytáhla z kapsy kožíšku sáček s hašlerkami, jeden bonbon v chůzi uchopila (šlo jí to ve vlněných palčácích dost těžko) a se slovy: „Doping na dýchání, pane inženýre,“ mi ho přiložila ke rtům. Trochu mě to zaskočilo. Ale mnohem víc obohatilo, a to o poznání, jak blaženě je koni, který z ručky své velitelky opatrně přebírá pamlsek. Několikrát jsem hašlerku překulil v ústech (oč byla zpočátku mezi zuby neohrabanější, o to lahodněji pak chutnala) a poděkoval. A připojil rozpačité: „Přece mě nebudete titulovat.“ – „Proč? Mně se to líbí, mně by se líbilo, kdybych byla paní inženýrka.“ – „Jmenuju se Lojza... Hanko.“ Také si vzala hašlerku. Sáček vsunula zpět do kapsy a řekla: „Moje máma je zbožňuje. Ani nevím proč.“ Za deset patnáct kroků prohodila: „Já vím, že jste Lojza, já to vím.“ Cvrčci se mohli ucvrkat.

„Jak to?“

„Od stařenky. Od ní toho vím ještě víc.“

„O mně?“ zadivil jsem se. Vrz-vrz...

„I o vás.“ – „Já o vás nic. Od nikoho.“ – „Fakt?“ – „Akorát... akorát, že její vnučka je Pražanda. A že studuje na vysoké. Ale,“ chtěl jsem znát, „na které?“ – „Na ekonomické. Na financích. Teprve první jár. Ale v Praze jsem se jen narodila a bydlím tam.“ – „To zní trochu... dost divně. Já Prahu miluju.“ – „Já ne. Vlastně nevím,“ řekla a zničehonic z ní (na způsob Nočního motýla) vzlétl známý popěvek, který imitoval současně Hanu Vítovou a Ljubu Hermanovou: „Praha je Praha, to máte marné, Praha je vzor elegance...“ – „... a je jí pořád do tance,“ doplnil jsem pohotově a asi hloupě, ale přesto jsme se oba šťastně zachechtali.

Vrz-vrz-vrz...

„Kdy jste si tam naposledy zatančil?“

„Tam ještě nikdy,“ odpověděl jsem na Hančino zeptání, „a v Praze už jsem nebyl víc než rok. Od vojny. To jsem se vracel domů... vlastně do jézédé.“ – „Vlastně do jézédé?“ zopakovala vyzývavě.

Málokdy přijde ta správná chvíle, a ještě vzácněji člověk, co nás odemyká. Takže jsem se rozvyprávěl, rozvyprávěl jsem se na způsob jakési zpovědi; možná (dobověji) kádrování. Určitě to započalo tím, že pocházím z okresního města. Z profesorské rodiny. Matka v domácnosti, doba nakloněná spíš rozhalenkám než kravatám, spíš čepicím než kloboukům. Budovatelské nadšení. Ale jedináček. Šprtoun, který se chce zalíbit rodičům, být jednička ve třídě. Všemi uznávaná jednička.

18:54

TY zaprotestoval: – Já jsem se zalíbit nechtěl. A nechci. Nikomu. Kvůli tomu tu přece nejsme. – Ve vinárně? ušklíbl se JÁ. – Na světě, řekl TY úplně klidně.

Dál na cestě k pasekám

Být jednička. Následovalo pár docela zbytečných úvah o tom, jak některým spolužákům (a hlavně spolužačkám) moje osobnost imponovala, o tom, jak jsem se občas vzbouřil a zmizel v samotě. Potom jsem pokračoval prohlášením, že zemědělství mi bylo od malička blízké, že děda z matčiny strany měl hospodářství, kde jsem prožíval každé prázdniny. U strýce Ludvy. I po jeho nedobrovolném z kolektivizování, když mu v šestapadesátém vichřice zbořila stodolu zrovna o žních. Bylo po mlátičce, bylo po všem. Přesvědčoval jsem strýce o výhodách společného hospodaření, jak nás to učili ve škole: ukazoval jsem mu různobarevné vystřihovánky – samé nudličky, čtverečky a trojúhel-

níky, které po složení představovaly scelené lány –, on se však vztekal, a já ten vztek nechápal, vůbec nic jsem nechápal a tak dále.

Náhle se Hanka zeptala: „Líbí se vám tu?“ Trochu mě to zaskočilo: „Myslíte v družství?“

„V družství i tak všeobecně.“

„Líbí.“

„Ale moc radostně to neříkáte.“ – „Fakt líbí. Ted' už ano.“ Chtěl jsem své tvrzení nějak rozvést, něčím doložit. Hanka mě však předběhla tichým: „Moje stařenka o vás hovoří jako o Lojzíkovi.“ – „Opravdu?“ – „Jak jste hodný a pracovitý. Že když je potřeba, že i pasete krávy a dojíte a... a tak. I když jste inženýr.“ Poslední větu pronesla (zdálo se mi) dost nelichotivě.

Vrz-vrz-vrz... „Myslíte, že na víc nemám?“

„Nemyslím.“

„Asi se uvolní funkce hlavního zootechnika, takže...“

„Povýšíte?“

„Budu se snažit. Už kvůli vám.“

Zastavil jsem se. I Hanka se zastavila. Hleděli jsme na sebe, hleděli jsme na sebe, ona pak špitla: „Neměla bych vám s tou taškou pomoci?“ Na to jsem pouze nepatrně zakroutil hlavou, přehodil si vak do druhé ruky a (ještě pár sekund pohledů) šlo se dál.

Bylo na mně, abych promluvil, abych zvolil žertovný tón:

„Jak to, že jedete na zabijačku s napěchovanou kabelou?“ Pannenské rozmluvy bývají většinou tázavé a odpovídavé. Jako třepotaví běláskové.

„Vezu staříčkům vánoční dárky,“ odpověděla.

„Teprve ted'?“

„Nebyl čas. A jim to nevadí. Hlavně že přijedu já.“

„Ale proč sama? Zabijačka je přece rodinná událost, ne?“

„Naši se rozvedli a mámin nový manžel není na cestování. Staříček... staříček ho nemá rád. A máma je dost svérázná, musel byste ji znát. Má milión funkcí. Navíc: Aleš má teprve dva roky.“

„Aleš?“

„Nevlastní brácha.“ ... „Jiné příbuzné, ty nejbližší, už nemám,“ dodala zpovídaná jakoby na omluvu.

„Takže povinné navštěvování staříčků visí na vás,“ pokusil jsem se o vtip, který však nevyšel, protože Hanka řekla: „Vůbec ne povinné. Na paseky jezdím od malička a pravidelně a ráda.“ Řekla to s hlavou pootočenou ke mně. Potom, s očima kdesi v kopcích, pokračovala: „Hlavně když se o Svatojánské noci otevírají poklady. Nebo když zrají borůvky, ale i když se rodí jehňata, a to už bude za měsíc. I na podzim je tady... tady... zbožňuju lesní mlhy.“

„A co teď?“

„Ted' mám zkouškové období. Vezu si skripta. Za čtrnáct dnů mi držte palce.“ – „První zkouška?“ – „Druhá. První jsem zmákla před termínem.“

A dál jsme šlapali po cvrčcích, ale stále téměř po rovině, stále údolní silnicí. Těžko říct, jak dlouho. Paměť je na zachycení času příliš řídké síto: mohly to být desítky i stovky minut, jež ve mně uvízly pouze jako pocit – to sojčí pírkó za klobouk. To pírkó pod křehkým nebem. Víc světla jsme si ani nepřáli. Bylo v něm vidět každé slovo, které z nás vzešlo, vyletělo, vyskotačilo, které se proměnilo v sivý obláček. Když jsme se pak zastavili u odbočky na východní paseky, měli jsme obočí i řasy plné čistého jíní. Mně se usadilo i ve strništi vousů, Hance zase ve vlasech, co jí vyklouzly zpod kožešinové čepice. Krystalky vět. I těch pouze vydechnutých.

Potom mi Hanka dala další hašlerku a řekla: „Až doštuduju, určitě si najdu místo někde tady blízko.“ Vykročila vzhůru do lesa, vzhůru úzkou, ve sněhu vychozenou pěšinou. Já za ní. Než jsme se dostali k nejvyšší chalupě, připadali jsme si velice blízci. Natáhl jsem ruku do výše a ucítil na břiscích prstů skleněný strop. Šapitó. Špendlíkové hlavičky hvězd.

A natáhl jsem ruku na pozdrav. Ucítil jsem nejdřív dotek, pak stisk tvrdé dlaně staříka Opálky.

19:03

JÁ si nalil plnou sklenici, jedním douškem ji obratem ze dvou třetin vypil a učinil prohlášení adresované především svému trpělivému protějšku; prohlášení, které však (aniž si to uvědomoval) zabrumlal zčásti nahlas: – Hanka za to stojí, aby chlap nepouštěl celý život kejdu. Rty se mu leskly vínem.

– Hledáš motiv své cesty vzhůru? poznamenal TY. – Jinou neuznávám, naježil se JÁ. Ale TY řekl: – Nejsi sám... s ambicemi.

Lojza se opět napil. Otočil hlavu k protější stěně a zavřel oči: na lavici u kachlových kamen seděla Hanka, z květovaného kafáče upíjela horký čaj se slivovicí a ve vlasech jí zářilo několik kapek rozpuštěné jinovatky. Stará Opálková míchala velikou vařechou škvarky prskající ve smaltovaném kastrolu a její muž právě vešel do kuchyně s láhvou v ruce, aby mu oznámil, že musí okošťovat domácí medovinu. Moc se nebránil, ale přesto považoval za vhodné upozornit na dlouhou cestu zpět do vesnice. – Ani nápad, abyste kamsi chodil, nebral tu námitku stařík vážně, včil už je skoro jedenáct hodin a pasekama sa potuluje smečka hladných vlků. Eště by vás roztrhali.

– Nevěřte mu, ozvala se od sálající plotny stařenka Opálková, on je takový tápala, ale stejně mosíte u nás přespat. Haničko, řekla, běž panu inženýrovi ustlat do maléj světničky.

– Ale já skutečně půjdu, utrousil Lojza. – A sežerou vás vlci, prohodila pobaveně Hanka. Vstala, přešla ke stolu a postavila tam (vedle talíře se zbytky ovaru a pečeného masa) svůj květovaný hrnek. Stále měla ve vlasech jiskry. Odešla mu ustlat.

„Ještě jednu?“ zeptal se číšník a vzal ze stolu dopitou láhev.

„Ještě,“ řekl Lojza.

– Nezdá se ti, poznamenal JÁ k TY, že se ten poskok ironicky tlemí?

1971

Asi květen

Roztáhl jsem paže. Do plic se mi vedraly vůně ostré jak zakvétající kostřavy a také tak stébelnaté a vlahé po přeháňkách, co smáčejí hole pasáků a myjí jejich stáda. Pod pravým křídlem jsem cítil teplo Hančíných ramen a šíje. „Zkusíme to ještě u Koldůchů,“ řekl jsem a ona prohodila: „Ty znám jen z vyprávění. Je to daleko?“ – „Kousek do kopce. Už jsi utahaná?“ – „Ne. Je to tu samá nádhera. Vidíš ten mrak? Vypadá jak Madagaskar.“ – „Spíš jak Skandinávie.“ – „Je to Madagaskar. Cos měl ze zeměpisu, prosím tě?“ – „Pětku. Je to huňatý pes. Švédsko, Norsko...“ (ale to už jsem ležel v trávě a ona mě bila) „... a Finsko,“ smál jsem se.

„Je to Madagaskar a kolem je samý Indický oceán!“

Objal jsem ji stehny, překulili jsme se, ještě jsme se překulili a ještě jednou: „Tož co?“ broukl jsem.

„Je to pes Filipes,“ vymáčkla ze sebe.

„Cítíš ho?“

„Ano, ale...“ (začala šeptat) „... tam kdosi stojí.“ Také jsem zašep-
tal: „Ještě bude.“

„Ale tam,“ pohodila hlavou, „tam pod tím stromem.“

Pod odkvétající trnkou stál Lojzek Dlúhý a zpod kšiltu si nás pěkně prohlížel. Ještě chvíli si nás prohlížel. My jsme se posadili. „Kdo to je?“ špitla Hanka. – „Lojzek Dlúhý.“ – „A kdo to je?“ – „Koldůch. Tam právě jdem.“ – „To nemůžeme udělat.“

Lojzek se líně odlepil od své trnky a jakoby nic šel k nám.

V gumácích, mílovými kročisky. Nebylo času. Nebylo dál slov. Bylo jen Lojzkovo: „D-dobré odpoledne, pane inženýre,“ (už mě tituloval) a náš duet: „Dobré odpoledne.“

„Máte sa d-dobře, vidím.“

„Dobře, pane Koldůch,“ přitakal jsem.

„Tož to je d-dobře.“

„My právě jdeme k vám.“

„T-tak to nevypadalo.“

„Totiž...“ zašklebil jsem se, „vy asi ještě neznáte Hanku. Ona... je moje snoubenka.“ – „H-hanka? A jak dál?“ – „Prdová,“ řekla ona, když jsem se neměl k odpovědi.

„P-prdová? Nejste vy rodina s Prdama z Ka-karlovic?“

„Nejsem.“ Už se trochu červenala.

„T-to je škoda. T-teréza je moja sestřenica.“

„Ona je vnučka od Opálků,“ upřesnil jsem identifikaci, načež se Lojzek (proti své přirozenosti) náramně rozvyprávěl: hovořil souvisle asi minutu o tom, jak si Hančinu mámu – říkal jí Věruša – pamatuje ještě jako děvče, ale hlavně jako svazačku, která už byla víc v Praze než na pasekách. Potom několika větami probral historii Opálkova rodu za poslední tři generace a promluvu ukončil výzvou: „T-tož podme hore.“

Šli jsme. Nejdřív Dlůhý a za ním já s Hankou. Moc jsme nemluvíli. Kukala kukačka. Těsně pod chalupou se Lojzek zastavil. Počkal, až se nám zmírní dýchání, a řekl: „T-tož vy už včil děláte hlavního zolotechnika, pane inženýre. A c-co je s Landsfeldem?“

„Odstěhoval se kamsi do Čech.“ (Kukala kukačka. Někde blízko bylo hnízdo se zaneseným vejcem. Se zanesenou starostí.) „Prý ste sa n-nepohodli. Ani ruku ste si nepodali.“

„Kdo vám to řekl?“

„Já sa dozvím všecko.“

„Roztrhal stranickou legitimaci a nechtěl... nechtěl...“

„Šak tu roztrhal už dávno. Už v osmašedesátém, když p-přišli Rusi. Díval sem sa na ně tehdá z Mokrošovy stráně, jak sa u-utábořili u potoka. Tam na té z-zadní lúce. Zrovna tam přijel ho-hovnocuc močůvkovat. A hned za ním t-traktor s pluhem. Rusi hned odjeli.“

„Proč mi to tu vyprávíte?“ zeptal jsem se.

„Na zorání lúky sa do-dohodli tehdá všeci. Všeci sa potom vymlúvali jeden na druhého, a-akorát Landsfeld řekl, že by to u-udělal zas.“

„Ale kdyby to místo nevzal Lojza, vzal by to někdo jiný,“ promluvilá Hanka.

„Landsfeld to tady bu-budoval od začátku. Sice ne tak dlouho jak já, ale a-aspoň deset roků. Aj jakúsi vědátorskú prácu při tom dě-dělal.“

„Já vím,“ uklouzlo mi, „kandidaturu.“

„Vy ste proti němu eště u-uchál, ale šak nic ve zlém. Šak když si necháte od starších p-poradit, tož taky to kamsi dotáhnete. Poďme. Poďme teda chvílu n-na besedu.“

„Nebudeme vás zdržovat,“ prohlásil jsem v chůzi, „chtěl jsem se jen na něco zeptat.“ – „A na co?“ – „Jestli by šla vaše manželka na týden do kravína. Vypomocť s dojením.“ – „Je doma, tož sa jí optáme.“

Koldůchová dřepěla mezi dveřmi a na vychozené ploše širokého prahu sekala kopřivy pro krůtata. Když nás uviděla, postavila se. Nůž jí zůstal v ruce schlíple viset. Padaly z něho k zemi drobínky lístků a ona se na nás vykotlaně usmívala.

„Vedu ti návštěvu,“ oznámil Koldůch.

Následovalo vítání a představování a Koldůch to završil tím, že řekl: „Ona je jeho snůbenka a je P-prdová.“

„Čí? Prdová?“ vřískla Koldůchová a stydlivě se rozvihňala. Hned si ale zakryla napůl bezzubá ústa zelenou dlaní a pokračovala. „Já mám papadentózu. To mám po svojích předkoch. Oni to taky měli.“ – „Oni byli k-klasa,“ doplnil ji Dlůhý.

Hospodyně se zakroutila: „Byli inte... tento... integilentní. Promiňte, že vám ani nepodám ruku, ale mám ju celú zasranú.“ Sekacím nožem ukázala směrem do chalupy: „Račte vstoupit, pane inžinýre a... slečno.“ – „Víš, kdo ona je? O-ona je Opálkova vnučka,“ podotkl hospodář. – „No né,“ zaradovala se Koldůchová, „aspoň jí to nebude u nás připadat tak chudobné.“ – „To vůbec... to...,“ hledala Hanka slova, ale nemusela, protože těch se okamžitě vyrojilo plno: „Vašu maminku sem znala, ona je asi o tři roky mladší než já, ale už sem ju roky neviděla, už co je v Praze. Ona věděla, že tady štěstí

nechytne. A co tam včil dělá?“ – „Je na Státní plánovací komisi.“ – „To je co?“ – „To je jak ministerstvo,“ poučil Koldůch svou ženu a dodal: „K-klasa.“

Překročili jsme kopřivový práh. Obestřelo nás přítmí. Uzený pach bukového kouře. Pach starých hader, kyselého zelí, vlhnoucí omítky a brambor vařených ve slupkách. Pach i trochu ovčí. U stěny stála lavice. Na ní kýbl s lavorem a v lavoru hrotek a vedle kameninová nádoba.

Potom jsme vešli do kuchyně. Byla tam kamna, co budí důvěru. Veliká, matriarchální, se zašlou plotnou, na které trůnil hrnec s věčně vlhrou vodou. Kamna byla kachlová. Kachle měly barvu pomněnek. Stál u nich košík s polínky. A byl tam stůl. Dubová tabule s pavučinovým letopisem zářezů. Kolem byly židle: tiché jak krávy u žlabu. Byl tam kredenc s vitrínou plnou hrnků, štamprlí, starých pohlednic, papírových růží a mezi tím svítila skleněná koule se svatým Hostýnkem, a když Koldůchová tu kouli převrátila, na Hostýnek padal sníh. Byla tam vrzavá podlaha, hadry sušící se na šňůře u kamen, modře a bíle vylíčené stěny se stříbrnými třásněmi a kroužky po válečku. Na zdi visely: barevná fotografie Hluboké, černobílá Štrbského plesa a sádrový kříž s Vykupitelem. Byl tam i otoman s prošoupaným potahem. Seděl na něm výrostek dlouhý a tenký jak špageta. Četl. Náš příchod ho očividně rozladil.

„To je náš Lojzík,“ řekla Koldůchová. „Neumíš pozdravit?“

„Dobrý den,“ zamutoval Lojzík. Odpověděli jsme mu. Zvedl se. Odložil knížku na přeplněný vrch kredence. Zase zamutoval: „Du si spravovat kolo.“ Odešel.

„Už mu začíná pu-puberta. Začíná sa v-vybarvovat.“

„Enom odmlúvá. Ale tatu poslechn, že Lojzku?“

„T-to by bylo, aby neposlechl. Má všeccko, n-na co si vzpomene.“

„Tož ba,“ přitakala Koldůchová.

„Na huře si udělal ho-holubník s poštovníma holubama.“

„Ano?“ zeptal jsem se se zájmem.

„Ale holuby mu sežral tchoř,“ zklamal mě Lojzek a dodal: „S-sviňa.“

„Škoda,“ prohodil jsem a bylo mi líto víc Lojzíkova než holubů.

„To bych řekla! Zaplatili sme za ně tři stovky!“ vykřikla Koldůchová.

„Včil si ten o-ogara vymyslel, že bude hvězdářem.“

„Astronómem,“ opravila ho žena. – „Do-dotáhl si odkadsi dalekohled, dal si ho na hůru do toho holubníka a praví tomu ob... tento...“ – „Observarštrok,“ zahihňala se Koldůchová a stydlivě si přidržela před vykotlanými ústy kopřivovou dlaň.

„Taky sem sa přes ten d-dalekohled díval do nebe,“ pronesl Lojzek a zamyslel se. Všichni jsme čekali, co z toho vzejde. A vzešlo poznání: „Nic sa tam a-ani nepohne. Všecko je zamrzlé, žádný život. Ani na Měsícu.“

„Tož ba,“ potvrdila manželovu domněnku Koldůchová.

„Enom ten náš astronom si myslí, že tam neco najde. Kulaté tam najde.“

„J-já když sem byl klučisko, tož sem sa mosel jináč otáčat. Naši sa s nama n-nemazlili.“ – „Baže,“ přitakala Koldůchová. – „Chodil sem pást zima n-nezima, déšť nedéšť. Žádné čtení. Bosky. Když mě o-ozívalo, tož sem počkal, až sa nekteřá kráva v-vysere, a hupl sem do teplého křavinca.“ – „Dodneška si ty nohy neumyl,“ rozchechtala se Dluhá.

Zazdalo se mi, že se Lojzkovi projasnila tvář. Obrátil ji ke mně s otázkou: „Proč bych si je umýval, šak sú to s-samé vi-vi-vitamíny, že pane inžinýre?“

Vzpomněl jsem si na kejda story, na Afinu s Nerem, jak se v těch sajrachtech váleli, aby splynuli s prostředím. „Jasně, neznám nic lepšího než pořádný křavinec,“ vyklopil jsem a doufal, že ona směs zábavnosti a syrového chlapáctví bude lojzkulibá. Byla, protože Lojzek dal své ženě příkaz, aby přinesla z komory slivovici. Řekl: „Taky sú tam v-vitamíny.“

Koldůchová těch vitamínů přinesla celý demižon. Postavila ho na stůl a zeptala se, jestli si dáme kus špeku. „Děkujem, to ne,“ odpo-

věděl jsem za sebe i za Hanku. – „D-dones ten špek,“ poručil Dlůhý, „ať nám slibovica lepší klůže d-do krku.“ – „Opravdu ne, opravdu je to zbytečné, chci se jen zeptat na to dojení.“ – „Žádné d-dojení nebude, když neokoštujete n-našeho špeku.“

A byl jsem usazený.

19:20

„Tady je ta třetí sedmička, soudruhu předsedo,“ řekl číšník s teatrálním důrazem na oslovení. – „Tak ji tu postavte a zmizte,“ naježil se Lojza. – „Jak si přejete.“

– Mírni se, řekl TY, když číšník odešel. Potom dodal: Lojzek tě usadil. No a co?

– O Lojzkovi nic nevíš. On je moje soukromá záležitost.

1971

Konec října

„Je to spočítané dobře?“ zeptal jsem se a zaklapl ušpiněný notes, který tenkrát představoval podstatnou část mého úřadování. Můj počítač.

Lojzek Dlůhý mlčel. Tak, jak mlčíme, když jsme se rozhodli nesusouhlasit.

„Něco se vám nezdá?“

Podebral nehtem u palce, tvrdým jak dračí šupina, velikou třísku na salašových vratech, vyrval ji a odplivl si. V korunách okolních buků a javorů udělal zlý vítr šuííššš (!). Začalo plískat. Ještě že jsme ty jalovice stačili svézt do dědiny minulý týden, pomyslel jsem si a nahlas řekl: „Přírůstky byly dobré. Při vážení jste byl. I za připouštění máte zapláceno, i za vyhazování hnoje ze salaše... dělá to po odečtení záloh z minulých měsíců přes tři tisíce. To je málo?“

„N-nění to všecko,“ promluvil konečně. Promluvil a ohrnul si límec svého montgomeráku. Lojzkomeráku.

„Jak to?“

„Z-zapomněl ste mně zaplatit hrazení pastvin.“

Teď jsem zas mlčel já, a jemu to vyhovovalo, klidně čekal. Samozřejmě se dočkal: „Hrazení a údržba oplůtků, to je součást normy za přírůstky,“ řekl jsem skoro provinile.

„Je to p-práca navíc. Landsfeld mi to dycky platil.“ – „Za něho to možná šlo.“ – „On byl chlap,“ prohlásil Lojzek.

Naštval jsem se: „Landsfelda nechte plavat!“ Ledové šuííšš s poryvem sněhové vody ubralo mým slovům na žáru. „Jak vám to mohl platit?“

„C-co kůl, to koruna,“ odpověděl věcně.

„Co kůl, to koruna?“ zopakoval jsem posměšně.

Lojzek se nadechl: „T-tak.“ Levačkou smekl kšiltovku a pravačkou se dračími nehty poškrabal ve vlasech. Nasadil kšiltovku: „Š-šak ste mu s výplatama pomáhal.“ – „Ale ne s jeho soukromými příplatky bůhví za co!“ – „Po-potřebujete mě? Potřebujete. T-tož zaplatte,“ pronesl imperátorsky a ze mne vyklouzla (ne hned) pouze chabá otázka: „Jak to zdůvodním?“

„Z-zatlúkl sem de-devět set padesát kůlů.“ – „Tomu nevěřím.“ – „B-byla to makačka jak sviňa. Aj sochor sa mně ohl.“ – „To by byly čtyři kilometry.“ – „Když nevěříte, běžte si to spočítat. Je to o-od Čertoryje až po Janovu horu. A moja vám pomáhá s dojením, a když n-nezaplatíte, tož sa vám na to oba vy-vyserem.“ Stmívalo se.

„Tož jdem to teda spočítat, ale spolu,“ řekl jsem a spoléhal na Lojzkovo odmítnutí. – „Dem,“ přikývl. Uškĺbl se.

Kráčel přede mnou jako horský duch. Veliký svou jistotou, zlý svou škodolibostí. Překračoval potoky a žleby a kluzké bludnice kořenů a rozbahněná mokřiska ježící se ostřicí a chichotem skřetů. Já v jeho stopách. Upocený, sledující ostnatý drát, který už mizel v temnotě. Bahno nebahno, plískačka neplískačka, dech-pára.

Počítal jsem si: „sto, dvě sta, tři sta... čtyři sta padesát čtyři, pět... raz, dva, tři, čtyři... osmdesát. Šest set,“ vyklopýtalo mi z úst. – „S-sedum set,“ prohlásil Lojzek. – „Šest!“ – „Šest už b-bylo.“ – „Nebylo.“ – „Tož podme znova.“

Nešli jsme. Živly byly na Koldůchově straně.

19:25

– Asi měl pravdu, když řekl, že Landsfeld byl chlap, poznamenal TY do náhlé skleslosti. – Raději už nepij, vyzval Lojzu, ale JÁ přesto těžkopádně usrkl: – Landsfeld byl velkorysý.

1972 **Únor**

Tetoval jsem telata. Faremní zootechnik nastoupil na vojenské cvičení, tak jsem to vzal za něho. Poroučení mi ještě dělalo potíže.

Pod rukama mi chrupaly kornoutky uší, do kterých se vbodávala ostnatá čísla tetovacích kleští. Poslední drobouch, takové střapaté šídlo, pronikavě békl: „Buééé!“

Rozlétla se vrata od přípravný krmiv a do chlěva vtrhly dojičky. Právě dokrouhaly poslední řepu z krechtu.

„Cérky, je tady inženýr a trápí telacka! Podme na něho!“ vřískla Božena Maliňáková. – „Podme! My tam mosíme zadarmo krúhat zmrzlú řepu, a on si tu řadí,“ přidala se k ní Lidka Drábková.

Už jsem je nějaký ten týden neviděl (dával jsem dohromady novou koncepci podniku a pendloval mezi kanceláří, zemědělskou správou a OV KSČ), ale hlas měly stále jadrný. I myšlenky, o činech nemluvě.

„Vy mně ho podržíte a já mu procvaknu pytel,“ křičela kterási.

Dlaní u palce jsem si setřel pot, který mi zalil celé čelo a stékal skrz obočí na víčka. Zašklebil jsem se: „Zkuste to. Jestli mně ho procvaknete, tož máte každá stovku premií navíc.“

„Dem na to!“

Vyskočil jsem na koryto. Okolní krávy přestaly přežvykovat. Jen zbýččená Nataša s cystou na vaječníku chraplavě a táhle hučela.

„Vycvaknem mu tam těch čísel aspoň pět,“ ječela Anča Kunorová. – „Vymiškujem ho,“ vřískla Božena, jejíž sadistickou výzvu okamžitě ospravedlnila Lidka Drábková: „Šak když tu před dvěma rokama nastúpil,“ prohlásila, „tož to bylo samé paní sem a paní tam, a včil už mu narostl hřebínek.“

Jsou takové situace, kdy čím je člověk výš, na vyšší příčce žebříčku, tím je vůči těm úplně dole bezbrannější. Vrhly se na mne s dravostí amazonských rybek, které za minutu ohlodají koně až na kostru. Jedna z nich mě rýpla klackem pod žebra, takže jsem ztratil rovnováhu a spadl do žlabu. Bylo tam našťěstí seno. Tetovací kleště mi odletěly z ruky, krávy vylekaně uskočily, jen řetězy zařinčely, a tele udělalo be-be-béé, zvedlo ocásek jak chlupatou anténu a dalo se do křepčení. To jsem ale neviděl. Zavalilo mě živoucí mračno ženských poprsí, končetin a zástěr. Ječelo to, řehtalo se to, vlisovalo mě to do koryta a už jsem cítil, jak se mi čilá ruka dere do poklopce. – „Nechte ho, roby, na pokoji, je to hodný synek,“ uslyšel jsem někde v dálce hlas stařenky Opálkové. – „Bud' ticho, stařko,“ okřikla ji kterási, „šak tvojí vnučce neubude, my jí tam trochu necháme.“

Řehot.

„Máš ho, Ančo?“ – „Eště né... už!“ – „Drž ho pořádně, ať ti nevyklůzne jak had!“

Další palba smíchu způsobila, že se mi podařilo soustředit sílu k mohutnému výskoku. A už jsem aspoň seděl. A už přišlo osvícení. Bleskový nápad, který mě spasil. Povídám: „Vy asi nevíte, co je nového.“ – „Co?“ – „Koldůch se bude stěhovat do dědiny.“ – „Lojzek?“ – „Ano.“ – „Šak tá jeho třasořitka, když tu onehdy dojila,

nic nepravila.“ – „Tož vám to říkám já.“ – „Tomu nevěříme,“ prohlásila za všechny Lidka Drábková.

Vykročil jsem ze žlabu: vítěz. Několik plácnutí do pomačkaných montérek – plác, plác, víří prach. Hrdina: „Tomu věřte. Stěhuje se do družstevní šestibytovky.“

„... už za týden, s-soudruhu inženýre,“ řekl. Řekl mi soudruhu inženýre. Řekl: „Moja je včil pořád n-nemocná, šak ju znáte: jí to na pasekách n-nepasuje. Stačí trochu průvanu, a hned sa jí chytne ho-horkost. Nemohla by vám pomáhat s dojením.“ (Co zas chce, napadlo mě, ale pouze jsem pokrčil rameny.)

„P-potřeboval bych si vydělat. Mám tři roky do d-důchodu, tož nějaké dobré místo.“ – „Jaké místo?“ Čekal jsem, že vysloví něco na úrovni ministra, ale překvapivě prohodil: „Slyšel sem, že ste komunysta.“

„To ano, jenže...“ – „T-taky bych mohl, a třeba z fleku, š-šak každý ví, na kterej straně ba-barikády stojím. Když začalo d-družstvo, dělal sem chvílu aj předsedu.“

Zíral jsem na něho. On pokračoval: „Ručitelů bych měl n-na každém prstě d-deset, ale zatím toho nebylo potřeba.“

„Vy chcete vstoupit do strany?“

„T-to by bylo na dlouhé lokty. Chcu fajnouvú prácu. Včil sa na vás o-obracím jako na soudruha. Za kým jiným by měl p-pracující člověk zajít?“

„A co vlastně chcete? Něco se najde. Samozřejmě. Ale u jalovic jste si přece přišel taky na dost peněz.“ – „P-přes léto. Přes zimu nic. A ogara bude za pár roků študovat na d-dochtora. Na toho zvědolékařa.“

Chtělo se mi už rozloučit a jít, jenže Lojzek měl pod medvědími obočím fenomenální postřeh. „Já bych měl e-eště jednu prosbu,“ řekl. – „Co?“ zeptal jsem se suše. (Konečně na tebe došlo, ty vydřiduchu.) – „Mám pět ovcí. T-tož potřebuju, abyste mně dal nějaké potvr-

zení, a-abych je mohl cho-chovat aj na té šestibytovce.“ – „Ve sklepe?“
prohodil jsem škodolibě. – „T-tam ne.“ – „Potom leda na půdě.“

Nereagoval. Abych protrhl ticho, zeptal jsem se: „O čem přemýšlíte?“ Důvodem mohlo být i klubající se rytířství: ruka, kterou podává vítěz poraženému. (Odpouštím ti, Koldůchu, počítání kůlů i Landsfelda.)

„Uvažuju,“ pravil.

„Nějaké místo si pro ně určitě najdete. Třeba...“ (nápad!) „... hned u šestibytovky za potokem je kus starého sadu. Družstvo ho nepotřebuje. Takový žleb. Byla by to docela dobrá záhumenka. Víte kde? U židovského hřbitova. Když si to ohradíte...“ – „Vím. P-patřilo to tam kdysi Vajsovi.“ – „To byl ten...“ – „Ano. Rači z-zastřelil ženu aj děcka a sám sa oběsil, a-aby nemosel do koncentráku.“

Chtělo se mi říct, že věc je tedy vyřízená a ovce budou mít nový domov. Ten nový domov se mi nelíbil. Lojzek zalovil kdesi hluboko v kapse a vytáhl sáček. „V-venzte si lesněnku,“ nabídl.

„Děkuju.“ Jeden sladký knoflíček s vůní lesa jsem si vzal. (Hašlerky připomínal jen chutí.) On si jich nasypal plnou hrst a obrátil je do sebe. „Včil vám něco p-povím,“ řekl a v ústech mu to zarachotilo jak ve šrotovníku.

„A co?“

„T-ten pozemek u hřbitova chce aj Čechránek.“

„Čechránek?“ podivil jsem se a ucucával zeleňátko.

„Ano. Ale on byl d-dycky proti družstvu.“ – „Drábková, jeho dcera, dojí na kravíně,“ zastal jsem se Čechránka. – „Protože sme ju my, průkoptníci, d-donutili. A povídá sa...“ (Bylo toho povídání moc. Někde v pozadí jako by hrály druhé housle. Bečica: – Povídá sa, že si Lojzek s Čechránkem házeli do zeleninové zahrádky krtky. Jak malí ogaři. Enom tak ze srandy...) – „Musíte se spolu dohodnout,“ řekl jsem.

„T-to neznáte Čechránka.“ – „Vždycky se najde cesta.“ – „Těžko s-sa najde. Ale když vám, s-soudruhu inženýre, povím...“ – „Dejte si písemnou žádost na představenstvo.“

„Ještě tu máme žádost o přidělení záhumenky,“ řekl předseda. Řekl to s rozpaky. Držel ten papír dvěma prsty a díval se na nás a už nic neříkal. Potom četl: „Vážený soudruhu předsedo, vážené soudružky a soudruzi, členi představenstva. Velice si cením vašich zásluh o socialistické zemědělství a taky toho, jak sa staráte o lepší mírový život nás všeckých družstevníků. Já sem měl krušný život, než vzniklo JZD. Samá dřina, samý žal. Radost a kultura žádná, enom bída. Aj za války, když sme bojovali po boku Sovětského svazu proti fašistom. Já sem taky pomáhal v řadách partyzánů. Znal sem sa osobně se soudruhem Murzinem, s tím hrdinú. Včil sem sa přestěhoval z pasek do dědiny, abych začal nový život. Za peníze, keré sem si vydělal při pasení družstevních jalůvek, sem si kúpil nové tepichy, ledničku, leštění stěnu do obýváku a aj televiznu. Mám už všecky ty vymoženosti socializmu a su vám za to, soudruzi, vděčný, šak sem stál v prvních řadách vašeho boja. Ale včil k vám mám žádost o přidělení záhumenky. Mám pět ovcí a potřeboval bych je kde chovat. Proto vás žádám o ten kúsek za potokem, co dřív patřil Vajsovi, tomu židovi, co sa oběsil. A víte, kdo ho udal, když chtěl aj s rodinú utéct do Ameriky? Ten Jidáš Čechránek, kerý by včil taky chtěl...“

„... a nikdy sem nikomu nepřeložil ani stéblo přes cestu. Chudák Vajs ani nemohl nikam utéct, jak by mohl! Možná věděl, jaké jatky ho čekajú, a tož když dostal to předvolání, tož to rači skončil. Takové cigánstvo!“

„Pane Čechránek,“ pronesl jsem téměř provinile, „představenstvo nehlasovalo o vaší vině, ale o přidělení záhumenky.“

„To je přece stejné!“ vykřikl, díval se mi do očí a pokračoval: „Ten lump Dlúhý si uměl dycky všecko zařídit, ten zbohatlík! Já bych sa do dědiny nikdy nestěhoval, ale ujela mně chalupa, šak se na to zbořenisko běžte podívat. Ale ten? Ten že pomáhal partyzánom? Prdinec! Stál s namířenú pytláckú flintú mezi futrama a nikomu by nepodal ani pohárek vody!“

1972

Podzim

Vidina.

Žížalí pěšinkou, tak úzkou, že se mi noční rosa neposečených otav mokře otírala o texasky, mě ta vidina dovedla až ke zrezivělé hřbitovní bráně. Chvilka váhání, ale potom jsem natáhl ruku, abych otevřel. Nešlo to. Brána byla uzavřená ocelovým lanem. Odmotal jsem ten zámek a vešel.

Korunami staletých kaštanů a jilmů se propadávala nová luna do starých časů. Kanula po nehybných stélách a ztrácela se v ostrých hranách hebrejských písmen, která se pojila ve slova. Dotýkalo se mě šeptání: bar lebab – anijjim – ruah – hatta'áh – srdce čisté – ubozí – dech Ducha – vina... a světlo teklo a bělelo se na pískovcových tumbách a odráželo se v černi mramorových zrcadel, nahlíželo do náhrobních desek rozevřených jak Mojžíšův zákon a tesalo ty kameny do tvaru lunet, do vidin velbloudích karavan v dalekých pouštích za Kanaanem. Objímalo strohou vysokost tújí, jiskřilo v lístcích zimostrázu: Elohim. Bůh.

Díval jsem se z hlubiny kaštanového stínu a tiše dýchal. K zemi stín za stínem padaly listy. Jak rozevřené dlaně. Jejich pády zněly posledním tlesknutím. Bušilo mi srdce. Slyšel jsem, jak buší. Nebo se mi to jen zdálo, nebo to tak cítím až teď, když na to vzpomínám. Kousek dál stálo pět bílých ovcí, ale už se nepásly. Stály. Dívaly se na mne a byly bílé. Jak ty, které jsem o dávných Vánocích kladl do suchého mechu kolem řezbovaného Betlému společně s pastýři, králi, babkami s nůsemi jablek a holčičkou, co nesla v košíku slepici, a jinou holčičkou, co nesla v košíku brambory nebo vajíčka. To nevím, ani tenkrát se to nedalo poznat.

Bééé, udělala jedna z těch ovcí a rozcupitala se ke mně. Ostatní za ní. V tom měsíčním světle jako by se vznášely. Jeden byl beránek. Furiantsky sklonil hlavu. Chtěl drcnout. Pleskl jsem ho po

vykuleném, jako opál zářícím oku a on dal pokoj. Už se mi dýchalo normálně, už to nebyly ovce Abrahámovy. Řekl jsem: „Ty blboňu!“

Pak jsem chodil od kamene ke kameni. Stádečko ovcí za mnou. Četl jsem, sobě i jim jsem četl: „Hier ruht Frau Eva Biedermann... Frau Emilie Neuhaus... Tief betrauert von Ihren Gatten und tochter RUHE SANFT!... Salamon Sax... Friede ihrer Asche!... AHRON HIRSCH, geb. 3. September 1825 – gest. 24. Mai 1906... Neti Klein... 3. October 1890... Elsa Deutelbaum, gestorben D. 15. November 1915 im 2 Lebensjahre, Hier ruht unser geliebtes unvergessliches Kind.

Frau Hilda Weiss, geb. Weisskopf... Weiss... Weiss... Weiss... Arbeit war sein Leben (Arbeit macht frei, pomyslel jsem si), Liebe war sein Tun. Wohltat war sein Glauben. Möge er in Frieden ruhen... unser geliebter Vater ADOLF BECK, gestorben den 28. Marz 1916 im 72 Lebensjahre... (požehnaný věk, blesklo mi, ale zároveň jsem si uvědomil, že mému otci je pouze o pět let méně...) ... Josefina Fischer, gestorben am...“ Datum už se mi přečíst nepodařilo. Měl jsem nepříjemný pocit, že se na mne někdo dívá. Že mě pozoruje už dlouho, jak tak chodím, jak je noc a svítí měsíc a já se brouzdám rosou po hřbitově. A ovce se mnou. A já jim čtu (sám nevím, proč nahlas)... a já jim čtu!

„Nono, snád' už nejste napasené?“

„Béééé!“

„A-ani bych sa nedivil, při t-tak dobrém pasákovi. Vy ste s-sijonista, soudruhu inžinýre?“

„Béé-ää-ööö!“

Mně do řeči nebylo. Hlavu jsem měl plnou vzduchu. Přiměřeně stlačeného. Beze slov, bez nápadů, ani jsem ji necítil. Vyšlo z ní jen: „Vracel jsem se domů.“ – „Ale šak f-faň. Už o tom nemluvm. Já už sa delší dobu chystám, že si s vama p-promluví. Nikdy sa k tomu n-nemožu dostat. Včil, co sa povídá, že budete dělat předsedu, s-sa kolem vás furt t-točís spústa lidí.“ – „Bééé-bééé!“ – „Ku-kuš, ty!“

Došel jsem zatím až k bráně, která byla zavřená. Ve výši zrezivělých šesticípých hvězd si Lojzek opět potáhl z cigarety. Zažhnulo to. Do ticha mi kdesi za zády spadl zralý kaštan. Luplo to.

„T-tož dobrý večer. Či noc?“ – „Dobrý,“ odpapouškoval vzduch z mé hlavy. „Böööö!“ – „S-sakra!“ dupl Lojzek a bouchl pěstí o rezavou mříž. Potom dodal: „Šak nebojte sa, s-soudruhu inžinýre. Ni-nikomu ani slovo. Toto ostane enom mezi n-nama.“ – „Děkuju.“ – „Bééääööéé!!“ – „Tož s-sakryš!“

„Asi chtějí jít domů,“ ušlo mi z úst.

„Prdlajs! Ty možú spat aj tady. Šak je p-pěkně a paše tu majú až do D-dušiček. Enom kúštek sena jim dycky p-přihodím ke zdi...“

„Ale to je přece hřbitov,“ konstatoval jsem nesměle.

„Bývával. T-to už je víc jak třicet roků.“

„Já vím, ale...“ – „Bäää!“ – „B-bude sa rušit. Příští rok nebo p-pětiletku to tu zplanýrujú a povede tu silnica. Vím to. S-sestřenica mojí starěj dělá na okrese a ona nám to p-povídala.“

Moje ruka se instinktivně dotkla zrezivělé brány. Lojzek to postřehl. Řekl: „Už dom?“ – „Už je pozdě.“ – „Ale néni. P-pod’te ke mně na kalíšek.“ – „Bééé!“ – „Pod’te,“ zopakoval výzvu a ukázal do hřbitovných stínů, „t-tady néni klidu.“

Šli jsme. Do šestibytovky, která světýlkovala televizory kousek dál. Lojzek zadržoval bránu a šli jsme.

„Viděl sem vás špacírovat p-po hřbitově, když sem sa díval z okna. Říkal sem si: je úplněk, bude-li mrznút...?“

Neříkal jsem nic. On pokračoval: „Napřed sem vás n-nepoznal. To by mě nenapadlo ani v-ve snu, že chodíte v noci n-na hřbitov.“

„Nikdy jsem tam ještě nebyl.“ (Už mě máš, ty syčáku!) Ale už jsme stoupali po schodech šestibytovky a já jsem skoro šeptal: „Nikdy... jen se to tak všechno...“ – „Ale š-šak sem vám říkal, že nikomu ani muk,“ zadunělo schodištěm. Uchechl se. „B-baby ve chlévoch by sa po-počuraly smíchy, kdyby to věděly.“ Přiložil si prst ke rtům: „Pssst,“ udělal, otevřel dveře a vešli jsme do bytu.

„Kde šaš tak dlúho túlal?“ přivítal nás odněkud, zřejmě z ložnice, šiřlavý soprán. – „Š-řak víř.“ – „A kohoř tam nařapal?“

Lojzek cvakl vypínačem a na stropě předsíňe zabzuřela zářivka. „Ale! Jakýsi t-trhloň. Hnal sem ho s-sviňským krokem pryč.“ Spiklenecky mrkl.

Culil jsem se. Zalit luminiscencí předsíňe jsem se culil a řkvírou v prosklených dveřích vřtoupila paní bytu: „Měřř mu nakopat do řiti.“ Zmlkla. „Pan inřžinýr!“ vřřskla po uřtrnulé chvíli, ve které jsem ohromeně civěl do záhybů flanelové noční kořile poseté drobnými kvítky asi hrachoru nebo fialek... – „Dobřý večer.“

„N-nezdravte ju! Dělejte, jak kdybyste byl d-doma.“ Paní Kolduřchová zmizela ve řkvíře, ze které se předtím vysoukala. Ozvalo se jen: „Jeřřířř!“

„N-nasad' si zuby, trochu sa obleř a přid' za nama. P-přiřřli sme si se soudruhem i-inřžinýrem vypit.“

„To sa ví,“ nezařřřřlala již ze tmy ložnice. „Hned to bude.“

„Ale já vás nebudu obtěžovat...“ – „P-pod'me do obývákú!“ – „Ale vyzuj si gumáky,“ zajeřel soprán z ložnice. – „Š-řak ano.“

Zatímco v předsíni kviřelo a mruřelo zouvání gumáků, já jsem si prohlížel obývák. Byl to takový obývák. Leskla se tam mahagónová stěna. Stály v ní různé skleničky. Žilkováté popelníky. A jiné věcičky. Porcelánový ohař. I pár hřbetů knih: Bertolt Brecht, John Hemming: Dobyťí řřiře Inků, Sedm let v Tibetu, Bořena Němcová: Babiřka, Jan Kozák: Lovcem v tajze, Eduard řtorch: Lovci mamutů, J. Hanzelka – M. Zikmund: Afrika snů a skuteřnosti, Viktor Hugo: Muř, který se směje, Bořena Němcová: Divá Bára, Jiří Wolker, Jules Verne: Cesta kolem světa za 80 dnů, K. V. Rais: Zapadlí vlastenci, K. řapek: Hovory s TGM, Shakespeare, Natalie z Estruthu: Husopaska, Elinor Glynová: Katynřiny úspěchy, L. N. Tolstoj: Anna Kareninová, Alois Jirásek: Z řech až na konec světa, Pravidla silniřního provozu, V. I. Lenin: Sebrané spisy – 23, Jarmila Loukotková: Navzdory básník zpívá, Jan Vrba: Boří mlýny, Alois Jirásek: Staré

pověsti české, Chov prasat, Charles Dickens: Kronika Pickwickova klubu, Henryk Sienkiewicz: Křižáci.

„Tož jaká, f-faň?“

„Prohlížím si knihy.“

„M-máme jich dvacet pět. A eště o-osum jich máme v kuchyňskéj li-lince. Sem už sa nevlézly. M-moja stará je veliká čtenářka. Aj syn.“ – „Ano.“ – „O-ona měla f-fajnové vychování. Její děda byl pánský štolba a t-tata dělal hrobařa. Aj v kostele na ha-harvany hrával.“ – „Ano?“ Zahleděl jsem se do barevné reprodukce ve zlatém rámu.

„T-to je Svárovská stávka. D-dala nám to švagrová. Ona to kdysi d-dostala ve fabrice za odměnu, a tož sme si to akorát nechali p-přerámovat, aby to lepší vypadalo.“

„Vypadá to pěkně,“ řekl jsem.

„Ale a-abych neodbočoval: t-tož tá moja...“ zarazil se. „Kde si tak dlúho?“ křikl.

„Už to bude! Hned, hned!“ odpověděla Koldůchová. „Mosím sa dat trochu do rychtyku, když máme takovou... takovou návštěvu.“

„T-ty roby!“

Pokusil jsem se o pousmání. „No ano, ženské!“

„T-tak.“

Zdálo se, že jsme si kápli do noty. „Ale chtěl jste něco říct,“ vybídl jsem Lojzka.

„C-co sem to... aha! O-ona byla velice slušně vychovaná. T-to víte: otec hrobař a harvaník, t-tož ona ani nevěděla, na co to má, když sme sa po-potkali. Myslela si, ž-že ju má enom na chcaní. A t-takovú fajnovú ju měla... Ale nakonec sa to naučila.“

Mlčel jsem.

„C-cože?“ – „Nic.“ – „T-tak to na tom světě chodí. Aj ogara sa nám narodil p-pozdě. Ona pořád vy-vymetala.“ – „Člověk se stále učí,“ řekl jsem a ještě hloupěji dodal: „Už je moc hodin.“

Lojzek se rozchechtal. „P-přesně tak,“ říčel, „t-tak je to!“

Vstoupila paní bytu. Široce, bělozubě se usmívala. Od hlavy, kterou korunovala namodralá paruka, přes zelenou róbu a zlaté střevíčky až po duhovou bižuterii vypadala galavečerně. V předpažených rukou, jako bohyně, držela blýskavý podnos s flaškou brandy a pytlíkem buráků. Pravila: „Dobrý večer.“

„No ko-konečně!“

„Dobrý večer.“

„P-postav to tady na ten ko-konferenční stůl...“ Zmlkl.

„Co je?“ zeptala se hostitelka. „Zblbla sem... jsem něco?“

„Vzalas to p-pití, co máme pro hosty?“

„Ale nevzala, přece nenabídnu panu inženýrovi nějaký šunt,“ uklidnila Koldůchová Koldůcha, opatrně posadila ták doprostřed stolku a přešla k mahagonové stěně. Šoupla sklem, z nepřeberného množství vybrala tři napoleonky se zlatým „N“, blýskla úsměvem, vytáhla zátku a nalila. Vrchovatě. „Na zdraví!“

Ťukanec. Trochu jsem upil. „Do dna,“ vřískla hostitelka. Vyhověl jsem jí. Dolila a řekla: „Posadme sa... se.“

Chystal jsem „sa... se“ usadit na sleepovou pohovku, ale nedošlo k tomu. „T-tam ne,“ zavelel Lojzek, „p-pro hosty je fotel.“ Sedl jsem si tam. Zapadl jsem jak do hnízda, schoulil se a měl chvilinkový pocit bezpečí. Nebudu moc mluvit, nebudu klást otázky, budu se usmívat a pokyvovat hlavou, za půl hodinky to budu mít z krku a bude mi prima, sliboval jsem si.

Manželé Koldůchovi se uvelebili naproti: v pohovce.

„Aspoň sis mohl sdělat čepicu,“ započala paní bytu konverzaci pokáráním manžela.

„No-no, aby sas n-nepotento.“ Sundal ji.

„Vidíš, jaký si fešák. Ale eště... ještě...“ – „C-co?“ – „Vezmi si čisté ponožky. Ty staré strašně smrdíja.“ – „N-nám chlapom smrad ne-vadí. Ž-že ne, soudruhu inženýre?“ – „Vůbec ne.“ Culil jsem se. (Ty smradochu!) – „T-tož na zdraví!“ Ťukanec. Do dna.

„Ta má říz, ta se pije,“ zakomentoval jsem. (Lepší by byla pořádná slivovice.)

„A c-co říkáte na tu moju drahú polovicu? F-fešanda, co?“

„Ano.“ (To teda jo!)

„A jak je nastrojená!“

„Velice jí to... velice vám to sluší, paní Koldůchová.“

„T-tož sa na to n-napijem.“

„Na tykání,“ zaječela Koldůchová a přelila. „Budú křtiny,“ vypískla.

„U i-inžinýra!“

„Jenom to ne, ještě chvíli ne.“ – „Já su Veronyka.“ – „Já Alois... Lojza.“

19:55

Lojza odložil sklenici na stůl a rozhlédl se lhostejně kolem sebe. V protějším rohu místnosti si nějaké holky, zřejmě studentky, něco šeptaly. Pozorovaly ho. Pak se rozchechtaly. Pootočil obličej k oknu – do té zářivkové tmy.

– Měli by už zatáhnout závěsy, prohodil k TY, ale ten (se zalíbením) sledoval chichotavý dívčí stůl. – Ani nevím, proč se ti tu svěřuju, naježil se JÁ.

– Víš. Klidně povídej. A raději už nepij a nekuř.

JÁ se napil: – Ty máš obrovskou kliku, že tě ještě nikdo neotetoval.

– A kdo otetoval tebe?

– Život, brachu, život!

– Běž se vycpat, ty číslo.

– Přemýšlím, vzpomněl si JÁ, proč tobě všichni říkali Lojzíku a mně Lojzo. Nezdá se ti to nespravedlivé?

– Zdá, pousmál se TY (na okamžik byl čerstvě vyklubaným květem divizny), protože mne asi nikdy nikdo nebral vážně. Spokojený?

– Třeba. To je takzvaná fešácká nespravedlnost. Ale se mnou se zase nikdo nemazlil. A podívej: já jsem teď Kdosi!

– Ano.

Lojza se zasmál. Tentokrát příliš nahlas. Studentky se také zasmály, jenže jinak. JÁ prohlásil: – Své postavení jsem si musel sakra vydřít. Hned pokračoval: – Spousta lidí, i ti posraní technici, se přede mnou plazí po zemi. Všichni žijí z mých nápadů. Chceš, abych mluvil dál?

– Mluv, ale zkus to raději s tím příběhem o Dlúhém a Veronyce.

JÁ zavřel oči: přišli Koldůch s Koldůchovou, která řekla: „Já su Veronyka.“ – „Já Alois... Lojza,“ představil se i Lojza. – „Jak ten můj,“ vykřikla, a jakmile si přitukli na tykání (přitukli i hlasitě políbili), dodala: „Za svobodna Ernestová.“ Zase pusa.

„A t-teď sa napijem na to, že sme oba L-lojzci,“ řekl Dlúhý.

Dolil, ale Lojza zaprotestoval: „Nemůžeme tak rychle...“ – „Baže ne,“ doplnila ho Veronyka Koldůchová, „byli bysme brzo ožralí.“ Lojza vytáhl z kapsy cigarety. „Můžu?“ zeptal se. – „Mo-možete. Já si t-taky zapálím.“ Zapálili si.

„Pane inženýre... Lojzo... byla řeč o tom, že mně to sluší,“ zavrtěla sebou paní bytu.

„Velice,“ řekl s přehnanou vitalitou způsobenou brandy. Chtělo se mu zpívat. Donekonečna být rád. „Vypadáte jak...“ (... jak kráva v paruce.) – „Vypadáš!“ – „Ano. Tykáme si, Veronyko. Vypadáš jak bohyně.“

Dala ruce do klína, zavřela ústa, sklopila oči a řekla: „Jak co?“ Lojza vyfoukl dým a slova: „Božsky. Jste... jsi dáma.“ – „To myslíš tu moju... moji toaletu?“ – „Nemyslím.“ – „Jak to?“ – „No“ – „Zrovna takovou měla na hasičském bále Vanda Lašicová. Ona je dochtorka v lékárně.“

„T-tomu sa říká magistra,“ opravil ji muž. – „Šak já vím.“ – „T-tož to tak prav,“ podotkl Lojzek a napil se. Lojza též, ale jen napůl. Potřeboval zůstat ve střehu.

„Ale slušelo jí to a všeci sa... se za ní otáčeli,“ pokračovala Veronyka, „a ona je moja přítelkyně. Půjčila sem jí...“ – „C-cože!?“ – „Nic.“ – „P-přiznaj sa!“ – „Peníze ne. Mlýnek na maso.“ – „No proto!“

„Tož na zdraví,“ vykřikl Lojza a všichni ten mráček zapili.

„Veronyko, opravdu ti to sluší.“

„Já už su ožralá jak sviňa.“

„O-ona kecá. Ona měla d-dycky výdrž.“

„Veronyko, slyšel jsem, že jsi velká čtenářka.“

„Ano,“ šeptla a sklopila oči. „A víš, Lojzo, která je moja nejoblíbenější knížka?“ – „Která?“ – „Hádej.“ – „To neuhodnu.“ – „Ale ano. Běž sa na ně podívat. No tak!“

Vstal a přešel ke knihovně. Trochu se mu točila hlava. Za jeho zády se ozvalo nejdřív povzbudivé: „No?“ a pak Lojzkovo: „Vsad' sa se mnú, že to neuhodne.“

„Od Vrby Boží mlýny,“ vypálil bez váhání.

„Nééé!“ zaječela.

„Navzdory básník zpívá.“

„Samá voda!“

Lojza se otočil a prohlásil: „Já se poddám.“

„Eště d-do třetice.“

Chtělo se mu říct Chov prasat, ale ovládl se: „Staré pověsti české.“

Veronyka s chichotáním zatleskala: „Ne, ne, ne! Jsou to Katynčiny úspěchy od Elinor Glynové.“ Zaregistrovala Lojzův tázavý pohled, přicupitala k němu, šoupla sklem a už držel v ruce knihu poznamenanou patinou roků a čtení.

„Pod'me si sednúť a mosíš si ju i přečíst.“

„Ted'?“ – „Ano.“ – „Ale ted'... to přece nepřečtu.“ – „Jenom si ju prolistuj. Je tam moc věcí aj zatrhnutých a možem si při tom aj povídat. Prosím, prosím...“ – „Je dost pozdě.“ – „Eště máme c-co pit a tolik hodin zas není, abyste už mosel jít spat, bu-budoucí soudruhu předsedo,“ ozval se Lojzek.

Ten předseda ho překvapil. „Jak to myslíte?“ zeptal se.

„J-já vím svoje.“

„Tu knihu si raději půjčím domů.“

„Ž-žádné takové. P-posad'te sa a čt'ete, my ted' zajdem s moju d-do kuchyně, já jí otevru flašu uzeneho, abysme mohli aj něco p-pojest, a bude.“

„Tož ba,“ přikývla hostitelka a vtlačila Lojzu do křesla. „Uvidíš, že sa se ti to bude líbit. Kolikrát sem uvažovala, že by se to dalo aj nafilmovat do televize. Jak třeba některý ten seryjál... jenomže...“ mávla rukou.

„Jenomže?“

„Ty seryjály jsou taky faň. Dycky sem se těšila, jak to dopadne... jenomže ta knížka je ze šlechtického prostředí... asi by to tam nepustili.“ – „Proč? To dnes přece nikomu nevadí.“ – „Možná. Je to zamilované a takové... psycho... chologické, faň by se na to dívalo.“ – „Určitě. Co je zamilované a psychologické, to je vděčné,“ plácl Lojza. Veronyka hned navázala: „Ale nemysli si, že já nemám ráda knížky... ty knížky ze současnosti. Jak třeba žijú v panelákoch a jak sa se pořád dokola za čímsi pachtíja. Furt do práce a z práce a z obchodu do obchodu a nic nemožú kúpit, co by zrovna chtěli, když nemajú známosti. A mezi tím sú eště... ještě všelijaké milostné pletky. Je to taky psychologické. A takové odvážné. No ale nebudem tě rušit. Čti!“

„A n-nezapomeňte, soudruhu inžinyre, c-co sme si slíbili n-na schodech. O tom hřbitově nikomu a-ani muk.“ Odešli.

Vrazil do sebe další brandy. Předseda-hřbitov-předseda-hřbitov, převalovalo se mu v mozku. Byla to tupá chvíle. Z kuchyně se ozývaly polohlasy. Mechanicky otevřel knihu.

– Dodnes si pamatuju, řekl JÁ, že to začínalo asi tak: Když Kattynka Bushová opouštěla kancelář pánů Livingstonea a... tuším Devereuxe, židovských bankéřů v ulici Holles, stmívalo se již.

– Slibný začátek, ušklíbl se TY. Uchopil sklenici, pomalu se jí dotkl úst, napil se a nezvykle dlouho víno vychutnával, než polkl. Potom prohlásil: – Teprve ted' to má tu správnou teplotu.

- Řekneme to číšníkovi? zeptal se JÁ.
- Proč ne? Vidím, žes dostal normálnější náladu.
- Asi, přiznal JÁ. Kývl na číšníka.

„Přání?“

„Konečně má to víno odpovídající teploturu,“ prohodil Lojza.

„Jistě. A přejete si co?“

„Nic. Chtěl jsem vám to jen oznámit.“

Číšník pouze znechuceně zakroutil hlavou a odešel.

(U dveří do kuchyně se obrátil a křikl: Takoví ochmelkové mě nebudou poučovat o teplotě vína! – Řekni mu něco, vyzval TY JÁ. – Ať si trhne nohou, broukl JÁ tiše. Ale TY zuřil. Rozběhl se k číšníkovi a vrazil mu pěstí do nosu. Cítil, jak to chruplo, jak vytryskla krev. Bylo mu fuk, že někde vřískla servírka, bylo mu fuk, že se číšník skácel do příborníku, že zařinčelo sklo a padající talíře...)

Vrátil se na místo a řekl: – Já už nebudu pít. – Neblbni. – Blbečka ze mne nikdo dělat nebude. – Přeháníš. TY se jen ocelově zasmál a po chvilce mlčení klidným hlasem pravil: – Hlavně že jsme zdraví. – Nevidíš reál a dramatizuješ, prohlásil JÁ. – Zbabělče, utrousil TY. Pak dodal: – Ztratíš mě. – Jak to? – Protože budeš mít moc. Už bys ji dávno měl, kdybys nebyl posraný. Vstal ze židle: Raději půjdu. Kdyś ses uměl normálně porvat.

JÁ se také zvedl. Rozhlédl se kolem sebe: klid a pořádek; dokonce ani studentky v protějším rohu si ho nevšímalý. Nasadil bodrý výraz a zaprosil: – Pojdme se vyčurat.

Šli. A jak se jim ulevovalo, tak jim přišlo i do řeči. Nejdřív promluvil JÁ: Ještě neodcházej. – Neodejdu. Ale pod jednou podmínkou: nebudu pít a budeš mi vyprávět o tom srandovním večeru. Jak sis musel číst. – Ano. Ale proč ta směšná podmínka? – Myslíš? – Tebe zajímá červená knihovna? ušklíbl se JÁ a dopnul poklopec. – Někdy. Když mám plné zuby všelijakých vylhaných pravdiček. – Lhát pravdu, to zní zajímavě... Další brebty zanikly v padající vodě, protože v kabině někdo spláchl klozet.

Vyšel soudruh primář. Zarazil se: „Tebe bych tu, Lojzo, nečekal...“ – „Ahoj,“ řekl Lojza s rozpaky, které hned zastřel dotazem: „A co ty tu pohledáváš?“ (– Jdu k našemu stolu, prohodil TY a vytratil se.)

Primář otočil kohoutkem nad umyvadlem, vzal mýdlo a dal se do mytí rukou: „Mám tady v salóнку jedno zbrusu nové telátko.“

„Jalovičku?“ ušklíbl se Lojza.

Primář se zachechtal: „To pochybuju. Ale myslel jsem, že jsi na pohřbu.“

„Musel jsem odejít, protože...“

Primář se od mytí rukou pootočil: „Protože svědomí?“

„Šlíš, Jiří?“ zalhal Lojza. Pohotově.

„No proto.“ Dal se opět do mytí.

„Potřebuju se jen trochu namazat,“ promluvil po chvíli Lojza. „Neukážeš mi to své telátko?“

„Neukážu,“ řekl Jiří. „Ale vlastně... jak chceš.“

Oba se zasmáli. Jiří spustil sušič a vložil ruce do proudu teplého vzduchu. „Jsem moc rád, žes mi sehnal ten mramor a žulu,“ prohodil.

„To je maličkost.“

Nastalo krátké, ale intenzivní mlčení.

„Byl to absolutně beznadějný případ.“

„Ten šutr?“ zeptal se hloupě Lojza.

Primář si dosušil ruce a prohlédl si je. Jako by se chtěl před operací naposledy přesvědčit o jejich čistotě: „Ten šutr ne.“

„Já vím,“ pokusil se Lojza o zbytečné vysvětlování, „já vlastně vím, ale i když by mi bylo smrti kohokoliv jiného... řekněme líto... tak v tomto případě...“ – „Nevím, o co ti jde,“ podíval se mu primář přímo do očí. „Budeme se na tohle téma bavit ještě dlouho?“ – „Máš pravdu. Nemá to smysl.“ – „Doufám, že to s tím popíjením nepřezeneš,“ promluvil najednou primář vážně, trochu víc vážně: „Že nebudeš kecat...“ – „Blázníš?“ – „Tak bon. Musím jít.“ – „Telátko?“ – „Ještě se

to nenaučilo čekat. Zítra ti brnknu.“ – „Zlom vaz.“ – „Ty taky zlom vaz,“ pousmál se tajemně primář. Rozešli se.

JÁ dosedl za stůl a zapálil si cigaretu.

– Moc kouříš, konstatoval TY.

– Chtěls, abych ti vyprávěl o Katynce Bushové.

– Tož začni.

– Ten večer u Lojzka a Veronyky byl vážně ve znamení Katynččiných úspěchů. Je to možná divné, ale mně se to tak zafixovalo... někde v mozku... oni mě nechali sedět v obýváku, seděl jsem ve fotelu a listoval a četl. A upíjel jsem brandy.

Katynka Bushová, to byla naivní, leč emancipovaná... vlastně ani moc naivní nebyla. Byla stenotypistkou a chtěla se stát vévodkyní. Začala tím, že se vyspala (samozřejmě v Paříži v hotelu Palatial) s lordem Algym, mladým londýnským švihákem... a zírala mu přímo do očí svýma podivnýma šedozelenýma očima. Byla připravena na každý stupeň zábavy, stejně jako na zkušenosti. Odmítla ústřice a pozorovala, jak se požívají ve světě lorda Algyho. Nechtěla promarniti ani jediné vteřinky. Ale když se v pondělí v noci blížil jejich vlak k nádraží Charing Cross a on se jí zeptal, zda ho miluje, odpověděla, že ho miluje, a pomyslela si: Ten drahý Algy! Má láska k němu je skoro přibarvena láskou mateřskou.

– Byla pěkně vyčuraná, prohlásil TY.

– Ani ne. Jen věděla, co chce, pokračoval JÁ. Večer se zavřela do své podkrovní komůrky a nahlédla do sloupců s inzeráty v Morning Postu, aby si zajistila místo jako společnice nebo sekretářka u některé velké dámy, kde by získala zbytek nutné výzbroje pro svůj životní cíl. Lordu Algymu napsala dopis asi tohoto znění: Drahý Algy, chci, abyste na mne zapomněl. Než se vrátíte z venkovského sídla svého otce, musím odejít do firmy Liv. a Dev., takže mne již nikdy nespapíte. Se srdečnými pozdravy Vaše K. B.

1972

Podzim (stále u Koldůchů)

Vrátil jsem se o několik řádek nahoru, protože mě z neznámých důvodů zajímalo, co řekla lady Garribardine svému synovci Gerardu Strobridgeovi, který s ní seděl při lunchi. Řekla: „Teď musíte odejít, Gerarde. Očekávám svoji novou sekretářku, která jest opravdu zvláštním typem. Byla v pokoutním bankovním závodě stenotypistkou.“ Pan Strobridge zvedl obočí a usmál se podivínsky, jak bylo jeho zvykem. Jeho teta Sara byla vždycky originálem. Odešel z pokoje a mezi dveřmi se zjevila Veronyka v kouřově modré paruce: „Máš, Lojzo, k uzeneému rači okurky, nebo čalamádu?“

Cuklo to se mnou: „Cože?“

„Okurky, nebo čalamádu?“

„Okurky.“

Zmizela. Já jsem si dal hlt brandy a dočetl se, že lady Garribardine Katynku do služby přijala a že ji Katynka ohromila nejen svým prostým původem (otec byl dražebním vyvolavačem v Bindon's Greenu, dědeček z matčiny strany řezníkem a sestra Gladysa prodavačkou u firmy Ermantine), ale i svou pronikavou inteligencí. V dalším čtení jsem se seznámil s Katynčinou sestrou Matyldou, prostou husičkou z předměstí. Následoval definitivní rozchod s lordem Algym: „Šla jsem s vámi, poněvadž jsem toho potřebovala...“ Položila svou ruku, vězící v šedé rukavičce, na jeho rty: „Musíte býti velkým vojínem...“ Vytryskly mu slzy: Kdyby jen chtěla býti válka, aby mohl jít do boje! Ale v té době nebylo na válku naděje.

Nabral jsem si hrst buráků a dal se do křupání: „Na dobrotě vůbec nezáleží, není-li tak dokonalá, že se stává také silou, jako to bylo u Krista.“

„Ach Bože! Jaké to hrozné věci povídáš, Katynko!“ Matylda byla všecka rozpálená. „Ubohá, drahá Tyldo,“ pravila Katynka. „Dostanu místo vyšší, a tak bude i nadále, až dospějí ke svému cíli, kdy budu vládnouti, neboj se, Tyldo, *vládnouti budu!*“

Zvedl jsem k Veronyce hlavu.

„Líbí sa ti to? Že je to faň?“ Stála mezi dveřmi ve své zelené róbě a zářivě se usmívala: „Jídlo už mám přichystané. Aj čaj sem uvařila. Lojzek na chvílu odskočil na zahradu.“

„Proč?“

„Myslí si, že bude mrznú... nout a šel zakryt chryzantémy. Opatrujeme je na Dušičky na hrob.“ – „Aha.“ – „Já e... jenom... bych ti chtěla říct, že nejsem nějaká taková husa z pasek, jak si třeba myslíš...“ – „Vůbec si to nemyslím.“ – „Ale všeci tady... oni si myslíjou, že když jsme se přestěhovali do dědiny... Tož však víš.“ Docupitala v těch svých zlatých střevíčcích ke konferenčnímu stolku, nalila si a upila. Potom si sedla (jen tak ležérně) na okraj pohovky: „Maminka dělala porodní... asistentku. A uměla hrát na klavír. Já už jenom málo.“ Zase upila. Pokračovala: „Babička... víš, děda dělal štolbu u hraběte Kinského, on měl dvě sta koní a jednu krávu, tož babička dostala od hraběte Kinského krásnou jehlici do klobúka. Ona nosila jenom klobouky. Aj prsten. Počkej!“ Vstala, přešla k mahagonové stěně a chvíli se hrabala v šuplíku. „Tady, podívej!“

„Nádherný.“

„To blýskavé jsú brylijanty.“

„Jsou jako krůpěje rosy,“ řekl jsem ochraptěle a hned jsem to raději zapil.

Veronyka schovala hraběcí prsten zpět do šuplíku a povzdechla si. „Kdybych jenom věděla, jak to ve skutečnosti bylo... s babičkou. Cosi se povídalo, že snad mojého otca neměla s dědú.“

„To by znamenalo, že v tvých žilách možná koluje modrá krev.“

Dvojsmyslně se usmála a pohlédla na své náramkové hodinky: „Co tam ten starý tak dlouze dělá?“

„Ale to nic.“

„Stejně jsu ráda, že jsme si mohli tak mezi čtyřma očima povědět... on je takový hrubec.“ – „To víš“ – „Takový pasekář. Ale je to kus chlapa. Eště pořád. Při něm je všechno takové faň, bez strachu. Aj

sranda. A je dobračisko.“ – „Já...“ – „Ted' ale čti. Nenech sa dál rušit a čti.“ – „To nevadí.“ – „Já mosím eště ještě neco zařídit.“

Odcupitala. „Služka mne probudí o půl osmé a přinese mně koflík čaje – opravdového čaje, Tyldo, a nikoliv takovou břechku, kterou jsme doma čajem nazývali... .. se jdu vykoupati v pěkné, hluboké vaně s teplou vodou.“ „A k čemu každodenně? Jaké to mrhání mýdlem a ručníky!“ „Ted' se mi zdáte všichni lidi velice špinavými, Tyldo... .. jdu dolů ke snídani. Krásný porculán a stříbro a ubrus... .. vše jest z růžového hedvábí a krajek a postel je pozlacena.“ „Jakže? Ach Božíčku!“ „Když jsem velmi zaměstnaná a když jsem nebyla dopoledne venku, jdu před čajem na procházku. Běru s sebou oba myla-diny foxteriéry, Jacka a Joea. Jsou to roztomilí psíci a mám je ráda.“ „Božíčku!“ ... „... lady Garribardine vévodkyni z Dashingtonu příliš nemiluje.“ „Nemíti ráda vévodkyni z Dashingtonu!“ zvolala Matylda rozhorleně. Fotografie této vévodkyně byly chloubou půlpenny-ových illustrovaných časopisů a Matylda byla zvyklá vídati ji v brus-lařském kostýmu, jak se prohání se svým učitelem, v kostýmu pro golf (venkovská hra, při níž se prohánějí koule holemi – pozn. překl.) a v různých kostýmech... .. a kráčely k nádraží Victorie.

Obrátil jsem několik stran najednou: „Kdybyste byl, Gerarde, svobodným a mým dědicem, oženila bych vás s Katynkou – jenom ze zábavy a pro pokus.“ Vtom zazněly údery malých hodin ze sèvres-ského porcelánu. „Jakže, vždyť již odbíjí čtvrt, pospěšte si ihned, milý hochu, a nezapomeňte se obléci do svého loveckého kabátce – rudá barva těší děti,“ pravila lady Garribardine svému synovci.

„Tady je ten čaj.“ Postavila podnos a Gerard, pokleknuv na koberec, sklonil se a políbil jí kolena. Nalila. „Kolik chceš cukru?“ – „Dvě kostky.“ Motala se mi hlava. – „Lojzek sa ještě nevrátil.“ – „Třeba se s někým zapovídál.“ – „Včil?“ – „Nebo šel zase překontrolovat ovce a hodit jim seno.“

Usrkla ze šálku a zeptala se: „Co zrovna čteš? Už jsi za polovinou, koukám.“ (KOUKALA dobře.)

„Já přesně nevím. Jenom to tak listuju, ale zrovna se asi jedná o to, jak při Silvestru ten Gerard...“ – „Lady Beatrice je jeho žena, ale oni spolu nežijú. Pokračuj.“ – „Jak chtěl vyznat Katynce lásku.“

Veronyka se zamyslela. Znovu usrkla čaje: „To je tam takové... famózní. Takové... nakonec oni budou enom přátelé. A napij se taky čaje. S tím jídlem já čekám, až přijde Lojzek. Kde sa ten chlap sakra túlá? Pij a čti. Nenech sa rušit.“

Upil jsem způsobně... „... že Lea se v Paříži dala oddati a odjíždí na líbánky do Monte Carla. Zdalipak to není pro oba ty ubožáky tragické?“

„Čemu se směješ?“

„Ale... tady jedné asi svatbě.“ – „Které?“ – „Nevím.“ – „Aha, tož čti.“

Ocitl jsem se v Horní sněmovně. Už si nevzpomínám, při jaké příležitosti, ale vím, že se tam Katynka seznámila s vévodou z Mordrynu. Konečně se zamilovala. „Zde jest to, co má pro mne osud v záloze!“ Po mnoho měsíců používala své pronikavé inteligence, aby zvýšila svoje půvaby a dosáhla při tom podivuhodných výsledků. „Neměla sem to s Lojzkem lehké, když jsem se odstěhovala k němu na paseky. Všecka dřina na mne spadla.“ „Vévodkyně byla šílená. Byla z rodu Thorvillů, byla sestřenicí mé manželky a ztratila více méně rozum po porodu, asi před osmadvaceti lety.“ „... ale dycky sem vedla našeho Lojíka k čistotě a ke čtení.“ „Potom však zešilela nadobro a musila býti oddělena. Tou dobou se počínaly jeviti u Adelizy, jediného dítěte, známky poruchy podobné. Před dvěma lety vévodkyně zemřela, a naštěstí byla potom Adeliza postižena spálou a zemřela také právě předtím, než jste přišla k mé tetě. A pak se Mordryn vydal na dlouhou cestu kolem světa.“ Katynka pak seděla a bojovala svůj zápas sama v nové róbě. „Bushová?“ promluvil konečně vévoda z Mordrynu. „Nepamatuji se, že bych byl toho jména někdy dříve slyšel, avšak vaše ruce jsou šlechtické, ty zajisté nevyšly z křoví.“

„Co sa usmíváš?“ – „Nic.“ – „Co je tam napsané?“ – „Jak vévoda odhaduje Katynku.“ – „Co ale?“ – „Říká: Bushová? Nepamatuji se, že

bych byl toho jména někdy...“ „... dříve slyšel, avšak vaše ruce jsou šlechtické, ty jistě nevyšly z křoví. Že je to tak?“

Mrkl jsem do knížky: „Přesně.“ Zapálil jsem si cigaretu.

„Já toho znám víc říkat z hlavy, ale čti.“

Upil jsem čaje a Katynka zpola zašeptala: „Nikoliv, nepíše knihy, nýbrž pokouším se naučit něčemu z největší knihy všech dob – z knihy života.“ Vévoda se trochu zachvěl... ... Lady Garribardine: „Co soudíte o mých šedých vrkočích, Mordryne?“ – „Co je tam zas srandovního?“ – „Jenom takové slovíčko.“ – „Tož čti.“

Docela mě začalo zajímat, jak si spisovatelka Elinor Glynová poradí s třídní a ideologickou problematikou, pokud (a to bylo bez pochyb) se vévoda ožení s Katynkou. Lady Garribardine poznávala... ... většina hostí počala hrát bridge... pozvala ho k sobě do buidoiru. „... abyste se zase oženil, když jste konečně volný... ... abyste si zvykl na moderní ženský typ. Jest přece tolik nových časopisů, o nichž musí být mluveno, a tolik golfu, který bude hrán, a nových amerických tanců, jimž je nutno se naučiti!“ Ale když se Katynka dívala o Velikém pátku v noci z okna na temně modrou oblohu a zmocňoval se jí jakýsi pocit strachu nad ohromností perspektivy, zadunělo bouchnutí dveří. „Už je tu,“ vykřikla Veronyka a přeběhla přes obývací.

„Ahoj, mami,“ ozvalo se z předsíně.

„Ty už si doma? Už sa ti hvězdy omrzely?“

„Neomrzely, ale Pavlova matka přišla na půdu všet prádlo, tož sme toho museli nechat.“ – „Ona včil v noci věší prádlo?“

Dopil jsem šálek čaje a uvědomil si, že už vážně začínám mít hlad, že bych si s chutí dal toho domácího uzeného, které je kdesi v kuchyni.

„Neviděls tatu?“ – „Hádá se tam venku s ožralým Navrátilem.“ – „A co?“ – „Navrátil tam na něho ječí, že je udavač a že má na svědomí Čechránkovu smrt.“ – „Cože?“ – „Že na něho napsal udavačský dopis, když sme odešli z pasek a do dědiny.“ – „Žádný dopis! A Čechránek

umřel před měsícem a my už sme tady přes půl roku.“ – „A taky že...“ – „Bud' potichu, máme tady návštěvu,“ a Veronyka nahlédla do pokoje: „Promiň, Lojzo, já... ten ogara... já se jednou zblázním!“ Zabouchla dveře.

Bylo veliké ticho. Snažil jsem se číst. A po pár větách a pořádném hltu brandy: „Vstupte,“ zavolala a on se objevil. „Přál bych si, abyste mně neříkala Vaše Milosti,“ pravil trochu netrpělivě. „Obávám se, že Vaše Milost není dost pozorná. Ted' jsem sekretářkou.“ Hluboký ruměncem mu vystoupil na čelo. „Zvrátila jste veškeré teorie, kterých jsem až dosud zastával... jak nesmírně směšné byly veškeré předsudky týkající se tříd!“

Obrátil jsem několik stránek najednou. Četl jsem automaticky. Za čtení jsem se koneckonců skrýval. Unikal do něho, abych nemusel... „... ale tys otca udavačem neměla!“ – „Jak to mluvíš o tatínkovi?“ – „Pravdu!“ – „Co ty o tom možeš vědět? Máš v hlavě samé hlúpoty, starat sa mosíme my!“ – „O hnízdečko!“ – „Pssst!“ – „Směl bych si zase vyhledati útulek ve vašem klidném zálivu dnes odpoledne, slečno Bushová? Vidíte, že je takový ošklivý den a ani tenisu není možno hráti.“ „Nikoliv, obávám se, že nikoliv.“ „Znamená to, že nelze hráti tenis, anebo že nemám přijíti do přístavu?“ „Oboje.“ a při lunchi její pyšná hlava... .. Ovšem vévodové si v minulosti velmi často brali třeba herečky, ale ona by... .. A tak se uklidnila a konečně usnula u ohně nad svazkem Dopisy Abélarda a Heloisy. „Prosím ťa, už toho nech! Kdo ti dal vychování?“ vrísklo za dveřmi. – „Vy! Vy!“ – „Půjdeš študovat na doctora!“ – „Nepůjdu!“ – „Se svojíma hvězdama si nevyděláš ani na slaná vodu!“ – „Vydělám!“ – „Šak tatínek ti to vytmaví, když já už... když...“ Šeptání. Plačtivé šeptání a vzlyky. – „Ale mám tě rád, proč bych tě neměl rád?“

Zase ticho; harmonizovalo s krásným starým kobercem a jeho temnými tóny. Katynka si prohlížela svůj pokoj... bledě zelené hedvábí, italský nábytek z osmnáctého století... váza s konvalinkami. To bylo vrcholem!... .. lady Garribardine pozorovala pochod udá-

lostí okem chápavým. Než došlo k desertu... Bouchly dveře. Vzal jsem si pár buráků. „Lojzin? Právě si šel lehnout... máš sa na toho Navrátila vysrat!“ Ticho. „N-neboj sa, šak já mu eště z-zatopím.“ Ticho. „... p-předseda...“

20:36

– Pojd' se mnou a dívej se, řekl JÁ.

– Kam chceš jít?

– Do roku tisíc devět set sedmdesát čtyři. Do staré předsedovské kanceláře, do posledního dne úřadování bývalého... musel jsem s ním ještě něco probrat. Už si nevzpomínám co. Zavřel oči a špitl: – Sleduj.

„Posad' se,“ přivítal ho bývalý soudruh předseda.

„Ale jen na moment,“ řekl Lojza, „musím na zítřek ještě něco zařídit.“

„Všecko je zařízené. Výroční schůza tě odhlasuje a budeš předsedovat.“

„Nechápu, proč do toho důchodu tak pospícháte. Dva tři roky byste to ještě klidně utáhl,“ zalichotil mu Lojza jen tak pro formu.

– Protože, vysvětlil JÁ svému společníkovi, naše družstvo se mělo slučovat se sousedním a on, dvašedesátník, neměl šanci tomu novému kolosu šéfovat. Ne že by to nějakou chvíli při svých konexích neukočíroval, ale šéfovi od konkurence bylo o deset roků míň. A rovněž byl pevný v kramflekách. Takže jsem musel vyrukovat do boje. Dělal jsem si VUML a kandidaturu.

– Víím, politika je politika, prohodil TY.

Předseda vzal ze zásuvky psacího stolu nůžky a se slovy: „V práci ste mi narostly, v práci vás aj ostříhám,“ si začal stříhat nehty. Ostré srpky odletovaly až k Lojzovi.

Náhle zařinčel telefon: „Vezmi to,“ řekl předseda. – „To bude určitě pro vás.“ – „Máš pravdu,“ přiznal, „dnes ještě pro mne.“ Vzal

sluchátko, přiložil si ho k hrošímu uchu a broukl: „Prosím.“ ... „Já. Čest.“ Chvilí naslouchal.

„Ale samozřejmě, soudruhu okresní... no samozřejmě... můžete se stoprocentně spolehnout... ano. Čest.“ Vrátil sluchátko na místo. „Takového!“ prohlásil a zároveň to i naznačil ohnutím paže. A dodal: „Vy si tam válíte kule v kancelářích, a my budem za vás makat.“ Klidně si stříhal drápy dál.

„Souhlasím,“ ušklíbl se Lojza.

1972

Opět u Koldůchů

„... p-předseda...“

V dálce bylo slyšeti hřmění pouličního ruchu na Piccadilly, avšak... A náhle... jakási mlha se zvedla z jeho duše... vévoda přijel automobilem, byl právě na terase podáván čaj. „Jsem hluboce zamilován, Serafino.“ ... „Dívka se vám také nevysměje,“ řekla lady Garribardine. „Je plna lásky, Mordryne, a nikoliv k vašemu vévodství, což jest vlastně velice zvláštní.“ Rozběhl se k čínskému pavilónku... nějaká šedá sukně zmizela na verandě, která se vznášela nad vodou... bílé lekníny... „Zbožňuji vás, moje milovaná Katynko, a chci, abyste se stala mou ženou!“ Na několik vteřin se jí zatočila hlava. „Ach!“ vykřikla a dopustila, aby ji sevřel ve svém objetí. „Konečně sme sa dočkali,“ zvolala Veronyka, když jí předtím Lojzek otevřel dveře, a vstoupila, držíc na předpažených rukou stříbrný podnos, dar hraběte Kinského, vrchovatě naložený domácím uzeným a okurkami. Na vrcholu té pyramidy chvělo se několik snítek petrželky barvy indických smaragdů.

„U-určitě už ste vyhládl, soudruhu inženýre. Včil si d-dá-te.“ Buch, praštila pyramida o stůl. Konferenční. „A kde m-máš chleba?“ – „Jůůů! Hned to bude!“ Odběhla.

„T-ty ženské,“ vzdychl Lojzek a upřel svůj šedomodrý zrak ku stropu. „Z-zapnu rádyjo,“ řekl a hned tak učinil. Ozvalo se – přísným hlasem nějaké dámy – se ozvalo: „... noční kolem osmi. Předpověď na zítřek pro Slovensko: jasno až polojasno, ve východní polovině území ještě zataženo. Slabý severozápadní vítr. Nejvyšší denní teploty čtrnáct až patnáct stupňů, noční slabě nad nulou. Konec zpráv. Dvacet tři hodin, pět minut. Nabízíme vám hudbu ze světových oper. Ve čtyřicetiminutovém pásmu vyslechnete scény z děl Petra Iljiče Čajkovského, Giuseppe Verdiho, Antonína Dvořáka, Camila Saint-Saënsa...“ – „P-pinda jedna! Že bude m-mrznút, t-to neřekne. S-samé kecy.“ Zamáčkl je.

„Kde jste byl tak dlouho?“ – „Z-zakrýval sem chryzantémy.“ – „Ty na hřbitov?“ – „T-ty.“

„Tady je chléb,“ vykřikla mezi dveřmi Veronyka.

„T-tož si možem pojest.“

„Nabídni si, Lojzo,“ řekla Veronyka. Nabídl jsem si. Dali jsme se do jídla. „V-vy už tu knížku máte p-přečtenú?“ pronesl Lojzek s plnými ústy. – „Skoro úplně,“ odvětil jsem. – „C-co to znamená?“ – „To značí, abys mlčel a jedl,“ pravila Veronyka: „Ať si to přečte až do konce.“

Mlčeli. Lojzek se svým tvrdým způsobem jemně usmíval a ona hledala útěchu spíše v duševnu. V průvodu myšlének, v labyrintu srdce svého. A já jsem vskutku četl. Asi minutu.

Odložil jsem Katynčiny úspěchy vedle podnosu s uzeným. Lojzek s Veronykou seděli jako v divadelní lóži. Jako zamilovaní. Lojzek chrupal okurku. Veronyce blýskaly oči. I úsměv jí zářil. Teprve teď mi došlo, že jí ho zubař vyvedl do mírně aristokratického předkusu. Vyřkla: „Famózní, co?“

„Dobré. Moc dobré.“

„Já nemám ráda knížky se špatným koncem. Ani jsem je všechny nepřečetla. Myslím ty, co mám teď v knihovně.“

„J-já nečtu rači vůbec. Enom n-noviny.“

Veronyka na mne mnohознаčně zakroučila očima. Chtěla si poštěžovat. Říct, jak to nemá lehké. Řekla: „Třeba jsem nečetla Dobytí říše Inků a Sedm let v Tibetu a vlastně... to jsou ty, které tu má náš Lojzin.“

„Lenina jsi četla?“

„Taky ne. To je taky Lojzinovo. Dostal to za odměnu.“

„A v-vy ste četl Lenina?“ zeptal se Lojzek se zvýšeným zájmem. – „Jen něco.“ – „Jak to (!), s-soudruhu inženýre?“ – „Mám raději beletrii.“ (Mne nenachytáš!) – „C-cože?“ zeptal se podezřívavě. – „Romány a tak.“ – „Aha.“

Veronyka si přehodila nohu přes nohu a bělostně pravila: „Vanda – jako magistra Lašicová, my si tykáme – tož ona mi pravidelně půjčuje taky všelijaké knížky. Ona se v tom vyzná.“

„N-na knížky u-už sa vysereme.“ – „Proč?“ zaprotestovala Veronyka. – „Sú aj jinší věci a důležitější.“ – „A co, prosím ťa?“

Lojzek se na Veronyku upřeně zadíval. Zdálo se mi, že ji hypnotizuje: „Z-zapomnělas?“

„Co sem měla... aúúú! Nech si to kopání!“

„Když tu máme s-soudruha inženýra, bu-budoucího předsedu, tož sa nebudem celý večer bavit o takových p-ptákovinách. Sú aj jinší věci, c-co mosíme probrat.“

Zapálil jsem si už nevím kolikátou cigaretu a v duchu se za to proklínal. Bylo mi do spaní. „Nabídneš mi taky jednu cigaretu?“ zeptala se Veronyka. Nabídl jsem, připálil jsem. Držela ji jako Mata Hari. Vyfoukla a poznamenala: „Aj Vanda kouří. Ale říkala, že enom ve společnosti. Doufám, že to neřekneš robám ve chlévoch. Ony jsou husy. Pomlouvaly by mě.“

„Ale to víš, že n-neřekne. Já t-taky umím mlčet,“ odpověděl Lojzek za mne a znělo to trochu ironicky, trochu jako rozkaz.

„Neřeknu,“ řekl jsem. (Jednou ti to dám sežrat i s úroky.)

„Ty roby jsou, jak říká Vanda, eklhaft. Víš, že mi Božena řekla, že vypadám jak kurva, když si maluju nehty?“

Lojzek se nadechl: „Nic v-ve zlém, soudruhu inženýre.“ Potom klidně dodal: „Já sem sa chtěl s vama o nečem domluvit, když tu tak sedíme a kdoví kdy zas bu-budeme mět takovou faň chvílu. V-vy ste v jednom kole samá p-práca.“

Zabořil jsem nedokouřenou cigaretu do popelníku. „Co potřebujete?“

„Eště si dejme p-po jedněj.“

„Já už pít nebudu.“ (Tůůůdle!)

„N-no tož, ženo, nalej hostovi!“

„Ještě poslední. Vanda tomu říká šláftruňk,“ pobídla Veronyka.

„Ne, fakt ne. Zítřa mám v práci honičku. Co potřebujete, pane Koldůch?“

„S-slyšel sem, že pojedete příští týden do Brna či kam a ž-že tam budete t-tři měsíce.“ – „No...“ – „Ž-že je to enom pro vybrané k-kádry.“ – „Ale...“ – „T-tož bych potřeboval, abyste mi zařídil zvýšení p-platu, eště než odjedete.“ – „Nevím. Uvidíme.“ – „P-pro vás to nic není. A víte, co má t-takový skladník práce, a pak... šak nechcu to z-zadarmo.“

20:57

Katynka odpočívala na pohovce ve svém budoiru. Pak se otevřely dveře a vstoupil vévoda. Katynka si s ním laskavě pohrávala a volnou paži napráhla ke stolku a vzala odtud časopis Times... .. jakési zprávy z bojišť... ústup u Monsu. Největší hrdina, který by byl zasloužil kříž Viktorie, byl lord Algernon Fitzrufus, jenž zcela sám provedl... .. a byv střelen do srdce se vrátil k poraněnému kamarádovi, poručíku Jackovi Kilcourcymu, aby ho přenesl do bezpečí lesa posetého krvavými mrtvolami. S přidušeným výkřikem zahrabala svou hlavu na vévodových prsou a propukla v slzy. A tak tedy Algy splnil její naděje a stal se dokonalým vojínem. Zemřel statečně, aby zachránil soudruha.

– Už je toho tak akorát, řekl TY a líně se protáhl. Nebo míníš pokračovat?

JÁ zavrtěl hlavou: – Končím. A zahleděl se do protějšího rohu: – Tam ta blondátá... asi studentka, už mě pozoruje delší dobu.

– Jsou tam dvě blondýnky, konstatoval TY.

– Ta prsatější.

– Třeba se jí líbíš.

– To bych poznal, broukl JÁ. Dívá se jinak. Spíš sleduje.

– Běž se jí zeptat, co chce, vybídl ho TY. Vzápětí poznamenal: – Když myslíš, že tě sleduje.

– Raději to nechám plavat.

– Zase se bojíš skandálu, soudruhu předsedo?

– Mám dojem, že jsem ji zahlédl na pohřbu. Že tam byla s Lojzíkem. S malým Dlúhým.

– No a?

– Dej mi pokoj, naježil se JÁ, každý máme své problémy a potřebuju klid. Slyšíš? Klid! Víš, kolik lidí mi závidí? Jak se třesou, aby mě potopili? Ale za mnou je naštěstí vidět kus poctivé roboty.

– Spousta potentátů má dnes milenky, namítl TY, a vadí jim to? Překáží jim to v kariéře?

– Tady přece nejde jenom o milenku.

– Ty cvokaříš. Ta holka má podle tebe nějaké tajné poslání?

– Nevím.

TY se zvedl od stolu a řekl: – Jdu za ní. Pro klid tvé duše.

(Přes protesty JÁ přešel k těm holkám, představil se a přisedl k nim. Chvíli mlčeli. Chvíli byla jejich konverzace nic neříkající: počasí střídal chichot a chichot komplimenty. Potom ta prsatější blondýnka řekla, že chodí s Lojzíkem. Že spolu studují. Že je Lojzík nešťastný, že je zdrcený. Že s ním musela jet na pohřeb. Potom na celou vinárnu vykřikla: – Soudruh předseda je vrah! Nastalo ohromení. Vrah? Konečně něco. – Je vrah! Sprostý vrah! A Lojzík chtěl studovat astronomii! Vinárna sledovala. Všichni se dívali střídavě na Lojzíkovo děvče a na soudruha předsedu. Potom jedna brýlatá stará panna zaječela: – To sou všichni! Všichni! Na ně, než nás sežerou! Strhla se

vřava. Nastoupilo zmatené dělení. Vrchní přistoupil k předsedovi a způsobně se zeptal: – Jak jsme na tom, soudruhu předsedo? – V pořádku, armáda je na mé straně. Policii mám též v hrsti. Vrchní ukázal na brýlatou pannu, luskl prsty a zařval: – Vyved'te tu škatuli! Dejte ji na protialkoholní léčení! – No dovolte? – Ona má pravdu, ozvalo se několik nesmělých hlasů. – Ať žije republika! vřísklo kdesi pod stolem. – Zastřelte ho, vraha, vymlat'te té bestii zuby! Vrchní vyskočil na židli: – Vinárnu si rozvracet nedám! Ale to už z kuchyně vyběhla kuchařka a ječela něco o bramborách a dětech: – ... okamžitě domů! Musím ještě koupit cukr a čočku! – Snad abychom šli také domů, řekl nějaký fešák své slečně. – Platit, pane vrchní, platit! Odněkud přiletěla prázdná láhev. Rozbila se o přeplněný popelník na předsedově stole. – Je vrah! zakřičela prsatá blondýna. – Přeje si slečna platit, zeptal se vrchní, nebo by si raději popovídala? Sáhł jí na prsa. – Vy sprostáku! – Vřak ona si to holčička ještě rozmyslí, až si ji vezmem stranou. – Nechte ji, řekl TY, ona je nešťastná, ona je nešťastná a já jí pomůžu. Lojzík půjde studovat astronomii...)

TY se vrátil. Zasedł ke stolu a zapálil si cigaretu.

– Myslel jsem, že nekouříš, poznamenal JÁ.

– Vynechává ti paměť, konstatoval TY a pokračoval otázkou: – Co jsme to podle tebe dělali za stodolou u strýce Ludvy s těmi ukradenými globuskami?

– Ano, máš pravdu. Tenkrát jsme se poblili. Už si vzpomínám.

– A vzpomínáš, jak příběhlo to malé štěně od Špendlíků a jak na nás vzteklo štěkalo?

1972

Dva tři dny po návštěvě u Koldůchů

Ten den byl významný pouze tím, že jsem na silnici před dědinou málem přejel štěně. Dávno se zešeřilo, jel jsem v zamyšlení na po-

tkávací světla a ono se vybatolilo z příkopu přímo proti reflektorům. Dupanec na brzdu. Mělo kliku.

Sedělo asi metr před škodovkou a okouzleně jí hledělo do zářivých očí. I jemu zářily. Jako dva nejkrásnější drahokamy z princezniny šperkovnice. Bylo celé antracitové, jen packy se mu bělely. A jedno ouško a také náprsenka. Jako by šlo na štěněcí bál ve smokingu a bílé košili. Takový podvraták. Vzal jsem ho k sobě a rozjel se s ním ke kravinu. Vůbec se nebránilo. Byl to pejsek.

Vstoupili jsme (on v mém náručí) do chlěva právě v okamžiku, který by se dal nazvat slavnostní. Nebo vítací. Ženské (už dojily) právě dozpívaly nějakou písničku. Hned nato se ozvala nejdřív pouhá slova, ale vzápětí i zpěv stařenky Opálkové: „A včil, cérky, tuto: Dybych byla ptáčkem, takovým sokolem, zatočila bych sa nad milého dvorem...“ Všechny se k ní přidaly – málem i já: „Neumřu na zemi, než umřu na koni, a dyž z koňa spadnu, šavla mně zazvoní!“

Jako první si mě (vlastně nás) všimla Anča Kunorová a do doznívající písně vřískla: „Máme tu vzácnú návštevú!“

„Přinesl jsem vám pomocníka,“ sdělil jsem žertovně a zvedl pejska nad hlavu.

V té chvíli byl slyšet jen pravidelný klapot dojících přístrojů. I krávy jako by zkameněly uprostřed věčného přežvykování. Ale já jsem přežvýkl: „Nelíbí se vám?“ – „Zas nový pasák?“ zeptala se a zachechtala Božena Maliňáková. (Byla to narážka: asi před měsícem kdosi ukradl Nera s Afinou, ze kterých se stali perfektní pasáčtí psi, a pro mne ještě cosi víc, cosi jako zadostiučinění. Ale jakékoliv pátrání bylo zbytečné.) „Na pasení je ho škoda,“ řekl jsem mrazivě. Opět zavládlo klapající ticho, které korunovala Aneša Prokopová posměšným: „Vykrmíme si ho a bude pečínka.“

„Já si ho vezmu, toho čertíka,“ promluvila stařenka Opálková, „a hned mu naleju čerstvého mléka.“

Přinesl jsem jí ho. Vyplazoval na ni jazýček. Přiložila k němu obličej a pravila: „Voní jak kalafuna, budu mu říkat Borek.“ Avšak

(kde se vzala, tu se vzala) objevila se před námi Stázka Kvašková: „Vezmu si ho já,“ prohlásila, „vy už jednoho psa máte.“ – „Ten je starý a slepý a brzo umře,“ postavila se jí Opálková. Načepýřila se jak kvočna s Borkem mezi pažemi. – „Ty máš ale muža a já su sama,“ namítla rázně Stázka. „Potřebuju psa, aby mi hlédal chalupu. Všecko nemosíš vyžrat enom ty!“

„Paní Opálková si o něho řekla první,“ vložil jsem se mezi ně.

„Zastáváte sa jí, protože chodíte za její vnučků,“ sjela mě, „a vůbec nevidíte, kdo je potřebnější.“

„Když ste tak potřebná, tož si najděte chlapa,“ zaječela Anča Kunorová a všechny ženské (možná i krávy a Borek) se rozchechtaly. Zvítězila Opálková.

– A vzpomínáš, jak příběhlo to malé štěně od Špendlíků a jak na nás vztekle štěkalo?

1973

Březnové ráno

Stalo se jaro. Toho roku vystrčilo bledě modrou prdýlku z břízových mračen s nebývalou okázalostí. Slehlé traviny byly provrtané myšími chodbičkami do zimovatých hieroglyfů, všechny sněhové vody jimi trochu voněly a voněly též po vrbovém proutí, které zráló do píšťálek. A ještě po něčem, na co nikdy nepřijdu. Pípaly pěnkavy.

Šel jsem do práce. Chtělo se mi spát. Celou noc mi pod okny jako hladová nemluvnátka vřískaly pářící se kočky. Z kravinových vrat vyběhla Božena Maliňáková. Šátek měla posunutý až na temeno, rozhazovala rukama a ječela: „Pod’te honem sem! Opálčenu kopl kráva a leží tam jak Lazar. Honem!“

Vrazil jsem do chléva a zamířil špalírem kravských zadků ke vzrušenému hloučku dojiček a krmičů. Stařenka Opálková skutečně ležela na hnojně chodbě bez známek života. Kdosi pod ni nastlal

suchou slámu. U hlavy měla kýbl s vodou a Veronyka jí hadrou omývala čelo. Na okamžik se vrátilo Boženino přirovnání: Lazar. A s přirovnáním i představa Mesiáše, jak kdesi v kamenité Betánii zvedá paži a vznešeným hlasem praví: – Lazare, vstaň, a zástupy jásají. Klekl jsem k ní, abych zjistil, jestli ještě dýchá.

„Dokopala ju ta ludra Barča. Dávno ste ju měli vyřadit. Fena je to, že jí není rovné, a prd dojí.“

„Je v šoku,“ řekl jsem. „Potřebuje klid a teplo, ale žije. S tím omýváním čela už přestaň, Veronyko.“ Poslední slova jsem pronesl polohlasně. Soukromě. Vlastně trochu stydlivě.

Veronyka vzala kýbl a odešla s ním pryč. Asi do mléčnice.

„Ta Dlúhá sa nosí jak hovno na lopatě,“ řekla Drábková. Božka se podívala na mou klečící postavu (jen vážnost situace jí zabránila v pochechtávání) a prohlásila: „Představ si, Lidko, že chtěla, abych jí *taky* říkala Veronyko.“ – „A co ty?“ – „Osrala bych ju!“ Vztyčil jsem se: „Musíme okamžitě paní Opálkovou uložit na šatnu a přikrýt ji něčím... třeba dekou nebo kabátem, ale s citem. Nesmí se s ní moc hýbat. Já utíkám volat sanitku.“ Hlas se mi podařilo ovládnout, mimiku asi ne.

Potom jsme čekali. Seděl jsem v šatně se stařenkou sám. Otevřeným oknem vtrhl dovnitř vrabčí vřískot. Kdesi u okapu právě probíhala bitka o hnízdo. O rozdrbaný chumel sena, klacíků a peří. Zdálo se mi, že se pohnula. Pak otevřela oči. Usmál jsem se na ni a ona zašeptala, že má žízeň.

„Bude to všechno dobré. Klidně ležte, za chvíli je tu sanitka.“ – „Dejte mi něčeho napít,“ vydolovala ze sebe. – „Hned to bude.“

Vběhl jsem do mléčnice a zeptal se ženských, jestli mají nějaké pití.

„Šak chlastat ste zakázal. Pod pokutú,“ oznámila chladně Maliňáková. „Aj burčák je podle vás chlast.“

„To je,“ odsekl jsem, „ale já potřebuju něco jako čaj. Teplý čaj. Paní Opálková má žízeň.“

„Ona promluvila?“ – „Ano.“ – „Tož to je faň. Cérky, podme k ní.“ – „Ani nápad. Ta potřebuje absolutní klid.“

„Já mám trochu čaja v termosce, ale se slibovicú,“ prohlásila hrdě Anča Kunorová.

„Kolik je tam té slivovice?“ – „Enom na vůňu.“ – „Tož to přineste.“
Vrátil jsem se na šatnu.

Stařenka ležela se zavřenýma očima. Sedl jsem si k ní na lavici a uvědomil si, že vrabci už nevrískají, že jenom budík tiká, že hlasitě tiká. Upravil jsem kabáty použité místo příkrývky.

Škvírou mezi dveřmi nahlédla Kunorová: „Nesu ten čaj.“ – „Dobře.“ – „Já vám ju pomůžu přidržet.“ – „Ale ona teď zase... asi spí.“ – „Mosíme ju na chvílu probrat. To prý sa tak má dělat.“ – „Jak ale?“ – „Pokusím sa.“

Hladila ji po tvářích, něžně tahala za ušní lalůčky. Potom napůl foukla, napůl dýchla do nehybných nosních dírek. Stařka procitla. „Cítím slibovicu,“ zasípala.

Chtělo se mi smát. Anča ke mně na pár okamžiků vzhlédla. Byl v tom úžas. Víra v zázrak. A kdesi na dně čertovina. Nadzvedla jí hlavu a přiložila k rozpraskaným rtům bakelitový kelímek. „Pijte, Andělko, hltněte si.“ Moc nabízet nemusela. Obsah kelímku ve stařence zmizel jak v hladovém píspletu housenka. Hned se zas propadla do tmy a Anča posmrkávala a cípem šátku si utírala oči.

Náhle zatroubila před vraty sanitka. Bylo půl osmé.

Bylo skoro poledne. Jel jsem z administrativní budovy ke kravínům. Na křižovatce u hospody mávala Drábková. Zastavil jsem: „Co je?“

„Svezte mě, soudruhu inženýre.“ (Nešlo o titulování, šlo o protest.)

„Kde máte kolo?“

„Pokazilo sa mi.“

Sedla si vedle mě: „Mám tam pár otelených krav. Mosím je po-
dojit.“ Rozjel jsem se.

„Chtěla sem vám něco povědět.“

„Co?“

Chvilí mlčela. „Nevím, jestli vám to bude vhod.“

„Poslouchám.“

Zahleděla se do ubíhajících patníků. „Chtěla sem enom... vzpomínáte si ještě na dnes na ráno, když sme si s Božků udělaly prču z Koldůščený?“

Odpověděl jsem odměřeným pohledem.

„Vy si myslíte, že sme proti ní nejak našponované či co, ale ona sa opravdu nosí jak to hovno na lopatě. Přistěhovali sa z pasek do dědiny před rokem, a už si hraje na bůhvíjakú paničku. Nehtiska si maluje, je samá náušnica a prstýnek a nedávno jí Dlůhý koupil kožuch za patnáct tisíc. Nutryjový!“

„Já vím. Ukazovala mi ho.“ – „Žijú si jak baróni.“ – „Kupte si taky kožich.“ – „To bych napřed mosela prodat chalupu za sto tisíc.“ – „Závidíte?“ – „Bože chraň! Taky máme televizu a všecky ty věci. Ale Dlůhým sa tady enom přihrává. Co chcú, to majú. Záhumenku, který měl dostat nebožtík můj otec, nejlepší krávy na dojení, zvýšený plat... Dyt' Lojzek v tom skladě enom posedává a rozumuje.“

Zastavil jsem před kravínem. „Podle vás je to všecko nespravedlivé.“ Natáhl jsem ruku, abych jí otevřel dveře.

„Děkuju, já si otevřu sama.“ Vystoupila.

„Chtěl jsem říct, že nemáte tak docela pravdu. Například to s těma kravama. Všecky skupiny jsou vyrovnané. Jsou stejné.“

„Když myslíte...“

„Vždycky jsem se snažil být ke všem spravedlivý.“

„Ale k některým spravedlivější.“

Podíval jsem se na hodinky. „Zajedu se odpoledne mrknout do nemocnice. Mám tam známého primáře.“

„Kvůli Opálkové?“

„Ano.“

„To je od vás pěkné, tož jed'te!“ Bouchla dvířky.

„Pan primář tu bude hned,“ oznámila sestřička.

Ústa se mi roztáhla do dlouhé štěrbiny a ona ten šklebanec opětovala. Odešla. Uvelebil jsem se v kožené lenošce a (jelikož mě kromě radosti opustila i kuráž) pozoroval reprodukci Renoirovy slečny. Té, co visí skoro v každé nádražní čekárně: té macaté, jitrně růžové, s rozpuštěnými vlasy a... „Ahoj,“ ozvalo se mi za zády. – „Ahoj, ahoj,“ udělal jsem ozvěnu a dodal: „Odkdy si libuješ v kyprém sexu?“ (Zdání ležérnosti chce své.)

„Obrazy, zvláště reprodukované, odkládám na stěny,“ prohlásil primář s přehnanou spisovností, kterou hned zmírnil dotazem: „Všiml sis Aleny?“ – „Ano, ta ceckatá sestřička.“ Sekundový střet pohledů a rozchechtali jsme se. A hned jsme si stiskavě a třepavě podali ruce, tak jak to děláváme, když se předtím dlouho nevidíme. A: „Co tě trápí?“ ukončil vítací ceremonii primář.

„Spěcháš?“ zahájil jsem (ovšem s určitou nesmělostí) vlastní rozhovor. On (směle) pokračoval: „Z toho si nic nedělej. Dáš si něco k pití?“ – „Jsem tu autem.“ – „Tož kafe.“ – „Nic.“ – „Bon. Mně koňáka a tobě toníka. Nebo kolu?“ – „Tak jo.“ – „Tak oukej!“ A zase jsme se smáli. (Čemu?)

Obsloužil osobně mne i sebe, přitukli jsme si a přistoupili k věci. „Co potřebuješ?“ zeptal se.

Nadechl jsem se a začal (proti jeho očekávání) vyprávět o tetování telat. Asi dost dlouze a únavně, protože Jiří po chvíli zareagoval nervózním: „Nekecej a řekni, co chceš.“ – „Nekecám. Prostě se na mne vrhly a ječely, že mi procvaknou pytel a...“ – „To se stává. Alena mi nedávno taky pořádně zakvedlala koulema.“ Dopil a nalil. Napil se. Měl báječné, klidné ruce.

„Jedna stará babka mě tenkrát bránila. Řekla ženským, že jsem hodný synek a ať mi dají pokoj. Měla mě svým babičkovským způsobem ráda. Dnes ráno ji dokopala kráva a přivezli ji sem. Jmenuje se Opálková. Anděla Opálková.“ Odmlčel jsem se. Některá přání jsem v té době ještě nedokázal sdělit přímo na rovinu bez pocitu trapnosti.

„Vím,“ řekl věcně. „Přivezli ji sem po ránu. Je dost poničená. Pár fraktur, ruptura sleziny a zřejmě i kontuze levé ledviny...“ – „Je to

teda vážné?“ – „Je už stará.“ – „Beznadějně?“ – „Relativně.“ – „Ale, Jirko... ale potřebuju, abys dal pár příkazů, abys na to třeba i osobně dohlédl. Aby se na nic nezapomnělo. Ne! Nic neříkej! Nemyslím to samozřejmě ve zlém, ale víš, jak to chodí...“ – „To vím.“ – „Doufám, že jsem se tě nedotkl.“ – „Klid. To je v pořádku. Už to dál neokecávej.“ Mrkl na mne víc než srdečně. Tak to někdy děláme.

„Podívej,“ řekl jsem, „nejsme malí kluci. Máme v kolchoze docela schopně dotovaný kulturní a sociální fond a já mám možnost...“ – „Jsme přece kámoši, ne?“ – „Doufám.“

Vytáhl z ledničky další kokakolu a obrátil se ke mně: „Prý jsi slibná kádrová rezerva.“

„To se ještě uvidí.“ Vstal jsem z lenošky a protáhl se, až to zalupalo. „Asi se budu brzy ženit,“ uklouzlo mi.

„Ale! A kdo je ona šťastná?“ – „Vnučka té Opálkové.“ – „Ty blázne!“ – „Proč? Taky se už potřebuju usadit.“ – „Nech toho. Podruhé ke mně nechod' oklikou,“ řekl a zakroutil hlavou, aby nemusel pokračovat. Pak jen dodal: „Až budeš šéfovat, dej mi vědět.“ – „Dám.“ – „S tou babkou si nedělej starosti. Zítra ti brnknu.“ – „Dík, Jirko.“

Podali jsme si ruce. Mezi dveřmi jsem se ještě na pár sekund zastavil, abych celé naší debatě vtiskl patřičnou pointu. Slovansky melancholickou. Prohlásil jsem: „Příroda je mocná, ale musí se jí pomáhat.“

21:15

JÁ oklepal cigaretu. Podíval se na ni, a přestože byla téměř celá, zamáčk'l ji do popelníku. – Přestaly chutnat? prohodil TY, aby navodil řeč.

Ale Lojzovi už do konverzace nebylo. Ale ani k odchodu. Hluchá, slepá chvíle. „Ahoj,“ uslyšel a k obličejí se mu zezadu přiložily nějaké ženské dlaně. Ty, co něžně zakrývají oči. Voněly fialkami. „Co tu chceš?“ řekl otráveně.

– Kdo je to? zeptal se TY se zatajeným dechem. – Vanda, odsekl JÁ. Paní magistra. Nepotentočkuj se z toho.

„Smím si přisednout?“ pravila sladce ironicky.

„Jak myslíš,“ pokrčil Lojza rameny.

„Nebudu dlouho zdržovat,“ řekla. Posadila se a nasadila k ústům cigaretu. TY jí připálil. JÁ odešel téměř o dva roky zpět.

1977

Začátek ledna

„Vážně,“ pokračovala Hanka, „přinesla nám mísu z míšeňského porcelánu plnou škvarků, žvatlala, že nám přeje šťastný a veselý Nový rok a že pro mísu se příležitostně zastaví. Že kdysi patřila hraběti Kinskému.“

Když jsme překvapeni, nepřezouváme se. Vešel jsem do kuchyně s botami od sněhu. Čuměl jsem do zlatavých hrudek, na kterých se blyštěly krystalky soli. Kolem se hemžila růžová poupátka. A myslím, že tam byla i nějaká frivolní dáma na houpačce. Lukulsky to vonělo.

„Říkala, že je to delikátés.“

Podíval jsem se na ženu a oba jsme vyprskli. Mezi smíchem jsem se zeptal: „Káťa už spí?“ a vzal jsem si jeden škvarek.

„Ano, Katynka má úspěch,“ odvětila v žertovné rovině, ale hned poznamenala: „Obuj si papuče.“ Šel jsem si about papuče.

Žena zmizela v koupelně, kde zrovna umlkly programované čvachtačky a vibrace tatramatky. Vrátila se do kuchyně s mísou; tentokrát plastovou a bez škvarků, zato nakupenou vyždímaným prádlem. Prohlížel jsem si listy papíru, na které tříletá Katuška namalovala červené, modré, žluté a zelené klikyháky: její Vánoce. „Pěkné, že?“ řekla a rozkazovacím způsobem dodala: „To prádlo běž pověsit na půdu.“ – „Hned?“ – „Až se najíš.“ – „Byla tu ta Koldůchová

dlouho?“ – „Ani ne. Dnes mi kromě obvyklých vzdechů na krutost osudu stačila sdělit jen to, že její pradědeček byl... hádej kým.“ – „Neuhodnu.“ – „Byl lokajem.“ – „U koho?“ – „To neřekla. Vycenila chrup, narovнала si paruku, naznačila vznešené gesto a prohodila, že byl lokajem ve Vídni.“ – „Csss,“ upustil jsem z plic trochu vzduchu a pokračoval slovy: „Všichni lokajujem, jenže ne za tvrdou měnu.“

Ticho.

Hanka se nadechla. Ale nepromluvila. Místo toho si sedla. „Co se děje?“ zadivil jsem se.

„Nic,“ ozvala se trochu změněným hlasem. „Tohle bys před mojí mámou neřekl.“

Překvapila mě a málem vyprovokovala k debatě (ke stokrát ometé debatě) o tchyni, u které mi nevadily ani tak ty její řečičky na téma nadšených budovatelských začátků po Únoru, ani nikým a ničím nevyvratitelná naděje, že se ještě dožije světa, ve kterém

*„... na kolchozním sadě, pod košatým stromem
sedí agronomka s mladým agronomem.*

*Sedí oba vážně, o práci se baví,
kolik dobrých věcí dneska udělali,
co je třeba zlepšit a co uděláno,
ze třpytu hvězd soudí: bude krásné ráno...“*

a lidé si budou pomáhat, budou šťastní a nebudou si závidět, protože všeho bude dostatek... Vadilo mi, že nevidí reál kolem sebe. Ten bordel, ve kterém musíme kličkovat, abychom něco dokázali. Něco měli. Především mi vadilo, že nezařídila Hance fešácké dodělání školy, když musela studium kvůli porodu přerušit. A mohla to zařídit levou rukou. Jenže Hanka na ni vůbec nenaléhala. Raději prala plínky, vařila, uklízela, točila se kolem Káti... a po nocích biflovala. A padala na hubu. I se mnou. Hlavně když odjížděla do Prahy na zkoušky. Teď by řekla: – Mámě taky nikdo nepomohl, a já bych se

rozčlil: – Jak to, že ne? Tebe v podstatě vychovali staříci na pasekách, zatímco ona budovala lepší zítřky! A tak dále.

„Máš pravdu,“ ovládl jsem se, „tvoje matka vůbec nerozumí srandě. Ale nechápu, proč ty taky.“ – „Promiň, nemluvme o tom. Asi jsem utahaná.“ (Asi jí rovněž nebylo do hádání.)

„No a co ještě Veronyka, co ti ještě napovídala?“ prohodil jsem vesele a stiskl jí zezadu krk. – „Au,“ špitla, „nech toho.“ Ale usmála se. Hned bylo líp. „Nabídla jsem jí utopence,“ řekla. „Velice jí chutnal, dokonce mě požádala o recept, ale hlavně valila bulvy na náš příbor, na ten stříbrný, co jsme dostali od staříčků.“ – „Tys ho Veronyce ukázala?“ – „Jistě, a napovídala jsem jí k němu pár zajímavých historek.“ – „Jakých?“ – „Chtěla vědět, co znamená to vyryté O zarámované lipovými větvíčkami, tak jsem jí řekla, že Orsini. Nic vznešenějšího mě nenapadlo. A řekla jsem, že ten příbor pochází od jednoho z mých knížecích předků, kteří to ve dvanáctém století dotáhli až na papeže. Málem mi za to políbila ruku.“ – „Prima,“ zasmál jsem se. – „Teď se navečeříš,“ pronesla Hanka a přešla k vařiči.

Pak přede mne postavila talíř kouřící polévky. „Ještě jsem si na něco vzpomněla,“ řekla a sledovala, jak mi chutná. „Veronyka byla úplně u vytržení z naší knihovny. Chvíli se v ní za Kátiny asistence přehrabovala a víš, co sklidilo její největší obdiv? Tvoje kandidátská práce. Pořád mlela o tvé genialitě, takže nakonec jsem jí ten zázrak musela půjčit k přečtení.“ – „Cože?“ – „Ty se zlobíš?“

Úplně jsem ztratil chuť k jídlu.

1977

Léto

Stačily tři skoky, podřep, zatajený dech, a už mě za hustými smrkáči nebylo vidět. Zmizení bylo instinktivně dokonalé.

Lojzek se přiblížil dlouhohnátskými kroky až k mému dokonalému úkrytu. Otočil se ke smrčíně zády, zabodl svůj dubový klacek do okrové lesní cesty, přehodil gumáčisko přes gumáčisko a pohodlně se opřel. Levačkou si posunul letitou kšiltovku do čela. Pod kosmatým obočím ani záblesk dobrého dne – přesně jak před léty, přesně jak mu kázala zvyklost. Les mu patřil.

Stává se, že i s přibývajícimi roky nás někdy přepadá pocit dětinského studu. Dřepěl jsem za smrčky a v ruce svíral proutěné ucho demižonu. Do toho jsem měl v lesním prameni nabrat vodu. Takovou tu železitou a trochu sirnatou minerálku, kterou Hanka občas pije a říká, že jí dělá dobře.

A také se stává, že míváme jen jediné přání. Neuvěřitelně skromné, zato však téměř nesplnitelné. Já jsem si přál, aby o mém pitomém počínání, aby o mém úkrytu Lojzek nevěděl, prostě abych byl neviditelný. Protože jeho kecy mi byly vždycky nepříjemné. Před nedávnem jsem musel traktoristovi Navrátilovi srazit prémie. Lojzek ho nachytil při černé formance a šel s tím až přímo za mnou. Ale nezavděl se, jestli mu o to vůbec šlo. Určitě nešlo.

Minuty se loudaly a těžkly. Léto se proměnilo v dusno a hmyz. Poloha skrčence byla čím dál mučivější. Jediný pohyb, který jsem pociťoval, byli stékající hádci potu. On usnul, on určitě na tom svém dubovém klacku usnul, napadlo mi. Co neopatrněji jsem se vztyčil a udělal pár kroků. Ale šlápl jsem na suchou větvičku. Křuplo to. Signalizační zařízení... (!) a Lojzek se narovnal do celé své dlouhosti. „U-ž ste hotový?“ zeptal se.

Velké štěstí, že mezi námi byl smrčínový paraván, že jsme jeden druhého viděli jen v cípečkových náznacích. Nikdy mi nebylo dostatečně jasné slovo jelimánek. Ted' už je:

„Prosím?“

„Jestli ste sa už v-vysral.“

„Proč?“

„Š-šak proč ste tam t-tak dřepěl?“

Ticho. Ticho.

Potom: „Udělal se mi nevolno.“

„Aha. A u-už je to lepší?“

Zase nic. Jen lesní dech.

„P-podťe na cestu, soudruhu předsedo.“ Znělo to příměří. Ale i výzvou.

Prochrastil jsem se píchající bariérou na cestu a zaujal přiměřený postoj: mírný úsměv, fešácky předkročená noha. A jedna ruka držela prázdný demižon.

„D-dete na sirkovicu?“ – „Ano.“ – „T-tož tady nechodťe. Nejlepší je pod Vidovama. Tá má aj š-šmak.“ – „To jsem nevěděl.“ – „Vy to p-pijete?“ – „Moje žena to pije.“ – „Takovou zbryndu?“ – „Dělá jí to dobře.“ – „Proti gustu žádný d-dyšputát.“

Odněkud přiletěl čmelák. Jeho jadrné brumlání ve mně uvolnilo otázku: „Jak jste mě našel?“

„N-našel. Na silnici stojí vaše auto a vzal sem to zkratkú. Mně nic n-neuteče, a v lese teprv nic.“

„Postřeh máte.“

„Včil už ani ne. Včil, co bývám v dědině, u-už ne.“ Přimhouřil oči. Pár sekund si mě četl a potom (co jiného?) vytáhl z kalhot upatlaný sáček s trochou lesněnek a prohodil něco mezi nabídkou a rozkazem: „V-veďte si.“

Odmítat bylo zbytečné, tak jsem si vzal. On dobral zbytek, který mu okamžitě zachrupal mezi stoličkami. Zmačkal celofán do blyštivé pučky, namířil na borový kmen, hodil, ale o pár centimetrů se minul. „K-krucinál, už nemám žádnú trefu!“

Nereagoval jsem. Přesně vím proč: blesklo mi, jestli je možné, abych se někdy naučil balancovat mezi pravdou a tím, co je vhodné říkat, a neztratit přitom dobrý pocit. (Ten kus celofánu v lese mi ale neseděl, to teda ne.)

Lojzek ještě chvíli vyčkával. Pak přešel k věci. Přímo bez výstra-
hy: „N-napsal ste moc dobrý vědátorský spis.“

„Cože?“

„T-to o tých jalůvkách. Poradil ste sa s Landsfeldem?“

„Nerozumím vám.“

Ale rozuměl jsem: moje kandidátská práce byla v podstatě naroubovaná na tříleté pokusy inženýra Landsfelda. Poslední rok jsem mu při tom tak nějak asistoval. Sledoval vliv různě upravené slámy a některých specifických přípravků na přírůstky u pastevního odchovu jalovic. Toť vše. V podstatě.

„Rozumíte,“ pokračoval Dlůhý svým osvědčeným způsobem. „Já mám doma eště schovaný z-zápisník, do kterého mi Landsfeld napsal, ko-kolik mám čeho kterým jalůvkám přidávat d-do příkrmování. Měli sme je rozdělené d-do skupin. On jim pravil p-pokusné skupiny a dycky říkal, že bez mojí pomoci by to n-nemohl dělat, tu vědátorskú prácu.“ – „Vím. Taky jsem mu přece pomáhal.“ – „A-ale až už to bylo skoro hotové.“ – „Co potřebujete?“ zeptal jsem se, raději jsem se rychle zeptal.

„Proč najednúc tak n-najedovaně?“

„Vůbec ne.“

„Já sem sa na vás t-taky nezlobil, když ste sa prede mnú schoval d-do smrčiny.“ – „To je něco jiného.“ – „B-byla to ale sranda. Jak tehdá na tom hřbitově, že?“

Zapálil jsem si cigaretu.

„Chcu vás o neco p-poprosit, soudruhu předsedo.“

„O co?“ vypustil jsem nosními dírkami dým. Jak unavený drak.

„Náš Lojzin sa chce p-příští rok hlásit na vysokú zvědolékařskou školu. T-tož abyste sa za něho p-přimluvil.“

„Já tam nikoho neznám.“ – „Ale znáte, já vím, ž-že znáte.“ – „To je ale opravdu téměř... téměř...“ (Lojzík ti na veterinu kaše! Ale dobře, ať je po tvém, on tě za to bude nenávidět. Jednou... jednou, až bude muset místo pozorování hvězd pucovat kravské prdele. To ti přeju! Přeju! Jemu taky!)

„Š-šak si to eště promyslete. N-nebudu vás už bavit. Na tu sirko-
vicu si zajděte do Vidov.“

Poslední větu pronesl jako vládce lesních pramenů a bez dalších
okolků se rozkrácel strmostí kamenité pěšiny vzhůru k pasekám.
Sledoval jsem jeho pomalé mizení za bukovou oponu protkanou
bohatým vzorem na motiv panošského jasu v modřínech a chmur
ve smrcích, na motiv přepestrého sojčína křá-křá-křá, na motiv
záblesku náhle rozevřených křídel babočky admirála uprostřed
bezinkového lívance. Zmizel. A opět přibzučel čmelák. Ohnal jsem
se po něm, ale on se nedal a dorážel a vlastně mě z lesa vystrnadil.

1977

Asi prosinec

Dveře se zavřely samy a zvonečky nad nimi křehce zazvonily.

Ze zadní místnosti, oddělené od výdejny léků pootevřenými
dveřmi, ke mně doléhal hovor. Zpočátku jsem mu nevěnoval
pozornost. Měl jsem vlastních starostí ažaž. Pak ale: „... nějaký
digitoxin, pár cardinálů... jó, a taky ten panangen,“ řekl mužský
hlas. Ženský mu odpověděl: „A co takhle myocardon nebo carni-
gen?“ – „Švýcarsko?“ – „Ne. Bundesrepublik.“ – „Fajn. Na některé
neurotiky líp zabírá Ciba nebo Bayer.“ – „Tohleto je Hoechst, vzácná
podpultovka.“ – „Prima.“ Chvilkovou odmlku uzavřela žena pobave-
ným zeptáním: „Co to, že dnes bereš samý kardiaka?“ – „Podařilo
se mi zlomit několik ženských srdcí.“ Odpovědělo nejdřív několik
chichotavých trilků, pak pohvízdnutí (pffíí) a rádoby rezervované:
„Seš starý nevěrník.“

Zaujalo mě především to pffíí. Bylo vzrušující. Bylo svádivé jako
hlásek ptačí samičky, která vzápětí nahlédla dveřmi a směrem ke mně
řekla: „Okamžik, hned to bude.“ Usmál jsem se: „Rád počkám. Řekněte
ale panu primáři, že čas míjí.“ – „Prosím?“ – „Čas že plyne. Jako voda.“

Stála nehybně mezi dveřmi. Za ní se objevil primář. Okamžitě zareagoval: „Tomu se říká náhoda.“

„Ahoj.“

„No ahoj!“ Podíval se na ženu: „Vy se ještě neznáte?“

„Ne,“ odpověděla. „Jak to, že ještě?“ dodala důrazněji. Jirka udělal chachá.

„Co je ti?“ zeptal jsem se.

„Ty nevíš, že paní magistra má chalupu na tvých pozemcích?“

„To jen tuším.“

„Ano,“ předběhla mě. „Tak nás, Jiří, představ,“ zažadonila. Nechala se dostrkat k pultu.

Jiří nasměroval ruku k Vandině poprsí a řekl: „Paní magistra Vanda Lašicová.“ Potom ukázal na mne. „Soudruh předseda jézédé Mír, Alois Kvasil. Inženýr, céescé. Největší latifundista v srdci Evropy, takže taky kardiak.“ Podali jsme si ruce.

„To jste teda vy,“ promluvila. „Vím o vás absolutně vše.“ – „Já o vás taky.“ Naše společné zasmání bylo téměř splynutím. Jiří ho ozvučil dotazem na zdraví stařenky Opáلكové. Chvíli jsme se na to téma bavili. O Hance nepadlo ani slovo. „Pánové, já mám noční službu. Co si přejete, pane inženýre?“ přerušila Vanda naši debatu.

„Promiňte, paní magistro, naši negalantnost. My jsme se s Jiřím dost dlouho neviděli.“ – „To nic.“ – „Moje dcera potřebuje toto.“ Podal jsem recepty. Vanda je prohlížela. Zbytečně dlouho. Pak si omrkla nejdřív Jiřího a hned mne. Otevřela šuplík, vzala krabičku V-penicilinu, načmárala na ni dávkování a položila ji na pult. Obdobný sled pohybů zopakovala i s B-komplexem, nosními kapkami a kloktadlem. „Prosím,“ pronesla stroze a změkčila to otázkáním: „Co kdybychom si tykali?“ Dali jsme si polibek na tykání. Primář se tomu ušklíbl: „Ozvi se někdy,“ poznamenal. – „Ty se ozvi.“ – „Ozvěte se oba,“ řekla Vanda, řekla pobaveně.

Rozloučení bylo bleskové, ukončené cinkáním zvonečků.

1978

Únor

„Kam si mám dát ty promočené pohorky?“ pokračoval jsem (už vyzutý) v konverzaci.

„Dám je ke krbu.“

„Ty tu máš krb?“

„Rač vstoupit do jizby a uvidíš.“

Vstoupil jsem. V krbu se mihotaly plameny a praskala polena. Stěny byly čistě vyvápňené. Trámový strop zářil modřínovým obložením. I podlaha byla z nových fošen. Ovčí kožešiny, malovaná truhla. Malovaná almara. Stylový stůl a lavice a židle, modrotiskový ubrus a záclonky. Místo postele válenda s vlněným přehozem. Džbánečky, hrnečky, hmoždíř, váza s bodláky. Budoár. „Co je ti?“ zeptala se Vanda.

„Naposledy jsem tu byl tak před šesti sedmi léty. Ještě za svoboda. Bylo to tu jiné. Menší,“ odpověděl jsem.

„A špinavější, že?“

„To taky.“

„Nechala jsem probourat stěnu do kuchyně, abych získala prostor.“

„Kam se mám uvelebit?“

„Kam chceš. Třeba na válendu. Dáš si horký grog?“

„Grog by neuškodil.“

Zmizela ve výklenku za rohem malované almary. Hned se odtamtud ozvalo: „Už někdo prohrnul tu strašnou závěj pod salašem?“ – „Jo. Budou to teď pluhovat pravidelně. Spokojená?“ – „Ó, ta čest! Ta klika, že mám mocného přítele!“ – „Pssst,“ udělal jsem, abych zdůraznil delikátnost odklidu závějí. Vykoukla ze svého výklenku, mrkla a zašeptala: „Já vím.“

„Prohrnovat se to musí,“ pravil jsem do praskotu smolných polen hlasem velmistra zednářské lóže. „Tuto zimu máme na salaši jalovice.“ Zachichotala se. – „Co je ti k smíchu?“ – „Nic.“ Přinesla podnos s pitím. „Nic. Jen to, že na salaši máš jalovice a na chalupě... dejme

tomu... – „Magistru farmacie?“ – „Tak. Lékárnici, která dokáže být i pohostinná. Dej k váleňdě nějakou židli, ať ty grogy máme po ruce.“

Splnil jsem její přání, ona odložila podnos a přisedla ke mně. Grog jsme vypili skoro na ex. Byl silný a po něm (nebo jsme ho na ex nevypili...?) jsme šli přímo na věc. Bez zbytečných řečiček.

Březen

„Jééé,“ vydechla.

„Dnes voníš nějak jinak než posledně,“ utrousil jsem mezi pohyby.

„To je... parfém... Byč může...“

„Byč může?“

„Može – může – může...“

Duben

A opět se řeč vytratila. Blahoslavené chvíle, kdy se bez ní obejdeme, kdy stačí pouze naslouchat oblevě za okny.

Květen

Cosi špitla.

„Co?“

„Že ti děkuju za ty konvalinky,“ zašeptala.

Na moment jsme přestali. „Natrhal jsem je ve žlebě pod Čech-ránkovým.“ – „Seš pravý gentleman.“ – „Jako lord Algy?“ – „Jako vévoda z Mordrynu.“

„Ty jsi – Katynka – Bushová – sekretářka – lady – Garribardine,“ mručel jsem do taktu.

Červenec

Podala mi cigaretu. Nasál jsem a současně s výdechem řekl: „Jak to, že máš nazrzlou buchtičku?“

Cosi odpověděla. Ale spíš se zachichotala.

„Cože?“

„Přece si ji nebudu odbarvovat. A dnes už se mi to asi nebude hodit,“ řekla. A řekla: „Dej mi šluka.“

„Mám už jít?“ – „Jak chceš.“ – „Ještě bych si dal.“ – „Doděláš si to doma.“ Vstal jsem a začal s oblékáním.

„Naštval ses?“ zeptala se. – „Ne.“ – „Ty, Lojzo...“ – „Co?“ – „Je mi smutno.“ – „To přejde.“ – „Nepřejde.“

Srpen

„Co tak najednou?“ zareagovala na mou rozmrzelost.

„Jsem utahaný.“ Venku stálo vedro. Takové to dusno, kdy se vše děje po ospalých troškách.

„Ty si nechceš tentnout?“ prohodila Vanda, nadzvedla se a konečky prstů po mně přejela: „Klidně lež...“ Něco jsem zamrmlal. Ani oči jsem neotevřel. Ona si hrála a pak se mě dotkla klínem. A dosedla...

„Sehnala jsem nádherný kolovrat,“ prohlásila. Potom prohlásila.

„Hmmm?“ – „Kolovrat. Chceš ho vidět?“

Nechtěl jsem ho vidět. Nic se mi nechtělo, ani dýchat. Ona svou otázku zopakovala. Tentokrát důrazně: „Chceš ho vidět? Řekni ano, nebo ne!“

„Ano.“

Odešla do komory a hned se vrátila. Přinesla kolovrat. Starý selský kolovrat. „Líbí se ti?“

„Líbí.“ – „Tak líbí?“ – „Ano.“ – „Já se z tebe zblázním!“ – „Moc se mi líbí.“ – „Promiň, že žiju!“ – „Co hysterčíš, prosím tě!?“

Uklidnila se. S přehnanou ležérností pronesla: „Potřebuje trochu zrestaurovat. Bude famózní.“

„Jaký?“

„Perfektní bude.“

Září

Padaly na zem ořechy. Rumplovaly o plechovou střechu kůlny. Poryvy větru ve starých haluzích tím získávaly na důrazu.

„Když padají ořechy, požívají samice mláďata,“ konstatovala Vanda.

„To je fakt, nebo si jen tak medituješ?“

„Fakt. Říkal to můj děda. Na podzim se mu nikdy nepodařilo odchovat malé králíčky. Samice je sežraly.“

„Co dělal tvůj děda?“ – „Nic. Choval králíky. Králíkárný měl pod ořechem a... slyšíš ty pecky?“ – „Jo.“ – „No tak... prý ty samice mají strach o mladé a rači je sežerou.“ – „A co děda?“ – „Proč? Umřel.“

Za chvíli jsem se zeptal: „Chtělas mít někdy dítě?“ Neodpověděla.

„Promiň,“ řekl jsem.

„Chtěla.“ ... „Dáme si ještě trochu vodky?“ přidala změněným hlasem.

„Dejme si.“

Ale nedali jsme si. Někdo, nějaký host, tahal za drhaný provázek, co sloužil místo klepadla. Cinkalo to. Pohlédli jsme na sebe. Ona vstala a šla otevřít.

„Ahoj, Vandičko,“ slyšel jsem. – „Co tak pozdě, Veronyko?“ – „Jindy nemám čas. Možu na chvíli na besedu?“ – „Ale beze všeho.“ – „Tož faň. Já sa vyzuji... kde máš papuče?“

Schoval jsem vodku i štamprle za malovanou almaru.

„Tady.“ – „Jééé! Ty jsou hezké! Hezky uštrykované.“ – „Vlastnoruční práce, Veronyko.“ – „Sú fantastycké!“

Následovalo několik ženských říkaček a obě vstoupily do pokoje, kde praskal krb a kde mně bylo těsno.

„Soudruhu předsedo! Lojzo!“

„Vy se znáte?“ zeptala se Vanda omráčené Veronyky.

„Dyt' to je náš předseda! Lojza, jak sem ti o něm vykládala. A ty to nevíš?“

„Nevím. Přišel chvíli před tebou.“

„Vracel jsem se z Lysé, budou se tam příští rok dělat nějaké meliorace, tož jsem to byl omrknout. Tady se svítilo... zajímalo mě, jak to tu po létech vypadá...“ – „Lojzo! To je Vanda Lašicová! Šak víš, ona to od nás koupila.“ – „Tužil jsem to.“ – „Tož tomu se říká...“ Nevěděla jak.

„Gól!“ zajásala Vanda.

„Ano, gól!“ vřískla Veronyka. „Vandička dycky najde nějaké trefné slovo. Ona je opravdová dáma.“

„To mně už taky došlo,“ zaculil jsem se na Vandu. Ona to vzala a oplatila upejpavostí hodnou dámy. Sklopila oči, našpulila pusinku a mňoukla: „Ale, soudruhu předsedo... chichichi...“

„To se mosí zapít,“ řekla Veronyka a vytáhla z tašky pleskačku slivovice.

„Já nevím...,“ vyděsila se (docela obstojně) Vanda. „Aby si soudruh předseda nemyslel něco špatného...“

„Lojza je žentlemen. A taky pije. A vy si mosíte přituknout na tykání. Vy ste moji nejlepší přátelé.“

Pili jsme. Po slivovici přišla na řadu vodka. Mezi řečí zpozorovala Veronyka kolovrat: „Jé, kdes ho, Vandičko, vyhrabala?“

„Na jedné půdě.“

„Ten je ale skutečně... famózní. Fakt, Vandi.“

„Jaký?“ zeptal jsem se.

„Slyšels dobře. Famózní,“ odpověděla místo Veronyky znechuceně Vanda.

„Kdyby byl ten můj Lojzek trochu jinačí, taky bych si pořídila kolovrat.“

„Chudinko Veronyko,“ pravila Vanda. Obrátila se ke mně: „Ona je chudina. Celý život obětovala tomu živočichovi. Tomu pasekáři.“

Ona, tak vzácná, jemná žena. Možná šlechtična.“ – „Ale Vandí...“ – „Těch pohřbených ambicí, toho odříkání! Jen my ženy to dokážem.“ Veronyka se stydlivě usmívala.

„Myslím, že jsi skutečně velkou dámou,“ pokračoval jsem ve hře.

„Ale Lojzek, on je sice hrubačisko, ale on mě miluje. Už od začátku.“

„Opravdu?“ zeptala se chtivě Vanda a hned navázala: „Pověz nám o tom něco. Jak to bylo, když jste se začali milovat?“

„Vandí...“

„Veronyko,“ nedala se Vanda zakousnutá do oběti, „ty nejsi má přítelkyně. Ty nejsi přítelkyně ani tady soudruha předsedy, když si chceš nechat svou lásku jen pro sebe.“

„Já už su ožralá!“ – „Nejsi. Jak to bylo, když jste se s tím tvým seznámili?“ – „Tož... milovali jsme sa se.“ – „Ale jak? To jste se třeba jenom líbali?“ – „Tož... o tom sa nemluví.“

Vanda dolila vodu. Vzala svou štamrpli, pohlédla na mě (Přidej se!) a vykřikla: „Na zdraví!“ Napili jsme se.

„Vážně, Veronyko,“ zachraptěl jsem. Zakousl jsem se: „Ve věcech lásky by měli být přátelé upřímní.“

„Tož máš pravdu, Lojzo.“

„Jak to teda bylo, když ses seznámila se svým mužem?“ vychrlila ze sebe Vanda jako při výslechu. „To jste se jenom líbali?“

„Víš, Vandíčko, já sem... jsem byla taková hlupá husa. Taková, no hlupá. A Lojzek chtěl hned všechno.“ – „Co chtěl, mluv!“ – „Všecko. To bylo v létě. Večer. Vlastně už v noci na svatého Jána. To sa se právě... nebo zrovna...?“ – „Na tom nezáleží!“ – „Zrovna se pářily ohně. Aj ty mušky létaly. On už byl starší a já eště cécčisko. Řekl mi, abych s ním šla kúsek po cestě, a u jednoho stromu sa zastavil a řekl, že si odpočinem, a přimáčkkl mě na ten strom a chytl mě za prsa. Já sem ho lištila přes hubu.“ Odmlčela se.

„No a?“ zeptala se Vanda.

„Nic. Zdrhla sem dom.“

„Nevěřím. To k ničemu nedošlo?“

„Ale došlo, ale až potom v zimě. Na Mikuláša. Lojzek dělal čerta...“ – „Čerta?“ vybaflí jsme s Vandou současně. – „Ano,“ pokračovala Veronyka, „oni si ho dycky najímali do dědiny za čerta.“ Rozchechtal jsem se.

„Co je?“ – „Nic, Veronyko, vyprávěj.“ – „Přišli k nám až nakonec. Bratr, můj bratr byl ještě malý... tož ale já sem nevěděla, že je to ON. Pamatovala sem si na něho ještě... ještě jako malá cérka. Dycky sem z něho dostala málem psotník. Eště aj tehdá ten večer sem zdrhla do farskéj stodoly. A ON tam za mnú přišel. Odhodil řetaz na mlatevňu, až to zařinčelo, a já sem sa začala modlit očenáš. A že už nikdy nebudu lhat a odmlúvat rodičom a že sem na svatého Jána byla s chlapem a že už to nikdy neudělám. On řekl, že je to dobře, že už nikdy nebudu odmlúvat, ale já sem sa třepala jak osika, ani nevím, jak k tomu došlo, a už sme leželi ve slámě. Byla sem z toho úplně... úplně... jak sa to...“ – „Vedle,“ pomohla jí Vanda. „Bylas z toho prostě paf.“ – „To ne.“ – „Tak vytarasená. Co ti potom dělal?“

„Ty všeccko zkazíš,“ řekl jsem Vandě.

„Neplet' se do toho. My tady probíráme čistě ženské záležitosti, že Veronyko?“

„Já nevím, ale abyste nemysleli neco špatného. Lojzek si oddělal z hlavy ty svoje čertovské rohy, on je měl připevněné zavařovací gumičku, a pravil, že není čert a že mám kliku, ale stejně sem mu nevěřila. Protože nakonec stejně...“ – „Co? Co ti udělal?“

„Já nevím, jestli možu tady před Lojzou.“

„Přece jsme moderní lidé, Veronyko,“ řekl jsem. Měl jsem na Vandu vztek.

„Tož on mi strčil ruku do gatí a začal sa mi hrabat... tam. Já sem nechtěla, ale nakonec... ani nevím... ale to už si domyslíte.“

„Chudinko!“ vykřikla Vanda. „Bolelo to?“

„Bolelo. Už sa se o tom rači nebavme. Tys to měla, Vandičko, horší. Tvoje láska byla tak smutná!“

To znělo zajímavě. Zakousl jsem se: „Láska paní magistry byla smutná?“

„Ano. Enom sa jí optej na Huga. Na tu velikou lásku.“

„Vandičko, tys prožila nějakou velikou lásku? S Hugem?“

„Tragickú, že Vandičko?“

Vandička si zapálila cigaretu. Vyfoukla a řekla: „Nechme toho, Veronyko.“

„Vyprávěj, Vandi,“ popíchl jsem, „přítukli jsme si přece na přátelství.“

Přimhouřila oči. Zaujala tragickou pózu. Spustila: „Je tomu tak dávno! Již celá věčnost trvající dýl než všechna mládí světa. Byla jsem mladička a zamilovaná. On se jmenoval Hugo. Houslista. Bludný a bledolící. Zádumčivý. Jeho koncerty...“ – „Zapomnělas říct, jak měl žhavé oči. Jak je spalovala láska k životu,“ přerušila ji Veronyka.

„Jeho oči byly žhavé. Spalovala je láska k životu. A láska ke mně. Jeho koncerty byly velikými triumfy lidského génia.“ Napila se vodky. „Netušila jsem, že byly i triumfální cestou ke smrti, která zákeřně cenila zuby ze zákulisí. On...“ – „On to věděl, on to, Lojzo, věděl,“ pomohla jí nedočkavá Veronyka.

„Ano, věděl to,“ pokračovala Vanda. „Věděl to, když mě tenkrát před svým posledním koncertem políbil. Palčivě políbil na ústa. Dodnes cítím dotek jeho rtů a zůstávám mu věrnou. Ó, jak je láska krutá!“ Zapila to. Z očního koutku jí stékala slza. Stékala slza.

Vyjeveně jsem na ni civěl. Bylo jí to fuk.

„On umřel na tuberu,“ vyplnila mlčení Veronyka. „Vandička mu do hrobu hodila kytičku sněženek. Zpívali skřivánci a ona žalem omdlela.“

„To je strašné,“ řekl jsem a díval se na Vandu. Neovládla se a zařvala: „Přestaň kecat!“

21:18

Daleko ve tmě skomíralo několik zářivek.

„Proč nezatáhnou závěsy?“ poznamenala Vanda.

– Zatáhnu je, zareagoval TY.

Vanda se (trochu nervózně) pousmála.

– Běž, řekl posměšně JÁ, buď rytířem, který zatahuje závěsy.

Strnule si ho prohlížela.

„Žádné závěsy se zatahovat nebudou!“ křikl Lojza.

„Nekřič,“ pronesla, „vrchní se dívá.“

„No a?“

(TY vstal a přistoupil k oknům. Zatáhl první závěs, zatáhl druhý. Aby ulice neviděla. Potom uchopil třetí... – Kdo ti to dovolil? rozčílil se číšník. TY se k němu potočil: – Dej si pozor. Už jednou dostals do zubů. – Pane vrchní! nevzdával se číšník. A vrchní přišel: – Co se děje? – Tady ten výtržník zatahuje závěsy. Vrchní mrkl na JÁ, na soudruha předsedu: Co s ním? – Ať se vrátí ke stolu, blbeček, pronesl JÁ. Není třeba sankcí. Koneckonců jen zatahoval závěsy, abychom měli soukromí. – No ano, ať zatahuje, ťukl se vrchní ukazovátkem do čela a úsměvně zavrtěl hlavou. TY zatáhl i závěs třetí. Vrátil se ke stolu.)

Číšník zatáhl i ten poslední, trochu urovnal kanýry, a než se vrátil do kuchyně, poznamenal směrem k Vandě: „V pořádku?“ Přikývla.

„Co ty tu vlastně pohledáváš?“ zeptal se jí opět Lojza.

„Telefonoval Jiří.“

„Že chlastám? Co je mu do toho?“

„Má o tebe strach.“

„Má o mne strach? Dovol, abych se zasmál. Chachá!“ Odmlčel se. Řekl: „Sám o sebe má strach.“

„Znám vás, oba vás moc dobře znám. Proč jsi odešel z pohřební hostiny?“

„Bylo to nechutné.“

„Bylo to nechutné?“ zopakovala a vysypala několik vět, vysypala je tak rychle, že Lojza chápal víc jejich zlobu než obsah. Potom (už zřetelněji) prohodila: „Veronyka se mi přišla vybrečet na prsa. Bylo mi jí líto.“ – „Tobě a líto?“ vykřikl Lojza. – „Ano. Na rozdíl od

někoho ano,“ prohlásila, ale raději hned pokračovala: „Ptala se mě, kam jsi odešel, tak jsem jí řekla, že domů, že tvoje žena má nějaké potíže s těhotenstvím... ale potom Hana přišla a sháněla se po tobě. Bylo to trapné.“

Lojza mlčel. Díval se na blondýnu, která snad byla Lojzíkovou spolužačkou. Pořád se na ni díval. „Tobě se líbí?“ zaslechl Vandinu otázku. Obrátil pohled k závěsům: „Lojzík chtěl studovat astronomii,“ pronesl opilecky. A viděl Lojzka Dlúhého, jak kráčí k administrativní budově. Viděl ho, jak vchází. Už ho čekal. Telefonoval, že přijde. Byl pátek třetího listopadu tisíc devět set sedmdesát osm, den po Dušičkách.

„Je tam ten Koldůch,“ oznámila sekretářka. „Mám ho pustit?“

„Ano,“ řekl. (Ať už to mám z krku, ať už to mám z krku.)

Vešel a pozdravil: „Č-čest práci, soudruhu předsedo.“ – „Čest, posadte se, pane Koldůch.“ – „Já rači postojím. Na s-sezení nejsou zvyklý.“ – „Jak myslíte. Dáte si kalíšek?“ – „Č-čeho?“ – „To záleží na vás. Jsem dlužník a dluhy nemám rád,“ zapózoval Lojza. Skryl se za úsměv. Cítil za sebou zeď, vysokou kamennou zeď, kterou nelze prorazit, snad jen s námahou přelézt, snad přelézt a prchat dál k další zdi...

„T-tož kapku borovéj,“ využil Lojzek nečekané nabídky.

„Borovičku pro pana Koldůcha,“ prohodil Lojza k sekretářce a dál držel svůj úsměv.

„M-máte to tu pěkné.“ – „To víte...“ – „Lepší než na kravíně,“ uchechl se Dlůhý. – „Trochu reprezentace.“ – „S-samý tepich a fotel.“

Sekretářka přinesla borovičku. Lojzek ji do sebe hned obrátil a (jakmile byl vzduch čistý) přešel k věci: „M-mojí ženě už to na chlěvoch n-nesedí. Je nachlévovaná. Šak ju znáte, Veronyku. Ona sa a-ani do kravína nehodí.“

„Zdravotní potíže?“

„P-potřebovala by nějakú čistější prácu. Tod’ v kancelári. Už sa naučila psat aj n-na stroju.“ – „Já vím.“ – „Chtěla by dělat s-sekre-

tářku.“ – „Prosím?“ (Usmívej se usmívej se... jako Katynka Bushová u lady Garribardine... usmívej se!)

„S-sekretářku.“

„Tu už mám.“

„Šak mo-možete mět dvě.“ – „Těžko.“ – „M-myslím si, že sa neco uvolní,“ prohlásil pevně.

„V nejbližší době neuvolní.“

„U-určitě uvolní, protože dycky sme sa spolu d-dohodli.“

„Jak to myslíte?“ vyslovil Lojza zeptání, vyslovil pomalu. Přestal se usmívat. (Přes zed' mě nedostaneš! Už ne!)

„D-dal bych si eště jednu borovú,“ řekl Lojzek klidně.

„Až mi odpovíte.“ Úsměv. Opět se Lojzovi podařil úsměv.

„N-něni na co odpovídat. Vy sám nejlepší víte, že nekterých lidí si m-mosíme vážít trochu...“ – „NIC“ „VÍC“ „NE“ „PRO“ „MUSÍM“ „tože s něma máme společné t-tajnosti,“ dopověděl Lojzek ten propletenec.

„Víte, jak se tomu říká?“

„Všelijak. Jak to komu p-pasuje.“

„Mně už to ale nepasuje!“ zvolal Lojza v souladu s produmanou taktikou. (Bejvávalo, ty vosí imperátore!)

„Víte, kde včil bývá i-inžinýr Landsfeld?“ zeptal se Koldůch, zeptal se taktně, zatímco do okenních tabulek prskal drobný podzimní déšť.

„Vím.“ (Nevěděl.) „A co má být?“ – „B-budu mu psat přání k narozeninám. On sa narodil čtrnáctého l-listopadu.“

Prskání v okenních tabulkách.

„Vyřidte mu přání i ode mne,“ promluvil Lojza rádoby s klidem. Hledal po kapsách zapalovač.

„M-mosím už jít. Práca čeká. Za týden sa přídu o-optat, jak je to s tú sekretářkú. A pozdravujte doma. P-pozdravujte aj paní magistru.“

Odešel.

Sobota, 4. 11. 1978

„... odešel.“

Vanda se protáhla, vstala od stolu, na chvíli znehybněla a opět se posadila. „Tak jí tam nějakou práci dej, a bude pokoj,“ řekla. Sledovala plápolání v krbu.

„Nebude. Víím to.“

„Nesmíš být pesimista. Aspoň v našem případě ne.“

„A co, prosím tě, co by tak mohla v kanceláři dělat? Ona je přece úplně blbá!“

„Už to uznáváš?“

„Nemám nic proti té její dobrosrdečnosti, ale existují určité meze, které se prostě nedají překročit.“

Čtvrtek, 9. 11. 1978

A překračoval jsem narozeninové dárky, které si Katuška rozložila po koberci, než šla spát. Žena se dívala na televizi. Políbil jsem ji. Políbil jsem ji? „Co je?“ zeptala se.

„Táta přišel z práce.“

„Jaké štěstí,“ pronesla ledově.

Postěžoval jsem si, jak mě to předsedování zmáhá. Jak už mi leze krkem. Ona řekla, že neleze. „Aspoň na její narozeniny sis to mohl zařídit,“ řekla. „Víš, co se tě Káťa navyhlížela z okna?“

„Moc mě to, Hani, mrzí.“

Na obrazovce právě vedení nějakého podniku odhlasovalo opatření proti zmetkovosti a v následující scéně se jakási sekretářka zvedla od psacího stroje, cosi řekla a kamsi odešla. Potom někdo vystoupil z výtahu a málem se srazil s tlustou ženskou, která držela v ruce smeták a vřískla: – Konečně jsem vás, soudruhu poslanče, načapala! Kdy už něco uděláte s těmi popelnicemi? Celé sídliště je pobouřené...

„Podívej, co dnes ve školce namalovala,“ ozvala se Hanka. Byly to telegrafní dráty, na nichž seděly jedna vedle druhé vlaštovky s rozevřenými zobáčky. Napočítal jsem jich snad dvacet a padl do mne z těch počtů smutek, který se nerozpustil ani Hančiným: „Běž se najíst, v remosce je rizoto.“ A nezmizel, ani když se mi za pár sekund (úplně nesmyslně) vybavil prožitek připomínající záblesk slídy v oblátku: ve vytopené kuchyni u staříčků popíjí Hanka čaj z květovaného kafáče a ve vlasech se jí mihotají kapky vody – ta nedávná slova. „Co si mě tak prohlížíš?“ podivila se.

„Já... jen tak. Večeřel jsem v Trenčíně.“

„Jaká byla cesta?“

„Samá břecha. Jinak to ušlo.“

Zazvonil telefon. Nezazvonil – zařinčel jak rozbité sklo, až to zabořelo. „Oni nedají pokoj ani v noci!“ vykřikla Hanka. „Sed', já to vyřídím sama. Spíš! A budeš spát!“ Energicky vstala. Odešla do před-síně. „Ano,“ ohlásila se. „Spí.“ ... „To nejde, teprve usnul.“ ... „Cože?“ Dlouhé ticho. „Ano... poslouchám. Už ho odvezli?“ Zase ticho. „Já mu to vyřídím. Dobrou noc.“

Vrátila se a řekla: „Koldůcha odvezla sanitka na úrazovku.“

Rozbušilo se mi srdce.

„Lojzka?“

„Jel prý na kole od pálenice směrem k dědině a asi byl trochu napitý. Nebo nebyl. Spadl na zem. Nebo ho někdo srazil.“

„Kdy se to stalo?“

„Prý asi před hodinou. Našel ho tam starý Bečica, když se vracel z pálenice. Vlastně ho našel společně s traktoristou, který mu převážel prázdné sudy od kvasu a... to je strašné.“

„Kdo volal?“

„Nevím. Nějaký mužský hlas. Asi z hospody.“

„Je to vážné?“

„Byl v bezvědomí.“

Pátek, 10. 11. 1978

„Je stále v bezvědomí.“ – „Je to blbé?“ – „Otřes mozku, zhmoždění cervikálních obratlů... nevylučuji ani lézi míchy.“ – „Přežije to?“ – „To, Lojzo, nejde tak po telefonu.“ – „Jiří, já ti volám kvůli té tvé chatě.“ – „Kvůli chatě?“ – „Vanda říkala, že sháníš nějaké žulové nebo mramorové desky.“ – „Sháním.“ – „Tak právěš je sehnal.“ – „Neblbni, vážně?“ – „Vážně. Tady se teď dělá nová silnice. Povede přes zrušený hřbitov plný perfektní švédské žuly a mramoru. Mám známého kameníka, který ti to přebrousí a nařeže, jak budeš chtít.“ – „Je to tutovka?“ – „Stoprocentní.“ – „Tos mě teda faktycky potěšil.“

„Jiří...“ – „Co je?“ – „Ještě kvůli tomu Koldúchovi.“ – „Neboj, mrknu na to.“ – „To ani nemusíš. Pamatuješ, jak jsem byl u tebe kvůli Hančině stařeince?“ – „No a co?“ – „Když jsme se loučili, pronesl jsem takovou dost pompézní větu.“ – „Jakou větu?“ – „Že příroda je mocná, ale že jí musíme pomáhat.“ – „Trochu je mi to jako povědomé.“ – „Víš co, Jiří? Malinko jsem změnil názor: nech přírodu, ať si pomůže sama.“

„Jiří, slyšíš mě?“ – „Slyším tě.“ – „Nevím, jestli mi rozumíš.“ – „Rozumím ti.“ – „Dík. Ještě se ozvu.“ – „Fajn.“ – „Tak ahoj.“ – „Ahoj.“ Klap – klaplo to.

Pondělí, 13. 11. 1978

Trochu víc se mi třepala ruka, když jsem přebíral od Veronyky parte a zval ji dál do našeho panelákového bytu.

Měla na sobě nutriový kožich, kouřovou paruku a briliantový prsten. Měla višňové nehty, elegantní kozačky z fialkové kůže, monděnní zelenou kabelku. Držela glazé rukavičky. A pod krkem měla zasukovaný šáteček z černého silonu a v dojemně pootevřených ústech jí zářil bělostný chrup. Plakala.

Kdyby neplakala, sekl bych jí poklonu, že vypadá jako madame Rothschild. Usadila se do křesla proti mně a já se zeptal, jestli si dá něco k pití.

„Ano, čaj.“

Odešel jsem ho do kuchyně připravit, protože Hanka s Kátou odjely do města na nákupy. Znervózňovalo mě Veronyčino hlasité posmrkávání.

„Ani nevíš, chudinko, jak s tebou cítím,“ řekl jsem po návratu do obýváku. Z rukou mi stoupala pára.

„Děkuju ti, Lojzo.“

Položil jsem hrnky s čajem na stůl. „Strašně mě to vzalo. Takový zdravý chlap! Musel jsem odejít z práce, na nic se nedalo soustředit.“

„Mně taky všechno padá z ruky, když pomyslím...“ Otevřela kabelku, vytáhla kapesník, mokrý kapesník, otřela si oči a vysmrkala se. „Všecko je tak kruté, tak kruté! Já sem ho měla tak moc ráda a on mě taky.“ Hlasitě se rozbřečela.

„Ale Veronyko...“

„Prý byl v be-ezvědomí,“ vzlykala.

„Aspoň tolik netrpěl.“

„Já ví-ím.“

„A co Lojzík?“

„Poslala sem mu telegram.“ Nepřestávala si utírat proud slz. „Čas všechno urovná,“ pronesl jsem.

„Tolikých roků sme spolu žili!“

„Zas bude dobře.“

„Aj Vanda mi to povídala.“

„Ano?“

„Ona je takové dobračisko, aj ty. Vy ste moji jediní přátelé!“ Brekot.

„Napijme se čaje, nebo nám úplně vychladne,“ řekl jsem. Oba jsme usrkli.

„Kde máš manželku a dceru?“

„Nakupují.“

„Tož vyřid' Haničce, že ju srdečně zvu na pohřeb aj na hostinu, kterou potom...“ Brekot.

„Veronyko!“

„Lojzo!“

Středa, 15. 11. 1978 ***15 hodin***

„Lojzku! Můj milovaný!“ vykřikla zoufale, tak zoufale, že pěvkyně kostelního sboru ztuhly v nadechnutí. Teprve když se zvolna klesající rakev téměř dotkla dna hrobu a Lojzíkovi se podařilo (s pomocí několika nejbližších pozůstalých) plačící Veronyku zadržet před skokem do dvoumetrové hloubky, zazněl tklivý trojhlas:

*„Zasviť mi, ty slunko zlaté,
na poslední z vlasti krok,
zahřej v prsou city svaté,
usuš v očích slzí tok...“*

Náhle se za holými haluzemi staré hřbitovní lípy protrhla obloha a z šedivých mračen vytrysklo světlo, několik sloupů světla. Musel jsem přivřít oči. Příroda... a v té chvíli se mi na rubu oslněných víček zjevil Lojzek stoupající lipovými větvemi vzhůru. Měl na sobě svůj lojzkomerák, ten kravinci vylepšený montgomerák. A nezbytné gumáky. Snad aby neuklouzl. A kšiltovku, aby byl sám. Kráčel stále do kopce a pevnost svých kročejů jistil sukovitým klackem. Nespěchal. Na samém prahu zářící nebeské štěrbině se otočil. Otočil se ke mně a pravil: „V-vedete jedna nula, soudruhu předsedo.“ Potom se za ním mraky zavřely a trio kostelních pěvkyně dozpívalo:

*„... květné luhy, hvozdy černé,
nikdy vás již nespatřím,
nikdy víc své děvče věrné,
věrné druhy neuzřím,
věrné druhy neuzřím.“*

Odlesk toho přírodního dění mi zůstal za víčky ještě přes další hodinu a trochu mě tam dráždil. Jako zánět spojivek.

16:05

V zadním sále hospody bylo k nedýchání. U sražených stolů, přikrytých bílými ubrusy, jídlem a pitím, seděli pohřební hosté, kterým už první štamprle rozvázaly jazyky. Sem tam se dokonce někteří nezbednější stolovníci pokusili o zavtipkování. Jeden z Lojzických bratranců se nedaleko od Lojzy domlouval s Vandou, jestli by neměl pustit magneták. Nějakou muziku. „Až tak za půl hodiny,“ řekla Vanda. „Tož ano,“ souhlasil bratranec, kterému paní magistra očividně učarovala. Ale Lojzu v tom hluku kolem zaujala (na něco se upřít musel, když už se mu chtělo zmizet) spíš Veronyka. Vedle sedící bratr do ní právě vrazil něco jako koňak, cosi jí špitl do ucha a ona se tomu zařehkala, tak zařehkala, že do ní Lojzík vrazil loktem. „Lojzine,“ vykřikla, objala ho a rozplakala se.

„Proč ste nešel do kostela?“ uslyšel Lojza za zády. Ohlédl se. Anča Kunorová. Pousmál se na ni. „Proč?“ zopakovala otázku. „Bál ste sa, že vás pánbíček ukúsne?“ Nevěděl, co říct. Navíc se na něho kdekdo díval. „Ano, bál,“ prohodil žertovně. „Malaníčka mi pravila, že kumunysti nesmíja chodit do kostela. Je to pravda?“ – „Není.“ – „Tož proč ste tam nešel?“ – „Přece jste slyšela: aby mě neukousl pánbíček.“ Všichni se tomu zasmáli. Stal se středem pozornosti. Najednou nevěděl, co si s tím počít. Proto plácl: „Jsme

přece na pohřbu. Bavme se raději o nebožtíkovi... o zesnulém panu Koldůchovi.“

Všeobecné ticho. (Pomoc!)

Ozvala se Vanda. Zvolala: „Veronyko, drahá Veronyko, ani nevíš, jak jsem dnes s tebou! Já jsem taky s Hugem prožila svůj smutek.“

A Veronyka okamžitě reagovala. Dala se s Vandou (před zkoprnělým obecnstvem) do vznešeného rozmlouvání.

16:17

Hodilo se mi to. Pomalu jsem se zvedl a se smutkem ve tváři zmizel do výčepu. Tam bylo také rušno. Osazenstvo probíralo kromě pohřbu všechny světové záležitosti. Šel jsem se vyčurat. Na cestě zpět (ještě před výčepem) mě cosi zatlačilo pod víčky. Stál jsem v temné chodbě s rukou na výplni dveří. A mezi vlákny sítnice se mi zachvěl výjev...

Uhynula nám klisna. Jedna z nejlepších dostihových klisen. Akutní kolika. Uhynula a zůstal po ní sotva dvouměsíční hřebeček. Faun. Jak už to se sirotky bývá, musel se ho někdo ujmout, ale Faun byl navíc kojeneček; musel ho někdo vyplatit. Jiné slovo mě nenapadá: užívali ho stařenka a stařík Opálkovi, kteří si hříbě (na moji přímluvu) vzali k sobě na paseky. Z bývalého chléva, ve kterém měli už jen ovce, učinili hotovou rezidenci svítící bělobou a šustící slámou. Stařík, starý koňák, u hříběte zpočátku i spával a za pár měsíců se z Fauna stal ten nejnádhernější hřebeček, jakého jsem kdy viděl. Nepatřil mu jen celý chlív a dvůr, patřila mu i chalupa a kus pasek. Chodil za svými pěstouny až do kuchyně a málem nahlížel stařence pod pokličky, aby se dozvěděl, co dobrého mu zas vyvaňuje. I mne s Hankou (ještě jsme byli svobodní) přijal do své báječné rodiny.

A tenkrát v září se to stalo. Byl večer. Vraceli jsme se všichni tři z procházky starou polní cestou vedoucí po hřebeni. Z jedné strany zapadalo slunce, z druhé vycházel měsíční úplněk. Dva vycíděné

královské podnosy. Náhle se Hanka zastavila. „Podívej,“ ukázala ke hříběti, které nás asi o dvacet metrů předběhlo.

Oběma se nám zatajil dech: na jeho ebenovou srst usedly zprava odcházející den, zleva přicházející noc. A Faun, krk furiantsky vztyčený, cupital lehkými krůčky, jako by tíhu těch jezdců ani necítil. Potom se zčistajasna otočil a rozběhl se k nám. Jezdci si s bravurou artistů vyměnili místa, vyhodili paže k nebi rozpůlenému na dvě zrcadla a začali metat odvážná salta, až to hřebečka rozparádilo. Vyrázil z cesty na posečenou louku a mezi kupkami otavy skotačil v mihotavé tříšti.

21:36

„Chceš dělat chytrou?“ přestal se už Lojza ovládat. „Co ty můžeš vědět?!“

„Mlč, prosím tě,“ okřikla ho Vanda. „Úplně se znemožníš! Pane vrchní!“

„K službám, paní magistro.“

„Zavolejte taxíka.“

Vrchní se zatvářil chápavě. „Jistě,“ řekl, „pár minutek to ještě vydržte.“ Odešel v prkenné pozici.

– Smím vás, paní magistro, pozvat na výlet? osmělil se TY.

„Do Austrálie!“ zařval Lojza.

„Kroť se,“ špitla Vanda. Omluvně se na kohosi usmála.

„Do prdele! Pojedme do Austrálie!“

„Už máš toho pití tak akorát...“

– Nevšímej si ho, uculil se TY a objal Vandu kolem ramen.

„Dej tu pracku pryč,“ sjela Lojzu a kousek si odsedla.

„Ty se mnou nechceš jet do Aus-us-strálie?“

„Pojedeš pěkně domů!“

„Kto-k tobě? To nikdy!“ Napil se přímo z láhve.

„Panebože, co jsem komu udělala?“

„Nikomuni – c – cneudělalas.“

– Nech toho, řekl TY. Vidíš? ukázal ke dveřím.

(Usmívala se tam Zita, která tlačila piano. Tlačila, až jí na tenkém krčku vystupovaly tepny. Ještě dva metry, a piano stálo v lokálu. Zita se rozhlédla a upravila si šaty z růžového taftu, upravila si je s důrazem na dekolt. Byl to spíš výstřední límec. Usedla ke klávesnici. Na něco si vzpomněla. Vstala, odešla, vrátila se s kabelkou a opět usedla. Lupla kabelkou. Vyňala kapesník, kterým si utřela zpocené čelo a dlaně. Schovala kapesník, zaklapla kabelku, odložila ji na zem vedle sebe, vzpřímila se do vznešené pozice, dotkla se prsty kláves a spustila Bugatti-step. Do vinárny vtrhl vítr. Zavířil mezi stoly, zvedl z popelníků popílek, zvedl ze srdcí prašné závěje a vynesl je ke stropu. Zařinčela okna, protrhly se závěsy a zjevila se nejdřív lodní příď a za ní nádherná jachta brázdící zpěněné vlny: bušííí – bušííí – bušííí... – Srdce moje! zvolal TY a zamával dívce opírající se o zábradlí. Byla to Mary Grantová. V ruce se jí třepotal kapesníček: – Lóójzíkúúú! Na palubúúú! Lojzík se bez rozloučení vrhl do zelenavých vod a mocnými tempy se přibližoval k jachtě, která se nesla nad hučícími hlubinami s dobrým větrem v plachtách. Už se dotkl hozeného lana, už ručkuje, už se zalyká. Už se dotkl paluby, už ho všichni objímají. Paganel mu podal dalekohled. Zahleděl se nejdřív ke hvězdám, potom však uslyšel Bugatti-step. Sklonil dalekohled k zemi: do vinárny se právě dokodrcal žebříňák tažený strýcovými kobyly, kterým se v mrazu kouřilo z nozder. Selské fošny se však neprohýbaly tíhou pšeničných snopů. Prohýbaly se pod masou známých i neznámých lidí... ale na povoz dorážejí větší a větší vlny, koně řičí hrůzou, i lidé už bojují se zrádnými proudy, propadají panice, zahltávají se slanou vodou, plavou a bojují... mnozí již utonuli. Lojzík mrskl Paganelovým dalekohledem do moře. – Lidi přes palubu! zařval. Spusťte záchranné čluny!)

„Já chci taky pl-out!“ vykřikl Lojza.

– Tebe neberem, ty jed' taxíkem, odpověděl mu TY. Lojzík.

„A co já, co Hanka, co Káťa?“ neslo se vinárnou.

„Pomozte mi,“ řekla Vanda taxikáři.

Společnými silami ho dotáhli k autu a vsoukali na zadní sedadlo. Padal popílek.

16:22

Jezdci si s bravurou artistů vyměnili místa, vyhodili paže k nebi rozpúlenému na dvě zrcadla a začali metat odvážná salta, až to hřebečka rozparádilo. Vyrázil z cesty na posečenou louku a mezi kupkami otavy skotačil v mihotavé tříšti.

Lojza se vrátil do hlučícího výčepu. Rozhodl se z pohřební hostiny prchnout. Ještě nevěděl kam, ale věděl, že všude jinde se bude cítit líp. Na moment se zastavil u pultu: „Sparty,“ řekl. Než mu je hospodský podal a než zaplatil, vyslechl za zády útržek rozhovoru mezi starým Potůčkem a Bečicou: „Tož nakonec prý to byla zlámaná páteř,“ prohodil Potůček.

„Páteř je velice chůlostivá věc,“ pravil na to Bečica a místo filozofování, ve kterém mu málokdo stačil, pouze poznamenal: „Ale hostinu mu Dlúhá vystrojila parádní.“

„Šak má za co.“

„To má, včil má. Dycky neměla. Na pasekách by sa s tým tak nebabrala.“

„Kdyby Lojzek nelézl do dědiny, tož by sa mu to nestalo,“ pokračoval Potůček. „Mohl špacírovat cestú necestú od chalupy k chalupě a dělat ty svoje alotryje. Ale měl mladú ženu a tá ho načisto doblbačila.“

„Máš, Potůčku, zas jednú pravdu. Bavil sem sa s ním o tom aj v pálenici, než sa zabil.“

„A na druhý den měl, chudák, pálit sľibovicu.“

„To nasere,“ řekl Bečica.

DRUHÝ DUEL

1987

Stařík Opálka se kdysi zamyslel, pořádně se zamyslel, a pravil: Než člověk umře, tož to trvá celý život.

Očekával jsem tenkrát bůhvíjakou moudrost. Ale asi mi unikly detaily z jeho předchozího vyprávění, které bylo jako obvykle příliš rozvláčné a dalo se vnímat jen na půl ucha, takže jsem pouze zdvořile pokýval hlavou a nasadil hloubavý obličej. Ten výrok mi připadal banální až donedávna.

Byla u nás na praxi jedna vysokoškolačka. Na tom není nic extra, praktikantů se u nás hemží celé mraky, ale ta holka, ta extra byla. Nemyslím její tajli. Běžný průměr. Neobvyklý byl její odchod. Vetřela se ke mně bez ohlášení a prohlásila (mimo jiné), že na vysokou zemědělskou šla proto, aby byla blízko polím a zvířatům a lidem, kteří ještě pracují i bez předpisů a vyhlášek. Prý proto, že nemají vyrabované mozky, a co dělají, to dělají rádi. Zeptal jsem se, kdo jí ublížil, kdo konkrétně. – Konkrétně celý ten váš mamutí kolchoz, spustila. Perfektně zorganizovaný. Co dojička, co programátor, laborant, traktorista, džokej a soustružník, to ozubené kolečko. Všem jde jen o prachy, všichni se bojí, intrikují a lžou. Ale makají. Kolečka. A kradou.

Naivka. Měla by se dát na psaní básniček o zurčících potůčcích nebo skřiváncích. Nebo jak se pasou ovečky a bača jim fouká na fujaru.

Docela jsme podiskutovali. Chytrá holka. Konečně změna. Jednou to někam dotáhne.

Od té doby uběhlo zhruba půl roku.

Ted' mi napadá, že asi za týden (za týden po extradiskusi) odjela Hanka do Prahy. Tenkrát to všechno začalo. To se staříkem. Určitě byl čtvrtek.

Čtvrtek

Čtyři hodiny odpoledne. Katka s Dušanem už seděli v autě a přímo z nich sálalo, jak jsou naštvaní, že se máma s tátou ještě o čemsi dohadují.

„Mám nastartovat?“ zaječela Katka, když předtím otevřela dvířka, kterými hned provokativně bouchla.

„Sakra, já jí jednu vlepím,“ rozčilil jsem se. Stáli jsme se ženou u garáže. Žigulák už byl na ulici za plotem, podél kterého právě začaly keříčkovat pivoňky.

„My teda jedem sami,“ konstatovala (konstatovala nedokonavě) Hanka a zamířila k bráně. „Mám něco mamince vyřídit?“

„Že ji pozdravuju.“

„Nic víc?“

„Aby přijela na návštěvu.“

Zastavila se. Věděl jsem, co chce ještě předhodit (výčitky, samé výčitky), proto povídám: „Až příště. Třeba v létě.“ – „V létě budou žně a bude zase příště. Samé příště. Když mohli uvolnit děcka ze školy, tak...“ – „Ta zítřejší jednačka se beze mne opravdu neobejde,“ přerušil jsem ji kategoricky. „A mrzí mě to.“ – „Nemrzí,“ odsekla.

Sedla za volant. Přehodila přes sebe bezpečnostní pás, spustila okýnko a pokusila se o úsměv. „Ale něco mi musíš slíbit,“ řekla a rychle navázala: „Jdi navštívit staříčka.“

Slíbil jsem.

„Moc radostně se netváříš,“ neodpustila si poznámku.

„Nějak to zmáknou.“

„Uděláš mu radost. A stejně budeš mít dlouhou chvíli... v sobotu večer.“ Nastartovala. Ještě jsem jí připomněl, aby brnkla, až dorazí k matce. Že dřív neusnu. Přikývla a odjeli. Zavolala pár minut po desáté. Všechno v pořádku, ale usnout se mi hned tak nepodařilo. Bylo mi samotnému teskno. Bylo mi divně.

V polovině května

„Chvílu sme sa už neviděli,“ řekl stařík Josef Opálka. Zasedl ke stolu a přidal otázku: „Kdy to bylo naposledy?“ Okamžik čekal. Potom si sám odpověděl: „Před měsícem. O Velikonocách.“

„Ano,“ vyklouzlo z Lojzy, „utíká to.“

„Zastavil sem sa u vás s tatarama. Jak dycky. Jeden pro tebe, druhý pro Dušánka, abyste mohli robám pořádně našlahat.“

„Proč nepřijdete častěji? Hanka měla strach, jestli nejste nemocný.“

„Šak víte, že už do dědiny skoro nechodím. A stejně ste pořád kdesi v práci a Dušánek s Katkú ve škole. Tady mně nic nechybí. Ale su rád, žes přišel. Že si zas trochu pobeseduju s nekým jiným než tady s tú stařenú.“ Ukázal ke stropu. Byl to laskavý pohyb. Patřil chalupě.

„S vámi se dobře beseduje,“ řekl Lojza. „Fajn se posloucháte.“ Nemusím kecat, napadlo ho, nemusím si dávat pozor na hubu. A zadržel zívnutí. Stařík se mu zadíval do očí: „Ale ty si jakýsi špatný. Stalo sa neco?“

„Nestalo. Proč? Trochu únava.“

„Na ňu je nejlepší slibovica. Nebo eště lepší medovina. Dáš si kalíšek?“

„Ani nápad. Děkuju.“

„Anebo spánek. Já spávám jak zabítý. To mosí ve vzduchu viset neco zvláštního, neco kór veselého nebo smutného, abych neusnul nebo nedospal. Jak kdysi. Už víc jak před padesáti rokama. To sem sa taky obudil moc brzo.“ Už to začíná, pomyslel si Lojza. „Potichu sem si oblékl košulu a gatě. Potichu, aby to neslyšela Andělka. Ona si zrovna odspávala poslední kúsek snu. Říkávala mu mateřídúškový. Asi že jí tak voněl. Tož byl by hřích ju obudit. Vlasy měla rozhozené okolo hlavy a byl jich plný polštář. Eště byla noc, ale ne tak černá jak ty její vlasy. Ty už ju s takovýma nepamatuješ.“ – „To ne.“ – „Obličej sa jí v nich tehdá tu noc bělal jak... no radost pohledět.“

Bylo mi málo přes třicet roků. Jí o pět roků méněj. Zrovna sme doopravovali a trochu aj předělali chalupu. Pomáhala nám sestra Rozína. Aj švagr Štěpán. A taky susedi. Hlavně Janek Bečica s Eliášem Čechránkovým. Ale nejvíc práce ostalo stejnak na mne a na Andělku. Ona byla dříč. Šaks ju znal, stařenku. Tebe měla ráda.“ – „Já vím.“ – „Všecko to tu vonělo novotú. Rozdělili sme hrubú izbu na kuchyň a na světnicu. Na ložnicu. Pec byla zbúraná už dřív, aj komín postavený. Akorát sme okachlovali kamna. A přistavili sme světnicu pro tatíka. Takový výminek. Nakonec došlo aj na rozšíření chlévů a na vybetonování hnojiště a náspi a hlavně sme vyměnili šindelovou střechu za skřidlovú.

Tatík, ne že by sa hněvali, ale byli čím dál mrzutější. Užíralo jich, že sotva chodíja. To s něma udělala hlavně válka. Zestárli o dvacet roků, když sa vrátili dom. Nemohl sem ho tehdá ani poznat. Poslední roky tesknili aj po mamce. To vím až včil, až mi odešla na věčnost Andělka. Cítili sa opuštěný. Furt kúřili fajku, furt jich cosi sralo, eště že mohli chodit s krávama na pašu. Ale aj tam pořád na cosi nadávali.“

„Za ty peníze sa rači mohly přikúpit ze dvě jalovice a kus pola,“ vybafl tatík Opálka, udělal pár kroků po pastvisku, zvedl hůl, pohrozil směrem ke kravám a zahudroval: „Nonó, Babušo, kam zas míříš? Pas sa a nezlob!“ Pokáraná kráva se zastavila a smutnýma očima ubezpečila starého i mladého hospodáře o čistých úmyslech. Sklonila hlavu a začala snaživě škubat trávu. „Bude sa brzo telit,“ řekl Jožka.

„Bude.“

„Už je to stařena.“

Tatík po něm mrskl pohledem: „Stařena.“ Tím považoval rozpravu za ukončenou. Pomalu dosedl na kámen v hrázi. Byl to jeho knížecí stolec skýtající dalekosáhlé rozhledy po okolních kopcích vzedmutých do nesčetných tvarů a podob, padajících do mnohých

úžlabin, koutů a údolí. Často nad tou krajinou zadřímá. Dohlédl pak ze svého žlutavého kamene do ještě závratnějších krajin, někdy se o nich pokoušel přemýšlet.

Nemluvili.

„Ta střecha už potřebovala vyměnit,“ předhodil konečně Jožka. Vyčkával. „A když vyměnit, tož pořádně,“ dodal hlasitěji. Stařík nic. Sledoval mračné stíny táhnoucí bukovým kožichem protějščího vrchu, kterému se říkalo Baraní.

„Aj nám sa tak pravilo. Opálci od Baraního. Blesklo mi hlavú, jak sem kdysi tatíkovi přidržíval ovce. Mohlo mně byt tak deset jedenáct rokú. Bratr Tonek byl v učení na Vsetíně, Marek kdesi s konima a staříček pásli krávy. Mamka chystali u stodoly bečky na kvas, protože trnky už dozrávaly. A to je ten čas, kdy aj ovce sa mosíja ostříhat.“

Ozéfek se v duchu ponořil do hustého rouna odhalujícího kousek po kousku ovčí tělo. To tělo se najednou zdálo být nezvykle nahé a bezbranné, rub rouna však zázračně hebký a čistý. Chtělo se mu tam položit hlavu a přivřít víčka.

„Drž pořádně, nebo ti jednu pleštím,“ osopil se na něho otec.

„Šak držím, ale ona sebú škubla. Furt je nachystaná škubnúť,“ bránil se synek.

„Já ho chvílu vystřídám,“ ozvala se mamka, která právě vylila do sudu další putýnku vody.

„To tak! Na hlúpoty ho užije, tož at' jednúc dělá neco pořádného,“ odbyl ji muž a dal se znovu do práce. Ale stříhl pětkrát šestkrát, a ovce se pohnula tak prudce, že nůžky prořízly živou kůži. „Ty nemehlo!“ zařval otec.

„Aj betónové hnojiště sa hodí,“ dodal Jožka paličatě. Beraními dál táhly stíny.

„Nepravím, že né,“ řekl zčistajasna tatík.

Syna, který už počítal jen se samomluvou, povzbudila ta slova ke smířlivému doznání: „S tím výminek sem sa dlúho rozmýšlel. Aj s Andělkú sem sa radil. Ale šak sme vám ho spravili pěkně a ona vám dycky aj jídlo přichystá, když už mamky není. A kdybyste...“

„Mne ten výminek nesere,“ skočil mu otec do řeči.

„Tož co?“

„Mne sere ta zpanštělost, kterou kolem sebe vidím.“

„Jaká zpanštělost?“

„Všude samý beton a kachla a všecko omítlé, kúska dřeva není vidět. Co vás to napadlo omítat chalupu aj z venku? Dyť ju zadusíte. A zadusíte sa aj vy, protože za chvíli budete chtět každý svoju světnicu.“

„Co bysme sa dusili?“

„Taky sem mu připomněl, jak žijú nekteří, kteří sa z pasek odstěhovali do Zlína. Jaké mají cihlové domy a v tých domoch všecko na elektriku, aj kamna. A že mají zvláštní světnice na kúpání. A čalúněné židle a rádyja. A ráno jim mléko vozíja až dom. A místo chleba rohlíky.“

„Šak nedávno sem potkal Anču Vavrušovou,“ nedal se otec. Trochu se napřímil a holí pohrozil kravám: „Paste sa, bestyje!“ Pokračoval: „Měla na hlavě místo šátku klobúk, čarodějnice. Sodoma Gomora!“

„Pravil sem tatíkovi, že u Batě si lidi vydělají pěkné peníze, že pokrok sa nedá zastavit, ale oni mleli pořád dokola, že dřív všeckým stačila jedna izba, a začali do toho míchat aj polityku. Že jak to má vycházet mezi státma, když ani rodiny nedržíja pohromadě, a že určitě neostane enom při té jedné válce, že přijdú eště další. Nakonec sme sa rozešli ve zlém.“

Stařík se odmlčel. Podíval se na stěnu. Na pendlovky. Jejich ručičky nejevily žádný pohyb, jen kyvadlo se lhostejně kolébalo sem a tam: tak-tak-tak-tak... „Já sem chtěl mluvit o čemsi druhém,“ pronesl rozpačitě. – „To nevádí,“ broukl Lojza. – „Vadí,“ vybafl stařík, ale vybafl sám na sebe. „Co sem to enom chtěl?“ Svrástil čelo.

„No... začal jste tím, jak se vám kdysi nechtělo spát. A že jste zrovna nějak předělal chalupu.“

„Aha, už vím. To bylo ve třiatřicátém. Už sme měli Věrušku. Hančinu mamku, tvou tchyni. Spala v kolébce a písklavě oddychovala. Byl jí sotva rok. Byla jakási zasoplená. Na to ona trpěla. Dali sme jí jméno po její stařence, po Andělčiné mamce. Ona byla ze starého evangelického rodu. Z luteránského. Měli doma biblu a v ní zaznamenané všelijaké věci, co sa staly, a taky písničky a všechny svoje předky od roku šestnáct set čtyřicet dva. Od třicetileté vojny. Věra jako víra. Ale Andělka už byla po otcovi katolička. Aj oni, Šimci, byli vzdělaní lidi. Starý Šimek, tatík Andělčiného tatíka, byli učitelem. Tož tak.

Václavkovi už bylo šest roků. Taky spal jak dudek, ale tichučko. Ten nikdy nemaródoval. A víš, proč sme mu dali Václav? Proč né po mně?“ – „Nevím.“ – „Protože sem nechtěl, aby na něho kdekdo volal Ozéfkou. Ale taky sa tak jmenovali můj staříček. Václav. Toho sem měl ze všechých nejrači, ale hlavně kvůli tomu Ozéfkovi sme mu dali Václav.

Ozéfek: kdysi mě to moc štvalo, že mi tak pravíja. Připadalo mi to jak pošklebování. Byl sem ze všechých súrozenců nejmladší. Aj ze všechých ogarů, co sem s něma kamarádil. Byl sem hlupý, že mi to vadilo. Tož oblékl sem sa.“

Opatrně prošel ložnicí. Otevřel dveře, vstoupil do kuchyně a tiše za sebou zavřel. Cítil, jak v něm na všech větvičkách zašumělo listí, jak se v něm sbírá na úsměv. Z těch vlasů na polštáři, z toho písklavého dýchání a z vrzavých kročejů po nové podlaze, po smrkové podla-

ze. Po paměti sáhl ke stěně, vzal z věšáku svůj nezbytný klobouk, nasadil ho a šelestivou závějí hoblin v podsínku vykročil do ještě hvězdnatého rána.

„Na klátku před listníkem seděli tatík. Pokuřovali z fajky. Velice mě to překvapilo. Eště nikdy sem jich tak mezi nocí a ránem neviděl. Hleděl sem na nich. Seděli tam celý schúlený. Jak nějaké skřetisko. Vzpomněl sem si na staříčka, na jejich povídačky o tom, že při každé chalupě sa drží nějaký ten skřet, co sa prý ukazuje ve všelijakých podobách. Bývá to pavúk nebo střevlík anebo had či ptáček třasořitka. Može to byt všelicos. Aj ledajaký zjavec chlupatý. Za staříčkových časů to prý hartusilo po húrách, až krovy praskaly.

Tož tam tak stojím a pozoruju tatu, od kterého sa ozývalo enom fajkové pukání. Oni toho nikdy moc nenamluvili. Já su spíš po mamce. A po staříčkovi. Nakonec sem to nevydržel a pravím: „Taky ste nemohli dospat?“

Otec místo odpovědi zapukal zvýšenou rychlostí. Znamenalo to, že bere syna na vědomí, že však ho má raději nechat být. Jožka neporozuměl: „Dobré ráno,“ pozdravil. Ze tmy se ozvalo jediné mohutné puknutí. Ticho.

„Stalo sa vám neco?“ Rázné puk-puk.

„Nachladíte sa.“

To byla nota, na kterou stařík čekal, která se do něho zaťala jak kohoutí pařát a vynesla ven nejdřív plivanec močky, potom slova: „Aspoň dřív umřu.“

„Tak nemlujte.“

„Aj sľibovicu, aj ten hlúpy burčák přede mnú zamykáte!“

„Moc pijete.“

Puk – puk – puk – tma – ticho.

„Tož dělejte, jak umíte,“ řekl Josef. Cítil, že se mu v hrudi něco zvedá, má to rozeklaný jazýček a ten jazýček břitce vystřeluje. Až

mezi vlasy. Seskočil z náspi vonící ještě tvrdnoucím betonem a přešel dvorem k prkenné brance. Když ji otevřel, promluvila důvěrným vrznutím. Zastavil se. Napadlo ho, že by měl něco povědět, třeba něco o ovsu, který vypadá slibně, o ceně strusky, co loni rozhodil po pasínku...

„... a taky sem mu chtěl říct, že by bylo faň, kdyby měla Babuša jalůvku. Ona měla furt býčky. A všelijakých věcí enom tak na usmířenú, enom tak pro dobré slovo sem mu chtěl říct. Bylo to spíš vnuknutí než nápad. Ale aj sem si vzpomněl, že by mohl nakut kosu, až sa trochu rozední. To byla jeho práca. Jeho svatá práca. Ke kutí nikoho nepustil. Byl to jeho poslední chlapský obřad,“ pravil stařík tiše.

Ale místo toho řekl pouhé: „Hned sa vrátím.“

Puk, uslyšel od listníku.

Přivřel branku a zamířil k lesu, který začínal za pruhem ovsu a končil bůhvíkde. Vydal se vzhůru udusanou cestou. Udusanou stovkami klád a koňských povozů. Zrovna včera tudy projížděli s malým Václavem.

„Potřeboval sem z vrchu přivézt ze dva kubíky sáhoviny, které sem tam měl poskládanú už od zimy.“ – „Sáhoviny?“ přerušil ho Lojza. – „No... včil sa tomu praví metrové dřevo. Na topení.“ – „Aha.“ – „Václavek sa ke všeckému velice bral, všeco chtěl dělat se mnú. On byl celý staříček, jestli mi rozumíš.“ – „Ale ano.“ – „Aj když byl teprv takový malúch. A mosím říct, že by z něho byl dobrý hospodář. Aj včil. Že to v něm bylo.“ Na chvíli se odmlčel.

Koně už byli zapřažení.

„Taťko, já bych chtěl kočírovat sám, úplně sám.“ ... „Enom kúšťek,“ slevil synek. Protože otec mlčel. „Aspoň ze dvora,“ nevzdal se.

„Koně sebú cuknú, a budeš pod kolama. To nejde.“

„Necuknú, my sa máme rádi.“

„To vím. Ale neco jinšího je motat sa kolem nich a dávat jim ukradené kúsky cukru,“ vzdoroval Jožka, „a neco jinšího je s něma jet.“

„Já cukr nekradnu.“

„Vážně? Ale už sa ti od klamání začíná křivit nos.“

„Nezačíná.“

„Tož proč sas za něho chytl?“

„Protože... protože...“ zrozpačitěl kluk a nevěděl, kam s rukou. Kam s očima. Ruku schoval za záda, oči mezi koně. Prohlásil: „Když sme vezli z Vizovic cement, taky sem je vedl sám.“

„Ale to sem seděl vedle tebe.“

„Šak včil si zas možete za mne stúpnút,“ řekl velkoryse Václavek.

„Nakonec bylo po jeho. Seděl si na sedačce a vládl opratama jak starý koňák. Ale byl sem pořád ve střehu.“

Když už sme byli daleko v lese, přisedl sem si k němu a pravím: – Daj pozor, ať nezablúdíme až na Slovensko. Mně sa to jednúc stalo.“

„Taky s konima?“ zeptal se Václav.

„Kdeby s konima,“ odvětil otec, „ty tu znajú každý strom a každé kříbí.“

„A vy ne?“

„Tož já taky. Ale tehdá sem sa vydal moc daleko. Moc daleko. Byl sem enom o čtyři o pět roků starší než včil ty.“

Synek k němu vzhlédl s probuzenou zvědavostí. K lomození a skřípění vozu přidal další otázku: „No ale proč? Proč ste sa vydali tak daleko?“

„Pust' mě na chvílu ke kočírování, a povím ti to.“

„Já eště...“

„Už toho máš plné ruky.“ Vzal klukovi opratě a řekl: „S něma mi to povídání lepší půjde.“ Na okamžik se zamyslel a začal: „To bylo

eště za Rakúska a bylo to v létě. V desátém roku, co byla ta kometa. V dědině už byly žně. Domluvili sme sa s ogarama, že uděláme výpravu za pokladama. Že vyrazíme skoro ráno a doma budem držet jazyk za zubama. Ani slovo, kam máme namířené.“

„Výprava za poklady?“ ozval se Lojza o něco živějším hlasem. „O tom jste mi ještě nevyprávěl.“

„Jak je toto možné?“ podivil se stařík.

„Nevyprávěl.“

Tak-tak-tak-tak, přitakávaly hodiny.

„To asi proto,“ usoudil hledač pokladů, „že sme spolu nikdy neměli dluhú cestu lesem.“

„Ale měli. Několikrát.“

„Tož to je divné. To je moc divné. Ani od Haničky to neznáš? Jí sem to určitě povídal.“ – „Nic neříkala.“ – „No nevadí. Vzpomenu si na to dycky v lese, dycky když mířím hore nad Čechránkovy paseky. Dřív mi to ani tak nepřišlo. Až včil na staré kolena. Ale aj tehdá to ráno, co sem nemohl dospat. Nebo když sme jeli s Václavkem pro sáhovinu.“

Šlo nás tehdá sedum: Ondra z hájovny, Janek Bečica, Fraňa Potůček od Bora, Jindra Koldůch, Metúd Pilčik-Uvezliskový, Eliáš Čechránek a já.“

„Jindra Koldůch?“ vyklouzlo z Lojzy.

„Ano. Proč?“

„To je... to byla nějaká rodina s Lojzkem?“

„Myslíš s Dluhým? Oni byli bratři.“

„Nikdy o žádném bratrovi nemluvil.“

„Šak ho ani neznal. Když sa narodil, tož Jindra už byl pomalu narukovaný ve válce. Padl kdesi na východě. Kdesi v Haliči.“

Co sem to chtěl? Aha. Tož rodičom sme pravili, že jdem na borůvky. Ty sa daly ve Zlíně, na Vsetíně nebo aj ve Vizovicách dobře prodat. S jídlem a se spaním sme si žádné starosti nedělali.“

Z vyprávění svých staříků nabyli přesvědčení, že od Hostýna přes Radhošť až k Váhu je země prošpikovaná jeskyněmi, ve kterých jsou kromě zlata, stříbra a drahého kamení i stoly prohýbající se nejrozmanitějšími pochoutkami.

„Můj staříček o nich uměli vykládat jak žádný jiný,“ pokračoval stařík. „Sami sme si o to říkali, když sme třeba klacíkama vyžďarovali z čadícího popela zemáky a přehazovali je z ruky do ruky. Aby ochládly. Ale stejně neochládly. Dycky sme si o ně popálili jazyky.“ – „Katka s Dušanem pořád vzpomínají, jak jste jim předloni udělal na zahradě táborák z bramborové nati a jak si pak pochutnali na pečeňáčích přímo z popela,“ prohodil Lojza. – „To nebylo předloni. To bylo o podzim dřív, když ještě žila Andělka. Ale pro vás už to není co pro nás. Nám ty zemáky mastili enom staříček svojíma řečama. Oni sa v mládí vyučili na miškára a prošli kus světa. Tož ledasco viděli.“

A otec pokračoval: „Ty stoly byly plné pečených selátek a koroptviček, prohýbaly sa krocanama s ořechovou nádivkou a husama se zlatou kůrčičkou a byli tam zajíci na smetaně a pstruzi na másle a čokoládové mléko a karamelová zmrzlina...“

„Já bych si vzal to čokoládové mléko,“ vydechl Václavek. Pusa mu přetékala slinami.

„To věřím,“ uculil se tatík. Mlaskl na koně, vůz přeskočil přes ulomenou větev (– Vezmeme ju, až pojedem zpátky, prohodil) a vyprávění mohlo plynout dál: „Ale před nama byla ještě dlouhá pút.“

Objevná výprava táhla kopcovitou krajinou již druhý den. Obezřetně se vyhýbala obydleným místům, prodírala se většinou lesy a zarostlými mýtinami. Ogaři, kterým se zásoby jídla ztenčily na pár tvrdých krajíců chleba, několik vařených brambor a hrst sušených trnek, zasedli na kameny kolem potoka a kryti lopuchovými listy začali

rokovat. Mluvil hlavně všemi uznávaný velitel Ondra z hájovny, který byl nejstarší a kromě toho vlastnil krabičku sirek, kompas a boty komisňáky. Nesl si je ze solidarity ke svým bosým souputníkům přehozené přes rameno.

Chladivá potoční voda jim proudila mezi odřenými prsty, olizovala je na lýtkách poškrábaných ostružiním a s bolístkami odnášela i únavu a úbytek kuráže. Odnášela je zurčivým korytem do nedohledna. Ondra vzhlédl od kompasu, ukázal napravo od slunce a řekl: „Teď sa mosíme vydrápat hore do toho rubiska.“

„Zase hore? Proč pořád enom hore?“ zeptal se zklamaně Ozéfek. Mohl si tu upřímnost dovolit, byl benjamínkem výpravy. U ostatních by byla neochota šplhat s kručícím žaludkem do rozpáleného kopce plného ostnatých šlahounů a zmijí považována za změkčilost. Raději mlčeli v očekávání, že se rokování protáhne. Někteří už po probdělé noci v narůstajícím teple napůl klímali, jiní se očima nořili do nedaleké tůně s vidinou pstruží pečínky. Tím připomínali všechna rokování světa.

„Protože tam přes to rubisko,“ odpověděl Ondra, „je východ.“ Uložil kompas k sušeným trnkám a k vařené bramboře do jedné z bot. „Tož co?“ pokračoval zvýšeným hlasem.

„... – Tož půjdem dál? zeptal sem sa ogarů, nebo budem enom tak sedět a čučet? Poklady sú enom pro odvážné chlapy.“

Václavek se nadechl jehličnatého vzduchu. Potom vydechl: „A oni ťa poslechli?“

„To víš,“ řekl tatík, „moc sa jim to nezamlúvalo. Byli už utahaní.“

„Tož co?“ pokračoval zvýšeným hlasem Ondra. „Zvednem sa?“ Promluvil do hlaholení vody vytékající snad až z úst upovídáných pohanských démonů. A promluvil do sílícího bzukotu hmyzu.

„Náš staříček pravili, že na východě sú Horní Uhry, Halič a Rusko a tam je takový hlad, že si tam lidi vaříja polévky enom ze samé-

ho šáší a z řepy. Staříček tam zamlada byli," podpořil Ozéfek svou neochotu dát se vzhůru rubiskem těžko otřesitelným důvodem. Pro dokreslení východní bídy ještě dodal: „Aby tam lidi nepomřeli hladu, tož žerú svoje vlastní děcka a zakusujú jich stromovou kůru.“

„Kdybys neťápal," zívá Janek Bečica ze svého placáku, „tam sú chlapi jak hory." Janek byl v ogaří posloupnosti hned za Ondrou.

„Ale děcka žerú. Náš staříček sú ze všeckých nejstarší, tož mosíja to věděť. A ty už žádného nemáš," nedal se Ozéfek. „Máš enom tatu." Významně se zadíval východním směrem, kde už se nad zmijími pařezy tetelil horký vzduch. Všiml si toho tetelení i Fraňa Potůček od Bora a řekl: „Měli bysme to vyzkúšat na jih. Do Dolních Uher. Tam majú klobásy, že sa s něma chlap omotá od hlavy až po zem, a pláty slaniny velké jako korba od vozu. A pravili staříček, že tam majú tu kukuřicu, tu turkyňu, co s ňú ty prasata krmíja, aj husy s ňú krmíja. A všude samá rovina plná dobytka. Aj prasata tam pasú. Vaříja tam kotle guláša a chleba si mastíja sádlem a pečenýma játrama z vykrmených husí.“

„V Uhrách sú samí cigáni," zívá opět Janek Bečica. „Kradnú koně a žerú střeva z mrtvol. A sú zavšivení.“

„... – Tož vydali sme sa, ogaři, do Uher na klobásy, nebo najít zbojnický poklad? spustil sem na ně," vykřikl Jožka a zaujat vyprávěním, pohodil i opratěmi. Kobyla s valachem zrychlili krok. Po dramatické odmlce otec dodal: „Už sa mi toho mluvení zdálo byt moc.“

„A šli ste zas dál hledat poklad, že?" dožadoval se Václav souhlasné odpovědi.

„No... to nebylo tak jednoduché.“

„Tož vydali sme sa, ogaři, do Uher na klobásy, nebo najít zbojnický poklad?" ozval se Ondra a pokračoval: „Poklady sú enom v horách, ne na rovině. Zdá sa, že jediný Janek tu není hned po první noci v hoře celý podělaný.“

„Tobě sa to mluví,“ vykřikl dotčeně Fraňa od Bora, „ale tys měl plnú botu zemáků a trnek, a eště aj máš.“

„Už mám enom jeden zemák, a jestli chceš, tož...“

„Nechcu! A Janek měl aj kus špeku, dobře sem viděl, jak ho po-tajnu žvýkal.“

„Posero,“ procedil na Fraňovu adresu Janek.

„Opakuj to eště jednúc, a dostaneš takovú po tlamě, že sa z toho nevymotáš,“ vřískl Fraňa od Bora.

„Si posera.“

A už byli v sobě. Už se zmítali hned v křupavém lopusí, hned ve stříkající vodě, hned mezi naplavenými oblázky. Ostatní přihlíželi. Jen Ozéfek navíc i povzbuzoval. Povzbuzoval Fraňu Potůčka od Bora, zastávce uherského tažení.

„Pištěl sem: – Dej mu, dej mu, když žere špek,“ řekl stařík a s úsmě-
vem poznamenal: „Já sem býval podsírka.“

Tak-tak-tak-tak...

„Taky se to dá nazvat zdravým fandovstvím,“ navázal Lojza na staříkovo odmlčení.

„Nazvat sa dá všelicos všelijak.“

Lojza jen přikývl.

Oba rváči už měli roztrhané haleny, na obou byla vidět vyčerpanost. Jankovi tekla z nosu krev, která pokropila i soupeře.

„Dost! Odškubněte je!“ zavelel konečně Ondra. Podařilo se. Ondra pokračoval: „Nemožem už opravdu utrácet čas vysedáváním kolem potoka a rvačkama. Kdo chce, ať jde na jih. Nebo ať sa vrátí dom. A kdo chce najít poklad, ať jde se mnú.“

Ticho.

„Napřed mosí Bečica odvolat toho poseru,“ ozval se Fraňa.

„Ani Hus deodvolal,“ zahuhňal Janek, který si dvěma prsty držel krvácející nos.

„S takovou sa daleko nedostanem,“ prohlásil Metúd Pilčík.

„S takovou hádanicú,“ upřesnil a pro jistotu přidržoval Fraňu za řemínek u kalhot. A z Franě vyjelo: „Tož já su u Bečice posera! Já,“ snažil se Metúдови vyškubnout, „já, který sem mosel celú noc poslúchat, jak drkoce strachy zubama při každém zašustění.“

„Co tápeš,“ ohradil se Janek přes stisknutý nos. „To tys za každým stromem viděl vlkodlaka a za každú hústinú klekanicu a na každéj haluzi světloňša.“

„Naši stařici to znali,“ navázal opět stařík. „A doopravdy nebylo jedinéj luže bez hastrmana, jedinéj dúry bez draka a jediného močariska, aby tam nevřéskalo záhubenča. Se slunkem nad hlavú sa kradly polednice a běda nemluvňatom, které jim padly do rany. Když je nezaškrtily, nadělaly z nich fňutrú, albínú anebo jinších zrúď. A temným nocama zas pobíhali vlkodlaci, klekanice a všelijací zjavci, ani si to všhecko nepamatuju.“

Stařka Koldúchová prý byli čarodějnice. Prý chodívali nahá s trávnicú sbírat rosu a všelijak čarovali, aby krávy dojily krvavé mléko a slépký snášely vajica bez skořápek. Přes den nic, ale na noc sa proměňovali v kočku.

A když nekdo zaspal přes noc v lese, tož najednúc uhlédl ligotavé světélko a to sa zvětšovalo a zvětšovalo, až zaslechl: – Spíš, nespíš? Když nespíš, pochčím ťa. Šla z toho hrúza. Byl to světloňš,“ řekl stařík a hned dodal: „Neuculuj sa.“

„Nic ve zlém.“

„Tehdá nebyli lidi hlúpi.“

„Já se taky někdy bojím všelijakých strašidel,“ řekl Lojza a řekl to vážně.

„Aj světloňšů?“ změřil si ho stařík.

„Těch nejvíc. Jenomže těm už většinou chybí světlo. Už jenom vyhrožují počuráním.“ Patřím mezi ně, dodal v duchu.

„Tomu nerozumím.“

„Jen jsem tak plácl. Potřeboval jsem si zafilozofovat.“

Stařík se na okamžik zamyslel. Potom vstal od stolu, řekl: „Hned sa vrátím,“ a odešel do ložnice. Přinesl odtamtud tlustý sešit v lepenkové vazbě s černožlutým melírováním. Byla to stará účetní kniha ilustrovaná pavučinou svislých a vodorovných linek: má dáti, dal. Podal ji Lojzovi: „Tož podle mne je celá filozofija zapsaná toď v tomto. Zapsala ju Andělka.“

„Můžu se mrknout?“

„Proto sem to přinesl.“

„Děkuju.“

„Půjčím ti ju dom. Je tam toho moc. A at' si to přečte aj Hanka, aby věděla, jakú měla stařenku. Ani já sem to nevěděl. Až když umřela. Ona to svoje psaní nikomu neukazovala. Měla ho schované pod prádlem.“

Lojza se podíval na první stránku. Byl tam zanesen letopočet 1927. Pod ním bylo starosvětskými písmeny napsáno:

22. května

Načínám nový zešit. Ten starý byl teňučký. Moc sa do něho nevešlo, toť tento sem si kúpila minulý týden ve Zlíně u Síglů. Je to učiněná kniha a moc sa do ní vejde. Zaplatila sem za ňu 10 korun jak za 30 vajec, které sem prodala na trhu. Zato má tvrdé desky. Celkem sem na trhu paničkám prodala vajec 90, máslo a tvaroh, a utržila sem 63 korun, ale nakúpila sem soli, cigorky a cukru za 22 korun a 35 halěřů. Popíšu-li tuto knihu štěstím, či neštěstím?

Dnes sme na sokolovni hráli Gazdina roba od Gabriely Preisovéj. Byl při tom aj Jožka. Už sme zasnúbení, ale on divadlo nehraje, pomáhal nám s kulisama. Já sem hrála Evu krajčířku. Květuša Malaníková hrála moju tetu, Anča Bobálová, včil už provdaná Čechránková, hrála moju kamarádku Zuzku a její muž Eliáš hrál Mánka, který mě miloval hříšnú láskú a já ho taky. Eště hrála Cilka, včil už Bečicová, ta hrála notáriusku a moc nás hrálo, aj můj taťka. Ti hráli baróna. Je to těžký kus, moc sme si s ním dali práce a moc nás to všecko dojímalo, jaké to

je pravdivé. Všecko dopadlo dobře, enom konec nedopadl, a to kvůlivá Stázce Kvaškovéj. Ona má zlost na všechny děvčice, že už sú bud' vdané, nebo zasnúbené, nebo s někým chodíj, protože ju nikdo nechce, a tož žárli. Seděla v budce načepířená jak kvočka a dělala náповědu a dělala na nás všelijaké zlé ksichy, aj jazyk vyplazovala hlavně na Anču, na Cilku a na mne. Já sem měla úplně na konci říct: Točí sa to všecko, točí ten hlúpý svět! A pro mne není nikde místečka, které by jako oheň nepálilo. Mamičko moja, tys darmo ke mně s Katuškou a tatíčkem nedocházela, já nevěděla, že jsem byla jen gazdinú robú, že mne Mánek zradí, nechá v ponížení k pošlápnutí. Bude moja svadba s Mánkem, bude veselí a moje vítěství! Bože, smiluj se nad bídnú dušú! To sem měla vykřiknúť a měla sem sa utopit. Ale když sem řekla Bude moja svadba s Mánkem, tož z budky sa ozvalo zasičení jak když od husy a já sem tam pohlédla, co sa děje, jestli sem něco nespletla, a Stázka si vytáhla z nosu sopel a snědla ho. Mně sa zrazu udělalo zle. Enom sem sa chytla za pusu, jak sa mi převrátil žaludek, a chvílu sem tak stála, a nakonec sem mosela odběhnúť z jevišťa. Za kulisama sem sa pozvracela.

„Čemu sas uchichtl,“ ozval se stařík, „tomu divadlu?“

„Ano.“

„Vidím to jak dnes. Andělka byla tehdá velice nešťastná.“

Lojza na okamžik odtrhl oči od stařenčina rukopisu. „Ta Stázka Kvašková,“ prohodil, „to je ta, co ještě nedávno dělala na starém kravíně noční hlídačku?“

„Ta. Ona je nezmar.“

„Hanka bude mile překvapená.“

„Mile aj nemile,“ pravil stařík.

„Jak to?“

„Sú tam aj smutné stránky.“

Nakonec bylo všecko zachráněné. Všeci věděli, že sem skočila do Dunaja, protože Karel Plášku, co hrál Danyša, to měl v roli, aby zvo-

lal – Gazdino, Kristušku ukřižovaný! Gazdino! Gazdina skočila do Dunaja! Kde už je – kde už je! Ale já sem byla nešťastná, že sem ty poslední slova nemohla odříkat. Uměla sem je tak procítěně. Potom sme si Stázku podaly hlavně my cěrky. Cilka jí dala aj přes hubu. Měli sme plné hlediště. Utržili sme 353 korun.

26. května

Dnes mi Jožka říkal, že dostali dopis z Prahy, že třicátého přijede jeho bratr Tonek, který sa vrátil z Ameryky. Ale ne na pořád. Říkal, že mne mu představí. Už sa moc těším, on je huslový virtuóz. Celý jeho život je moc zajímavý, hlavně jak sa nebál pustit do toho, co má nad všecko rád, a nakonec sa mu to podařilo. Jožka taky by chtěl byt jak on, něco dokázat, a já taky.

Šak každý. Ale já bych nechtěla z pasek odejít, ani on. Jožka říkal, že by chtěl, abysme byli bohatí, aby všeci viděli, jak to umíme. Taky by chtěl rozumět tomu, co si povídajú zvířata. Ale popili sme si burčáku. Tož nevím. Do poledne sem byla ve městě. Prodala sem vajica, máslo a čtyři holúbata za 105 korun. Byly sme aj s maminkú a kúpila sem si boty za 59 korun.

8. října

Vdala sem se za Josefa Opálku od Baraniho. Chodili sme spolu dva roky a včil už sme svoji aj před Bohem. Včil budem životem putovat společně, dokád' nás smrt nerozdělí. Co všecko nás potká? Do hospodářství sem přinesla stelnú jalúvku, peřiny a truhlu po rodičoch. Jalúvce říkáme Zlata. Tatínek nám chtěli připsat aj lúku na Maršovách, ale pro nás by to bylo od ruky a bude nám stačit, co máme. Na prácu aj na živobyті.

„Kde sem to přestal?“ zeptal se zničehonic Josef Opálka. Lojza odložil stařenčinu účetní knihu na stůl a prohodil: „U strašidel.“ – „Cože? Aha. Jak nám naši stařící vyprávěli všelijaké historcky.“

„Tehdá to ráno,“ pokračoval stařík, „sem vlastně ani nevěděl, co mě to žene hore lesem. Měl sem z čehosi radost a zároveň aj z čehosi strach. Pod stromama byla eště tma, ale od východní strany už sa dnilo. Ozval sa první pták. Bylo to takové slabučké pípnutí jak ze sna. A z kteréši větve mu odpovědělo: sirrr... taky jak ze sna. Jak když spáčovi šimravě zavrzgá v nose. Enom sladké zamlaskání chybělo. Od mýtiny, která už šedivěla světlem, skřékl bažant. Ze všeckých stran, z blízka aj z daleka, sa k tomu začali přidávat kohúti. Kykyrýkali na ty svoje trubky jak nekde před Jerichem. Zastavil sem sa, abych trochu vydechl. Nad mojou hlavú spustil svůj první popěvek aj kos.

Až za moc roků, vlastně až včil, mi došlo, že sem tehdá to ráno potřeboval... že sem mosel vidět východ slunka. Hledět na to, jak sa vylúpne z kopců a zablýští sa.“

„Pstruh!“ vykřikl Jindra Koldůch. „Kde? Ukaž! Kdes ho viděl? Kde je?“ překřikovali ogaři jeden druhého. Metúd Pilčík pustil řemínek, za který přidržoval rozkuráženého Fraňu Potůčka od Bora, protože hladovým je pstruh nad rvačku. „Zahlédli sem ho, jak sa mihl a jak vklúzl pod tamten šutr,“ ukázal Jindra.

„Pod ten placatý?“ zeptal se Janek Bečica už bez držení nosu. Krev nekrev. Ale Jindra mezitím skočil do hluboké tůně. Klekl si a pravačkou prohmatával kamennou pstruži jeskyni. Tváří se dotýkal potočního proudu. „Je tam,“ pískl vzrušeně. Celý se roztrásl.

„Celý sem sa roztrásl,“ řekl otec.

„Strachy?“ zeptal se Václavek.

„Kdeby strachy. Od vzrušení, protože jakživ sem sa k takovému macoňovi nedostal.“

„A jak byl velký?“

„Jak moja ruka.“

Z ústního koutku mu do vody splývala slina. „Ludra, vklúzl až do-do-zadu, enom ocasisko cítím,“ vydechl Jindra a pokračoval v zápase nadechnutím. Zmizel pod hladinou, za závojem rozvlněného lesku a bublin. Tam ogaři nedohlédli. Nemohli vidět, jak zajel pod kámen celou paží a jak boulí oči.

Převrátil se z boku na břicho. Kopl nohou, až mu to hlubokostí tůně zadunělo v uších. Dotkl se pstruha nejdřív prsty, potom celou dlaní. Uvědomil si, že ta dlaň rybí tělo neobejme a nestiskne.

„Docházel mi dech,“ pokračoval otec a synek napětím přestal vnímat mohutné koňské zadky před sebou.

Vynořil se. Prudce dýchal, a sotva z něho vyhrklo: „Bude můj,“ už zase zmizel pod vodou. Tentokrát se pokusil vsoukat do díry obě ruce. Dřelo to. Na konec chodby však dosáhl pouze pravačkou. Vztekla ji do ryby zaťal. Mrskla sebou. Útočil prsty i pěstí. Podařilo se mu vklínit ukazováček pod chrupavčitou skřel a zhmoždit žábry. Ale to už se musel rychle dostat z díry ven. Vyrazit na vzduch.

„... co – tož pověz – ruky podřené – bude jakýsi – enom vydrž...,“ zaslechl výkřiky tlumené chrčivou clonou vlastního dýchání. Nevšímal si jich. Vrhel se pod vodu a pravačkou přímo na pstruha. Cítil, jak cosi křuplo. Dotýkal se bezvládného trupu. Pro jistotu ho přimáčkl ke kamenné stěně ještě jednou.

„Zahákl sem prst za skřel,“ řekl otec, „a už sem stál zase na nohách a všeci ogaři čuměli a nemohli ze sebe vypravit ani slovo.“ Odmlčel se. Ale Václav vystřelil další z mnoha otázek: „On už byl mrtvý?“ – „Byl,“ přisvědčil. – „A ogaři nic? Ogaři sa neradovali?“ – „Zvedl sem to pstružisko nad hlavu. Bylo těžké jak kostelní zvon. Teprve potom sa začali všeci radovat. Provolávat slávu.“

Jindra Koldůch vystoupil z tůně na břeh. Položil úlovek do jemné písčité náplavy a dřep si k němu. Roztřásl se chladem.

„Upečem si ho!“ vykřikl Ozéfek.

„Ano,“ přidal se Eliáš Čechránek, „já ho vykuchám.“

„T-t-to tak,“ zadrkotal Jindra zuby, „t-to by sa vám h-hodilo! Chytte si svoje.“ Crčela z něho voda. A po paži pravé ruky mu stékala nudlička krve.

„Vydali sme sa za pokladem všeci,“ usoudil do potočného hukotu Janek Bečica, „nebo každý sám?“ – „Všeci,“ prohlásil Metúd Pilčík-Uvezliskový. – „Ty sas, Bečico, taky se svojím špekem nepoděil,“ vyštěkl Jindra téměř současně.

„Nechme toho, ogaři,“ ozval se Ondra, aby zabránil další hádce. „Jeden pstruh je pro všechny stejně málo. Když sa včil rozejdem po potoku, za chvíli jich budem mět celú hromadu.“

„Měl pravdu,“ pravil stařík. „Ani ne za hodinu sme sa jeden po druhém vraceli zpátky s úlovkama. S malýma aj s velkýma. Naškubali sme lopuchových listů, rozložili je po oblázkoch a naplaveném písku a naskládali sme ty ryby na ně, každý svoje na svoje. Od té doby, už je to přes sedumdesát roků, sem tolik pstruhů pohromadě neviděl.“ Na pár pohybů hodinového kyvadla zavřel oči: písek jiskřil slídou a křemenem, lopuchové mísy zalévalo červencové slunce a odráželo se od rybích těl jako od čepelí mahárádžských dýk.

Václav už dávno neseděl vedle tatíka. Dávno neslyšel lomoz vozu. Stál vedle Ozéfka a v hlaholivém fortissimu horského potoka sledoval zázračnou proměnu. „V tom ligotavém světle,“ vyprávěl otec, „sa zčistajasna zjevila Potočnica. Měla na sobě kapičky vody a voněla po mařince a hluchavkách. Ve vlasech měla samé perly, rubíny, dyjanty. Než sme sa stačili vzpamatovat, pravila: – Kdo nemá strach, ať jde za mnú, a rozběhla sa na další pút' a my za ňú.“

„Ale největšího macka chytil stejně Jindra,“ ozval se Janek Bečica. „Tomu sa nevyrovná žádný.“

„Je to král potoka,“ řekl Eliáš Čechránek. „Vlastně byl,“ opravil se.

„Přičarovali mu ho jeho stařka,“ popíchl Ozéfek. „Oni sú čarodějnice.“

„A co byli ta tvoja,“ odpálkoval urážku Jindra Koldůch, „ta nebyli? Enom pořád jaskotali o ohňoch pekelných.“

Ondra se obrátil k Jankovi: „Ty máš sekeru,“ řekl, „tož možeš zajít třeba s Metúdem pro dřevo. A ty,“ kývl na Fráňu od Bora, „ty běž nařezat klacíky na opékání. My ostatní budem kuchat a čistit. Už je skoro poledne a nikam sme nepokročili.“

„Baštili sme ty svoje opečené pstruhy a... a enom sme si je trochu potřeli hručkama hruběj soli, které sme si cestu nabrali ze srnčích lizů. A jak sme jedli, tak nám sliny tékly.“ – „To znám.“ – „Ani nápad. To nebyli ti vaši přežraní duháci z jézédáckého rybníka, co jich taháte na udicu jak slepé koťata a eště si jich mastíte máslem a všelijak kořeníte. Dovčilška mám na jazyku tamtu dávnú chuť. Jak když sa dá dohromady oheň s potokem a s lesem.“

Potom sme pokračovali podle Ondrového kompasu dál na východ. Cestú sme sa pokusili vybrat z vysoké jedle med, ale nepodařilo sa nám to. Podrážděné včely sa do nás pustily a měli sme co dělat, abysme sa jich zbavili. Ale dobodaly nás pořádně. Byli sme samá opuchlina.

Nejhorší byla zas noc. Marně sme sa snažili najít nějaké jesle, kde bysme si nabrali sena, tak jak sa nám to podařilo předešléj noci. To sme sa cítili aspoň trochu jak v pelíškoch. Nic. Zalezli sme do vyhráté smrčiny. Jak do baraního kožucha. Jak do huně. A noc byla zas plná húkání a štabarcu. Každú chvílu nekde neco zapraskalo nebo luplo nebo vrzlo. Aj jakési pištění sa ozvalo. Ale nakonec sme velikú únavú usnuli. Jenomže ne na dlúho.“

Ozéfek už nespal. Schoulen po štěněcím způsobu naslouchal táhlému dunění, které hned sílilo a hned zase sláblo, aby mohlo vzápětí povstat v mnohem mocnějším zahřímání. Jako by někde v dalekých kopcích spal obr a zle se mu snilo: chvějivé nadechnutí plné úzkosti; ustrnutí na vrcholu neznámé hrůzy, ticho, ve kterém se ušní bubínky rozezvučí tlukotem vlastního srdce. Potom burácivý výdech: bu-ůůůů!

Bu-ůůů, rozléhalo se horami. Uááá, táhlo se údolími a umlkalo až v lišících norách-ách. A znovu. Mnohem blíž: bu-ůůů-ááá-ách. Ale to už neklidný spánek vrcholil a obr sebou začal zmítat.

„... a zahlédl sem, jak sa nad smrkovým húštím mihl jeho hnát a jak ostrým paznehtem narazil do černého nebe. V tom momentě sa k zemi vyřítíl sršivý orlí pařát a naša Potočnica sa propadla. Eště stačila vykřiknúť: – Přišla vaša chvíla, a už jí nebylo.“ – „A vy co?“ zastrachoval se Václavek. – „Nám nezbyvalo než vytáhnút kudly, vzít sekyry a klacky a pustit sa do bitky.“

„... dycky maminka zapalovali svíčku a všeci sme sa modlili, aby nás nenavštívil boží posel,“ podotkl stařík.

Orlí pařát se do obra zaťal někde velmi blízko ogaří smrčiny. Třesk a následující řev přitiskly všechny hledače pokladů k zemi. Obr s orlem se spolu dali do divého zápasu.

„Rvali sa o nás,“ řekl tatík, „protože jak obr, tak orlisko dostali chuť na člověčinu.“

Údery se prolínaly se zívavými ozvěnami předchozích výbuchů a slévaly se s nimi v jeden mohutný hukot. Z obří tlamy se zvedl vítr, jehož vanutí nabíralo na síle a měnilo se v drásající poryvy a krkolomné víry. Krajem se hnala mračna prachu až z pouště Gobi

(tvrdil stařík), pronikající syčivě do všech skrýší a skulin, praskaly větve, kvílelo jehličí, chrčelo listí, duněly padající stromy. Potom se z rozpáraného nebe vyřinuly řeky deště a hory, osvětlené bělí výbojů, se pokorně sklonily před velikostí živlů.

„... zemskému obrovi sa podařilo chytit to orlisko za krk. Zvedl ho vysoko nad hlavu. Orel kolem sebe mlátil křídlyma velikýma jak lopaty větrného mlýna, ale nic mu to nebylo platné, protože obr s ním praštil o skálu, až to zadunělo, a ze skály sa vyvalila řeka, která strhla orla do prúdu a odplavila ho pryč.“ – „On sa utopil?“ zeptal se Václav. – „Ano. Ale poslúchaj, co bylo dál.“

„Bouřku v nočním lese jsem ještě nezažil,“ řekl Lojza.

„Šak néni to nic příjemného. Akorát sa o tom po čase hezky vykládá. My sme tehdá hrůzú ani nedýchali. Enom očenaše a zdrávasy sme sa modlili. Nahlas aj potichu. Nebo enom tak v duchu. Nejhorší bylo, že kdesi blízko sa urvala silná buková haluz, prohučela smrčinú a zasáhla Janka Bečicového. Všeci sme slyšeli jeho výkřik, ale báli sme sa pohnút. – Janku, žiješ? zeptal sa kdosi po dlúhé chvíli a Janek zasténa, že ano, ale to už sa búrka uklidňovala.“

„Potom sa obr otočil,“ ztišil otec hlas, „a namířil si to přímo k nám. Co krok, to našich deset. Čekali sme příkrčení za vyvráčeným stromem, a když byl skoro u nás, tož já sem vyskočil a zaťal sem mu sekyru přímo do kolena. On zařval jak medvěd a hned seděl na prdeli. Ani ostatní ogaři nečekali. Ondra s Eliášem mu vypichli klac-kama oči, Janek mu zarazil křivák do chřtánu a Metúd do bachoru a Jindra s Fraňú rubali sekyrama, kam sa dalo. Mordovali sme tu bestyju, až krev stříkala na všechny strany, a ona se bú mlátila, až sa zem otrásala, ale my sme nepovolili. Nakonec z obra zbyla enom hromada sajrajtu.“

Déšť a vítr se utiřily.

Jako první se do vzdáleného burácení ozval Eliáš Čechránek. Řekl: „To bylo znamení. Trest za našu trůfalost.“ Chvěl se zimou. Všichni se chvěli zimou. A mlčeli. Potom promluvil Fraňa Potůček od Bora: „Poklady nám nejsou sůzené.“ – „Nejsů,“ přisvědčil Ozéfek. „Aj staříček pravili, že když je na nebi kometa, bude zle.“ – „Co budem dělat?“ prohodil Fraňa. Nikdo neodpověděl.

Obloha se zvolna začala prosvětlovat. Hlasem drozdů a lindušek promluvil konečně i les. Janek Bečica sykl bolestí.

„Co je, Janku?“ zeptal se Ondra.

„Nic. Noha.“

„Bolí?“

„Začala. Hlavně koleno.“

„Asi bude zlámané,“ konstatoval Jindra Koldůch, „naša stařka to léčí zábalama z kostivalu.“

Tím rozmluva vyhasla. Rozednívání však nabralo na síle. „S pokladama je to těžké,“ navázal zničehonic Metúd Pilčík. „Měli bysme...“ – „Co?“ vybafl Ondra. – „No, asi by bylo lepší, kdybysme sa...“ – „Kdybysme sa vrátili dom, že?“ – „Já nevím.“

„Možná má Metúd pravdu,“ přidal se Fraňa od Bora a Ozéfek k tomu podotkl: „Šak Janek už je vyřízený.“

„Kdybyste neťápali,“ prohlásil Ondra. „Kdybyste rači neťápali,“ opakoval, protože trefnější slova v něm teprve klíčila. Vylezl ze smrčiny mezi vysoké buky.

„Dlůho sa neozýval,“ řekl stařík. „Už sme si mysleli, že sa na nás naštvál a odešel, ale pak sme ho uslyřeli. Vykřikl: – Vylezte ven! Víc nic. Enom ty dvě slova. A my sme ho hned poslechli. Stál mezi bukama jak jeden z nich. Všeci sme sa začali protahovat, zívali sme, hopsali a už nám bylo dobře. Už sa v nás rozprůdila čerstvá miza. Až na Janka Bečicového. Taky sa sice ze smrčiny vysůkal, ale seděl opřený o strom a smutně civěl na opuchlé koleno. Ondra

k němu přiklekl a řekl: – Třeba to bude enom uderené. Zkus tu nohu ohnút.“

„Už sem zkúšal.“

„A nic?“

„Nic.“

„Chytň sa mĕ,“ řekl Ondra, „mosíš sa postavit aspoň na tu zdravú nohu.“ – „Co z toho?“ – „Nemluv a pohň. Ogaři, pomozte mi nekdo!“

Za okamžik Janek stál. Přidržíval se buku a se zaťatými zuby hleděl na Ondru. Chtěl něco říct, ale neřekl. Ondra ho předbĕhl: „Kývni nohú.“ Trochu se mu to podařilo. „Tož vidíš, to sa rozejde.“ – „Nevím.“ – „Ale ano. Mosíme sa dostat nekde na slunko, abysme oschli. Opři sa o moje rameno.“

„Aj o moje,“ přidal se Eliáš Čechránek. Povzbudila ho vidina proslunĕné paseky.

„Došli sme až na lučinu otočenú přímo proti slunko. Rychle sme sa povyslékali z chladných košulí a gatí, rozvěšali je po stromoch a nastavili sme sa hřejivým paprskom.“ ... „Dlúho... dlúho sme si lebedili.“ Umlkl. Oči se mu potáhly sklovinou. Lojza se ji marnĕ snažil roztrístit otázkou: „Mĕl tu nohu zlomenou?“

„Ogaři,“ zaječel Ozĕfek, „Metúдови sa zvedl šulin!“

Všichni se tím směrem podívali a opravdu: ve sluneční lázni dřímál Metúd Pilčík-Uvezliskový se vztyčeným klacíkem.

„Asi sa mu zdá o Eliši Křivánkovéj,“ prohodil Fraňa od Bora. Následoval výbuch smíchu.

Metúd otevřel oči a udivenĕ se rozhlĕdl. Potom se rychle zakryl dlaní a sedl si. Tváře mu zrudly. „Zdálo sa ti o Eliši Křivánkovéj?“ zeptal se Ozĕfek do řehotu ostatních.

„Co-cože?“

„My víme, že za ňú dolézáš,“ rozkuckal se Fraňa smíchy.

„Blboňu, já vůbec... a tobě sa to nekdy nečepýří?“

„Každému sa to čepýří,“ prohlásil Jindra Koldůch, a už se nikdo nesmál.

„Měl tu nohu zlomenou?“ zopakoval Lojza otázku.

„Já... co? Aha, aha. Ano. Asi enom uderenú,“ zadržmolil stařík.

„Promiň, trochu sa mi zasnilo. Tehdá tam na té lúce sme měli všeco teprv před sebu. Aj poklad. Radili sme sa jak a co.“

„Tož porad' ty, když si tak chytrý,“ osopil se na Eliáše Jindra.

„Co bych radil? Ale když půjdem všeci pohromadě, tož minem všelijakých skrýší, ani o tom nebudem vědět.“

„Já bych byl taky pro to, abysme šli dál od sebe. Každý sám,“ ozval se Fraňa. „Možeme mět sedumkrát větší štěstí, když sa roztáhnem. Když je nás sedum.“

„No právě!“ vykřikl Eliáš.

„Nekdo by sa mohl ztratit,“ namítl Metúd.

„Co by? Šak budem na sebe pískat.“

„A bude nás slyšet na kilometry daleko a prozradíme sa. Aj tady žijú lidi. Víš, jak sme sa včera málem potkali s dřevorubcama,“ přidal se k debatě i Ondra.

„Tož budem skřekat jak sojky,“ vylepšil Fraňa svůj návrh.

„Já si myslím,“ nadnesl Ozéfek, „že bysme měli ty poklady hledat nocama. Náš staříček pravili, že nocama nad něma plápolajú ohýnky.“ Jindra Koldůch se na něho uškíbl: „V noci by sas strachy posral.“ – „A ty co?“ – „Já nic. Krom toho bysme v noci neviděli na cestu.“ – „Bude svítit měsíc.“ – „Nebo taky nebude.“

Václavkovi se zdálo, že otcovo odmlčení už trvá příliš dlouho, proto se zeptal: „A vrátila sa vaša Potočnica? Vrátila sa, když ste zamordovali obra?“

„Hned ne. Místo ní vyskočil ze země ohýnek, a sotva sme ho uviděli, už sa rozběhl pryč a my za ním. Skalama, roklama, bažinama a všelijakým pcháćím, až sme došli k lúce plné slunka a ptaćího zpěvu.“

„Ale Ozéfek má pravdu,“ prohodil Eliáš. „Má pravdu, že by nám pomohly ty pokladové světýlka.“

„Zapomněli ste na Janka,“ řekl Ondra. „Ten po jedné noze daleko nedoskáče.“ – „O mne sa bát nemosíte. Já sa dobelhám k nějaké chalupě a tam...“ – „To ať ťa ani nenapadne,“ okřikl ho Ondra. – „Tady ostat nemožu.“ – „Možeš. Tady už sme ve vysokých horách. Třeba sme už překročili uherskou hranicu a sme na Slovensku. Tady sa vyplatí prohledávat horu po hoře. Postavíme si tu z větví a z chvojí chýš, ty budeš vartovat a my ostatní sa rozdělíme...“

Nedopověděl. Z lesa se ozvalo pronikavé vřeštění.

„... až na konci lúky, tam stála Potočnica. Svítla jak to slunko a volala: – Podťe, podťe, zbojnící!“

„V tom momentě sme byli všeci na nohách a bylo po řečňování. Vřískot na chvílu přestal, ale zrazu sa ozval nanovo a byl plný hrůzy. Ondra řekl, že je to zajíc. Že buď ho morduje liška, nebo sa chytl do oka, a tož sme sa tam rozběhli.“

Měl pravdu. V křibí sa zmítal zajíc a bojoval se smrtí. Uvidá nás, bojoval eště víc, ale dlúho to netrvalo. Smyčka sa mu utahovala kolem krku, už ani vřeštět nemohl, už enom chrčel, třásly sa mu běhy a civěl na nás vypleštěnýma světla. Tak aj zhasl. Jak kdyby si nás odnášel kamsi...“

Stařík se zničehonic zarazil. Vzhlédl vzhůru a okamžik pozorně naslouchal. Potom se Lojzy zeptal: „Tys nic neslyšel?“ – „Ted’?“ – „Ano.“ – „Myslíte něco neobvyklého?“ – „Takový praskot.“ – „Tady pořád něco praská.“ – „To byl cizí praskot.“ – „Nevím,“ řekl Lojza.

„Už včera v noci sem to zaslechl. Vylezl sem z postele, vzal sem palicu a zatlúkl sem s ňú do stropu. A bylo ticho. Potom zas ten praskot. Tož sem zas zatlúkl a zas to pominulo. Šel sem si lehnút a nakoniec sem aj usnul a zdál sa mi takový divný sen o tatíkovi. Nemělo to konca kraja.“

„Potočnica nás privedla až do jeskyně plné pokladů. Každý si mohl nabrat zlata, stříbra a drahokamů, co unesl, a eště nás doprovodila zpátky k tomu jejímu potoku. Tam sa proměnila v užovku, vklúzla mezi lopúní a už jí nebylo.“

Přijeli k poskládané sáhovině. „Prrr!“ zvolal otec. Kobyla s va-lachem zastavili. Seskočil na zem, připevnil opratě k vozu a řekl: „Včil do práce.“

Ale Václavovi se tak náhlý konec vyprávění nezamlouval. Zůstal sedět. „A vy,“ zeptal se, „co ste potom dělali vy?“ – „Vrátili sme sa dom.“ – „No... no a co poklad? Co ste udělali s pokladem?“ – „Každý si něčo kúpil.“ – „A co ste si kúpil vy?“ – „Hádej,“ vybídl ho tatík, aby získal čas na rozmyšlenou.

„Třeba...“

„Ruky hore!“

Ogaři se otočili. Z dubového houští vyrazil pes. Hned za ním se objevil hajný s namířenou puškou. „Daun, Olaf,“ zavelel psovi. Pes si lehl a z dychčící mordy mu šlehal jazyk jak drakovi.

„Tož tak sme skončili,“ pravil stařík. „U mrtvého zajíca. Pod nabitú flintú a nazí. Jak ty ostříhané ovce. Ondra měl pravdu. Dostali sme sa až na Slovensko. Tam nás aj vyslychali.“

„Koně?“ – „Taky ne.“ – „Tož pole a lúky?“ – „Samá voda,“ smál se otec. „Kúpil sem si tebe a Věrušku.“ – „A víc nic?“ zatvářil se Václavek zklamaně.

„Tobě sa to zdá málo?“

„Ano.“

„A kdo by mi včil pomohl naložit dřevo, kdybych tě neměl, co?“

„Čo nám to tu tárate? Ved' máte kompas, nuž aké blúdenie?“ zakřičel opět ten v civilu.

„Nikde sme na žádné stavení nenarazili, ani lidi sme nepotkali,“ řekl Ondra. Janek Bečica ho hned doplnil: „A každú chvílu sme na všetky strany volali o pomoc.“

„Ne hazudjatok orvadasz banda!“

„Pořád nemohli pochopit, že sme sa vydali hledat poklady. Vřéskali na nás slovensky aj maďarsky. Nakonec přijeli naši žandáři a odvezli nás.“

Nepřál bych ti zažit ten výprask, co sme doma schytali. Já sem sa nemohl týden posadit a spávat sem mosel v listníku se psem. Jediný staříček měli se mnú sít.“

„Jednúc sa, synku, poklad nenajde, podruhéj zas najde,“ řekl staříček a podal mu kus včelího plástu: „Na, žvýkaj, ať si tu hořkost osladíš.“

Ozéfek se do medových komůrek zakousl jak dravec. K labužnickému mlaskání přidal vzápětí otázku: „Ale proč mě tata vyhnali do listníka, to mu nestačilo, že mě zbili jak psa?“

„Tak už to chodí. Zbojníky taky páni napřed zbili a potom zavřeli do šatlavy. Eště máš velikú kliku, že sas vyhl šibenici,“ utrousil stařík a v očích se mu to roztančilo čertovinou.

„Lepší šibenica než listník,“ vybafl zbojník.

„Tak. Svatá pravda.“

„Šak já to tatovi nedaruju. A Markovi s Tonkem taky ne. Ti si ze mne dělajú enom prču. To sú bratři?“

„Enom sa upokoj. A co bys s tým pokladem dělal, kdybys ho našel?“

„Kúpil bych grunt a byl bych bohatý,“ prohlásil Ozéfek. Ukousl si pořádný kus plástu a dodal: „Marek s Tonkem by u mne dělali pacholky.“

Staříček pokýval hlavou. Za chvíli řekl: „Všeci sme stejně bohatí.“ Udělal na Ozéfka pitvořivý obličej. Zatlačil a vyklouzlo z něho mňouknutí. Ogara se rozchichotal, až mu z ústních koutků vytryskly jantarové sliny. Stařík se k němu přidal a mezi smíchem i zpíval: „Když sem sa narodil, už sem byl bohatý, takú sem měl jak císař pán d'ůrečku do riti.“

„Staříček Václav umřeli akorát v den sarajevského atentátu. Tož měli pravdu. Vstúpili na nebesa společně s následníkem trůnu. To už sme byli všeci o pár roků starší.“

Zrovna byly sena. Vozili sme fúru za fúru. Kde by nás napadlo, že sa z tolikých vůní vyklube vojna?“

„Ano,“ prohodil Lojza, „už jste mi o tom vyprávěl.“

„Aj o tom, jak narukoval Ondra?“

„Asi ano.“ Pohlédl ke dveřím: „Ale já budu muset...“

„Eště chvílu sed' a posluchej,“ zaskočil ho stařík. „Sena skončily a skončily aj žně a v dědině byly hody. Mojí maminky bratr, strýc Luboš, měl tehdá hospodu, ve kteréj sa tancovalo. Já sem mu pomáhal při obsluhování. Zrovna v nejlepším přišel jakýsi člověk. Už nevím, kdo to byl. Přinesl Ondrovi listinu. Stálo v ní, že mosí narukovat. Všeci se k němu nahrnuli a všeci měli po náladě. Ale Ondra kývl na muzikanty a dal si zahrát sólo. Cérky si ho v kole přebíraly, valčíky sa střídaly s polkama, ale to už tancovala celá hospoda a tancovalo sa, zpívalo a pilo až do rána.“

Tož tak. Tak odešel Ondra do války. A jeden po druhém aj ostatní ogaři. Odtancovali.“

Lojza chtěl něco podotknout, ale stařík ho předběhl: „Narukovali aj otec s Markem. Sestra Rozína sa vdala a odstěhovala sa na nové. No a Tonek, ten eště stihl odjet do Ameriky. Tož celé hospodářství spadlo na mne a na mamku.“ – „Já vím.“ – „Vědět možeš, ale... ale...“

Přece zas nebudu poslouchat výklad o těch starých útrapách, blesklo Lojzovi hlavou. Nasadil zaujatý obličej a spustil: „Nedávno jsme se o tom s Hankou bavili. O tom, jak jste museli prodat dobytek, jak jste si nechali jen ovce a slepice a jednoho koně...“

Stařík se na něho pozorně díval a občas přikývl. Náhle řekl: „Ale válků to neskončilo.“ – „Já vím, že ne,“ navázal rychle, „váš otec se z ní vrátil celý zbídačený, posledních pár měsíců protrpěl ve vězení na Špilberku, protože se pokusil dezertovat... a maminka, ta už jenom postonávala a vy jste musel narukovat na vojnu.“ – „Tak, ani sem jim nemohl pomoci dat všechno do pořádku.“

Lojza mrkl na hodinky: „Ale když jste se vrátil, čekala na vás zase dřina.“

„Maminka žili ještě necelých deset roků,“ pravil stařík. „Špatně sa jim chodilo a měli bolesti. Měli revma. A bůhví co ještě. Ale skoro si nestěžovali. Jednúc sme sa s otcem vrátili z pola. Na kamnoch sme měli navařené. Stůl byl prostřený jak o velkých svátkoch. Byl na něm vyšívaný ubrus, talířky a příbor. Maminka leželi na lůžku. Byli oblečená do svátečního kroja a v rukách drželi růženec s modlitební knížkú, ve kteréj nosili dopisy od Tonka a korespondenční lístky od Marka. Byli mrtvá.“

NEW YORK, 11/12 1914 – Drazí doma! Šťastně sem doplul šífem z Hamburku do Nového Jorku. Všecky vás srdečně pozdravuju. Už o mne nemusíte mět strach... Marek už narukoval?... dočista jinší svět, kam sa člověk podívá... vám zase napíšu a pošlu vám aj adres, až sa uchytím. Přeju vám šťastné Vánoce a Božího požehnání do nového roku, aby vojna brzo skončila. Velice na vás spomínám. Váš Tonek – K.U.K. FELDPOSTAMT, 14/1 1915 – Drahá rodino! Předně přiměte ode mne mnoho srdečných pozdravu zdalekého kraja a zděluju vam že jsu chvála Bohu zdravý... tu napadlo moc snihu a zima je hrubá... si člověk nesmí nic stoho dělat... každú noc člověk vistorji dost ale co je dělat když to všechno mosí byt – NEW YORK, 18/9 1915 – ... je to

job dobře placený. Večerama chodím hrávat do kapely při Sokolu. Chodíme tam samí Češi aj moc Slováků a kapelníka dělá pan Rosner, rodák z Kroměříže. On je se mnú moc spokojený a slíbil mně pomoct dokončit konzervatoř. – K.U.K. FELDPPOSTAMT, 5/3 1916 – ... nekdy trochu búrjija skanónú nekdy zas kvéry ale to je nic. Nestrachujte sa. Občas vnoci vedne malo... vlezeme do dekuňku a už spíme jak zabytí... když máme erteple tož si zatopíme a pečem a taky kafé vaříme... Váš Marek – CHICAGO, 5/12 1916 – ... abyste věděli, že už já bývám jinde a mám to lepší. Moc krajanů sa přihlásilo bojovat do americkéj army proti Rakúsku. Ale nemosite mět, maminko, strach. Mne na válku neužije. – K.U.K. FELDPPOSTAMT, 14/8 1917 – Drahá rodino... a dúfám sa to brzo změní. Jestli mi dá pán Bůh a vrátím sa šťastně dom... už dlúho nepršalo a tož si pravím jak vy? Je na čem pást dobytek? Taky to nemáte lehké... – CHICAGO, 8/12 1917 – Drazí doma! Mám velice radost od vašeho dopisu. Že Ozéfek připsal a Rozína. Já už konečně si dodělávám tady tu konzervatoř. Mosím vám oznámit, že já asi budu brzo sa ženit. Moja nejmilejší jmenuje sa Elisabeth Malone. To je po našem Eliška. Její otec má tady známú firmu na šify při jezero Michigan. My už chodíme spolu skoro rok. Ona taky chodí na konzervatoř, ale hraje na klavír. Tož sem vás chtěl, maminko, prosit o požehnání aj tatínka, ale nevím jejich address. To by bylo stejnak marné včil, když je válka. Už zase budú Vánoce a já vám posílám nejaké dolary, abyste si vy mohli neco nakúpit. Přeju vám, abyste je vy prožili šťastně a aby už brzo vám válka skončila. Aj Eliška vám připisuje anglicky přání. Merry Christmas, best wishes for peace and happiness through the coming year 1918. Elisabeth Malone and Tonek. – K.U.K. FELDPPOSTAMT, 10/1 1918 – Drahá rodino! Děkuju vám za ten sír a sušené trnky... – K.U.K. FESTUNGSSPITAL Nr. 8 KRAKAU, 17/5 1918 – Vážená pani! Váš syn Marek mě požádal, abych Vám napsal, že dlouho nepsal, že byl raněný. Ale jest živ a nemáte si činiti starostí. Pozdravuje Vás i bratra Josefa a sestru Růženu s rodinou a doufá v brzké shledání. Karel Blaha – jeho přítel...

„Po Markovi zbyl enom balíček, který poslali z Krakova. Byla v něm aj jedna papírová rakúsko-uherská koruna. Asi žold. Chceš sa na ňu podívat?“

„Tu už přece nemáte,“ konstatoval Lojza. „Dal jste ji Katce.“

„Katušce?“

„Ano, do té její sbírky.“

„Aha, už si vzpomínám. Dal sem jí aj jakési mince s Marijů Terézijů a protektorátní peníze a carské peníze po staříčkovi. Jak miškařili v Rusku. A myslím, že aj pár dolarů. Cosi začínám hlúpnút.“

„Nevadí.“

„Ale... a Katušku to pořád eště drží?“

„Nevím.“

Stařík špitl své obvyklé tož tak a zahleděl se do okna. Za sklem byla noc, ze které přišla další slova: „Na Marka si pamatuju velice málo. On sa s nikým nekamarádil. Ani nebyl řečný. Otec ho měli rád. Měli ho za svého nástupca. Ale staříček měli nejrači mne.“

Tonek, ten byl úplně jiný. On byl mamincin a maminka sa ho eště chválabohu dočkali. Přijel z Ameriky pár měsíců před moju svatbů. V sedmadvacátém.“

26. května

Dnes mi Jožka říkal, že dostali dopis z Prahy, že třicátého přijede jeho bratr Tonek, který sa vrátil z Ameryky. Ale ne na pořád. Říkal, že mne mu přectavi. Už sa moc těším, on je huslový virtuóz. Celý jeho život je

„Ty nejsi na sedlačinu,“ prohlásil otec Opálka, když se jednoho dne konečně rozhodl. „Vyučíš sa řemeslu.“ A odvezl Tonka do Vsetína, kde měl jejich vzdálený příbuzný Jan Křižka truhlářskou dílnu.

Strýc Jan nebyl jenom solidním truhlářem, ale i muzikantem. Brzy rozpoznal, že v učedníkovi je víc než cit pro hoblíky a dláta. Po večerech ho učil hrát na housle. Plynuły měsíce. Nakonec se mu podařilo přesvědčit zamračeného otce (pomohla i matčina přímlu-

va), rozjeli se společně do Prahy a tam Tonka přijali na konzervatoř. Rozradostněný mistr Křížka mu daroval své ušlechtilé housle s vizitkou: JOANNES GEORGIUS THIR, fecit Vienna, Anno 1791.

„Od rána sme ho s taťkú čekali v dědině na nádraží. Schválně, abysme mu udělali radost, sme si půjčili na polesí parádní kočár. Od Ondrového taty, který tehdá eště správcoval. A sám Ondra sa nabídl, že bude kočírovat. Oni bývali kdysi s Tonkem kamarádi, a tož byl taky na něho zvědavý. Čekali sme až do posledního dělnického vlaku, ale marně. Rozlúčili sme sa s Ondrú a šli sme dom.“

Šli sme pomalu, protože dávno už byla tma a otec sa moseli co chvíla zastavit, aby popadli dech. Konečně sme sa ocitli na dvoře a velice nás překvapilo, že v chalupě sa eště svítí. To sa hned tak nestávalo. S petrolejem sa moselo šetřit. Nahlédli sme do pootevřeného okna a co nevidíme: na truhle svítila jedna petrolejka a na stole druhá. A u toho stola seděli maminka s Tonkem. Tonek jí zrovna cosi vykládal, ale nebylo dobře slyšet co, protože mluvil potichu. Byl oblečený jak pán. Aj šlajfku měl pod krkem a v ní zapíchnutú jehlicu s perlú.“

Rozhazoval rukama na všechny strany a ona zírала hned na něho, hned na fotografie, které měla před sebou rozprostřeny jak pasiáns. Čím déle je otec s Jožkou pozorovali, tím jim ve stydlivém světle obou lamp připadali vzdálenější a neskutečnější. Náhle se matka jedné z fotografií dotkla prstem. Něco prohodila. Tonek se zachechtal a bylo po vzdalování: „To je přece Eliška,“ prodral se do nočního dvora jeho hlas. „Ona tam není nahá, má na sobě ten... jak to sa tady říká... ten dress pro koupání.“

Odtrhli se od okna. „Poznali byste ho?“ zašeptal Jožka. Otec místo odpovědi zamířil ke dveřím. Tam cosi broukl a na okamžik znehybněl. „Podme,“ řekl.

„Jak to, že je doma? Proč sme sa s ním minuli?“

„On už je takový,“ konstatoval otec a vešel do síně. Pak do jizby.

„Stáli tam na prahu podobný soše,“ pokračoval stařík. „Aj Tonek, který sa zvedl ze židle, na kteréj včil sedíš ty.“

„Z této?“ zapochyboval Lojza a mrkl pod sebe.

„Ano. Hleděli jeden na druhého celú věčnost. Maminka nakonec pravili: – Tož co je s vama? A z Tonka vyšlo: – Tati... ale vyšlo to z něho tak, jak kdyby měl kolem krku místo šlajfky konopnú smyčku. Já vím proč: otec proti němu vypadali... byli proti němu učiněný věchýtek. A když potom promluvili, měli takový pokorný hlas. Takový pokorný hlas.“

„Vítám ťa doma, synku.“

Podali si ruce. Asi se chtěli obejmout, ale pouze si podali ruce.

„Velice moc sem sa těšil na... na tento moment... na vás,“ vyhrklo z Tonka.

„Já taky,“ pronesl otec. Vzhlédl mu do očí.

Osopil se na něho: „Jak to držíš ty vidle?!“

Rozváželi po poli hnůj. Tonek s Ozéfem stáli na vrchovatě naložených saních. Pod sanicemi vrzal zmrzlý sníh. Ogaři se ztráceli v chuchvalcích páry. I z koňských nozder stoupaly neduživé obláčky. Stoupaly k obloze připomínající bledě modře smaltovaný tác s prasklinami havraních krákorů.

„Kdy sa to konečně naučíš?“ láteřil otec dál, opratě v rukou. „Aj ten malý sopláň,“ pohodil hlavou k Ozéfkovi, „to dovede lepší než ty!“

Ozéfek se snaživě zabodl do dýmající fůry a vyškulbl pořádný kus hnoje. Šup s ním k zemi.

„Toneček nic nejedl,“ ozvala se matka. „Chtěl, abysme pojedli společně.“

„Tož pojíme,“ prohlásil otec. Stále svíral synovu ruku. Potom ji náhle pustil.

Tonek se uculil. S nemístnou noblesou (schválně) uždíbl titěrný kousek hnoje a šup s ním do povětrí.

„On ty vidle drží jak šmytec,“ zaječel Ozéfek, „jak kdyby chtěl něco zašmydlat, a né jak sa patří.“

„A já sem pravil: – Helou, Tonku, hauárjú. Po amerikánsky. Naučil mě to Ondra. Ondra sa v tom vyznal. Tonek na mě vypeštil oči a začal sa řehtat. Připadal sem si jak potrublý.“

„Ano,“ prohodil Lojza, „plácl vás po rameni a řekl vám: Ozéfku, z tebe je úplný chlap, i vousy ti narostly. Vy jste se urazil. Už jste mi to vyprávěl.“

„Šak nevadí.“

Vadí, neřekl Lojza. Nadechl se. Několik sekund civěl na kýbl s vodou, stojící odjakživa u kamen. Vedle truhlíku se dřevem. Byl bledě modře smaltovaný a byla na něm tři růžová poupátka se zelenými lístky. „Nevadí,“ vydechl současně s odkysličeným vzduchem.

„Já vím,“ promluvil stařík, jako by se omlouval, „já vím. Ale tys Tonka neznal. On už byl dočista změněný.“

„Nebyl změněný. Prostě přijel taxíkem. Přijel z Ameriky, přijel z Chicaga na paseky a měl pod krkem motýlka.“ – „Šlajfku.“ – „Dobře, šlajfku.“ – „Ale v kufře měl aj toho motýlka.“ – „A vy jste ho čekali na nádraží s kočárem a čekali jste ho od rána do večera.“ – „To ano. Až do večera.“ – „Ale nejvíc vás naštvalo, že vám řekl Ozéfku.“ – „Tož...“ – „Vám, který jste celou válku makal, abyste udržel chalupu, abyste udržel usedlost nad vodou,“ prohlásil na způsob slavnostního projevu Lojza. Nenápadně se podíval na hodinky: 22.07 – 22.08 – 22.09...

... tak-tak-tak-tak...

„Máš pravdu,“ broukl po chvíli stařík. „Včil už na tom nezáleží. Už je to všecko dávno pryč.“ Smetl ze stolu jakési smítko a pokračoval: „Když sme pojedli, vytáhl Tonek z kufru velikú škatulu, která byla potažená černú kožú. Položil ju před nás a pravil: – Neco sem vám přivezl.“

„Máme hádat, co v ní je?“ obrátil se Jožka na bratra. Ten se jen zašklebil: „Ou kej, oprubuj to.“

„Určitě nějaké barevné obrázky o Americe.“

„Žádné obrázky.“

„Tož třeba ten hrací aparát s muzikú.“

„Myslíš gramofon?“

„Ten.“

„Zvedni víko. Stejnak bys neuhodl.“

Jožka poslechl. Přisunul tu tajemnou kazetu blíž ke světlu a otevřel ji. Povstala z ní záře břitká jak cinkot rolniček. Narazila do stropu jizby a vyleptala v něm pletenec bělavých skvrn.

Stařík se zaklonil. Špitl: „Pořád to tam svítí. Jak poklad.“ Chtěl ještě něco podotknout, ale Lojza řekl: „To je dobře,“ a řekl to jako lékař, kterého dlouholetá praxe naučila trpělivosti. Stařík pouze pokrčil rameny.

A Tonek se zasmál: „Stříbrný příbor, no přece stříbrný příbor!“

„Taková krása,“ vyplynulo z maminky.

„Možu?“ zeptal se Jožka a vztáhl ruku k zářícímu stolu.

„Proč bys nemohl? Šak to je přece present pro vás,“ ubezpečil ho Tonek a z tmavomodrého sametu vzal jednu z vidliček. Předal mu ji jak Neptun žezlo. Otcí pak podal nůž, mamince sběračku. „Tož co?“ navázal otázkou, ale odpovědi se nedočkal. Vynesl tedy další slova: „Nechal sem to udělat u prvotřídní firma v Novém Jorku. Na Páté évni.“

„Tod' je cosi vyrytého,“ zadrmlil konečně Jožka a dotkl se okrasného konce své vidličky.

„To je náš erb,“ konstatoval Tonek.

„Šak my žádný nemáme.“

„Ted' už máme. To veliké ,O' znamená Opálka a ten věnec kolem dokola, ten je z lipových halúzek.“

Otec rychle přešel tvrdým palcem podél čepele, vrátil nůž do sametového lože a zakroutil hlavou.

„Nelíbí sa vám?“ zrozpačitěl Tonek.

„Líbí, ale zapomněli ho pořádně nabrúsit tam v tom kšeftě. V tom Novém Jorku.“

„Tož...“

„Na co nám to tady bude?“

Pootevřeným oknem vletěl do jizby chroust, břinkl o cylindr petrolejové lampy a odfrčel kamsi do tmavého kouta. Tam to několikrát křuplo chytinovými krovkami. Ticho. A s náletem chrousta jako by začaly do chalupy pronikat i vůně rozkvetlých hlohů.

„Maminka v jedné ruce drželi šufánek a druhú si utírali oči. Pořád jí nešlo na rozum, že Opálci už sú známí až na druhém konci světa,“ pousmál se stařík, „až v Čikágu.“

„Šak já neplaču, šak já neplaču, Tonečku.“

„Plačete.“

„Rači bych byla, kdybyste přijeli všeci. Aj tvoja žena. A aj ta naša malá vnučka, ta... já si to pořád nemožu zapamatovat.“

„Audrey.“

„Tak. Ódrý.“

„Ona je na cestování do Europe eště malá.“

„Já už sa jí nedožiju,“ řekla matka. V její ustrnulé tváři se na zlomek času mihl záblesk stříbrné sběračky. Podobná mihnutí jsou jako dráhy srpnových létavic. Jsou tak tichá, tak jasná a tak bez návratu. Tonek to ještě nevěděl. Zachechtal se a vystřelil: „Co byste sa nedožili? Dyť já budu mět taky aj syna a on sa bude jmenovat Marek. Po tatškovi a po bratrovi. A všeci potom my přijedem podívat sa tady a všeci budeme velice mět radost!“ Aby svá slova zhmotnil, plácl rukou do stolu.

„Tod,“ položil tam stařík dlaň, „tod' na toto místo.“

„Stůl prastůl,“ zavtipkoval Lojza.

„Podme spat,“ řekl otec, „zítra je taky den.“

31. května

Dnes sem byla s rodičama u Opálků. Byla tam aj Jožkova sestra Rozína s mužem Štěpánem a s děckama a taky Čechránci a Bečicé a tetina Kvašková, ale bez Stázky, protože Stázka je na Jožku našťvaná, protože si namluvil mne, a né ju. Víc hostů tam bylo, div že sa všeci vlézli do jizby. Připadlo mi to, né jak kdyby bylo obyčejné úterý, ale jak svátek. Toho jídla a všeckého. Taky zpívání! Hlavně všeci byli zvědaví na Tonka, jak on v té Ameryce. Povídal, že tam sa tak nepolaří tak chudobně, jak tu na pasekách. Že tam mají všelijaké mašiny, třeba mlátičky, co sami jezdíja po polu a obilí že sipů do velikých věží a pastviny že nikdo nepřehlédne. Ty préryje.

„Toneček nám přivezl ty jejich dolary,“ pochlubila se maminka.

„Chce, abysme to tu všelijak přeonačili.“

„Abysme si tu natáhli elektriku,“ doplnil ji Jožka.

„Ale elektriku nemajú ani všeci v dědině,“ namítl soused Bečica, Jankův otec.

Lojza se opět podíval na hodinky a zdrženlivě zív: „Ano,“ prohlásil, „debatovali jste až do večera. Dělalí jste si plány...“ – „Hlavně sme sa se švagrem Štěpánem domlúvali, jak si přestavíme chalupy,“ přitakal stařík. – „A smáli jste se, když vám Tonek navrhl, abyste si pořídili splachovací záchod.“ – „On tomu pravil vótrklózet.“

Potom mi Tonek pravil, že si mosíme připit na tykání, když už za pár měsíců budu Opálková, a tož sme si připili. Řekla sem mu, že moje sestra Božka taky odjela do Ameryky.

„Ona sa... ona neměla ten... strach... strach odjet tak eloun... tak sama?“ zeptal se budoucí švagr.

„Šak ne sama. Šak aj se svojím mužem,“ namítla Andělka. „Ani sa jí moc nechtělo, probřečela celé noci, ale...“ usrkla trochu burčáku a zarazila se.

Tonek se mezitím vyklonil z okna. Nasál podvečerní vzduch a obrátil se zpět do jizby: „Ale co?“

„Já nevím,“ zrozpačitěla. Podívala se na své rodiče sedící u pece. Taťka Šimek prohodil: „Enom to Tonkovi klidně pověz. Všeckým to pověz.“

„Tož dobře,“ řekla Andělka. „Jura, ten její, sa dal na pití. Šlo to s ním čím dál víc z kopca, až Božce poradila tod' tetina Kvašková, aby sa odstěhovali do Ameriky. Že tam sa nepije.“ ... „Ale on pije aj tam,“ dodala po krátké odmlce.

Tonek pomalu polkl. Všichni to polknutí sledovali. Dokonce mu i naslouchali, protože v té chvíli jiných zvuků nebylo.

„Pěkný pořádek!“ vřískla konečně Kvašková. – „U nás...“ vyhrklo z Tonka. – „V Čikágu?“ střelila. – „Tam v Americe,“ prohlásil, „a ne ónly... ónly...“ – „Pit sa može, ale ne moc,“ zamudroval otec Opálka. Lupl do sebe štamprli slivovice a mrkl na syna Američana.

„Já bych takového chlapa koplá do řiti,“ pokračovala Kvašková. „Ochlasti sú robám enom na peklo.“

„Ty sa do toho, Květušo, neplet,“ promluvil tatík Šimek. „Šak tvůj zeť to néni a naša Božka už si zvykla a majú sa s Jurú rádi.“

„Já vím svoje.“

„Víš hovno.“

„Martine!“ okřikla svého muže Šimková.

... ho maminka napomenuli, ale tetině Kvaškovéj to stejnak nevadilo. Ona už je taková a už je vdovú, a krom toho sa s taťkú znajú od jakživa, a tož si možú ledas co povědět. Ale maminka Opálková na takové hádanice néni.

... a nabízela pagáče: „Berte si, prosím vás, berte si. Na co sem to pékla?“ – „Rači si eště dáme po kalíšku,“ doplnil ji hospodář. Hned začal nalévat.

„Já nechcu,“ řekla Kvašková, „já piju burčák.“

„Já taky,“ ozvala se sousedka Čechránková, Eliášova matka. Ale její manžel nastavil štamprli, a jakmile ji měl vrchovatou, pronesl přípitek: „Tož na Tonkovo zdraví. Ať sa mu za mořem daří a ať sa nám tam neztratí.“

Ostatní se přidali.

Tonek sa zas dal do vyprávění. Jak tam v Čikágu žije spústa našich lidí, co tam přišli za lepším živobytím. Že mají aj svoje krámy, školy a všelijaké spolky a hrajú tam divadlo. Taky kostely katolické aj evangelické, a dokonce aj svůj hřbitov a tisknu svoje noviny. Já sem sa ho zeptala, jestli sa jim neteskní po domově.

„Tož...,“ prohodil. Na Andělčinu otázku už odpovídal stokrát, tisíckrát. Odpovídal na ni každému, s kým se za posledních třináct let setkal, odpovídal na ni sám sobě. Dala se odbýt lakonickým ano-ne. Ale doma mu ji zatím nikdo nepoložil.

Dotkl se konečky prstů pravého spánku. Potom obhlédl celou místnost: mamčin sváteční šátek, otce, který právě protahoval troubel fajfky husím brkem, sestru Rozínu splétající své malé Bětušce vlasy do lelíku, Jožkovy oči (oči ti, Ozétku, zůstaly jak dřív: drze zvědavé, ale taky trochu mléčné). Pár obrázků se světci ve zčernalých rámech u police s parádními hrnky a talířky, mohutný trám s letopočtem 1838, dělící jizbu na dvě poloviny, tetinu Bečicovou, které do zástěry upadl drobek vdolečku, ona ho opatrně vzala, vložila mezi rty a polkla. Vápnem vyličené stěny, vlněnou huňu visící na hambálku u pece, šerý kout, kde mlčky seděla věkem zkrabatělá stařenka Koldůchová s pichlavými světýlky v hlubinách očních důlků (čarodějnice). Rozložitou postel s vysoko nastlanými

peřinami přikrytými lněným přehozem. Tam se jeho pohled zastavil. Tam ulehl. Řekl: „There’s no place like home.“ Znělo to jako z veliké dálky. Jako ozvěna toho, co nevyslovil.

„Co lajkhom?“ zamračil se otec Opálka. „Mluv, jak sme ťa to naučili.“

„Vy to stejně nemožete rozumět,“ odvětil Tonek potichu.

„No to je dobré!“

„On chtěl říct,“ poznamenal Ondra z hájovny, který toho zatím moc nenabesedoval, „že všude dobře, doma nejlíp.“ Rád by něco dodal, ale místo toho jen dopil zbytek slivovice a odložil kalíšek na stůl. A podíval se nejdřív na Tonka, potom bůhvíkam.

„Ty umíš anglicky?“ podivil se Tonek.

„Moc ne.“

„On je náš slavný dochtor práv,“ prohlásila pyšně Kvašková. „A umí aj francúsky a latinsky,“ doplnil ji Jožka.

„To sem nepatří,“ řekl Ondra, „Tonek ještě nedomluvil. Že ne?“ oslovil ho.

„No... no vlastně nedomluvil. Vzpomněl sem si, jak moja žena po mně chtěla, abych já jí řekl o tom domově. Tož sem jí všecko řekl. Jak vypadá naša chalupa a jak je celá ze dřeva a taky z kamenů a z hlíny. Z té... slínovice. Aj hory sem jí vypočetl. Ty buky a ty jedle, smrky a ty modřiny a ty pasínky. A jak sem pásl krávy. Ona řekla litl kauboj. A já sem jí eště povykládal o tom našem nebi tady. Že po něm sa nesú tiché mraky jak barani. Ale neostřihaní. Moc sem jí toho navykládal.“

„A co ona?“ zeptala se maminka, když všichni mlčeli. Místo Tonka se ozval Ondra. Řekl: „Neostřihaní barani.“ A potom: „To mě by nikdy nenapadlo, že kdyby se daly mraky ostřihat, že kdyby se daly ostřihat jak barani, že by nemohly lítat.“

„Mraky sú mraky,“ odbyl Ondrovu úvahu otec Opálka, „darmo o nich rozumovat.“ Kývl netrpělivě na Tonka: „Tož odpověz mamce. Co ta tvoja...“ (málem řekl panička) „... ta tvoja Eliška? Líbilo by sa jí tu žit?“

„Nevím,“ odpověděl Tonek. „Asi ne. Ale asi za měsíc přinesla obraz. Takový ten vyšívání. Ona ráda vyšívá. A na tom obraze bylo všelijakýma bavlnkama, ale hlavně hnědýma, modrýma a zelenýma, udělané všecko. Všecko jak sem to říkal: naša chalupa, hory, mračna, ale...“

„Vyšité je enom vyšité,“ napověděla maminka a sousedka Bečicová ji přitakala: „Marná sláva.“ – „Náhodú,“ prohlásila sestra Rozína, „náhodú to bylo od Elišky moc faň, že ten obraz udělala, že si s ním dala prácu. A dúfám,“ zahrozila na bratra, „žes ju pochválil.“

„Pochválil, of kórs! Ona ale poznala, že tomu cosi chybí. No a za pár dnů mi to vyšívání zase ukázala. Dovyšívala tam vlajku Junajtyt Stejts, jak sa vlní ve větru, jak sa všecky ty její pruhy a hvězdičky vlníja mezi bukama a smrkama... a do jednoho mraku vyšila slova, ty slova: There's no place like home.“

Zahleděl se ven, kde se již na vratech stodoly začaly barvy večera promíchávat s barvami noci. „Lepší než Eliška by to nezachytil nikdo na světě,“ řekl. A řekl: „Pověsili sme si ten obraz do dajnyng rúm ke krbu.“

... nám povykládal, jak sa zeznámil s tím slavným huslovým virtuózem, s tím Janem Kubelíkem, kterému celý svět praví český Paganyny, a jak ho po jednom koncertě pozval k nim do domu. Oni sú velice bohatí a byli tam samí lepší lidi, a tož ten Jan Kubelík hrál jenom pro ně.

„Taky sem ho jednúc slyšel koncertovat,“ prohodil tatík Šimek jako by mimochodem a na Tonkův trochu překvapený, trochu zvědavý pohled odpověděl nejdřív tím, že si pod krkem uvolnil sváteční černou kravatu. Pak mávl rukou: „To už ani není pravda.“ – „A opravdu?“ – „To už je přes dvacet roků.“

„Taťka ho slyšeli hrát v Praze,“ vyhrklo z Andělky, „v Praze, když tam kdysi byli se staříčkem.“

„To sme byli,“ upřesnil ji otec, „na pohřbu velikého moravského spisovatele a buditele Beneša Metoděja Kuldy. V máji devatenáct set tři. Dotáhl to až na kanovníka na Vyšehradě. Můj otec sa s ním znali přes pana ředitela Bartoša. Aj on byl velikým národopiscem a sběratelem všelijakých starosvětských písniček a... a tož tak. Oni spolu kamarádili.“

„Ano!“ vykřikl Tonek, ale hned se uklidnil a pokračoval: „Vlastně na vašeho otca, na pana řídícího, si já přece moc pamatuju. On je... je ten férst, který, jak bych to řekl, který sem slyšel hrát na housle. Eště dřív, než jak sem slyšel můj mistr Křížka.“

„Staříček Šimek už umřeli,“ poznamenala Andělka. „Už za války. Mne měli za nejmilejší vnučku. Mohla sem u něho a u stařenky přespávat. Ve škole. Oni tam bydleli. A dycky mě brali do školní zahrady“ – „Tam,“ skočil jí Tonek do řeči, „pořád tam sú ty krásné úly s lidskýma hlavama?“ – „Už ne. Včil sú u nás na pasekách.“ – „Když otec umřeli, mosel sem jich převézt,“ podotkl Šimek. „Neměl sa o ně kdo starat.“

Tonek na něho zamířil svým dlouhým bílým ukazováčkem a řekl: „Aj vás sem kdysi slyšel hrát na housle.“

„To dá rozum, že slyšel,“ zachechtala se tetina Kvašková a pořádně si přihla burčáku. „Martin je huslista, že sa mu široko daleko žádný nevyrovná.“

„Nech toho, Květušo,“ okřikl ji Šimek.

„A nemám pravdu? Šak povykládej tomu našemu virtuóзовi, jaký sme měli úspěch v pětadevadesátém na Národopisnej výstavě, když sem tam byla s tú tvojou kapelú za zpěvačku. A s kolika slavnýma lidima sme sa tam poznali, taky mu pověz, co už máme za sebú všelijakých vystúpení, všelijakých zpěvoher a taky na Vsetíně, ve Zlíně, v Luhačovicách...“ – „Proč bych to měl povídat?“ – „Proč!“ vybafla. „No aby si nemyslel, že...“ – „Šak co by si měl myslet?“ – „Že ty si enom takový šmidli fidli, co hraje na tancovačkách,“ naježila se. „Takový hlupý pasekář, co má botiska od hnoja a do ruk zažranú hlinu.“

„To já nikdy sem si nemyslel, ani to nebudu myslet,“ zaprotestoval Tonek. „Přece vím, přece já vím...“ Podíval se nejdřív na Martina Šimka, potom na Andělku, potom řekl: „Šimci sú stará muzikantská rodina.“

„Ano,“ vyjelo z Jožky.

„Neudržel sem sa,“ poznamenal stařík, „a řekl sem Tonkovi, že taťka Šimek hraje aj v kostele na varhany, že umí zahrát všeco. A Kvaščena řekla, že aj toho Bacha.“ Lojza pokrčil rameny. „A pravil sem mu, že Andělka taky hraje na husle.“ Lojza opět pokrčil rameny.

„Dooopravdy?“ zeptal se Tonek.

„Ale já...“ začervenala se.

„Hraje,“ pokračoval Jožka, „a strčila by do kapsy aj tebe.“

„Jožine!“ křikla Andělka.

„Chtěl sem bratra trochu napálit. Ale stejně sem nebyl daleko od pravdy.“

„Stařenku si nedovedu bez houslí představit,“ přikývl Lojza.

„To by sis teda rozuměla s Eliškú,“ usmál se na Andělku Tonek. „Stejnak už brzo spolu budete... jak sa to řekne?“ – „Švagrové,“ napověděla Kvašková, hltla si burčáku a směrem k Andělce vyzývavě pronesla: „Budeš mět švagrovú z Čikága.“ – „Ty už rači moc nepij, Květušo,“ okřikla ji tetina Bečicová. – „Šak tvůj burčák to néni, tož nerýpej.“ – „Tvůj taky ne!“ – „Víš co? Starej sa sama o sebe.“ – „Já už mám postarané. Ogaři sú ženatí a cěrky pod čepcem.“ – „Naša Stázina si taky ženicha najde. Aj bez tebe!“ Bečicová se tomu jen uohechtla. Ale než stačila cokoli podotknout, bouchl otec Opálka pěstí do stolu a zařval: „Hergot!“ – „To mosíš klet?“ napomenula ho okamžitě žena. – „Mosím. Přece sa tu nebudem hádat.“ – „Marek má recht,“ přidal se Bečica. Zamračil se na manželku a na Kvaškovou

a procedil: „Roby hlupé.“ – „Šak nemá rýpat,“ prohodila ještě Kvašková, která si málokdy nechala vzít poslední slovo.

„Povykládej nám o tom Janovi Kubelíkovi,“ vybídl Tonka Šimek. „Jaksi sme od toho odešli.“

„Já nevím, co vy chcete slyšet.“

„Všecko.“

„To je,“ zamyslel se Tonek, „to je těžké. On je ten nejlepší houslista. Já nevím o lepším na světě.“

„Aj můj otec to pravili,“ souhlasil Šimek. „Pravili, že je gényjus, když sme ho slyšeli tehdá v Praze koncertovat. A tehdá byl eště mladíček. Určitě mladší než já.“

„On pořád vypadá mladě, a už on bude mět brzo padesát roků. Ani šedivých vlasů velice nemá.“

„Asi sa v životě při tych huslách moc nepředřel,“ prohodil otec Opálka. „Měls ho pozvat k nám na paseky, aby viděl... aby si aspoň přičuchl k hospodářství. Šak by mu šedin přibylo.“

„Možná,“ řekl Tonek lakonicky. Místo dalších slov pokrčil směrem k otci rameny a zahleděl se (už pokolikáté) do dvora.

„Marku,“ promluvila mamka Opálková na svého muže, „tobě sa pořád cosi nelíbí.“ Podívala se na Šimkovy: „On ten Mistr Kubelík Tonečka pochválil, jaký je dobrý muzikant, a vzal ho k sobě do učení.“

„Když byl u nás v domě tam v Čikágo,“ vrátil se Tonek ze dvora mezi besedníky, „tož on mi půjčil ty svoje stradivárky, abych si na ně zkusil zahrát, a to pro mne byl veliký... jak sa to poví?“

„Svátek,“ napověděla Andělka.

„To taky, ale...“

„Pocta.“

„Jés, pocta. Každý houslista hned tak by to neudělal. A tož sem ho poprosil, jestli by on mě nevzal k sobě sa zdokonalit, že dobře mu zaplatím. On už sa vracel zpátky do Europe, a tož mě vzal. Ale peníze nechce.“

„A jak dlouho u něho budeš?“ zeptal se tatka Šimek.

„To já nevím, to já musím hledět na jeho čas, kdy on má pro mne volno. A taky na Elišku. Už sa jí teskní. Aj mně.“

Otec Opálka, který si právě zapálil fajfku, vybafl štiplavý dým a: „Už je tu, kdesi v Praze či kde, dva měsíce, a doma na hlúpých pasekách sa ukázal teprve včil.“

„A zitra už odjede,“ dodala maminka Opálková vyčítavým tónem.

„Ale maminko, šak přece víte, že zas přijedu. Aj s Eliškú a s Audrey a možná aj s Markem, jestli už on bude na světě.“

„Už nedojel,“ řekl stařík a na Lojzovo „Já vím“ sám pro sebe pokračoval: „Za pár roků dostal zápal plic a umřel. Bylo to v Montrealu. Od té doby si to město pamatuju. Tam on tehdá koncertoval. Ta jeho Elizabet nám akorát napsala anglický dopis. Přeložil nám ho Ondra.“

„Kdysi sem si myslel...“ nakousl Šimek větu a zavadil pohledem o Tonka, „... myslel,“ navázal s rozpaky, „... přál sem si, abych byl jak Kubelík.“ Spláchl to štamprlí slivovice. I Rozínin manžel Štěpán, i sousedé Bečica a Čechránek do sebe obrátili po kalíšku. Najednou se jim zdálo, že Martin Šimek promluvil též za ně. A mezi Ondrou a Jožkou (dávno ne Ozéfkem) blýsklo slůvko poklad.

„Je moc povolanych, málo vyvolených,“ ozvalo se z temného kouta u pece. To promluvila stařka Koldůchová. Její hlas zněl ostře jako hlasy všech čarodějnic, ale zněl i biblicky. Jako pelyňková moudrost kazatelů.

... a poprosila sem Tonka, jestli by nám neco nezahrál. Celý večer sem sa k tomu chystala, ale odvaha né a né. Ale dobře, že sem sa odhodlala mu to povědět, protože co přišlo potom, na to budu myslet, co budu živá. Napřed on řekl, že na tuto chvíli sa těšil už dávno, že zahraje doma v izbě pro všechny svoje nejmilejší, a potom si šel vzít pouzdro a vydělal z něho husle. Měl je přikryté bílým šátkem jako dětátko.

Uchopil smyčec, napnul ho, doladil struny a zamyslel se.

„Nevíš, co zahrát?“ předhodil otec otázku. Trochu posměšně, trochu s očekáváním.

„Vím,“ odpověděl mu Tonek tiše. „Ale nevím, jestli vám sa to bude líbit.“

„To sa uvidí. Tož spust'!“

„Johann Sebastian Bach, Partita number two D minor, Ciaccona,“ pronesl Tonek. A uklonil se. Nejdřív do prázdna, potom tam, kde seděly maminka s Andělkou. Potom tam, kde seděl Martin Šimek: „Vy Bacha na varhany, já na housle,“ řekl. Zavřel oči a (doznívalo v něm otcovo „Tož spust'“) spustil:

Jizbu proťaly tóny znějící prvobytným výkřikem. Tóny nečekané, starostem nepodobné, klenoucí se nad vším, co podléhá zvyklostem. Dokonalé jako počátek. Polyfonní jako obtěžkaná věta, jako smutek, jako láska, jako úděl, jako poznání, jejichž budoucnost je vratká. Tóny nesené důstojným řádem. Povstaly až k trámovému stropu, a že jim nebyl dost vysoký, vrátily se k prknům podlahy, a že jim nebyla dost přízemní, pronikly vápnem, plevami a jílem omítky do roubených stěn, do tmy mechu a letokruhů. Zaplavily vzduch v hrncích a peřinách, praskliny v dlaních a rýhy ve tvářích. Nahrnuly se do pootevřených úst, vtrhly do uší (kladívko-kovadlinka-třmínek) a vydaly se na dalekou pouť. Zvířily mračna prastarých usazenin.

Večerní houslový koncert pro pár pasekářů. Nastrojených do svátečních oděvů sladkavých po kdoulích, důstojných po kadidle nedělních bohoslužeb a trochu čpících ovčinou a trochu mdlých jako letitý prach: vůně málokdy otvíraných skříní a truhel.

Ale už nebylo pasekářů. Nebylo jizby zaštitující čtyřmi trámy Opálkův rod před nepohodou. Byly čtyři struny, čtyři útlé pěšiny. Byl Tonek a byly jeho ruce. Vznášely se nad houslemi jako bělásci. Užaslé publikum mohlo jen stěží postřehnout každý tah smyčce, každý ještěřčí pohyb prstů na hmatníku, všechno to tetelení, úprky a chvilková usednutí s následnými vzlety a pády.

Sotva pookřáli v průzračném vánku flažoletů a vyměnili si úsměvy, už se na ně sesypala spleť arpeggia vrcholící závratným vibratem, až je zamrazilo. Ano, pomyslela si tetina Čechránková, tak mně bylo, když sa nám v luži utopila Maruška. Maminka Opálková si ke koutku oka přiložila cíp šátku a Kvašková cosi hlasitě vydechla.

Ale Tonkovi se orosilo čelo potem. Oči měl stále zavřené a Ciaccona zněla dál, zněla tichem samot i halasem událostí, střetávala se s cestami a rozcházela se s nimi. A do kopce, z kopce, do kopce, z kopce... Triste. Gaudioso. Moderato, frenetico, tranquillamente, vivace. Alla marcia. A due corde. Amoroso. Nic k ponaučení, jen dotek čehosi blízkeho, čehosi prchajícího, čehosi stydlivého, čehosi dokonalého. Snad dotek ruky. A radost z toho doteku.

A závěrečný výkřik, stejný jako ten počáteční, ale ztrácející se zpomaleně. Jako by nebylo konce.

Ještě chvíli stál Tonek bez hnutí s houslemi pod bradou, se smyčcem nad strunami. Potom svěsil ruce podél těla, mírně (jak bylo jeho zvykem) se uklonil, ale obvyklá bouře potlesku nepřišla. Unaveně se rozhlédl po obecenstvu. Dívaly se na něho oči-holátka. Dohlédl jimi až k sobě: tam, kde ho otec peskuje, že je zámora, že neunese ani kýbl s vodou; až tam, kde mu maminka při petrolejce (dobytek už byl poklizený) vede ruku po břidlicové tabulce, aby vzniklo pár písmen. A bratr Marek vyskočil na koně, stařka Koldůchová předpovídá konec světa, Ozéfka bodl sršeň hrozivější než tygr bojující s hroznýšem na reklamním štítě poutové boudy (– ... všeliké šelmy, zrůdy a podivuhodnosti pozemské! vykřikuje principál) a staříček vzpomíná, jak bylo Labe pod Hradcem plné krve a maso z polních kotlů napůl syrové a tetina Kvašková (krasavice!) se zjevila na jevišti jako princezna Pampeliška a její dcera Stázka našpulila v bezinkovém houští rty. Dohlédl až tam, kde nešel s Ondrou hledat poklad, protože se těšil na cestu do Vsetína. Oči. Zahráls to hezky, říkaly.

„Ale nemělo to žádnú melódyju,“ ozval se do ticha švagr Štěpán.
„Tož,“ štouchla do něho Rozína. – „Šak já to nemyslím ve zlém.“ –
„Tož co rozumuješ?“

„Tam bylo melódyjí,“ konstatoval Martin Šimek skoro šepem.

„Bylo aj nebylo. Na tom nezáleží,“ doplnila ho tetina Kvašková a stiskla zuby. Ani ostatním nebylo příliš do řeči.

Potom promluvila maminka Opálková: „Tonečku,“ řekla, „podej mi ty husle,“ a on jí je podal. „Co za inštrument?“ pravila.

„Vy je nepoznáváte?“

„Snad to nejsú ty od nebožtíka Křižky?“

„Sú, of kórs!“

Rozína mezitím rozsvítla petrolejku. Postavila ji na stůl: „Dnes černú hodinku držet nemosíme.“ Maminka naklonila housle ke světlu a šterbinami efů se do nich pokoušela nahlédnout. „Bělá sa tam jakýsi kolíček,“ pronesla najednou.

„To je duša,“ řekl Martin Šimek.

„Duša?“

„Ano, duša tych huslí.“

„A z čeho ona je?“ podivila se maminka.

„Ze dřeva.“

„Učitě z nějakého velice vzácného dřeva.“

„Ani ne,“ přidal se Tonek. „Stačí obyčejný smrk. U duše hlavně záleží, aby byla správně postavená.“

Maminka se do houslí ještě jednou podívala. „Tos pravil moc hezky, Tonečku,“ řekla a vrátila mu je. Potom jako by právě procitla. Narovnal se. Vstala ze židle a opět z ní byla hostitelka. Ale nabízené pagáčky nikdo nechtěl. Jen mamka Šimková (aby neurazila) si jeden s poděkováním vzala.

„Nalej rači po štamprli,“ vybídl manželku otec Opálka. „Máme z toho muzicírování sucho v krku.“

„Ani nápad,“ zaprotestovala tetina Bečicová, „už bylo pití tak akorát.“ – „Šak nejsme ožralí,“ broukl Bečica. – „To by tak eště

scházelo.“ – „Než dojdem dom, tož Janek bude mět dobytek dávno pokluděný a slibovica z nás cestú vyprchá.“ – „Že ti huba neupadne,“ prohlásila Bečicová. „Jednúc za život slyšíš takovou slavnú muziku a...“ – „Já žádnú štamprlu nechcu,“ nasupil se Bečica, „už mě přešla chuť.“

„Klidně si jednu dejte,“ ozval se Tonek.

„Nepotřebuju.“

„Já si dám,“ promluvil Ondra a promluvil jako vždy v pravou chvíli. Nastavil kalíšek. „Ty si se mnou neťukneš?“ zeptal se Tonka.

„To víš, že ťuknu.“

... sem chtěla, aby mi on ty krásné husle taky půjčil na prohlédnutí. Řekl že půjčí, že ale s jednú podmínkú, když mu na ně zahraju.

„Ale zanotuj něco veselého, ať sa trochu spraví nálada,“ skočil do Andělčiných rozpaků otec Opálka.

„Já nevím...“ – „Nestyd’ sa,“ přidal se Jožka. „Ty znáš písniček, že jich nikdo nespočítá.“ – „Samé obyčejné.“ – „Ale naše,“ vybafl.

... pravil stařík. „Myslím,“ pokračoval s prohloubenými vějířky v očních koutcích, „že sem na bratra žárlil. Tehdá sem žárlil na každého. A záviděl.“

„V dobrém, nebo ve špatném?“ plácl Lojza. – „Žárlení je dycky špatné.“ – „Ale hýbe dějinami.“ – „To ano,“ souhlasil stařík s pokrčením ramen.

„A zahrála?“

„Cože?“

„Jestli stařenka na ty housle zahrála, jestli něco zahrála,“ zvýšil Lojza hlas.

„Zahrála aj zazpívala.“

„Vsadím se, že pořád víte co.“

Z chléva se ozvalo zabučení. Kterousi krávu už tlačilo mléko.

„Jožine,“ vzpamatoval se otec Opálka, „co čučíš, jak kdybys spadl z měsíca?“

„Šak ano, šak už du,“ naježil se syn. Zvedl se z lavice. „Pro jednú sa neposerú,“ poznamenal a odešel z jizby.

*... mi ho bylo líto. Tož sem na všechny pohlédla a hned jedna písnička
přišla tak sama od sebe. Aby všeci věděli.*

Pár kroků před chlévem se zastavil, protože do zšeřelého dvora vtrhlo zajásání strun a za ním Andělčin průzračný hlas:

*„Vdávala bych sa, chuť mám,
kúska galána nemám.
Proste, maměnko, proste,
nech mně nejaký roste.*

*Ke mně, chlapeci, ke mně,
červená růža ve mně,
a ona ve mně voní
jak ten hřebíček v poli.*

*Za mnú, chlapeci, za mnú,
já mám huběnkú švarnú,
a lesti nevěříte,
přid'te a okusíte.“*

„Ona dycky našla tu správnú strunu,“ prohodil stařík.

„Hned sa vrátím,“ dodal a odešel do ložnice. Bylo slyšet, jak vytahuje těžkou zásuvku prádelníku. Teď přinese housle, tipnul si Lojza. Nemýlil se.

Konečně se ten aplaus, chechot i dvojsmyslné průpovídky utišily a ke slovu se dostal Tonek. „Už si je nechej,“ řekl Andělce, „už sú tvoje.“

„Moje... jak to, moje?“

„No sú tvoje,“ opakoval důrazněji.

Ještě chvíli na Tonka zírала, pak se mu pokusila housle vrátit, ale on jen zavrtěl hlavou: „To je present ke svatbě.“

„Ale to nejde, na co budeš hrát?“

„Mám druhé. Taky dobré.“

„Takové vzácné husle...“

„Ber, děvčico,“ řekla tetina Kvašková. „Hlúpý, kdo dává, hlupější, kdo nebere.“

„Moja řeč,“ přidal se otec Opálka. „Tady sú doma. Do Vsetína to mají přes pár kopců.“

Pořád mi to nejde na rozum, že mám husle, které už mají přes 130 roků. Kdo všecko na ně hrál? Taky Jan Kubelík. Mosím už končit, abych nevysvítla celú svíčku. Dnes sem toho napsala moc, protože od saméj radosti nemožu spat. To sa stane málo.

Stařík je položil na stůl. Posadil se a řekl: „Už na ně dlúho nikdo nezahrál.“ Náhle znehybněl. „Slyšels?“ zeptal se.

„Ano, ted' ano,“ zpozorněl Lojza.

„Že by tchořisko? Ale dupalo to jak splašený kůň.“

„Kůň sotva.“

„Ani tchoř. Ten by vlézl do kurníka.“

Ještě chvíli naslouchali, ale kromě táhlého dechu komína, kterým z kamen odcházelo hasnoucí teplo, neslyšeli nic. A kromě hodin sekajících čas na tak-tak-tak. Potom ještě zalupala truhla a odpověděla jí podlaha a něco drobivého ve stěně.

„Pořád cosi drmolí,“ pravil stařík do těch poklidných zvuků chalupy. „A čím je starší, tím je skuhravější.“

„Ale tamto,“ ukázal Lojza ke stropu, „to bylo něco živého.“

„Rarach,“ usmál se stařík.

„Asi.“

„Ráno sa tam půjdu podívat.“

„Asi jste ho přivolal svým povídáním.“

„Že by?“ ušklíbl se stařík. Pokrčil rameny a směrem k rarášimu stropu prohlásil: „Eště sem neskončil.“ – „Nechme to na příště.“ – „Ty zas dojdeš kdoví kdy.“ – „Už je pozdě.“ – „V polovině nemožu přestat.“ – „V polovině?“ zhrozil se Lojza. – „Přece eště nevíš, proč sem tehdá tak brzo vstal a šel do lesa... šel do lesa...“ – „Vím. Abyste viděl východ slunce.“ – „To taky. Ale vycházet slunko sem viděl mockrát.“ – „Měl jste radost z přestavěné chalupy.“

„Cosi sa mi do myšlenek vkrádali otec,“ řekl stařík. „A taky ogaři a staříček. Všelicos.“

Všelicos. Tak sem došel až na samý vrch Baraního. K buku, který převyšoval všechny ostatní. Do jeho kůry sme kdysi s ogarama vyrýpali svoje monogramy. Už po nich zbyly enom zčernalé hrbolce v bělavém kmenu. Už nebyl ani Jindra Koldůch. Ani Metúd Pilčík.

Ostatní sa z války vrátili. Ondra jako legijonář, ale bez jednoho oka. Stal sa náčelníkem Sokola a my sme mu ze srandy říkali náčelník Sokolí oko. Potom študoval v Brně a stal sa soudcem. Ale druhú válku už nepřežil. Přidal sa k odboju a byl popravený.

Včil už aj Eliáš Čechránek to má za sebú. A před měsícem sa odebral na věčnost Fraňa Potůček od Bora.“ – „Starý Potůček už zemřel? Už nevysedává s Bečicou v hospodě?“ – „Ty to nevíš?“ – „Ne.“ – „Už skáceli aj ten náš buk. Enom já s Jankem Bečicovým to pořád táhnem. Janek v domově důchodců na Lukově a já chválabohu doma.“

Od Janka sem nedávno dostal dopis. Já sem mu taky psal. Chceš si přečíst, co mi napsal?“

„Ani ne.“

„Šak neboj sa, néni to dluhý dopis.“

„No tak ano.“

Stařík vysunul ze stolu šuplík plný všelijakých motouzků, papírových sáčků, vypsaných tužek a krabiček od léků. Dopis byl hned nahoře. Vedle rozbitých brýlí. Podal ho Lojzovi:

V Lukově 29/3 1987

Nazdar Joško!

Děkuju ti za přání k velikonocám. Aj já ti přeju a hlavně zdraví. Už si jediný co mi ještě napsals. Loni aj Stázka Kvašková ale včil už né. Napiš žijeli ještě či co je snů? Ale já si spíš myslím že zapomněla. Dřív by nezapomněla to už měsíc před velikonocama létala od chalupy k chalupě a zvala nás na mrskačku že bude mět nabarvených vajec a napečeného aj gořalku že bude mět přichystanú. Bývalo víc psiny včil už nic. Tady sa nesmí ani kúřit enom venku nebo v kuřárně a tam je když tam vlezeš jak kdybys vlézl do udírny. Akorát jídlo tu ujde ale od jednoho k druhému dlúhá doba a tak je to pořád dokola. Pořád sa hádá nekdo s nekým o blosti že třeba mu sedl na postel nebo žaluje už mne to sere pořád to poslúchat. Toš dycky nekam zalezu spomínat. Tot' sem si spomněl jak sme štelovali studánky pamatuješli? Tak si pravím kdo našteluje nás asi až ta zubatá. Ale hlavně ty sa tam na tých vrchoch drš. Už ostáls z nás ze vseckých enom ty šak si nejmlačí toš ať nejsme v ostudě.

Budu moc rád když mi zas napíšeš hlavně co je tam nového. Ale ještě bych byl rači kdybysme sa aspoň ještě jednúc uviděli. Dúfam žes to po mně přečetls už škrábu jak kocúr. Toš napiš.

Zdraví tá Janek Bečica

„Kolik má vlastně roků?“ zeptal se Lojza a vrátil dopis staříkovi.

„Letos devadesát. On je o tři roky starší než já.“

„Řeknu na personálním, aby ho navštívili, jestli nezapomenu. Mohli by tam vzít autem i vás. Chcete?“

„Tož byl bych moc rád.“

„Kdy má narozeniny?“

„Na Jana Křtitela. To vím, protože to sme zapalovali ohně a nekdy aj štelovali studánky.“

„Štelovali studánky?“

„Ty to neznáš?“ podivil se stařík a zasunul šuplík s dopisem do stolu. „Na tom nic není. Domluvili sme sa a každý ogara přinesl nějakú gořalku. Počkali sme si, až uhasnú ohně a cérkám začne byt zima, a šli sme do lesa. Měli sme tam vyhlédnutých pár studánek, které potřebovaly trochu naštelovat. Trochu vylepšit. Takové malé studánky. Říkali sme jim jednoflaškové. Do jednéj přišla slibovica, do druhéj hruškovica, do další borová a eště do další třešnovica nebo špiritus... co kdo měl. Stačilo pak lehnút si na břicho a hltat. Co studánka, to jinší šmak a vůňa. U poslední už sme byli jak ty štěňata. Zpívali sme a blbli a cěrky sa chichotaly a padaly do trávy.“ – „To věřím,“ zašklebil se Lojza, mrkl na staříka a dodal: „Sex noci svatojánské.“ – „No...“ pokrčil stařík rameny, „... nevím. Včil už studánky nikdo nešteluje. Nemajú žádnú sílu.“ – „Většinou by potřebovaly zdesinfikovat,“ prohodil Lojza.

Stařík přikývl a nechal studánky studánkami. Řekl: „Sotva doplápolaly ohně, začalo sa dnit. Svatojánská noc je krátká.“ Chvíli dal řečenému v sobě doznít. Potom (asi proto, že se Lojza podíval na hodinky) přidal na hlasu: „Ale abych neodbočoval. Opřel sem sa o buk, o hrbolky našich monogramů, a čekal, až vyjde slunko. Už sa to moselo odehrát každú chvílu.“

Obzor za vlnami východních smrčin přetékal světlem a ptačí zpěv se vzepjal v mohutný chorál.

„Na Čechránkových pasekách sa pásl srnec. Zčistajasna zvedl hlavu a stál s nastroženými ušima. Bez pohnutí. Zdálo sa, že ho kdosi odlél z mědi.

Naráz sem měl takový pocit... takové chvění. Jak když sa má otelit kráva. V ochodu sa napřed objeví bublina. Bublina praskne a už sa

do světa derú bělavé ratičky a nožky a růžový čumáček a hlava... enom táhnut, táhnut, až vyklúzne slunce.“

Proniklo mu zrakem, zavřelo víčka, vykříslo pod nimi přelud telete, tele zabučelo, bylo pohansky zlaté, povstalo až k trámovému stropu, a že mu nebyl dost vysoký, vrátilo se k prknům podlahy, a že mu nebyla dost přízemní, proniklo do roubených stěn:

něco se pohnulo škráblo drápkem praskla větev ústa sevřená klínopisem panovník zvedá ruku z papyrové houštiny vzlétl ibis vanutí v korunách lesních velikánů římský smích a kupec rozvazuje měšec sype jantar chlebová vůně stoupá z ohnišť jerišských hunská dívka probělává nocí noří se do medvědí kožešiny germánská krasavice vysvitlo věstonické prso bučí stáda čpí ovčí rouno klenutým hřbetem Karpat putují pastevci a valí se voda voda nese těla utonulá ržání koní mongolských třesk mečů chetitských šavlí tureckých svist šípů tatarských kvílení cikánů židů hučí ohně děla holubí křídla tlukou nad vodami zvolna roste Ararat skví se hvězdy kříže zvony zvoní stařeny skřehotají zkazky bohové pramenů a blesků bohové s jeleními parohy s ptačími zobáky s býčími pyji plyne nocí zpěv druidů tance keltských kněžek dýkou prořízla bílá ručka hrdlo teče krev do měděné mísy vyšlo slunce

„Byl to enom takový túkanec. Jak když sa člověk probudí, a ne a ne si vzpomnět, co sa mu zdálo. Akorát ví, že sa mu zdálo cosi... od samého Boha. Znova sem pohlédl do slunka, ale už sa to neopakovalo. Už nikdy. Nic sem si nezapamatoval.“

„Kromě telete,“ poznamenal Lojza.

„Ano,“ připustil stařík, „protože naše krávy sa telívaly ráno. Tož asi proto. Staříček s tatú dycky eště čekávali, až z nich odejde lůžko. To mi připadalo velice tajemné, tajemnější než tele. Kdysi sem sa u toho přitrefil, u toho, jak otec vykopalí jamu a zrovna sa chystali to lůžko zahrabat.“

Leželo rozprostřené na pokraji louky, která se už mazlila s vánkem a šustila kanýry travin. Zubila se kopretinami.

„Zítřa sa do tebe pustím,“ zabrumlal otec napůl sám pro sebe. A uslyšel Ozéfka: „Co to je?“ zeptal se kluk. Byl zahleděný do placenty plné krve a slizu, zkrabatělé kopci a úžlabinami.

„Kde sas tu vzal?“

„Mamka mě poslali posbírat vajica od té túlavé slépkky. Zanášá prý hen do toho křoví,“ ukázal Ozéfek.

„Tož běž.“

„A co to je?“

„Nebud' zvědavý.“

Ozéfek pleskl po mouše, která se mu chtěla usadit v očním koutku. Potom se poškrabal na koleně. Neodešel, protože jsou věci dráždivější než hnízda zanášivých slepic.

„Tož to máš tak,“ promluvil konečně otec hlasem kazatele. „V tom leží telátko, než sa narodí. Je to taková huňa.“ – „Huňa?“ – „Ano. Taková huňa, která ho přikrývá. Je mu v ní dobře.“ ... „Je mu v ní dobře,“ opakoval. A že již další slova nenalezl, řekl: „Včil běž. Mosím eště nakut kosu.“

Odcházející Ozéfek zahlédl, jak kazatel nabral huňu na vidle a jak ji vložil do země.

„Ale už sem měl toho přemítání tak akorát. Byl nejvyšší čas vrátit sa dom. Odtrhl sem sa od buka a připadal sem si z tých kopců a z toho slunka, co sa z nich vylúplo... připadal sem si jak nasnídaný.“

Huňa, blesklo Lojzovi, spíme si přikrytí huňou.

„Čemu sa usmíváš?“ zeptal se stařík.

Lojzovi ještě napadlo: občas kopnem nožkou, občas sebou škubnem... a odpověděl: „Jen tak, asi ze sna.“

„Chce sa ti spat? Už nebudu dlúho zdržovat.“ – „Hanka s děčkama stejně nejsou doma.“ – „Ale,“ podivil se stařík, „tos mi neřekl. A kde sú?“ – „V Praze. U tchyně... u babičky.“ – „Tak?“ – „Trochu se podívat

po památkách a do divadla. A po obchodech. To víte...“ – „Aha.“ – „Pozitří se vrátí.“ – „Věra už mi dlouho nepsala.“ – „Má nemocného muže.“ – „Šak neměla sa rozvést s tým prvším. Už kvůli Hance,“ vzrušil se stařík. – „Hanka jí nic nevyčítá.“ – „Včil už ne, protože si dávno zvykla. Ale můj tatík měli pravdu, když tehdá, jak sme představili chalupu, brblali. Když pravili, že dotád' dobře, dokád' sa celá rodina vlez do jedné izby. Staří, mladí aj zvířata.“

„Možná.“

„Zbytečně to rozebírat,“ pravil stařík a zahleděl se do houslí, které před chvílí (zdánlivě bez důvodu) přinesl z prádelníku.

Najednou prohodil: „Škoda, že Věrka, šak zpěvačka je po Andělce aj komedyjantka... že sa na ně nenaučila hrát. Nebo Hanička. Nebo děčka.“ Podíval se na Lojzu.

„Dušanovi by určitě seděly,“ řekl Lojza. Ale řekl to nejistě. Vzpomněl si na někdejší houslový rozhovor. Dodělávali rodinný dům.

Přijeli ze stavby. Omítalo se tam až do tmy. Hanka přinesla z auta dvě tašky špinavého nádobí, odložila je ke kuchyňské lince a unaveně dosedla na židli. Lojza mezitím zaparkoval za šestibytovkou a vyřídil krátký telefonát. Když vstoupil do kuchyně, Hanka ještě seděla. „Vzalo tě to?“ zeptal se. Neodpověděla. „Mám napustit vodu do dřezu?“ – „Třeba.“ – „Já to umyju.“ – „Jak chceš,“ řekla. Vstala, otevřela ledničku a vyndala maso: „Připravím zatím na zítřek pro zedníky guláš.“ Odešla do spížky. – „Hlavně že jsme nechali u staříků i Katku,“ prohodil Lojza. Dal se do nádobí. – „Jak to myslíš? Že by ti ted' mohla být užitečná?“ – „Jiné holky v jejím věku...“ – Vrátila se do kuchyně a namítla: „Tak si pro ni zajed'“ – „Ani mě nehne.“ – „Lenochu,“ zívla a začala loupat cibuli. – „Za to budeš brečet.“ – „V tom mám dlouholetou praxi. Díky tobě.“ – „Ts,“ udělal s rukama ve dřezu, „víš, s jakou radostí by si každá druhá zabřečela, kdyby měla před sebou skvělou budoucnost?“ – Hanka obrátila oči v sloup a naznačila padnutí do mdlob. Dál (o něco rychleji) loupala cibuli. Potom řekla: „Dyt'

jsme zadlužení až po uši.“ – „Teda herečka jsi po matce,“ konstatoval Lojza. – „A nemám pravdu?“ – „Za rok za dva bude po dluzích.“ – „Jó! Když budu krást, tak jo.“ – „Šéfové nekradou, šéfové berou odměny.“

Hanka tomu výroku nevěnovala pozornost. Zabývala se cibulí, zabývala se jí s přehnanou soustředěností. I Lojza se raději chvíli čachtal ve špinavém nádobí. Potom opatrně pronesl: „Taky bysme mohli něco zdědit.“

„Zdědit?“

„Třeba stařenčiny housle.“

„To nemyslíš vážně,“ vydechla Hanka. Hleděla na Lojzu zasklepnýma očima.

„Ona už je stejně neudrží v ruce,“ zaargumentoval. „Sama se mě nedávno ptala,“ pokračoval, když se místo slov ozvalo krájení, „jestli bysme je nechtěli pro děcka. Že by bylo dobře, kdyby na ně někdo hrál.“

„No a? Z Katky ani z Dušana nikdy houslisté nebudou. Ti jsou muzikální po tobě.“

„Ale zjistil jsem si, že ty housle mají cenu tak padesát... i osmdesát tisíc. Záleží na okolnostech.“

„Okolnosti pusť z hlavy,“ prohlásila Hanka. „Stařenka ještě žije. I staříček.“

„Jak chceš.“

„Je tady ještě moje matka. A brácha.“

„Aleš? Dovol, abych...“

„Nemluvme o tom.“

„Na Dušana sú ešte trochu veliké,“ řekl stařík, „ale Katušce by už byly akorát.“ – „Ta teď má jiné zájmy,“ konstatoval Lojza. – „Ano? A jaké?“ – „Cvičí s ní puberta.“ – „Snad už nemá galána?“ – „Zatím jsou to chválabohu jen hvězdy popmjúzik.“ – „Cože?“ – „Všelijací zpěváčci z televize a tak.“

„Aha, tož nic vážného,“ poznamenal stařík. Opět se podíval na housle. „Tož tak,“ broukl a dodal: „S huslami by sa mělo začít odmla-

da.“ Chvilí svazoval křehkou, neustále se trhající nit. Potom navázal: „Andělku měli všeci rádi. Aj otec. Když hrála na husle, hledívali na ňu zamilovaně. A mohli sme byt sami a mohli u nás byt aj besedníci, dycky sa na ňu dívali jak na světicu.

Asi dva roky po svatbě, to už sme měli Václavka, sem sa zdržel venku až do tmy, protože ovce sa dostaly z ohrady.“

Celý udýchaný vpadl z prosvítavé srpnové noci do temné síně, a sotva za sebou zavřel dveře, zaslechl skřípavé kviknutí. A zase. Jenže teď už to nebylo kviknutí, ale zakvílení. To přece nemože byt Andělka, blesklo mu hlavou a vešel do jizby. Na lavici seděl otec, pod bradou housle, v ruce smyčec. Stála u něho Andělka, která už měla vlasy rozpuštěné ke spaní, držela mu nad strunami prsty připomínající bizarní samorost a pokoušela se dát smyčci správný sklon. Dotýkalo se jich světlo petrolejové lampy. Přibližovalo je a vzdalovalo tůněmi stínů, číhavostí pološera, klidem jasných ploch, nepokojem záblesků. „Po této, po tady této struně mosíte jet. A nebát sa přitlačit.“ Zase ten kvílivý zvuk. „Ták! Už to bylo lepší.“ Pramenem vlasů zavadila o otcovu tvář. „Co to má znamenat?“ vypálil náhle Jožka.

Andělka pustila neohrabané prsty, narovнала se a znehybněla. Otec odložil nástroj na stůl. I ruce tam nechal ležet. Oba na Jožku hleděli: on kamsi pod kolena, ona do obličjeje.

„Stalo sa neco?“ promluvila Andělka. – „Ovčí ohrada byla otevřená. Doted'ka sem létal po hrázách!“ – „Měls mě zavolat.“ – „Na vsecko abych myslel sám. Na vsecko! A vy si tady...“

„Nemyslíš na vsecko sám,“ vstoupila Andělka do té zlobné věty. „Aj já dělám. Aj taťka.“ Ale Jožka prohlásil: „Nejvyšší čas, aby sa to tu přestavilo. V jedné izbě sa nehodí bývat.“

„Taťka sa chcú naučit hrát na husle.“

„Na husle? Dyť sotva udržíja v ruce čagan!“

„Ty sopláňu!“ vykřikl otec.

„Že sa nehaňbíš,“ téměř zašeptala Andělka. Jožka na ni ostře pohlédl a ona dodala: „Je to rok, co ti umřela mamka.“

„Tak sem sa to o otcovi dozvěděl. Chtěli sa naučit jednu písničku, co si prý zpívali na frontě, když sa jim nejvíc tesknilo. Zkúšali to dlúho. Celé měsíce. Vrzgalo to všelijak. Už toho chtěli aj nechat, aj Andělka ztrácela trpělivost, ale nakonec to dokázali.“

„Já bych to nezvládl,“ prohodil Lojza. – „Ale ano,“ řekl stařík, „aj já bych si trúfl, kdyby tu byla Andělka.“ – „Nevím.“ – „Každú chvílu dělajú lidi neco takového.“

Hrát na housle se nikdy nenaučíš, ozvalo se v Lojzovi.

„Tobě sa chce spat. Šak už to skončím. Enom sem si vzpomněl na otca. Dnes, aj tehda to ráno.“

Šel sem a šel, až už sem byl skoro doma a zaslechl sem kutí kosal. Néslo sa to lesem jak tůhýkání nejakého ptáka: klep-klep-klep... v duchu sem ho viděl. Jak sedí na kozlíku, kosu přidržuje k babce a tůk tůk na ňu kladívkem. Potom kutí umklo.“

Vystoupil z lesa. Od ovesného pole proudilo odcházivé syčení vánku. Rozbušilo se mu srdce. Rychle došel k brance, ale to už viděl otce schouleného na zemi vedle převráceného kozlíku. V ruce ještě svíral kladivo. Kosa mu ležela u hlavy. Téměř se jí dotýkala.

Doběhl k němu, sehnul se a bez rozmýšlení jím zatřepal: „Tato... co je s vama? Tato!“ Z chalupy vyšla Andělka. Znehybněla. Potom z ní vyhrkla otázka: „Otec spadli?“

Jožka přiložil tvář ke staříkovu obličejí, pak se narovnal a zůstal klečel. Klečel. Jen klečel.

„Tož co je?“ ozvala se Andělka.

„Nedýchá.“

„Cože?“

„Nedýchá,“ řekl. Možná zahlédl, jak kazatel nabral na vidle huňu a jak ji vložil do země.

„Odnесли sme ho do jeho světnice. Na postel. Tak jak byl, enom papuče mu Andělka vyzula. Stáli sme nad ním. Bylo to všecko tak rychlé...“

Přiběhl malý Václav. „Mami,“ oznamoval, „Věruška plače.“

„Pod,“ řekla a vzala ho za ruku. „Budeš ju kolébat.“

„Já sem kolébal.“

„Tož budeš eště chvílu.“

„Co je staříčkovi?“

„Umřeli,“ pravila, „ale už pod’me.“ Rychle ho odvedla. Josef stál jako socha. Nic necítil. I myšlenky mu zkameněly. Začaly ožívat, až když se Andělka vrátila. Vrátila se s houslemi, ze kterých (snad aby se jí ulevilo) vynesla písničku a doprovodila ji slovy:

*„Přeletěl ptáček přes Javorníček,
škubal mech, škubal mech.
Komu to, ptáčku? Tobě, vojáčku,
na pelech, na pelech...“*

„Tak bych si přál umřít,“ dodal stařík. „Tak naráz. Ale to by chtěl každý. Nemám pravdu?“

„No,“ utrousil Lojza.

„To moje povídání je samá smrt, že?“

„No...“

„Tož sa nezlob.“

Úterý

Kdyby někdo chtěl, abych mu popsal své další (a vlastně poslední) sezení se staříkem Opálkovým, asi bych dlouho nevěděl, kde začít. Zřejmě kvůli dramatickému konci, který mělo. Ale možná, že bych začátek vyprávění přesunul z večera do odpoledne. Bylo to neob-

vyklé odpoledne, protože z práce jsem se domů vrátil výjimečně brzy. Skrytá kamera by zaregistrovala sled nezajímavých obrazů s následujícím komentářem: – Zajel do garáže, vytáhl klíč ze zapalování, vystoupil, zabouchl dvířka, vyšel ven a zůstal bezradně stát. Podíval se na hodinky. Potom na ztichlý dům. Z ložnicového okna zavlála záclona. Několikrát sebou bíle mrskla a ulehla. Zvedl pohled výš: nebem nehlučně táhl barokní mrak. Sklopil pohled k zemi, na čtverec bezvadného trávníku s několika módními keři, zakrslou borovicí a plastikou čehosi, co mohlo představovat cokoli. Od dalších nic neslibujících vjemů ho zachránilo zvolání ze zadní zahrady tlumené zdmi. (To jsi ty, Lojzo?) Přešel kolem průčelí, vyběhl po několika schodech ze švédské žuly, zabočil, přešel kolem západní stěny domu, opět vyběhl po několika schůdcích a byl na zahradě.

„Stalo se něco?“ zeptala se mě Hanka. Měla náhradní volno. Řekl jsem (koneckonců skoro popravdě), že nestalo, ale ona hned chtěla vědět, proč jsem teda doma. Povídám: „Jen tak. A je mi z toho jaksi divně.“ A ona: „Jak divně?“ – „Z toho ticha tady... a tak.“ – „Nejsi maród?“ změřila si mě přimhouřenýma očima.

S podobnou otázkou jsem počítal, proto se mi odpověď nabídl sama a zněla: „Spíš bych potřeboval něco rozumného dělat,“ ale Hanku to nevykolejilo. I když byla očividně překvapená. – „Tak mi přidrž tady to rajče,“ řekla, „vidíš přece, že přivazuju rajčata.“ S tím jsem sice nepočítal, ale pro začátek to nebylo špatné, jen role přidržovače mi neseděla. Namítl jsem tedy: „Ne-e. Já budu uvazovat, ty budeš přidržovat.“ Souhlasila a já prohodil: „Kdo zatloukl ty kolíky?“

„Asi parta kominíků,“ plácla jen tak.

„To se ti povedlo.“

„To s těmi kominíky?“

Obtočil jsem provázkem rajčatový stonek, narovnal ho, řekl: „To s těmi kolíky,“ utáhl jsem smyčku a ještě dodal: „To sama?“ Odpověděla trochu podrážděně: „Některé věci dělám sama.“

„Mohlas včera aspoň naznačit.“

„A ty bys zase někoho poslal. Nějakého lokaje.“

„Měl jsem toho ted' moc...“

„Nech mě domluvit. Některého ze svých lokajů, co tady hned sečou, hned natírají plot a hned zas to a to, lidi už si dělají srandu.“

Prohlásil jsem: „Jó, milá zlatá, lidi jsou závistiví. Ještě si nezvykli na dělbu práce.“ A Hanka namítla: „Dneska sis čas udělal. Dneska se bez tebe ta tvoje slavná a vzkvétající firma obejde.“

Co jsem měl říct? Řekl jsem: „Příští měsíc bude ta moje slavná firma vystavovat v Budapešti.“

„Ale! A co? Kuřata, mléko nebo snad nějakou jinou chemikálii?“

„Ne.“

„Tak pikslu zmražených telecích embryí?“

Na to jsem už neodpověděl a chvíli bylo trapné ticho a Hanka potom řekla: „Promiň, potřebovala jsem si zažertovat.“

„Pěkně blbě.“

„Co budete vystavovat?“

„Kde máš další provázky?“

„Tam,“ ukázala, „u skleníku.“

Donesl jsem provázky. „Tobě vadí,“ povídám, „že jsem vybudoval firmu, která má renomé, a lidi si v ní žijí jak...“

„Vůbec ne. A přivazuj.“

Přivazoval jsem a pokračoval v mluvení: „Tož barák ti vadí? Nebo bazén a sauna? A jestli tě štvou všelijaké narážky místních blbečků, tak na ně se vykašli. Každý z nich má na hlavě máslo. Na každého by se cosi našlo. Ať si něco lajsnou, a budou brečet nad výdělkem...“ celý proslov si nepamatuju. Zakončil jsem ho přivázáním nevímkolikátého rajčete a řečnickou otázkou: „Bylo by nám líp v nějakém paneláku, nebo přímo v jeskyni?“

Těžko říct, co si Hanka myslela, ale odpověděla moudře, tedy neřečnický: „Co budeš vystavovat?“ – „Mimo jiné takový kontejner s modulem na registraci různých údajů,“ řekl jsem a navázal nedokončenou větou: „Dá se použít i k některým...“ – „Co je?“ podivila se Hanka.

„Sakra! Zase pracuju.“

„To ty budeš pořád.“

„Blbnu.“

V narovnávání přerostlých rajčat jsme dál pokračovali (až na pár slůvek) mlčky. Po posledním keříku jsem se protáhl a jako by mimochodem utrousil: „Byl jsem dnes v nemocnici.“ Hanka reagovala nejdřív udiveným pohledem, potom logickým dotazem: „Služebně?“ – „Ne,“ já na to, „za Jirkou.“ – „Jen tak?“ – „Bylo mi jaksi nefajn. Už od rána.“ – „Rános nic neřikal.“ – „Obyčejná nervozita.“

„Odkdy se chodí k primáři interny s nervozitou?“ namítla Hanka, ale nebyla to pouhá námitka. Zněla obavou. „Asi mi ruplo v bedně,“ řekl jsem. Nic přesvědčivějšího mě nenapadlo, protože rozhovor, který jsme s Jirkou vedli, byl ještě příliš čerstvý, byl mimo jiné takový: – Neblázni, člověče, uklidňoval mě, každá ženská mezi třicítkou a čtyřicítkou touží po veliké lásce, protože na ni její muž nemá čas. – To je mi jasné, povídám, ale co když to není veliká láska, co když to Hanka myslí vážně? – Tohle musíš vědět ty, prohlásil a (jako pilulku na uklidnění) dodal, že ten anonymní dopis, který jsem našel mezi poštou, mohl někdo napsat jen tak z hecu. – Tomu nevěřím, řekl jsem. – Máš nějaký důkaz? – Nemám a nechci mít. – Tak se na to vykašli. Hanku mám trochu přečtenou. Kdyby si našla vážného amanta a ty ses jí jó znechutil, určitě by ti to oznámila. – S něčím takovým nepočítám. Raději nepočítám.

Jirka se uculil a prohodil: – Ty taky nejsi svatý. Myslel to jako pochvalu. – Nikdo není, poznamenal jsem, ale bez uculení. – Takže co? zeptal se a hned si odpověděl: Takže nic. Takže zdravá rodina především, takže žárlení se nedoporučuje. Jen nějaký ten sex navíc. Ten jo.

– Asi máš pravdu.

– Jako vždy. Ale teď vážně: to tvoje ékágé se mi nelíbí. Měl by ses občas vykašlat na práci.

Hanka si mě prohlížela, tak jsem na ni udělal grimasu: „Nic se neděje,“ prohodil jsem, „mám prý míň vysedávat v práci a žít pravidelným sexem. Znáš Jirku.“

„Jak to?“

„A taky prý mám běhat.“

„To vím. Ale ty neposlechneš,“ konstatovala. Potom se zeptala: „Opravdu ti nebylo dobře?“ – „Neraduj se,“ povídám, „na infarkt to ještě není. A kde jsou děcka?“ – „Katka ve škole a Dušík uprosil Honzu Kolínka, aby ho vzal k počítači.“ – „Ale! Šéfova ratolest má dalšího soukromého učitele?“ – „Docela si s ním rozumí,“ řekla Hanka a zdálo se mi, že tak trochu nejistě, ale vyzývavě. Hned pokračovala: „Víš, na co se mě ráno zeptal?“ – „Kolínek?“ – „Přece Dušan. Jestli bych nechtěla, aby vyměnil v televizoru integrovaný obvod.“ – „Nám nejde televize?“ – „Jde, proč?“ – „Tak jak to myslíš?“ – „Nevím.“ – „S kým toho kluka máš, prosím tě?“ – „S Honzou Kolínkem,“ uchichtla se, ale mně se přiměřeně ležérní obličej nezdařil. „Já,“ pronáším, „já když jsem chodil do čtvrté třídy, zajímalo mě jen... vlastně ani nevím. Ale nebylo to nic abstraktního. Spíš to byli všelijací brouci a ještěrky a tak. A cestopisy. Ale to až pak.“ Podíval jsem se k obloze. Stále tam táhly barokní mraky. Na malý okamžik jsem se k nim přidal.

„Já vím,“ řekla Hanka a najednou stála těsně vedle mne, „vím, kam letíš.“ Položila mi na rameno tvář: „Tam, kam to občas ještě jde.“

„Vzpomněl jsem si, jak jsem kdysi chtěl naoperovat holubům čidla, kterými by se dali ovládat.“

„Tak vidíš,“ promluvila na mém rameni, „kolínkovská teorie se hroutí. Nedal by sis něco malého k jídlu?“

„Něco malého.“

„Máme tam výbornou tlačenu.“

Po nevíme jak dlouhé době jsem svoji ženu objal kolem pasu a políbil. „No to je něco,“ zaradoval jsem se, „a pivo?“

„Zlatého bažanta, co ti přivezli kámoši ze Slovenska.“

Takže jsme šli domů a já se uvelebil v obýváku. Na divanu. Jako paša. Zavřel jsem oči, podařilo se mi na nic nemyslet a málem i usnout, ale Hanka přinesla podnos s jídlem. „Jaký si dáš ocet,“ chtěla vědět, „obyčejný, nebo estragonový?“ Protřel jsem si oči a zívł: „Trochu toho a trochu toho.“

A jedli jsme a Hanka prohodila: „Víš, na co jsem si vzpomněla?“ – „Na co?“ – „Měl bys zajít ke staříčkovi.“ – „Dyt' jsem tam byl nedávno.“ – „Někdy v květnu.“ – „A ty kdy?“ – Neodpověděla. Přidala si plátek tlačenky. Posypala ho cibulí. Já jsem otevřel další pivo. Nalil jsem sobě i jí a navrhl, abychom se tam vypravili spolu. „Dnes to nepůjde,“ řekla, „mám ještě spoustu práce. Proto jsem si vzala volno.“

Přežvykoval jsem chleba. Ne a ne polknout.

„Ty se zlobíš?“ vyklouzlo z Hanky.

„Trochu.“

„Pochop, já...“

„Trochu.“

„Mám pro něho vyprané prádlo. Je toho plný ruksak a nazpět by se zas mělo přinést špinavé.“

„Proč to děláš?“ zvýšil jsem hlas. „On přece prát umí. Když už stařenka nemohla, dělal všechno sám.“ – „Prosím tě...“ – „Těch pár hadrů, co zašpiní, si může z dlouhé chvíle klidně přemáchnout.“ – „Když jsem byla u máti, tak mě prosila, abych... abychom mu občas s něčím pomohli.“ Zapila to pivem.

„Tvoje máti,“ řekl jsem, a myslím, že dost výbušně, „je chytrá jak... jak... ať se o něho postará! Je to její otec.“ Odsunul jsem prázdný talíř.

„To mi nemusíš připomínat,“ prohlásila.

„A ten tvůj nevlastní bratříček nemyslí na nic jiného, než kdy stařík natáhne bačkory a on bude dědit chalupu.“

Hanka vstala od stolu a poskládala talíře a příbory na ták. Přidala k nim i ocet s otázkou: „Má si ho snad vzít k sobě do Prahy nebo

co?“ Odešla do kuchyně. To těžko, odpověděl jsem v duchu, zvedl se, zamířil k radiogramofonu, ale tam jsem se zastavil, otočil se a přešel k oknu. Všechno mechanicky. Tak jsem se i zahleděl ven na lesnaté kopce s lysinami pasek. Potom se Hanka vrátila. „Dáš si kávu?“ pokračovala v konverzaci. – „Ano. Vlastně ne... vlastně ano. Promiň.“ – „Tak ano, jo?“ – „Ano.“ – „Už na to nemysli,“ řekla, „tohle téma jsme dávno vyčerpali.“ – „Já jsem se neto... nevzrušil kvůli staříkovi, ani kvůli tvójí matce. Ani kvůli tobě. Dřív mi to vůbec nevadilo, zajít občas na paseky. Myslím za staříkem, dokud ještě žila stařenka.“

Hanka byla na odchodu do kuchyně. Postavit na kávu. Prohodila: „Dřív je dřív, teď je teď“

„Ale proč?“

„Asi jsme najednou jiného vyznání.“

Skrytá kamera by zaznamenala, jak dopíjím pivo, a na skrytý magnetofon by se nahrál tento zbytek rozhovoru: – Rozklad. Ano, mě tam sere rozklad. Taky samota. – Jaký rozklad? On tam není sám. – Nezlob se, ale tak nebýt sám, to bych teda nikdy nechtěl. – Co proti tomu podnikneš? – Nebudu senilní. – Mluvíš jak malý Dušan. – Já tam za ním zajdu a bavme se o něčem jiném. – Odvezu tě aspoň k odbočce do lesa. – Nemusíš. Jirka mi přece nařídil, abych denně běhal. – Tak vidíš... a jó! Nezapomeň se ho zeptat, jestli si ten stařenčin deník můžu zatím nechat. – Tys ho nedočetla? – Dočetla, ale půjčila jsem ho v práci...

Záznam by trval ještě dva tři metry.

Ke konci června

„Chvála bohu, že mi eště slouží nohy,“ pravil stařík a zaklepal to na stůl, „že sa došmajdám k pojízdněj prodejně a na hřbitov. Ale tam už je to kraj světa.“ – „Neříkejte, vám to šlape jak mladíkovi.“ – „Ty víš svoje, a já taky. Kdysi sem sa podobnýma řečima pokúšal upokojit otca.“

„Nejste nemocný?“ zeptal se, když ho opět uviděl sedět za stodolou.

„Nic mi není,“ odsekl. Chtěl být sám.

„Teskníte po mamce,“ ozval se Jožka do ticha, které na odvrácené straně stodol bývá, a jelikož otcovými ústy prošlo jen sípavé vydechnutí, poznamenal: „Šak aj mně chybí.“

„Ty už máš svoju rodinu.“ – „A co?“ – „Budete předělávat chalupu, bude to dřina a já budu čučet s rukama v klíně.“ – „Možete pomáhat.“ – „Já? Já už su vyřízený. Na nic.“

„Tak nemluvte. Vy eště...“ Zahleděl se k úlům. Potom do kopřivového houští. Hledal tam trefné slovo.

„Na hovno. A chybí tady Marek,“ promluvil otec.

„Pořád vzpomínali na Marka,“ řekl stařík. „Ten měl podle nich gazdovat, a ne já.“ Odmlčel se. „Pořád je co dělat.“ Opět se odmlčel. A pokračoval: „Dnes sem si vyšlápl do světa. Zapískal sem na slépký, nasypal sem jim, potvorám nenažraným, zrna a šel sem. A šel sem daleko. Víš kam?“ – „Kam?“ – „Na Kolajov.“ – „Taky jsem tam párkrát byl.“

„Už enom já a Janek Bečica a možná aj Stázka Kvašková víme, proč sa tomu tak praví. Té pustotě.

Kdysi tam stávala chalupa s chlívem a stodola. Chodívali sme tam s ogarama na výpravy, protože už tehdá tam nikdo negazdoval. Přitahovalo nás to. Pravilo sa, že na Kolajově straší.“

„Ogaři, zmiija!“ vykřikl Janek Bečica a ukázal na placatý kámen vypadlý ze zchátralé podezdívky. Všichni znehybněli.

„A jak je vyžraná,“ špitl Ozéfek.

„Je jak ruka,“ podotkl Metúd Pilčík.

Ze zmijsiho kotouče se vztyčila hlava. Vystřeloval z ní, břitký jak blesk, antracitový jazýček. „Co s ňú?“ zašeptal Janek.

„Zapleštíme ju,“ navrhl Jindra Koldůch.

„Kameněm?“ ozval se Ozéfek.

„Třeba,“ řekl Jindra a bez zbytečných úvah se pro jeden sehnul. Byl trochu vrostlý do země, tak s ním párkrát zalomcoval a zmije se začala rozvíjet. Ale to už Jindra stál, stál vznešeně, jako by právě sestoupil z Olympu ověnčen přízní bohů; namířil, hodil a kamen-
né řachnutí se slilo s výstražným zasyčením. V dalším okamžiku
vklouzlo hadí tělo do díry pod podezdívkou. Jak uvolněná pružina.
„Potvora,“ komentoval to Jindra, „trochu víc napravo, a byla z ní
sračka.“

„Třeba dobře, žes ju netrefil,“ řekl Ozéfek. „Třeba to byl hospo-
dář.“

„Táto chalupa už dávno žádného nemá,“ prohodil Janek Bečica
a dodal: „Šak podle toho aj vypadá.“ – „To nemožeš vědět. Náš sta-
říček pravili, že každá chalupa má svojého hospodáři.“ – „Ale když
v ní bydlíja lidi.“

„Onehdy,“ nedal se Ozéfek, „jak sme vlézli do izby, tož sas taky
naparoval, že tam nestraší, že sú to enom takové řeči. A jak to do-
padlo? Zlámal sa krovce a žuchl aj se šindelama.“

„Střecha už je prohnílá,“ namítl Janek a Metúd ho podpořil: „Tak,
celá chalupa je prohnílá. Je to tam samá hubka.“

„Ale ste sa málem potentovali, když to tehdá zahučelo,“ ušklíbl
se Ozéfek. – „A ty ne?“ – „Tož já taky.“

Chvíli chalupu mlčky pozorovali. Potom se ozval Jindra Koldůch:
„Zmijisko to ale bylo pořádné, co?“

„To teda bylo,“ přitakal Janek, „šak néni divu: myšiskama sa to
tam enom hemží.“

„Posadil sem sa na zem a zahleděl do tých míst. Přivřel sem oči
a zdálo sa mi, že uprostřed lúky sa rozložilo zelené mračno. Néslo
sa z něho šumění listí a praskot větévek. Jacísi ptáčci, asi brhlíci
a konipasí, v něm piskotali a chvílama to zahrčelo, jak když sme
o Velikonocách chodili s řehťačkama místo zvonů, co odletěly do
Říma. To sa ozývalo datlí klubání.“

Ale kdyby do toho mračna člověk vešel, uviděl by hromadu kamení. A jamu, která zbyla po sklepě na zemáky. Místama sú kameny ešte poskládané lidskýma rukama jak kdysi dávno. A místama sa dá pod mechem a trávú poznat ztrúchnivělý trám. To je všeco. Bezinkové křibí, pár starých jasanů, javor, lipa, střešna ptáčnica. Kopřivy a ostružiny. Hluchavky.

Taky všelijaká žůžel a všelijaká havět: střevlíci, slimáci, pavúci, myši... a plši. A tak.“

Lojza nechal staříka chvíli sedět v zadumání, potom poznamenal: „Zapomněl jste říct, proč se to jmenuje Kolajov.“

„Aha. Tož promiň. Včil sem myslel na cosi jinšího.“

Moc o tom vystrkově nevím. Akorát co mi vyprávěli staříček. Kolajovem to nazval jakýsi přistěhovalec. Jmenoval sa Kolaja, tož proto. Ani nevím, od koho ten kus kotáru kúpil nebo propachtoval. Chtěl to tam zvelebit. A kam prý chodil, tam pravil, že založí novú dědinu. Byl to takový fanatyk. Ale asi aj mudrlant. Ale nakonec sa dal na pití a oběsil sa. Vdova s děčkama sa odstěhovala, nikdo neví kam. Tož tak prý to bylo.“

„Chceme to tam zplanýrovat.“

„Zplanýrovat?“

„Odstranit hráze, zlikvidovat lesní nálet, odvodnit... prostě aby to byl jeden pořádný hon. A potom zorat a zaset.“

„Snad zalúčit, ne?“ zeptal se stařík živějším hlasem. – „Ne. Bude to orná půda.“ – „Cože?“ vykřikl, „všeco v jednom kuse a bez hrází? Dyť to za pár rokú spláchne voda a ostane enom kameň!“

„Ale nespláchne. Máme půdní rozbory a celý projekt byl zpracovaný na počítači.“

„Na počítači? O ničem sa včil nemluví enom o počítačoch. A ví ten váš počítač, že je to tam samý svah?“ – „Dřív se tam taky polařilo.“ – „Sem tam pásek zemákú nebo ovsu nebo sůržice, víc potu jak užitku. Každý kúsek země sa mosel chránit, a šak nadarmo sa Kolaja neoběsil.“

„Na kamení máme drtiče,“ popíchl Lojza.

„To byste moseli rozdrtit celú horu.“

Na pár vteřin zavládlo ticho, do kterého stařík pronesl (možná sám pro sebe) ironický dovětek: „Kameň je lepší jak hnůj, protože neshnije.“

„Přeháníte. A kromě toho existuje řada jiných možností, třeba půdní ztužovadla.“ – „Zas nový sajrajt!“ – „Ano,“ prohlásil Lojza škodolibě a zrovna tak vyslovil otázku: „Vy si myslíte, že dopadnem jak Kolaja?“

„Tak vy dopadnút nemožete. Vás už zem moc neživí. Obchodujete se všeckým možným.“

A z Lojzy vystřelilo: „Taky jste přece družstevník!“

„Už enom papírový. Družstvo je včil samý chemický sajrajt a počítač.“

„Na parádu je nemáme.“

„Tomu já nerozumím. Ale když sa neurodí, tož aj tak dostanú lidi výplatu. Nikdo nemá hlad.“ – „Měli by ho snad mít?“ – „Měli by ho poznat, dokád' je čas.“ – „To nemyslíte vážně.“ – „Na rovinách stavíte a v kopcoch byste chtěli pěstovat pšenicu a kukuřicu. Co to stojí peněz, co strojú sa dolamoží? Kolik metráků všelijakých prášků a hnojiv spláchne voda? A kolik země? Za pár roků bude na vrchoch enom skala. To by si za súkroma nemohl nikdo dovolit.“ Stařík se nadechl a chtěl pokračovat. Ale zůstal při větě: „Nás živilo každé stéblo trávy.“

„Moderní zemědělská velkovýroba nemůže být závislá na stéblech trávy,“ prohlásil Lojza, ale do staříka ten kec nevsákl, stařík se ocitl opět někde jinde.

Cesta byla plná malátného stesku. Nedospaných nocí. Šli se ženou. Provázelo je kvílení vozu a lomoz kol. První znělo dřevem, druhé kameny.

Občas, aby nebylo toho smutku příliš, cinknul řetízek. A občas do vrzání kobylek začířikaly vlaštovky, které se proháněly ve vybledlém nebi.

„Co budem dělat, až vyschne aj ten cicúrek, co ešte teče potokem?“ zeptala se konečně Anděla. Jožka neodpověděl. „Pravila Anča Čechránková,“ pokusila se znovu o rozhovor, „že nemože v noci spávat, jak jim praská chalupa.“ A navázala samomluvou: „Jestli za týden nepoprší, tož aj listí ze stromů opadne. Nebude ani té letiny.“ ... „Eště že aspoň ovce tolik nepijú.“ ... „A že ešte slépký nesú.“

„Pravils něco?“ prohodil zničehonic stařík.

„Kdy, ted’?“

„Asi sem sa zmýlil.“

„Asi.“

„Vzpomněl sem si na sedumačtyřicátý rok. Jak sme jeli s Andělkú na letinu.“

Stráášné sucho, poznamenal v duchu Lojza. Ale byl rád, že přešli na jiné téma.

„My sme na tom nebyli až tak moc špatně,“ pokračoval stařík, „ale pomáhali sme Rozíně. Jich bylo devět. Aj se Štěpánovýma rodičama. Švagr Štěpán si od nás vzal koně a odjel ešte s druhýma chlapama na severní Moravu. Kamsi do Jeseníků. Tam takové sucho nebylo, tož tam jeli sušit seno. Nakládali ho do vagónů a posílali po železnici k nám. Co peněz to stálo!

Prodali sme sviňu a moseli sme prodat aj nejstarší krávu. Těžko sme sa s ňú lúčili – s Bětušú. Byla to dcera po jalůvce, kterou dostala Andělka jako věno, a moc toho s nama prožila. Den před tým, než sme ju odvedli k řezníkovi, byla s nama v lese na letinu.

Nejlepší je jasanová.

Kolem chalupy sme vyrúbali, co sa dalo, a ke svěžejšímu lesu bylo daleko. Vyjeli sme hned, jak vyšlo slunko, ale stejnak už byl pořádný hic.“

„Zem sedá,“ řekl znenadání Jožka, „proto Čechránkom ta chalupa tak praská.“

„Jak to, že naša ne?“ namítla Anděla.

„Naša je postavená na pevnéj skále. Staříčkův tata si uměli vybrat, když ju stavěli.“ – „Ty eště prastaríčka pamatuješ?“ – „Nepamatuju. Umřeli toho roku, co sem sa narodil. Ale Rozína pamatuje. Aspoň to říká.“

Zastavili se, protože kráva se zastavila. Ohlédla se na ně. „Co je, Bětuško?“ zeptal se Jožka. Tiše zamručela. – „Máš recht, cěrko,“ řekla Anděla, „enom si vydechni.“ Navázala otázkou: „Kolik měla roků?“

„Sedum. A prastaríček čtyřidevadesát. Pamatuje si prý, jak ju vedli do školy. Jak jí u Vajsa, toho žida, kúpili cukrkandr.“

„A neplete si jich se staříčkem?“

„Prý ne. Prý si taky pamatuje, jak ju kdysi vzali do komory a z kameninového hrnca nabrali červenéj řepy a dali jí okoštovat. Prý to byl obrovský kamenáč. O takovém já nevím.“

„Třeba sa rozbil.“

„Třeba,“ připustil Jožka. Pocítil radost, protože najednou připlula loďka, ta povídává chvíle s němým převozníkem, a on ji po dlouhém půstu velice potřeboval. Nastoupil. Krátké putování započal slovy: „Narodili sa roku osumnáct set šest. Kdysi mi o nich vyprávěli staríček, ale moc toho nevím. Seděli sme při peci. Staříček pletli košík.“

Vrbová osnova se před ním ježila jako nějaký tokající pták s chřestivým chvostem a on do ní kladl proutek za proutkem. Zručně je ohýbal, stloukal je želízkiem a urovnával. Celá jizba jimi voněla. „A když vy ste neměl i staríčka,“ podivil se Ozéfek, „kdo vám pletl koše?“ – „Otec. Ti znali všecko.“ – „Můj taťka nepletú.“ – „Ale taky to dovede. Aj ty sa to mosíš naučit,“ prohlásil stařík a ukázal k podlaze: „Podej mi hen ten průtek, ten bude akorát.“

„Tento?“

„Ano,“ přitakal a přiložil ho k osnově. „To bylo tak,“ pokračoval, „když sa můj otec narodili, to zrovna Napoleon táhl Evropú a zrovna vyhrál u Slavkova nad rakúským císařem a ruským carem. Otec sa

narodili až potom. Zrovna na apríla osumnáct set šest.“ – „Na apríla,“ zachichotal se Ozéfek, „a na prvního, nebo na posledního?“ – „Na posledního. Ale moc nechybělo, a narodili by sa až v máji, protože byli valibuk a stařenka ho nemohli porodit.“ – „Proč stařenka?“ – „Jeho mamka,“ upřesnil stařík, poklepal proutek želízkem a nasadil další k proplétání: „Moja stařenka. Neměli to lehké, protože za tři roky ovdověli. Staříček padli u Wagramu. Bojoval tam arcikníže Karel s Napoleonem a Napoleon zas vyhrál, ale staříčka trefila kula a ostali tam ležet.“ – „Už sa nepostavili?“ chtěl vědět Ozéfek. – „Šak měli provrtanou hlavu.“ – „Bolelo jich to?“ – „Už o tom nevěděli. Byli hned mrtví. Stařence to vyprávěl jeden regimentstambor, co tam taky byl, a odevzdal jí pinkl s jeho věcima. Eště si vzpomínám na patrónašku. Tu si vzal na památku můj bratr Marek, který sa odstěhoval do Ostravy.“ – „Vy ste měl taky Marka? A Tonka ne?“ – „Nás bylo pět ogarů a dvě děvčice,“ pravil staříček. „Po Markovi sme pokřtili aj tvojého taťku.“ Natáhl ruku k proutí. Pečlivě vybíral. Potom se dal opět do díla. Povídal Ozéfkovi o svých sourozencích, ale nedopovídal. Přerušila ho netrpělivá otázka: „O staříčkovi už nikdo nevěděl?“

Překvapeně se na vnuka podíval. Trvalo chvíli, než řekl: „Ten je pohřbený u Wagramu. Na Moravském poli.“

„Kde to je?“

„V Dolních Rakúsoch. Tam padl aj král Přemysl Otakar.“

„Toho taky trefila kula do hlavy?“

„Toho ne. To bylo o moc dřív, tehdá eště nebyly kvéry. Ale toho tam nepohřbili.“ – „A kde?“ – „Tož to nevím.“ – „A plakali ste?“

„Určitě. Stařenka určitě. Ale já sem tehdá nebyl na světě a otcovi šlo teprv na čtvrtý rok.“

Jožka se obrátil na krávu: „Pojedem, Bětuško?“

„Eště počkejme,“ řekla Anděla, „eště ať si vydechne.“ Chtěla poslouchat. Aspoň chvíli zapomenout.

Opřel se o vůz a pokračoval: „Co měla vdova s děckem dělat? Naštěstí sa o ně postarali její rodiče. Byli dost bohatí. Měli aj mlýn a byli vykúpení z roboty. Platili enom kontribuce. Ale pravili staříček, že byli aj lakomí a že si u nich prastaříček užili všelijakých ústrků. Hlavně když osiřeli načisto.“

„Stařenka už sa neprovdali,“ řekl staříček. „Za pár roků uhořeli při požáru,“ dodal stroze.

„Jak ten Bačuvčík z Pinduly?“ vzpomněl si Ozéfek.

„Ano, ale Bačuvčík byl lump. Všecko prochlastal a nakonec taky tak skončil, tak smutně.“ Naklonil hlavu a prohlédl si nehotový koš. Připojil další prut: „Stařenka byli chudina. Byli samá smola.“ – „Proto uhořeli?“ – „Asi sa neuměli narodit.“ – „To sa mosí umět?“ – „To víš, že mosí.“ – „A jak?“ – „Tak, aby při tobě stáli všeci svatí,“ ušklíbl se stařík a z Ozéfka vyhrklo: „Při mně stáli?“

Stařík opět naklonil hlavu. Tentokrát si místo nehotového díla prohlédl vnuka a prohlásil: „To sa teprv uvidí.“

„... a pravili mi, že prastaříček sa nikdy nedali, že byli chlapisko.“

„Nepostavili by chalupu, kdyby nebyli,“ prohodila Anděla.

„Ale byli aj grobiján, ten můj taťka,“ pokračoval staříček. „Jediná lumpárna sa bez nich neobešla, jediná psina.“

Ozéfekovi povyroستly uši: „A zbojníci?“

Staříkovi se ta otázka zalíbila, odměnil ji tedy zaslouženou odpovědí: „Nebylo v kraji většího zbojníka.“

„Tož mi o nich povídejte.“

„Povídali, až sa jim od huby prášilo,“ řekl stařík. Zamyslel se a podotkl: „Uměli to se mnú.“

„Kolik jste měl roků?“ zeptal se Lojza.

„Kolik? Tak devět... deset.“

„Paměť jak hrom.“

„Mám včil hromadu času.“ Vysunul ze stolu šuplík, vzal popsaný papír a podal ho Lojzovi: „Tady sem pro vás cosi zaznamenal. Cosi, na co by sa mohlo zapomnět.“

„Co to je?“ (Snad ne závěť, završela jiskra.)

„Kdy sa kdo narodil a kdy sa co stalo.“ – „Děkuji.“ – „Ani sa nepodíváš?“

Podíval se: samý letopočet a samá jména. „Děkuju, ale proč?“

„Třeba sa vám to jednúc bude hodit. Je toho málo, ale ani já všec-ko nevím. Kdyby za mnú nekdo přišel a pravil, že je od bratranca bratranec, tož nevím, kam bych ho zařadil. Náš rod je veliký.“ – „Ano.“ – „Včil už to nikoho nezajímá.“ ... „A co Hanička? Přečetla si, co napsala stařenka?“ – „Ještě to nedočetla. Ale moc se jí to líbí.“ – „Líbí?“ – „Určitě.“ – „Já sem myslel, že přijde.“ – „Až příště.“

Stařík se zadíval do vyběleného stropu: „Taky to nemá lehké, starat sa o všecko. O veliký barák.“

„Ujde to,“ konstatoval úsečně Lojza. Než pomalu složil svěřený papír a než ho strčil do kapsy, ještě se na ta kostrbatá čísla a písmena ze slušnosti mrkl: ... *1836 oženili sa Josef Opálka s Terezií Hrazdírovú a měli 7 potomků kteří sa jmenovali Marek, Václav, Josef, Vojtěch, Jura, Marie a Růžena... 1837 sa narodili můj staříček Václav Opálka... 1838 byla chalupa v hrubém postavená a narodila sa prý Anežka kterou chytil vřed celá zmodrala a umřela... 1860 staříček miškařili po světě... 1866 bojovali staříček v prusko rakúskej vojně... 1868 narodili sa můj otec Marek Opálka... Genesis, napadlo ještě Lojzu.*

Staříček vybral vhodný prut a odřízl kudlou příliš ztlustělý konec. „Co potom?“ vyzvídal Ozéfek. – „Potom,“ pokračoval v proplétání, „si otec našli nevěstu. Tu nejkrásnější od Zlína až po Prešpurk, až po Krakov. A oženili sa.“ – „Už nezbojničili?“ – „Přestalo jich to bavit, tož začali gazdovat.“ Ozéfek zklamaně mlčel, ale stařík věděl, jak na něho: poslal zbojníka do hor, kde se až k nebi tyčily smrky,

jimiž proudila břítká míza ze skal. Kanula z nich pryskyřice vonící cestami králů, opíral se do nich vítr jak do stěžňů a jeho vanutí bylo vznešené, bylo mocné jak fuga. Zbojník Josef Opálka kráčel stále vzhůru, až stanul na samém vrcholu, vysoko nad hnízdy lesního ptactva. Plachty mraků se tam trhaly o hroty nejmohutnějších velikanů a k zemi se snášela mlhovina vody a jehličí. Dlouho se nerozmýšlel. Zaťal sekyru. Zaťal podruhé a zaťal ji do třetice. Smrk zachroptěl a padl. Jeho pád byl důstojný, avšak zatřásl horou. Přiřítíl se orel.

„Prý si s ním prastaříček věděli hned rady,“ pousmál se Jožka, „hned mu nařídili, aby to smrčisko chytil do pařátů a přenesl k Baranímu.“

Anděla pozorovala odpočívající Bětušu.

Padly další smrky. Se všemi se orel snesl na přikázané místo. Potom ještě zakroužil a rozplynul se v obloze.

„To moselo byt orlisko jak všecky naše krávy dohromady,“ prohlásil Ozéfek.

S dalším proutkem se staříček opět rozřečnil: „To hlavní na otca teprve čekalo.“ – „A co?“ – „Postavit chalupu,“ řekl a zničehonic hvízdł.

Prastařík Josef hvízdł, a než ten hvízdł proletěl okolními kopci a než se z nich vrátil zpět, stáli tu jeho zbojničtí druhové s pantoky, topory a pilami. Přišla i Josefova žena Terezka. Nalila chlapům po kalíšku pálenky. Hrkli ji do sebe a ona opět nalila a řekla: – Eště do druhéj nohy, abyste neochromili. Oslnění její krásou pustili se do smrků ježících se proti nim s dračí sveřepostí.

Hořel večer. Mihotaly se první hvězdy. Josef zaťal svůj pantok do kuláče ležícího již zkrotle na kozách, pohledem sklouzl jeho skořicovou kůží a pronesl: – Stačí. Snědli pečeného berana, popili, zazpívali si kolem ohně a usnuli. Ráno je probudili ptáci ozvěnou nočních písniček.

„Mrskli šnoru,“ pokračoval staříček, „a začali tesat první trám.“
„Cože to udělali?“ zeptal se Ozéfek.

„Mrskli šnoru. Ty nevíš, co to je, mrsknút šnoru?“ podivil se stařík, ale zdál se být tou nevědomostí potěšený.

Lojza jen zavrtěl hlavou. (Že by se vyblili?)

„Vezme sa tenký špagátek, který je na jednom konci namotaný na otáčivém rámkú; odmotává sa, a jak sa odmotává, tak sa namáčí do červenéj hlínky. Potom sa pořádně našponuje po délce klády a mrskne sa s ním a otiskne sa čára, po kteréj je třeba odtesávat ivor.“

„Ivor?“

„To je ten odtesek, ta dlhá tříska zakulacená po kmeni.“

Dne šestého rozezvučely sekyry smolné dřevo naposledy. Chlapi sroubili zbývající trámy, zvedli do výše krovy, ta pevná žebra, pokryli střechu šupinami šindelů, všude kolem se kupily závěje pilin, třísek a hoblin, pánilo slunce, ze závějí stoupala vlahá pára, chalupa se v ní vznášela, vznášela se ve své poklidné rozlehlosti, lidé z údolí k ní vzhlíželi a dodnes se vypráví, že té noci se nad ztichlými horami ozvalo táhlé zabučení.

„Co to bylo?“ vyklouzlo z Ozéfka.

„Nebud' zvědavý a rači mi pomoz vybrat trochu silnější prut.“ – „Tento?“ – „Ukaž,“ vzal stařík podávané přání a prohlížel si ho, prohlížel si ho příliš dlouho. Přemýšlel, jak dál.

„Ten sa vám nehodí?“

„Ale hodí,“ pravil konečně, „oči máš jak ostríž. Aj uši,“ ušklíbl se.

„Tož co to bylo?“

Staříček se opět pustil do pletení: učinil pozdní odpoledne a zpodobnil Josefa loučícího se s kamarády. Nechal je rozejít po pasekách, odkud přišli, a zabydlel chlév dvěma kravami a jalovicí. Přidal i několik ovcí, přidal kozu a dal vyrůst jabloním, trnkám, a dokonce

i ořechu, aby měly slepice kde hřadovat. Pak se odmlčel, ale jen na jedno ohnutí proutku, a přivedl pár koní: hnědáků s rousnými nohama. Opět se odmlčel a v chlívků zachrochtala prasnice.

„Staříček byli ten nejtrefnější řeča, jakého sem poznal.“

„Měl jste kliku,“ řekl Lojza.

„Potom prý zaspali.“

Potom vzala Terezie malého Václava do náruče. Vešla do jizby. Rozhlédla se a uložila ho do kolébky. Pod bosými chodidly cítila hebkost hliněné podlahy. Pohladila mech ve spárách roubení. Rozdělala oheň. Josef zatím poklidil zvířata, vyhřebelcoval koně a tiše u nich poseděl. Když přišel k ženě, z mísy na stole se již kouřilo. Šli spát.

Jejich dech a jejich sny (ty první, které se splní) vstoupily do ušlechtilé dřevoviny trámů, převrátily sojčí pírků v dolíku hnízda, spojily se s přetátou mízou, zhoustly pryskyřicí vonící cestami králů, oživily vítr, jehož vanutí bylo mocné jak fuga, vznesly se vysoko nad hory a odletěly.

Den sedmý:

„No a dál co,“ dožadoval se Ozéfek pokračování, „co bylo dál?“ ... „Vy mě neposloucháte,“ podotkl mrzutě, „zas vám mám podat průtek?“

„Možeš,“ špitl staříček. – „Tlustý, nebo tenký?“ – „Jaký vybereš.“

„Čerstvá chalupa,“ pravil stařík, „mosela eště moc roků dozrávat.“

„Asi jak olomoucké syrečky,“ prohodil Lojza. Na míře vtipnosti mu nezáleželo.

„Mosela mokrnut a mrznut a moselo sa do ní opírat slunko aj větry, aby sa zahustila. Aby sa jí nechytla hubka.“ Odmlčel se a pokračoval: „Ale to by nestačilo, kdyby sa všecy škvíry nezaplňily... jak bych to nazval?“ zeptal se sám sebe. Potom si odpověděl: „Asi časem. Nebo člověčinú.“

„Dýchala a dýchala. Dycky sa roztáhla a zase stáhla... samý praskot sa ozýval. Ani spat sa nedalo.“ – „Šak aj včil praská,“ řekl Ozéfek. – „To už je enom sem tam prsknutí. Jak když sa kočce něco nelíbí. Měl bys ju slyšet tak před padesáti rokama, bestyju.“

Ozéfek se zachichotal.

„Rači sem sa od otca priučil miškařině a šel sem do světa. Abych neohluchl.“

„Ty miškařské kleště máme pořád,“ řekla Anděla. „Pořád sú dobré.“

Jožka přikývl. „Staříček s něma,“ setřel si pot z obočí, „prošli celým mocnářstvím. Byli v Sedmihradsku, v Bukovině, v Haliči, ale dostali sa taky do Talijánska, do Bavor a do Ruska. Půlku Evropy poznali a stačil jim miškařský vercajk.“ Mrkl na Bětušu: „Rači už jedme. Už je pořádný hic.“

Staříček korunoval své hodování krocánem s ořechovou nádivkou, zajícem na smetaně, plátkem lososa a karamelovou zmrzlinou. Po očku pozoroval vnuka, který mu na ústech přímo visel. Přidal ještě čokoládové mléko. Měl radost.

„Aj škvarky?“ chtěl vědět Ozéfek. – „Na tých sem spával.“ – „Tož proč ste sa vrátili?“ – „Co mi zbývalo, když byly všechny prasata vymiškované?“ namítl, ale hned dodal: „Už mě z toho chození bolely nohy.“ – „A potom co?“ – „Potom mě zas bolely nohy, protože dlúho sem doma nepobyl. Mosel sem narukovat.“ – „Do té vojny s Prušákama?“ – „Ano. Do té. Ale to už sem ti vykládal aspoň stokrát.“ – „Nevadí, eště povídejte.“ – „Včil nemáme kdy. Co nevidět sa vrátíja rodiče z pole a Marek s Tonkem přizenu krávy.“ – „Šak koš už máte skoro hotový. Přiděláte mu uši a bude.“ – „Je potřeba dat to tu trochu do rychtyku, aby nebylo peklo,“ bránil se staříček a hned (jako fouknutí na bolístku) přidal podbízivé zeptání: „Rači ti zazpívám písničku, chceš?“

Ozéfek nechtěl, ale neřekl to. Staříček tedy spustil:

*„Dyž sem já byl v Jasenněj
na vánoční svátky,
já sem sa tam naučil,
jak pletú opálky.*

*Ach, néni tak žádnému
jako opálkáři;
dubce si on nakrade,
v peci si jich paří.*

*Ach, néni tak žádnému
jako opálkáři;
on si osnov naškrabe,
ženuška mu vaří.*

*A ona mu uvaří,
sú to kvaky s kýškú,
a tá hodná ženuška
nese mu to v míšku.“*

Konečně dojeli na místo. Jožka připevnil opratě k vozu, vzal sekuru a odešel do lesa, kterým proudily zbytky vánku. Andělka ještě postála u Bětuši. Jen na pár slov. „Bud' trpělivá,“ řekla, „my přijdem raz dva. A tichučko přežvykuj.“ Kráva jí odpověděla zamručením. „Já vím, že ti bude smutno,“ podotkla, „ale aj nám.“ Nakonec řekla: „Dneska večer ti udělám nápoj s otrubama,“ a vykročila za mužem. Pospíchala, protože ten se již ve vzdáleném doubí ozýval rubáním, divokým rubáním jako na kuráž.

„Co sa škaredíš? Tobě sa moja písnička nelíbila?“

„Rači mi povídejte o té vojně.“

„Ty máš ale palicu paličatú!“

„Šak nemosíte všecko.“

„Co bys chtěl teda slyšet?“

„Jak ste si vařili kozu,“ vylétlo z Ozéfka, a aby si to staříček nerozmyslel, pomohl mu se začátkem: „Maširovali ste, ani nebylo kdy pojest, a najednúc sa před vama zjevila rohatá koza. A vy co?“

„Vzals to moc hopem,“ zaprotestoval staříček a vrátil dávno minulý čas ještě o pár dnů zpět. Zasel ho pod Brno, kde se u Hustopečí srocovalo rakouské vojsko. „Naša setnina,“ pokračoval, „sa usadila v Boleradicách. Měli sme svoju kapelu, tož sme tam uspořádali aj tancovačku. Cérky byly baculaté, šak v rovině jinší nenajdeš, ale kdybysme věděli, co nás čeká, šetrili bysme síly. A hlavně nohy, protože ráno už sa maširovalo.“

Staříčkův čas se opět vydal na cestu. Jedenáct dnů, jedenáct maršů, ubírajících se směrem severozápadním dál a dál bez vydechnutí, se svraštilo do několika minut. Do několika vět: bylo horko, v lese za Černou Horou lehl k bažině, chlemtal vodu jak zvíře, v Týništi začalo pršet, měl bochník chleba na pět dní, měl hlad, v Josefově vyšlo slunce, u Jaroměře již byla zem celá rozšlapaná koňskými kopyty a před Skalicí jim velitel přečetl rozkaz, že: – kdyby snad před nepřítelē přišli, udatně, jak jejich pluk se vždy držel, i oni se zachovali. Vyfasovali žejdlík vína, něco kořalky a příslib libry masa. Ze Skalice utíkali lidé, na náměstí potkali vůz s raněnými, potom se ozvalo: – Halt! Ladet! a nabíjeli pušky, rozlehlo se bubnování tamborů, nad hlavami jim fičely granáty, kam dopadly, tam všechno trhaly, a další rozkaz a další: – Sturmstreicht! Zahlaholila trubka, vyskočili, hnali se do útoku, kosily je pruské kulky.

„Nakonec nás Prušáci zahnali zpátky... zpátky až k Jaroměři, a bylo nás o moc míň. Víš proč?“

„Protože měli lepší flinty. Ty jehlovky, které už sa nemosely ládovat zepředu.“

„Pravilo sa jim verndlovky, ale my...“ – „Vy ste jim říkali vendláky.“ – „Tak,“ usmál se staříček. „Než sme naládovali, tož Prušák vystřelil desetkrát.“ – „A láduje sa tak,“ pospíšil si opět Ozéfek, „že

napřed sa nasype prach, potom sa nacpe papír nebo kúdel a nakon-
cec kula. Ale jak to bylo s tú kozú?”

Staříček jen vydechl. Žřejmě už mu do mluvení nebylo. Připadal
si jako vypršený mrak, ale přesto (rád vnukovou žízni) shromáždil
ještě pár zpozdilých krápi: „To bylo,“ navázal konečně, „v lese
u Dvora Králové. Byla tam hájovna, pásla sa u ní koza a my sme
byli hladní jak vlci. – Halt! In Pyramiden setzt an! zavelel hejtman.
Odložili sme teda kvéry a hrrr na milú kozu. Nic jí nebylo platné, že
měla rožiska jak vidle a trkala jak čert. Ani to jí nepomohlo, že na
nás přiletěla, taky jak čert, hajná s palicú. Náš šikovatel sa před ňu
postavil a hromovým hlasem zvolal: – Na befel pana podmaršálka
Benedeka sa tato koza bere pro armádu!“ ... „A bylo to,“ ušklíbl se.
„Bylo po bitvě. Ale mně přidělili feldvachu. Když sem sa z ní vrátil,
z kozy neostal ani chlup, enom rohatá hlava, kterou kdosi přibil ke
smrku, na mne vypleštěně hleděla. Bylo horko a lozily po ní muchy.
Hladem sa mi převracel žaludek, tož sem si ju uvařil a snědl.“

Andělka skládala nasekané větve a výhonky na hromádky. Rovnala
je vedle sebe, aby nebyly příliš roztroušené. Najednou zaslechla
vzdálený hluk: pár tupých ran provázených řinčením řetězu. Potom
přibližující se šelest, praskot a dupot. „Co je?“ zavolal Jožka z houští.
Než stačila odpovědět, stála před ní Běta s přetrženými postraňky,
celá se třásla a pronesla žalostivě: „Bůůů!“

„Ta ludra,“ vykřikl Jožka a rychle se k nim prodral. „Já ti dám, ty...
ty feno!“ spílal udýchaně a tekl z něho pot.

„Jožine!“

„Určitě dolamozila celý vůz!“

„Bůůů!“

„A včil eště jak bylo plné Labe utopenců,“ žadonil Ozéfek. – „Až
příště. Dnes už toho bylo dost.“ – „Tož aspoň jak ste sa přebrodil.“ –
„Vypadlo mi to z hlavy,“ řekl stařík. Vstal z lavice.

„Jak to,“ zamračil se Ozéfek, „přece víte, jak vás Prušáci zase hnali, jak hučela kanonáda, jak všeci horempádem utíkali: vojáci, koně aj obyčejní lidi,“ zalupal po dechu, „aj sedláci s volskýma potahama, a nakonec sa most ucpal.“

Staříček vzal hotový koš a šel s ním ke dveřím: „Vidíš, znáš to lepší jak já.“

„Vy ste skočili do vody, ale byla to samá krev. Za jakýmsi hulánem ste tam skočili, chytili ste sa koňského ocasu a už vás kůň táhl na druhú stranu a tam ste sa vyškrabali na strmé březisko. Hulán ne. Ten bodl koňa ostruhú, kůň sa vzepjal, převrátil sa zpátky a kopal nohama a potom plaval, ale sám. Hulána ste už neviděli.“

„Vzala si ho voda.“

„Bolelo ho to?“

„Bolelo. Každý svoju vojnu nepřežije.“

„Já přežiju?“

„Tobě bych žádnú nepřál,“ pravil staříček a vyšel z jizby.

„Nekřič na ňu,“ řekla Anděla. „Asi ju cosi vylekalo. A nevidíš, že plače?“ Přistoupila k Bětě a hladila ji kolem očí a hladila ji po krku.

Nebylo nic. Pouze dlaň ubírající se srstí a lesní ticho zarostlé zapomenutými baladami. Zčistajasna se k němu přidala písnička. Vlastně pouhý popěvek připomínající právě staženého králíka:

*„Máme ťa, Bětušo, rádi,
ty naša stařenko.
Ty nás máš taky ráda
a dobra je natenko.“*

„Zíral sem na ňu celý vyjevený,“ pokračoval stařík a podotkl: „Jak zpívala, tak jí tékly slzy. Pár minut nepromluvila. Byla bledá.“ ... „Myslel sem, že sa jí udělalo zle od hladu, ale ne.“ ... „Teprve večer z ní vyšlo, že byla slabá od té písničky, jak si ju tak naráz vymyslela.“

20. července

Prodali sme Bětušu řezníkovi. Byla po Zlatce. Bětuša nám dala 12 telat a byla velkú dojkú, po telati na podójení aj přes dva napjeněné hrotky dala.

„Stařenka byla citlivá,“ broukl Lojza.

„Ale jedna písnička by ju nepoložila.“

„Proč ne?“

„Takových si vymyslela!“

„Byla stresovaná.“

Do stařika to cizí slovo nevstoupilo.

Bude nám chybět a budem na ňu spomínat. Vážila 560 kg a dostali sme za ňu 2020 korun. Kupíme nový pomník pro Václavka, šak taky ju pásával.

Pravil: „Tehdá sa toho na nás nahrnulo moc.“

Lojzovi svitlo, o čem bude řeč, ale než stačil zataktizovat (i nejpálivější vzpomínka se dá pozastavit), vrátil se opět sobotní večer, čtrnáctého dubna 1945. Venku se rychle zešeřilo, padal sníh s deštěm, u Opálek ve stodole se ukrývalo několik partyzánů.

„Včil už sa na to díváte jinak,“ pokračoval stařík. „Nemá to konca kraja a kdoví, jestli je to všecko popravdě, co sa o tom napovídalo a napsalo.“ – „Co jako?“ – „To o tom hrdinství,“ navázal po chvíli. Spojil se s Lojzovýmá očima, zase se rozpojil a (jako by hledal útočiště, jako by zdůvodňoval čísi nevinu), promlouval dál: „Byli to tvrdí chlapi, ti, co sa tady v okolních horách dávali do kupy. Moc jich přišlo ze Slovenska, když tam Němci rozehnali povstání. Ale byli aj takoví, co sa k nim přidali až na poslední chvíli, aby sa o nich po válce mluvilo, jací byli vlastenci. A měli mezi sebu zrádce. Šak ti sa našli aj ve městě. Aj v dědině. Všelijací udavači a všelijací, co sa dřív

znali k Vlajce. Súsed súseda mohl poslat na smrt, když sa pohádali. Nikomu sa nedalo věřit, ani sa nevěřilo.“

Dnes to vyslechnu i s omáčkou, řekl si Lojza a zničehonic si vzpomněl, že nevyřídil agronomovi důležitý vzkaz ohledně koope- račních kombajnů pro Dunajskou Stredu. Průšvih. Zalitoval, že nemá po ruce telefon. Svraštil čelo.

„Nediv sa,“ namítl stařík. „Kdyby přišla nedejbože válka, zas by sa takoví našli. Takoví... takoví...“ ... „Utíkali vězni z koncentráků a ogaři z totálajnzatcu a taky všelijací zbězi a možná aj lumpi. Ti všeci sa potkávali s partyzánama a byly jich plné lesy a nebylo je- diněj chalupy na pasekách, kterou by minuli. Všeci měli hlad a moc jich bylo nemocných nebo raněných. Rusi, Slováci, Maďaři, Rumuni, Francúzi... učiněný babylón. Stěhování národů.“

Lojza přikývl: (Vyřídím mu to hned ráno, ale taky mu sakra po- vím, že je to naposledy, co za něho dělám agronoma. Za chrápání ho neplatím.) „Ano, stěhování národů,“ prohodil.

„Ale jináč bylo všecko při starém. Toho roku sme zasadili zemáky už v březnu, protože sa velice oteplilo a vydrželo to dlúho. Až do Velikonoc. Ale potom sa zas ochladilo.“

12. dubna

... už čtvrtý den. Vasil je jejich velitel. Narodil sa o dva dny dřív jak já, ale vypadá mlačí. Jak filmový herec, ani šedivých vlasů nemá. Míchá ruštinu s češtinú a slovenštinú, ale dobře je mu rozumět. Zeptala sem sa ho, proč mu všeci pravíja Vasil Továrník. Prý protože jeho otec měl tam u nich v Rjazani tekstylní fabriku, než mu ju bolševici vzali, ale že on už buržuj nět. Jeho otec dávno je po smrti. U nás prý po válce taky buržuji budú zničení, aj sedláci, ani my prý nebudeme mět žádné pole. Ale to si ze mne utahoval, protože jak sem na něho vyjeveně hleděla, tož sa smál a pravil, že to je ten komunysmus, když všeci majú všecko a nikdo nic. Chlapi snědli celý kýbl zemákú a každý vypil plecháč mléka. Dojím včil enom Stračenu. Běta s Vilmú sa teprv

budú v máji telit. Ten Čech, ten Vladimír, už taky trochu pojedl, ale ještě má horečku a noha vypadá zle. Zelí máme na dně bečky. Vajica ani nehledám, oni je stačíja vypít sirové. Ochraňuj nás Panenko Maria před Němcama, aby k nám nepřišli, abysme všeci nelehli popelem.

„Seděli sme s Andělkú u stolu sami dva,“ vrátil stařík děj konečně zpět do kuchyně. Ztišil hlas a jeho vyprávění bylo náhle pomalejší, jeho slova hledanější. „Věrušku sme dali spat k nám do ložnice. Bránila sa, eště sa jí zdálo byt brzo, ale přišel pan dochtor a my sme nechtěli, aby ho viděla. Beztak už toho bylo moc. Moc na takové děcko.

Tož lehla si, ale moseli sme jí slíbit, že ju obudíme, až sa vrátí Václav. On sa učil v Rožnově. Na té škole pro hospodáře. Na té lukařské. Tam aj bydlel a dom jezdil většinú enom na neděle a na svátky.

Toho maróda, toho Vladimíra, sme uložili do světničky... do výminku.“

Plamínek v petrolejce bylo sotva vidět. Víc světla dávala sálající plotna, ze které se ozýval myší pískot páry unikající z hrnce. Páru provázelo prskání deště a zledovatělých krulek v okenních tabulkách, za nimiž bylo černo. Samá voda, napadlo Andělu: „Co s nama bude?“ povzdechla a Jožka řekl: „Je tam jak o Dušičkách.“ Samá voda.

„Neměla bych ty chlapy pozvat na čaj, aby sa ohřáli?“

„Kdo ví, co sú zač.“

„Darebáci by sa před Němcama neschovávali. A šípků nepochybí.“ – „Ale všechno ostatní.“ – „Šak na pagáče je nezvu.“ – „V seně nezmrznú.“ – „Co je s tebou?“ zeptala se Anděla.

„Co by bylo? Úplně nás vyžerú.“

„Vyžerú – odejdú. Nic nenaděláš.“

Jožka vstal. Zamířil bezcílně ke dveřím, tam se otočil a prohlásil: „Je to všechno z vinkla! Němcom sme sa měli...“ – „Psst!“ udělala Anděla. – „Měli sme sa jim postavit v osmatřicátém.“ Ztišil hlas: „Já

sem chtěl. Všeci chtěli. Silní sme byli dost. Silnější než Poláci. Na ty sa Hitler vyzbrojil až u nás.“ Přecházel kuchyní sem a tam.

„Sedni si. Chozením nic nespravíš.“

Chodil dál. Klec byla stále menší. Cítil přetlak. Mohla to být bezmocnost, ale mohla to být i lítost, že už není ogara a neprodírá se staříčkovými lesy za pokladem a za zbojníky.

„Tož mám je zavolat?“ promluvila opět Anděla.

Zasedl ke stolu: „Jak chceš.“

Ale otevřely se potichu dveře a vstoupil doktor. Za ním Vasil. Doktor odložil kufřík, Vasil samopal ne. Doktor řekl: „Vstal z mrtvých.“

„To je... to su ráda. Měl ste dost horké vody?“ – „Ano.“ – „Vyplachovala sem mu to heřmánkem a dávala sem mu aj mléčné obklady.“

„Můžete dál,“ souhlasil doktor, „ale mléko,“ kolem očí se mu rozčepýřila křidýlka, „raději nechte na pití. Je vás ted' víc.“ Vytáhl z kufříku malý sáček a podal ho Anděle: „Toto by mělo stačit.“

„Prášky?“

„Prontosil. Musí dostat šestkrát denně jednu tabletu.“ – „Aj v noci?“ – „Také.“

„On dóktor, vy dóktor,“ oslovil Andělu Vasil. „No vy krómeť tavó krasávica,“ zazubil se na ni a mrkl.

Podívala se nejdřív na doktora, potom na Jožku. Trochu se začervenala. Už dlouho se jí to nestalo. Byla ráda, že je přítmí.

„Dáte si, pane dochtore, čaj?“ zeptala se rychle.

„Děkuju. Mám před sebou ještě pár pacientů.“

„Šak voda už vře.“

„Až příště.“

„Zapřáhnu koně,“ vložil se do hovoru Josef, ale doktor již držel kufřík v ruce. „Ani nápad,“ řekl, „tyto... takové návštěvy jsou jen pro chodce. Pro osamělé pěšáky.“ Obrátil se k Vasilovi: „Je to tak?“ – „Ták,“ přikývl Vasil a předběhl Andělu nadechující se k dal-

šímu přemlouvání suchým sdělením: „Aní nás čekájut.“ – „Čekají,“ opravil ho doktor. – „Čekají,“ zašklebil se. „Nu idóm,“ dodal, ale už nevykročil, protože do vedlejší síně vtrhlo bušení. Energické bušení na dveře podobající se koňským kopancům. Zároveň se rozštěkal pes a...

„... my sme zaslechli: Aufmachen! Ihr seid umstellt!“ Stařík se odmlčel.

Ticho. Lojzovi se zdálo, že je neúplné, že mu chybí cosi, co stará kuchyňská ticha ožívuje. Rozhlédl se: kamna, kredenc, stařenčina invalidní židle, parádní police, pendlovky. (Ano, pendlovky, netakají pendlovky.) Ale než stačil svůj objev sdělit, přišla opět staříkova slova: „Ozvala sa střelba. Tři nebo čtyři výstřely z pušky. Žádný automat. To bylo všecko. Všecko sa to stalo velice narychlo. Byli sme jak opaření. Krve by sa v nás nedořezal. Vasil stál opřený o stěnu vedle okna, ani nevím, jak sa tam dostal, a... a trvalo to celú věčnost. Potom sem si všiml, že krutí hlavú, ale hned potom venku kdosi zahvízдал. Pes pořád štěkal.“

„Nejdou vám hodiny,“ řekl Lojza a doufal, že se mu podaří tu starou rodinnou story překlenout několika praktickými poznámkami končícími nenápadným odchodem domů. Doufal nelogicky, proto marně.

„Maminko!“ uslyšeli Věřčino zvolání, které je rázem vzpamatovalo.

„Tady su,“ vykřikla Anděla nezvykle nahlas. Mechanicky vykročila k ložnici, odkud se ještě ohlédla na Jožku. Jožka tomu ohlédnutí rozuměl a odpověděl: „Rychle.“

„Kdyby...“

„Neboj.“

Zavřela za sebou dveře.

Clonou psiho štěkotu zaslechli od okna chraplavé: „Vasile!“

„Vasil nám přikázal, abysme sa ani nehli, a odešel do síně. Ze síně na dvůr. My sme s doctorem čekali, co bude. Pořád nic.

Potom přestal pes štěkat. Zakňučel a přestal štěkat. – Oni ho zamordovali, povídám, ale dochtor pravil, že ho kterýsi chlap určitě enom kopl, že ho zahnal do budy, aby nedělal kravál.

Ale potom bylo slyšet jakési zanaříkání. Nebo spíš zastonání. Těžko to popsat.“ ... „Těžko to včil popsat.“

Přinesli umírajícího do kuchyně. Položili ho na podlahu.

„Světlo,“ řekl kdosi.

Doktor povytáhl knot a nadzvedl petrolejku.

„Měl na sobě vojenský kabát a helmu, co nosili Němci. Kde k tomu přišel, to už sa nikdo nedozví. Bylo mu to akorát. On byl urostlý. Už byl chlap. Enom ty zablácené galoše mu byly malé. Nestačili sme mu je kupovat. Ale do mojích eště nedorostl.

Klekl sem si k němu. Dochtore už mu rozepínal košulu.“ Najednou si uvědomil, že neklečí sám, že vedle něho klečí i Anděla: „Ježíši Kriste ukřižovaný!“

„Já sem vás chtěl postrašit,“ vyšlo z Václavových úst s tekoucí krví.

„Umřel. Věruška to viděla. Přiběhla z ložnice a viděla to.“ ... „To sa nemělo stat.“ ... „Oni potom všeci odešli. Vzali aj toho maródného Vladimíra. Enom pan dochtore s nama pobyl až do rána. Dělal, co mohl, aby... aby... Ale co mohl?“

Václavek měl v kapse kornút hašlerek pro Věrku. Nikdy na ňu s dobrotama nezapomněl. A taky tam měl takový ten inegální pla-gátek, co sa tehda tajně tiskly.“

PROVOLÁNÍ

Občané! Češi se srdcem a duší slovanskou, tážeme se Vás: Proč sedíte v ústranní a jen z povzdálí, a to ještě moc tajně, pozorujete, co všech-

no děje se kolem Hitlerových hyenálních pacholků, ss oddílů, a jeho nejšpinavějších řezníků, gestapa? Proč?

Dnes, kdy už zapadla záře, téměř úplně, této Německé fašistické, nesmyslně fanatické domýšlivosti o svém nadčlovčenství?

Proč ještě dnes, kdy je potřeba zasadit už jen jedinou ránu, RÁNU SPOLEČNOU; a tak doraziti tuto krvežíznivou kreaturu, jednou provždy?

Ano, víme také, že mnohému z vás vynoří se myšlenka, s otázkou: zasaditi ránu, ale čím? Když nemáme zbraně? Ne, tak to myšleno není. Je Vás desetitisíce, kteří pracujete ještě poctivě, jako automat, ve zbrojním a jiném válečně příbuzenském průmyslu, kde jsou pro Vás ty největší možnosti. Každý Vás sebemenší sabotážní čin bude nejlépe legitimovat Vašemu srdci cítění Slovana-Čecha. A z těchto maličkostí objeví se nám pak vcelku ta poslední smrtící rána.

Nečekejte žádný z Vás na nějaké pokyny, či dokonce rozkazy, sabotujte každý dle svých schopností, dle svých vlastních iniciativ, a sice tak, jak Vám to právě daná situace ve Vašem okolí dovoluje.

Jedni máte k tomu možností méně, druzí více, avšak máte je všichni.

Toto samé svolání také hlavně Vám všem, kdož pracujete na poli zásobování. Rolníci! Mařte a obmezujte svoje kontingentní dodávky na tu nejnižší možnou míru.

Dále: Česká mládeži! Vstupujte do našich řad jako dobrovolníci, přihlašujte se do naší národní organizace „PRO VLAST“. Dle svých schopností a možností.

Jedni jako dobrovolníci-vojáci, jako tajní zpravodajové, a členi přispívající.

A všude kolem Vás, v celém našem území, jsou už naši skupinová organizátoři, a stačí jen chtít.

Nevíte-li to sám, ví to určitě Váš soused nebo spolupracovník.

„Zapomněl jste natáhnout hodiny,“ pronesl Lojza hodně nahlas.

„Cože?“ – „Hodiny!“

„Aha,“ přikývl lhostejně stařík. „Ruplo v nich pérko. Už je to dobrých čtrnáct dnů.“

„Mám známého, který se v hodinách vyzná.“

„Šak já to taky dovedu.“ – „Ale on je profík. Sbírá starožitnosti. Když mu brnknu třeba ještě dnes večer...“ – „Není potřeba, měl sem je rozdělané. A byl tady Jožka. On mi to pérko sežene.“

„Jaký Jožka?“ zeptal se Lojza trochu zklamaně, protože přišel o důvod elegantního ukončení návštěvy. – „Z pojiždněj prodejny.“ – „Neznám.“ – „Je to dobrý chlap. Někdy ke mně zaskočí na besedu. Dřív chodil častěji. Dokud žila Andělka.“ – „Jak myslíte, ale kdybyste náhodou tu součástku,“ zdůraznil: „to pérko nesehnali...“ – „Jožka sežene všechno, Andělka si ho velice oblíbila a on ju taky.“ – „Stařenku si oblíbil každý.“

„Ano,“ souhlasil stařík, „každý. Jožka sa narodil v osmadvacátém jak Václav.“ ... „Ona měla takový ten dar, jak ze zlého udělat dobré,“ dodal po chvíli.

„O tom jsem kdesi četl.“

„Možná v bibli.“ – „Možná.“ – „Ale pomáhaly jí aj písničky. Ať sa stalo, co sa stalo, dycky vyrukovala s tú nejtrefnější.“

„Já vím,“ řekl Lojza. Vzpomněl si na příběh, který kdysi vyslechl v souvislosti s rozbitou vázou. Rozbila ji malá Kateřina ještě ve starém bytě. On jí naplácal, a vůbec se tenkrát rozčilil dost nepřiměřeně. Odesla to i Hanka, která však počkala, až se uklidní, a přemrštěně tristním hlasem prohlásila, že ty vzácné střepiny slepí a bude po katastrofě.

„Jo, po katastrofě,“ odsekl. „Klidně si dělej srandu.“

„Nedělám.“ – „Kde je ta holka?“ – „V kuchyni.“

„Katuš!“

„Nech ji. Trucuje. Hned bych se k ní přidala.“

„Tobě jsem po prdýlce nenaplácal,“ uškíbl se.

„Dík.“ – „Kdyby ta váza nebyla po rodičích, mávl bych nad ní rukou.“ – „Nemávl. A na rodiče si vzpomeneš tak jednou za deset let. A nemávl.“ – „Podle tebe jsem měl jásat radostí? Měl jsem...“ – „Ani ne. Teď mě něco napadlo.“

„Je to k pití?“

„K vyprávění.“

„Aha, mravoučný příběh.“ – „Jednou ti ho povím.“ – „Proč ne hned?“ – „Protože je mravoučný.“

„Nevadí. Povídej.“

Hanka pokrčila rameny a řekla: „Stalo se to stařence několik měsíců po svatbě.“

Seděla u stolu a pozorovala vydrhnutou podlahu. Otevřeným oknem proudil čerstvý vzduch. Jak nová, pomyslela si. Za chvíli vyschne. Budu moset chlapy vyceповat, aby sa přezúvali.

Venku začal padat sníh. Josefovský sníh. Lepil se na jívové proutí obsypané kočičkami. Kdesi pod kůlnou štípal otec Opálka dříví. Vstala a šla přiložit do kamen. V praskavé spleti plamenů jako by zaslechla staříkovo zeptání: – Nejsú ty polénka pro tebe moc velké? „Nejsú,“ prohodila nahlas, protože cítila radost.

Potom otevřela dvířka od trouby. Ovanula ji horká vůně povidel, tvarohu a těsta. Jeden plech s koláči trochu povytáhla, řekla: „Eště sú bledé,“ a vrátila ho zpět. Náhle ji napadlo, že by (když je Josefa) mohla chlapům ty koláče s mlékem naservírovat slavnostně, ale uvědomila si, že ta paráda na polici je celá zaprášená. Moc nepřemýšlela: nalila do škopíku horkou vodu, stoupla na stoličku a sundávala jeden parádní talířek a hrnek za druhým. Všechny byly samý květ, samá vznešenost: mezi švarnými děvčaty se popásali jeleni, stehlíci třepotali křídly, myslivci podávali kytičky fialek, mráčky plynuly pomněnkovými nebi a tváře světců nabádaly k pokoře. Sem tam blýsklo zlato, zavlál prapor a mihla se slůvka: Oroduj za nás, svatá Panno Hostýnská... Hej, Slované... stáli sokolíci v dlouhých

hustých řadách... voda hučí po lučinách, bory šumí... Rozmysli si, Mařenko... svědkové všech poutí a jarmarků. Ťukot porcelánu, čvachtání vody. „A je to,“ řekla Anděla.

Naskládala parádu zpět a vylila špinavou vodu oknem na dvůr. Zahlédla koně a vůz. Jožka se vrátil z lesa. Rychle, blesklo jí, rychle nějaký talíř.

„Vyskočila,“ řekla Hanka, „a dodnes prý neví, jak se to mohlo stát, ale police se na jedné straně uvolnila ze skoby a celá porcelánová nádhera se porouchala k zemi.“

„Musela do toho drbnout,“ prohodil Lojza.

„To je jedno. Možná. Stařenka byla těhotná a málem prý z toho úleku potratila.“

Hromada střepů. Rozletěly se dveře. Dovnitř vpadl Jožka celý od sněhu: „Co sa to...“ vyjelo z něho. Víc nic. Zíral na ženu a ona na něho, ale ona stála na stoličce a hlavou se téměř dotýkala stropu, odkud tenkým hláskem s podšívku trpkých hrušek spustila:

*„Gazdina sa opila,
všecky hrnce rozbila.
Enom jeden nechala,
v ktorém sama jídala.“*

Sotva písnička umlkla, vešel do kuchyně otec Opálka: „Cosi sem zaslechl,“ prohlásil. Ztuhl. Jožka ukázal na střepy, rozřehtal se a trouba začala dýmit připálenými koláči.

„Dřív sa moc zpívalo,“ zdůraznil ještě.

„Teď se jen poslouchá,“ konstatoval Lojza. Myslel na dceru a její spolužačky: se sluchátky i bez nich, samé kraviny, tupě.

„Vesele aj smutně,“ navázal stařík. „Hlavně roby.“ Přivřel oči: „Nebyť Andělčiných písniček, na moc všelijakých příhod bych dávno zapomněl. Sů to takové světýlka ve tmě.“

To sem ti vyprávěl, jak sme sa seznámili?“

„Ano.“

Vracel se ze Zlína, kde několik dnů vypomáhal švagrovým příbuzným s tesařskými pracemi. Vzal to oklikou přes sousední kopce, protože se potřeboval projít. Doma ho to netěšilo, doma bylo smutno. Ale měl i třetí důvod: – Kdy sa konečně oženíš? zeptal se švagr Štěpán, když odcházal na vlak. – Nevím, odpověděl, žádná mě nechce. – Jak to? – Všecky cěrky sa povdávaly, než sem sa vrátil z vojny. Nebo sů zadané. – To chceš, pokračoval Štěpán, hospodařit sám? Mamka už sů vyřízená a otec pomalu taky. – Na vojně sem jednu poznal, pokusil se ospravedlnit, ale to byla měšťačka, tu bych na paseky nedostal.

– A co Stázka Kvašková? Přece ste spolu kamarádili. – Ta? Ta by vlezla pod peřinu každému. A pajdá.

Neslyšel drobný praskot stromů, šelest padajícího listí ani kapání vody vysrážené z říjnových mlh. Ubíral se do kopce. Ubíral se svými představami. Vrchol za každou zatáčkou. Vrchol v nedohlednu. Přesto však (– Kdo o tom pajdání neví, ten si ho ani nevšimne, namítl Štěpán a dodal, že je pracovitá, že i Rozíně se líbí...) náhle zpozorněl. Zaslechl popěvek, ale nebyl to obyčejný popěvek: ježil se na kuráž. Připomínal vlaštovku, co právě vylítla z kouzelníkova cylindru: cililink:

*„Už sme všecko sežali,
eště máme žitnisko,
ten Zrníků pacholek
má posrané řitisko.“*

Zastavil se a nevěřícně naslouchal. Stromy. Listí a voda. Ale potom se za nedalekým ohybem pěšiny překulilo několik kamínků a hned nato vytryskla další sloka:

*„Už sme všecko sežali,
eště máme pohanku,
fojtovém pacholkovi
rozvedeme galánku.“*

„Tužil sem, kdo to je. Nešel sem tú cestú enom tak pro nic za nic. A taky ne poprvní. Táhlo mě to na Šimkovy paseky od té chvíle, co mi o Andělce pověděl Eliáš Čechránek a co sem ju viděl hrát divadlo. Hrála s Ančú Bobálovú, se kterou byl Eliáš zasnúbený. Ale Andělka mě neznala. Byla o pět roků mladší a točilo sa kolem ní všelijakých galánů...“

„Vím,“ poznamenal Lojza, „stařenka nám to barvitě vylíčila.“

„Já sem měl moc práce s hospodářstvím. Na zábavy nebyl čas a pořád sem sa nemohl osmělit. Ona byla nejkrásnější děvucha široko daleko.“

*„Už sme všecko sežali,
eště máme jařinu,
tým fojtovým pacholkem
vymeteme bařinu.“*

Schoval se za kmen nejbližšího dubu a (snad z jeho košaté koruny) sjel mu do hlavy výboj. Vskočil ze skrýše (veškerou bláznivost prý zažehuje touha) a zařval: „Kam tak sama, krasotinko?“ Jako na jevišti.

„Cože?“ smála se Hanka.

„V tom momentě sem málem omdlela,“ pokračovala stařenka.

„To bych do něho neřekl,“ smál se Lojza.

„Vlasy měl rozčuchané, očiska jak výr a zarostlý byl jak lump. Akorát vím, že svůj košík, že ten sem furt držela v ruce.“

„Máš na sobě hezký vlnáček,“ pronášel Jožka hlasem loupežníka, „ten sis uštrykovala sama?“

Hleděla na něho s otevřenými ústy.

„Kdysi mi mamka pravili, že kdyby mě přepadl chlap, že ho mám kopnout mezi nohy. Že tam mají chlapi celú svoju silu,“ pravila stařenka. Hanka mrkla Lojzovi do klína a prohodila: „Ano, přesně tam.“

Hleděla na něho s otevřenými ústy.

„Zúbky máš jak perličky,“ zalichotil jí. Pokusila se zrádná ústa zavřít, ale nešlo to, a on pokračoval další lichotkou: „Jaké voňavé kvítí asi roste v tak pěknéj hlavičce?“ Udělal krok. – „Íííí!“

„Jestli budeš ječet, strhneš si tipec a bude po zpívání.“ Další krok. „Íííí!“

„Možeš vřeštět, jak chceš, mně sa to líbí. Víš, kdo su?“

„Kdo?“ vyhrklo z ní první slovo.

„Leciján.“

„Ten... ten...“

„Ten mordýř a raubíř.“

„Prosím vás, prosím vás, pane Lecijáne...“

„Ona byla tehdá samé divadlo a samá knížka, a tož by uvěřila,“ usmál se stařík, „aj kdybych jí pravil, že su hastrman.“

„A ty jak sa jmenuješ?“ zeptal se rázně.

„Anděla Šimková.“ Najednou se celá chvěla.

„Tak? Andělka? Hezké jméno.“ Opět k ní vykročil a natáhl ruku po košíku.

„Íííí!“

„Co blázníš?“

„Tady kúsek... kúsek bývajú lidi.“

„Nikdo tu nebývá.“

„Nechte mě odejít, pane Lecijáne, nechte mě probohaživého odejít! Já znám o vás písničku.“ – „Vážně?“ – „A mosím donést k vlaku... na stanicu... tady pár vajec a tvaroh a...“ Rozplakala se.

„Neboj, šikovné cérky sa Lecijána nemajú co bát. Enom ťa odprovodím.“ Pohládil ji po rameni.

„Vzal mi košík a šli sme, ale byla taková hustá mlha, že ani nevím, jak sem sa octla v dědině.“

„Nikoho jste nepotkali?“ zeptala se Hanka. – „Nevím. Asi ne.“ – „Aspoň na nádraží jste mohla někoho upozornit.“ – „Byla sem celá omámená.“ – „Není divu.“

„Spíš zamilovaná,“ popíchl stařenku Lojza.

„No...“ zaváhala, „když si to včil, po padesáti rokoch, rozebírám, tož myslím, že ano. Že vystrašená aj zamilovaná. Mělo to k sobě blízko.“

„Hned jak sem jí ten košík vzal, vyšlo slunko. Celý les sa rozzářil.“ Děje přírodní se přizpůsobily dějům lidským, zamručel v duchu Lojza, ale stařík jel dál ve svých kolejích: „Už si nepamatuju, co všechno sem jí navykládal, ale ona celú cestu nepromluvila. Šla jak ovca, až mně jí bylo líto, ale neprozradil sem sa.“

„Stařenka říkala, že prozradil, ale že tu hru nechtěla kazit.“

„Až za týden. Až na tancovačce.“

„O tom nemluvila.“

„Kupil sem jí na usmířenu květovaný šátek. Na ten si taky vymyslela písničku: *Hošasa, hošasa, hošasa, jak sa ten šáteček protrásá. Jakový? Takový, kúpil ho Jožinek šikovný...* ale to bylo jindy. To už sme jeden bez druhého nemohli byt.“

„Hezká písnička.“

„Všecky její písničky byly pěkné. Kdysi,“ sáhl stařík do dalšího džbánku, „sa u nás dralo peří. My chlapi sme vážali ve světnici perůtky a roby seděly v kuchyni při draní. Zrovna sa komunisti pokúšali založit jézédé. To první ve třiapadesátém roku. Tož vedly sa všelijaké řeči...“

Stonků už byla plná podlaha, chvějivého prachu plný stůl, řečí po krovu, a stále jich přibývalo. Cilka Bečicová se podívala na Stázku Kvaškovou a řekla: „U tebe je to, Stázino, něco jinšího. Si svobodná, tož co? Máte ostat s matkú na všecko samy? Pro vás je to jejich družstvo jak ušité.“

„Zas rýpeš?“ – „Ani by mě nenapadlo.“ – „Osrala bych je!“

„Šak nemosíš sa před nama stydět,“ přidala se k Cilce Anča Čechránková. „My víme, že sa ti ten jejich agilátor líbí. Pozvalas ho aj dom.“

„Cože?“ – „A nepozvala?“ – „Tož bylo mi ho líto. Všeci na něho békali a vypadal, že má hlad. Tož sem ho pozvala.“ – „Na buchtu,“ rýpla Anča.

Ženské se opatrně, aby nerozfoukly peří, zachichotaly, ale Stázka prohlásila, že o žádného chlapa nestojí.

„Ale,“ řekla Cilka. „A odkdy?“

„Odjakživa.“

„To je pro nás novinka.“

Po krátké odmlce si přiložila polínko i jinak vážná Rozína. Zeptala se: „Kdy půjdem za družičky?“

Stázka, zatímco ostatní drobně škubaly, civěla do bílého mračna. Náhle vstala a vybafla. „Nikdy!“ až se to mračno nebezpečně načepýřilo. – „Co blázníš?“ okřikla ji Bečicová. – „Rači sem tu neměla chodit.“ – „Sedni si,“ prohodila Anděla hlasem hostitelky, „přece nebudeš kvůli hlúpotám hned napučená.“ – „Nepřišla sem, abyste si ze mne dělaly prču.“ – „Nikdo si z tebe prču nedělá. My ti toho ženicha přejem, aj když je agilátor.“ – „On už je ženatý,“ špitla Stázka a sedla si.

Anča Čechránková významně odkašlala do dlaně a stočila řeč jinam. Prohlásila: „Sú aj takoví, kteří sa do družstva cpú, pretože sú zhnílí.“

„Kdo?“ chtěla vědět Anděla. – „Třeba Kolduši.“

Anděla pokrčila rameny: „Tam je to všelijaké. Nemajú děcek...“

„Ona je mladší než naša Lidka,“ vyjelo z Čechránkové, „má sotva triadvacet, a už čtyřikrát potratila.“

„Slyšela sem, že pětkrát,“ opravila ji Bečicová. „On prý to do ní furt láduje, a furt kde nic tu nic.“

„Je to taková zámora. Pořád polehává, ale na parádu ju užije.“

„Šak Lojzek si každú chvílu kohosi najímá,“ řekla Anděla.

„Najímat, to ano,“ zvýšila Čechránková hlas, „ale kdyby měl sám druhému pomoci, tož sa bude vykrucovat jak židisko. Jak je dlhý, tak je mazaný. Slyšela sem, že pod jejich žlebem by chtěli ti družstevníci postavit salaš pro jalovice. Že v tom má prsty jakási veliká soudružka z „okresu“, co je s Kolduchama porodinovaná, a že Lojzka přemlouvajú, aby sa k nim dal, že tomu bude šéfovat. Prý sto jalovic.“

„Sto?“ podivila se Bečicová. „Kde by je nabrali?“

„Mne sa, cérko, neptej. My si svůj majetek vzít nedáme,“ prohlásila Anča Čechránková. Obrátila se na Andělu: „A co vy? Jak vy sa rozhodnete?“

„Nevím,“ odpověděla Anděla.

„Co je s tebou? Vypadáš dnes jak pošúlaná blecha.“

„Šak víš, jak je to u nás.“

„Jestli zas začneš mluvit o Václavovi...“ – „Neboj. Nezačnu. Ale víš: Věrku sme při hospodářství neudrželi. Pořád do Prahy, do Prahy, a včil psala, že sa bude vdávat.“

„No toto!“ ozvala se do ticha švagrová Rozína. „To je teda pro mne novinka. Dyt' na té obchodní či jaké škole študuje teprv druhý rok.“

„Má svůj rozum.“

„Enom aby.“

„Aby to nebylo narychlo? Co bysme nadělali? Rači o tom neuvažuju.“

„Cos jí řekla?“

„Eště nic. Vím to od včerejška.“

Rozmluva opět na chvíli uvázla. Proměnila se v mechanické pohyby rukou a prstů: nedokonalá, málo účinná proměna pro řečné ženské. „Včil,“ promluvila konečně Cilka Bečicová, „sa ty děcka ve škole enom kazíja. Naša Draha sa vyučila švadlenú. To eště ujde. Ale Janka nám odlifrovali do dolů a toho mladšího zas přemlúvajú kamsi do strojřren.“ – „Vážně?“ – „Tak. Minulý týden večer sem vletěla za řiditelem měšťanky a pověděla sem mu to pěkně zčerstva. Jak že si to představujú, manypulovat rodičom s děckama, a víte, co mi řekl? Prý soudružko, musíme přednostně vybudovat těžký průmysl! Soudružko! Tož sem mu řekla, že se mnú husy nepásl a že do strojřren ať si pošle svojého ogaru, a on, že má samé cěrky, tož já, ať si teda syna udělá a potom ať sa rači stará o učení, a ne o polityku. A on zas cosi piskotal a ukazoval mi ledničku a rádyjo, ale to už bylo na mne moc. Povídám: – Strčte si to rádyjo do řiti. Tak. Do řiti. On sa velice krútil, ale já sem sa ho zeptala, co si do té ledničky dá, když všeci mladí odejdú pryč ze zemědělství. A povídám: – Kluka nikam nepustím. Doma sem udělala taky kravál, ale kdoví, či to bude platné.“

„Nebude,“ prohlásila Anča Čechránková a zívla. – „Taky si myslím,“ doplnila ji Rozína rovněž se zívnutím. Anděla se na ně podívala: „Co je?“ – „Chtělo by to životabudič,“ odpověděla Rozína. „Dnes už toho bylo cosi moc.“ – „Šak sem vám nabízela sľibovicu, a nechtěly ste. Enom burčák.“

„Včil bych si aj hltla,“ řekla Anča.

Anděla vstala od stolu: „Ale bude to chvílu trvat.“

„Eště ju nemáte vypálenú?“ ušklíbła se Rozína.

„Přinesu památeční.“

„Jakú památeční?“

„Co sme schovali, když sa narodila Věruška. Včera sme ju s Jožků přeléli do flašek. Je ve sklepe pod sušárnú.“ Odešla.

Dlouho žádná nepromluvila. Potom se ozvala Cilka Bečicová a její slova zněla vznešeně: „Dvacetiletú sem eště nepila.“

Čechránková zakroutila nevěřičně hlavou. Chtěla říct, že u nich slivovice nedožije roku, ale předběhla ji Stázka, která poznamenala, že svět je čím dál zkaženější. Anča, Cilka i Rozína na ni nechápavě zíraly. „A vy si myslíte, že ne?“ pokračovala Stázka, „že všechno, co sa děje, je spravedlivé?“

„O čem to tápeš?“ vydechla Rozína. „Co není spravedlivé?“

„Říkalas přece,“ blýskla Stázka očima na Cilku, „že sa děcka ve škole enom kazíja. A je to pravda pravdúci. Zakazujú jim chodit do náboženství a nesmíja sa učit o tatíčkovu Masarykovi. Prý střílal do dělníků!“

„Kdo ti to povídal?“ žasla Cilka.

„Moja sestřenica. Přišel s tím její ogara.“

„Tomu přece nikdo nevěří,“ namítla Rozína. „Dyt' je tomu patnáct rokú, co umřel, a kdekdo si ho pamatuje.“

„Děckom možeš napovídat, co chceš, všemu budú věřit, třeba aj tomu, že jejich otec je vrah.“

„Šak to jim nikdo nepraví.“

„Ale ten učitel, co učí Jarčiného ogaru, málem ano. Potom to tak dopadá, že si děvucha odjede do Prahy a hned sa mosí vdávat. Rodiče sú pro ňu páté kolo u vozu.“

„To myslíš Věrku?“ naježila se Rozína.

„A koho jiného? Doma byla za celú dobu tak třikrát čtyřikrát, a to eště ve svazáckej košuli. Ani do kostela nešla. Místo toho si od rána do večera vyzpěvovala *poručíme dešti, větru*.“

„No a? Šak ona z toho vyroste.“

„Říkala mi, že mají v Praze jakýsi krúžek, pravíja tomu kurturní úderka, a jezdíja po dědinách lákat lidi do družstev. Zaspívala mi jednu písničku. Takovú blbost o družstevní pračce a zaspívala ju hanácky. Nevím, kde sa té řeči naučila. Zpívá sa v ní o tom, jak do té pračky teče voda a jak jakási veselá děvucha točí odstředivku. A potom... šak konec sem si zapamatovala přesně: Dělale mozeko družstevnice, aj družstevnice, dale z ní na Korej tře tisíce, aj tře tisíce.“

„Tobě spíš vadí, že sa bude vdávat,“ konstatovala Bečicová.

„Ano vadí,“ připojila se Čechránková. „Eště si moc dobře pamatuju, jaks byla nasupená, když sme sa vdávaly my.“ – „Svatá pravda. A nezapírej, Stázko.“ – „Vy ste sa proti mně spojily.“ – „Co bysme sa spojovaly,“ řekla Cilka trochu unaveně. „To ty dycky začneš porýpávat. A nejvíc sa trefuješ do Anděly, která si to nejmíň zasluží.“ – „Dycky měla kliku.“ – „Dycky ne, sama víš.“ – „Aj štěstí sa unaví.“ – „Už mě začínáš srat,“ prohlásila Anča Čechránková.

„Aj mne,“ souhlasila Cilka Bečicová a pokračovala: „Vzpomínáš si, cos vyváděla, když sme hrávali divadlo? Při zkúške Havlíčka Borovského koplás do Tyrolských Alp, ty spadly a málem Andělu zabily. Nebo jaks na ňu v Gazdiněj robě vytáhla z nosu sopel anebo jak v té tragédiji Samot chorobné květy...“ Nedopověděla.

Mezitím se tiše vrátila Anděla. Postavila před Stázku láhev se slivovicí a řekla: „Slyším, že sa bavíte o divadle.“ Ženské zrozpacitěly: „Tak trochu,“ vyklouzlo z Rozíny. Dívaly se každá jinam.

Anděla stála bez pohnutí. Přemýšlela. Potom přešla ke kredenci, vzala pět skleniček, narovнала je na stůl a vrchovatě do nich nalila. Potom konečně promluvila. Byla to otázka s růžky odpovědi: „Napijem sa na tu moju cěrku?“

„Tož aby sa jí v té Praze dařilo,“ řekla Rozína a přitůkla si: „Aby dodělala tu školu.“ – „Ať má hodného muža,“ připojila se Cilka. – „A hromadu děcek,“ dodala Anča s uculením.

Čekaly, co Stázka. Ta zírала na štamprli jako na žhavý uhlík.

„Taky přeju,“ špitla nakonec a bryskně hodila slivovici do sebe. Ženské ji následovaly. Jako na povel se pak otočily stranou od stolu, otrepaly se a udělaly brrr.

„Ale má říz,“ prohlásila Rozína se slzami v očích.

„Šak je jaksapatří uležená,“ konstatovala Anděla. „Dáme si eště do druhéj nohy.“ Začala opět nalévat.

„Mně už ne,“ zakryla Stázka skleničku dlaní. – „Proč?“ – „Byla bych nametená a nedobelhala bych sa dom.“ – „Ale dobelhala.“ – „Nedobelhala,“ řekla Stázka důrazně.

„Ty furt ze sebe děláš chudinku,“ ozvala se Cilka Bečicová, „furt ze sebe děláš svatú, furt fňukáš, a doma chlastáš jak duha.“ Mrkla na Andělu: „Nalej jí.“ Nalila.

Všechny (kromě Stázky) si zase přitukly, obrátily slivovici do sebe, otřepaly se a udělaly brrr. Následovalo mlčení, které přerušila Anděla. Řekla: „Připadám si tu jak v márnici.“ – „Už je moc hodin,“ namítla Rozína a Anča Čechránková zívla. Anděla zakroutila hlavou: „Šak já vás proberu.“ Odešla do světnice.

„My už sme měli nadělaných perútek, že by sa s něma dal namastit celý svět,“ pokračoval stařík. „Popíjali sme, popíjali, sem tam nekdo neco zaklábosil, hlavně Janek se Štěpánem, a najednúc sa otevřely dveře a vešla Andělka. Že prý si enom vezme husle. Vzala si je a zase zmizela. Divili sme sa, že je v kuchyni jakési podezřelé ticho. Janek Bečicú eště pravil: – Že by ty roby chystaly nejakú neplechu?, a vtom sa ozvalo napřed jaskotání huslí...“

Bez varování se rozběhla smyčcem po strunách a přivodila čertí muziku, do níž se střemhlav vrhl i její andělský hlásek:

*„Kdyby ne téj d'úrečky v desce,
byla bych já panenku eště,
ale mi ta d'úrečka škodí,
chodíja mi chlapeci do ní.*

*Enom ty sa, moja milá, neboj,
šak já ti dám téjto noci pokoj,
ale zitra pámbu ví nebeský,
zdržíja-li na posteli desky.“*

„Kuchyň sa otrásla smíchem. Vletěli sme tam, ale neviděli sme než bílý mrak. A pamatuju, jak Stázka vystřelila ven a búčhla dve-

řima a jak Anča za ňú vřeskla: – Jak sa zvedl, tak si lehne. Všecky sa chechtaly eště víc. Asi měly v hlavě.“

„Asi,“ prohodil Lojza, „ale po takové písničce by foukl do peří i nebožtík. I bez slivovice.“

„Šak to Andělka smetávala celý týden. Učiněná piplačka. Eště včil by sa kdesi nějaké bílé chmýří našlo.“

„Hanka má pravdu.“

„Co?“

„Že tu nejste sám.“

„To má. To nejsu. Ale jak kdy.“

15. dubna

Dnes sme sa vrátili z Prahy. Věruška sa vdávala v sobotu a měla to jenom na radnici. Aj tak jí přeju, aby jí pán Bůh požehnal. Jmenuje sa včil Prdová a čeká rodinu prý v červnu. Manžel, můj zeť, sa jmenuje Jan Prda. Je o rok starší než Věrka a mluvil jenom o polytyce a o Stalinovi, jak kdyby mu umřel vlastní otec. Pochodí z Valašského Mezříčí. Ještě že tak. Spali sme v hoteli, samé parkety a tépichy a mramor. Utratili sme hromadu peněz, ale ty budú a my né. Za všecko skoro pět tisíc. Ponavštěvovali sme, co sa dalo, aj Národní divadlo. Byla sem jak v nebi. Ale už su zas ráda doma.

Za kvedlačky a za vařechy utržila 132 korun.

„Víš, co mě napadlo, když sem po ránu seděl tam na Kolajově?“ položil stařík otázku. Náhle zvažněl.

„Na Kolajově?“ opakoval Lojza a plácl: „Jak je všecko pomíjivé.“

„Aj to, ale kvůli tomu bych nemosel chodit tak daleko. Taky mě napadlo, že všecko trvá. Lidi aj chalupy. Ale nesmíme je opustit.“

„Ano.“

„Dřív mi to hlavú nevrvalo. Až včil. Až co sa tu nastěhovalo plšisko.“

„Jaké plšisko?“

„Ten rarach, co posledně šramotil na hůře.“

„To byl plch?“

„Byl. A pořádný. Dostal sa tam přes štajplonovou desku a rozhryzal taky kus krovu. Ostala po něm d'úra jak pěst. Měl sem tam napnuté dvě králičí kožky. Ty byly celé doškubané. Pustil sa aj do pytla s ořechama. Mám jich ještě dvacet kilo. Prokúsal sa k nim a moc sa jich vysypalo na podlahu. Ale to sem ještě nevěděl, že je to plch. Enom hovínka po sobě nechal. Takové dlúhé bobky. Jak policajtské pendreky. Nikdy sem podobné neviděl. Že by potkán? řekl sem si. Všecko sem dal do rychtyku. Dúru sem zatlúkl dešticú a zaplechoval. Ořechy sem přesypal do nového pytla. Ten sem pověsil na trám.“

„A?“

„Pár dnů byl pokoj.“

Ale potom mu do spánku pronikl šramot. Velmi vzdálený. Připomínal chrčení ve starém rádiu, které jako by se pokoušelo ozvučit snový záblesk: viděl sám sebe.

Otevírá oči. Rozhlíží se, ale neleží v posteli, leží na peci. Diví se tomu, od stolu na něj kývá staříček. Oblečený do svátečního kroje a otevírá a zavírá ústa. Ryba. Drží v ruce hůl, kterou pomalu, pomalu, pomalu opisuje ve vzduchu kruh, rozevírají se dveře, do jizby vchází Anděla. Anděla. Za jednu ruku se jí drží Věruška, za druhou Hanka, dcera Věruška je sotva chodící batole. Vnučka Hanka je dospělá žena, vcházejí. Není jim vidět do obličeje, ale u kredence stojí otec. Jemu do obličeje vidí, je tam. Zlost. Potěžkává v ruce housle, chce je po něm hodit, chce je po něm hodit... musím ho zadržet, napadlo ho. Skáče. Skáče. Skáče z pece, skáče na zem, ne a ne dopadnout, to sa mi zdá, to sa mi zdá, snaží se říct nahlas, ale vydává pouhý skřek. A náhle průvan přibouchl dveře.

Vzbudil se. Ještě mu to buchnutí znělo v uších, už rozpoznal konejšivé ticho své chalupy. Pro jistotu pohlédl směrem ke dveřím a teprve pak přivřel oči, aby se pokusil usnout.

„... nepodařilo. V noci je všechno hlasitější. Zazdalo sa mi, že presne nade mnú cosi praskotá. Poslúchám, a hned mi bylo jasné, že je to ta potvora. Že sa vrátila.

Tož vlezu do papučí, vezmu batérku a,“ ukázal na věšák u dveří, „hen ten čagan a potichu sa krađu po schodoch na hůru.“

Přiložil konec čaganu k poklopu nad hlavou, vystoupil ještě o jeden schod výš a bleskla mu hlavou myšlenka na sen. Uvědomil si, že vlastně drží v ruce hůl, kterou kreslil staříček onen nekonečně dlouho trvající kruh.

„Dosedlo na mne cosi jako strach. Byla tma a hlavu sem měl skoro u stropu. Rozutíkalo sa mi srdce. Vykřikovalo: co tu děláš, co tu děláš?“

„Pokračování snu, ne?“ prohodil Lojza. (Asi začíná blbnout.)

„Nebyl sem si jistý.“

... se ozvalo tajemné zachřestění. Pak praskot bortící se ořechové skořápky. Praskot jednoznačný.

Prudce zatlačil čaganem nahoru, poklop se vymrštil, převrátil se na půdní podlahu a ve stejnou dobu, co se chalupou rozlehlo hlasité prásknutí, podařilo se mu dostat hlavu nad otvor, rozsvítit baterku a namířit ji podezřelým směrem. Provedl to s obdivuhodnou mrštností.

Ve světelném kuželu ho uviděl.

„Seděl na pytlu s ořechama, který byl spadnutý na zemi, a hleděl na mne očiskama velikýma jak... nelžu ti... jak bilijárové kule, a ty očiska mu svítily. Učiněný pekelník. Mosel sa ale pořádně leknút, protože sa ani nepohl. Já taky ne. Nevím, jak dlúho sme sa tak na sebe dívali.

Potom sem si vzpomněl na ten svůj čagan. Pomalučku, schod po schodu, sem sa vysunoval na hůru a pořád na potvoru svítíl.

Eště krok, a už sem stál navrchu. Přichystal sem si čagan k raně, ale jak sem sa zas trochu pohl, tož on hýp do tmy. Honem sem tam posvítil, ale už bylo slyšet enom škrabot a eště sem zahlédl, jak sa ta chlupatina s naježeným ocasiskem mihla po trámu a škvíru mezi skřidlama zmizela venku.

Do rána sem enom tak chodil a posedával. A aby nebylo při jedné šlamastyce, tož zastavily sa hodiny a nešly natáhnout.“ – „Vážně?“ – „Ano, dycky sa toho nahrne víc. Ale ani nevím proč, nejvíc starostí mi dělal pytel s ořechama. Řekl sem si: co je to za zjavca, že si umí poradit s pověšeným pytlem? Kdo mu to nakukal, aby přehryzal provázek? To bylo to buchnutí dveří, které mě vytrhlo ze sna.

Aj ta pohlá skřidla na střeše mě srala. Hned jak sa ráno trochu rozbřesklo, šel sem sa na ňu podívat. Byla to jedna ze skřidlí, ke kterým dosahuje větev z lípy, co roste za chalupu. Zasadili ju tam otec, když sa vrátili z války.“ – „Vím,“ řekl Lojza: (jen mi ted' zase nevyprávěj, jak to bylo dojemné.) – „Lipa svobody. Plch sa určitě dostal na střechu po ní. Skřidla už ale mosela byt pohlá dřív: nedovedu si představit, jak by ju ten čerchmant sám odchlípil. Ale byla samý škrábanec a kúsanec. Dal sem tam novú. A lipovou větev sem zkrátil.

Pytel s ořechama sem přivázal k trámu řetazem. Nechceš si pár kilo vzít?“

„Ještě máme z těch minulých.“

„Tož příště,“ prohodil stařík. Vstal ze židle a řekl: „Počkej.“ Odešel do síně. Přinesl odtamtud plší skřidlu a položil ji před Lojzu se slovy: „Tady je. Abys mi věřil.“

„Proč bych neměl?“

„Nevypadáš. Vidíš ty rýhy?“

„Jak po hřebících.“

„Tak. Zuby jak hřebíky. Nebo drápy.“

„Od té doby dal pokoj?“

„Ano. Vlastně ne. Je to tak čtyři dny, šel sem sbírat vajica... připomeň mi potom, že jich tu mám pro vás hromadu přichysta-

ných.“ – „Dobře.“ – „Tož šel sem sbírat ty vajica a v jednom hnízdě, v tom ve stodole, byly dvě rozbité. Enom skořápky po nich ostaly.“

„Myslíte, že to udělal on?“

„Určitě. Nechal mi tam vzkaz: pár policajtských pendreků.“

„Kočka by ho nezlikvidovala?“

„Nevím. Pořád sa potvora promenáduje po venku, a nic. Škoda, že už nemám psa.“

„Borek byl prima pes.“

„A jak,“ řekl stařík. V očích se mu mihl plamínek: „Ten patřil k této chalupě tak jak všecko. Dycky když sem po ránu vyšel na zápraží a zapískal třikrát na prsty, tož přiběhl, ať byl, kde byl. Postavil sa na zadní nohy, předníma sa mi opřel o břicho, vrtěl ocasem a řehtal sa na mne, jak kdybysme sa rok neviděli. Na to pískání sa naučily aj slépký. Ale ty proto, že sem jim dycky v tu dobu házel zrno. A pořád hážu. Jenomže už bez Borka.“

„Co kdybyste na toho plcha nastražil past,“ prohodil Lojza a mrkl na hodinky.

Stařík civěl na pojízdnou židli, ve které ještě před dvěma lety pře-
vážel ženu. Stála v koutě. Byla přes ni přehozená vlněná příkrývka.

„Past,“ řekl Lojza hlasitěji. „Ta by ho určitě odrovnala.“

„Povídal Jožka z prodejny, že plši sa stěhují enom do opuštěných chalup,“ konstatoval stařík. Potom dodal: „Borek přiběhl aj to ráno, co Andělka... co sa jí udělalo těžko.“

Přiběhl, opřel sa o mne, ale nevrtil ocasem. Hlasitě dychčil a z tlamy sa mu ozývalo tichučké kvílení. Tak jak když piskoce pára, než začne v hrncu vřít voda. – Co je? ptám sa ho, ale on na mne teskně hleděl... tak teskně. Potom sa mě pustil, postavil sa před prah a naznačoval, že chce jít dovnitř. Hodil sem slépkám zrno a povídám: – Tož běž na chvíli. Vyrazil jak blesk a hned seděl u dveří do světnice. Pozoroval kliku. To eště nikdy neudělal, protože věděl, že do světnice nesmí; enom do kuchyně.“

„Já vám teda nějakou past opatřím, chcete?“ vyjelo z Lojzy podrážděně.

„Past mám,“ pravil stařík a pokračoval: „Tož pozoroval kliku...“

Zaslechl slabé zvolání: „Jožine, pust' ho ke mně!“

Odložil ošatku se zrním a otevřel dveře. Borek doběhl k posteli, sedl si, natáhl krk a hlavou přikryl ruku spočívající v záhybu duchny. Pohled upíral k polštáři, do kterého se propadal stařencin obličej. Chvěl se po celém těle.

„Co je?“ zeptal se stařík. „Jak poznalas, že čeká u dveří?“

„Myslela sem si to,“ promluvila po chvíli. Volnou rukou tu psí hlavu pohládila. Několikrát ji pohládila a zůstala nehnutě ležet. Skleslosti se ubránily jen oči. Dívaly se na staříka. On v nich uviděl samotu. To nejvzdálenější, vzdalující se světlo.

„Je ti zle?“

„Neboj. Nic mě nebolí,“ řekla, „už mě nic nebolí.“

„Převezu tě do kuchyně.“

„Už ne.“

„Už to věděla. – Nezlob sa na mne, pravila. Pravila to, jak kdyby sa styděla. Otočila hlavu na stranu. – Co bych sa zlobil, povídám, ale ona, na to nikdy nezapomenu, pravila: – Na moju židlu už usedne prach.“

„Ano,“ pronesl Lojza rezignovaně. Tu událost měl dosud v živé paměti.

Výrobní porada končila, když mu na stole zazvonil přímý telefon. Volala Hanka, že je u nich stařík. Že je celý zchvácený a se stařenkou prý je zle. „Voláš z domu?“ podivil se. – „Přece jsem ti včera říkala, že si beru kvůli těm jablkům náhradní volno,“ řekla. – „Aha, už vím.“ – „Jsem z toho celá...“ – „Proč nezavoláš doktora?“ – „Tak přijedeš?“ zavibrovalo v sluchátku. Znělo to nasupeně, téměř výhružně.

„Hned?“

„Ano.“ Položila telefon.

Zařídil ještě pár maličností, sedl do auta a jel.

Hanka na něho kývla z okna, a než došel k hlavnímu vchodu, stála ve dveřích. „Co se vlastně děje?“ spustil na ni, ale všiml si jejího podivného pohledu a smířlivě dodal: „Mám si na to vyhrnout rukávy?“

„Lojzo, přišel staříček,“ řekla bezmyšlenkovitě, „a... musíme...“ – „To vím, že přišel.“ – „Netelefonovala bych ti, ale je to všechno dost komplikované.“ – „Nepůjdeme dovnitř?“

Položila mu ruku na rameno a řekla: „Počkej.“

„Ty mě děsíš.“

„Chci tě jen na něco připravit.“

„A to musíme stát venku?“

„Nemusíme. Můžeme si popovídat třeba v hale. Staříček je nahore v obýváku. Přišel asi před hodinou. Celý uřícený. Dala jsem mu prášek na uklidnění.“

„Co je se stařenkou?“

„Prý umírá.“

„Ale...“ – „Poslala ho pro kněze. Aby ji zaopatřil.“ – „Ale přece jestli ho ráno poslala a jestli umírá... jak dlouho může umírat? Co to je? Co to je?“ – „Nekřič, prosím tě, nekřič.“ – „Já nekřičím. Chci jenom říct, že stařenka už teď může být...“ – „Mrtvá?“ zeptala se Hanka. – „Nebo taky nemusí.“

Na chvíli oba umkli. Procházely jim hlavou vzdálené odpovědi a ještě vzdálenější otázky. „Proč teda nešel rovnou na faru?“ ozval se konečně Lojza.

„On tam byl.“

„A?“

„Farář leží v posteli. Nemůže se ani pohnout. Prý plotýnky.“

„Tak se nedá nic dělat,“ řekl Lojza a pocítil úlevu.

„Ale dá. Odkázal staříčka na jakéhosi jiného faráře ve městě. Stačí pro něj zajet autem a...“ – „Ty si děláš srandu,“ zasmál se nepřirozeně. – „Nedělám.“ – „Uvědomuješ si, že jsem nejen ateista, ale i funkcionář, kterého široko daleko kdekdo zná, že si prostě nemůžu dovolit, a vůbec: ani nemíním jezdit po farách a rozvážet faráře po jakýchsi jejich pitomých těch... těch...“ – „Lojzo, prosím tě, Lojzo!“ – „Co, prosím tě?“

„Umírá moje babička,“ pronesla Hanka hlasem, ve kterém se poprvé kmitl pláč.

Okamžik se na ni díval. Potom sklopil oči a trochu omluvně zamručel: „Třeba jí jenom není dobře. Třeba je to jen taková deprese. Jako posledně.“

„To bys musel vidět staříčka,“ téměř zašeptala. Cítila, jak se jí hluboko pod víčky sbírá na pláč.

„Neměli bychom za ním konečně zajít?“

„Ještě ne.“

„Co ještě?“

„Já po tobě nechci, abys jezdil do města pro kněze. Od začátku je mi jasné, že by ti to bylo proti srsti. Staříčkovi jsem to vymluvila.“

„Děkuji za porozumění,“ řekl suše.

Hanka si utřela slzu a pokusila se o stejný tón: „Není zač,“ řekla. – „Jak se ti to podařilo?“ prohodil smířlivěji. Neodpověděla.

„Dalo ti to hodně práce?“

„Ani ne. Řekla jsem mu, že do města je to dost daleko, že bůhví jak dlouho bychom toho kněze sháněli, kdyby... a jestli by už třeba nebylo pozdě.“ – „To dá rozum.“ – „Ale staříček si vzal do hlavy něco jiného.“

„Co?“

„Slib mi, že zůstaneš klidný.“ – „Co zas?“

Hanka mu položila na rameno obličej. „Slib mi to,“ zašeptala.

„Dobře.“

Narovnala se a řekla: „On navrhl, aby si stařenka s knězem aspoň pohovořili.“

„A jak?“

„Přes ty vaše družstevní vysílačky.“

Lojza na ni nejdřív civěl, potom pomalu zakroutil hlavou: „Svatá zpověď přes vysílačku,“ pronesl temně. – „Na tom není nic tak strašného,“ namítla Hanka.

„Ne. Není. Víš, kolik lidí ty vysílačky pořád poslouchá? A víš, že vést jakékoli mimoslužební hovory touto cestou je trestné?“ – „Vím. Ale když se kdysi mohla stařenka bavit přes vysílačku s celým krajinem, proč by teď nemohla prohodit pár slov s farářem?“

„Farář a kravín jsou nebe a dudy. A tenkrát to bylo něco jiného. Byla to svým způsobem soudružská návštěva... ale vlastně to bylo taky proti předpisům. Byl to můj risk. Mohl jsem to škaredě odsákat.“ – „Ale neodskákal.“ – „Náhodou.“ – „Tak co?“

„Je ti vůbec jasné, co po mně chceš?“ artikuloval pomalu a pečlivě.

„Abys jednou, aby ses zase aspoň jednou po dlouhém čase vykašlal na to, co řeknou lidi a všelijací ti tvoji kámoši, a... a na to, co se momentálně smí nebo nesmí, a abys pomohl umírající staré ženské.“

„Tak ty si myslíš, že co dělám, dělám bez morálních zásad?“

„Prosím tě, nemluv se mnou jako s blbečkem.“

„Dramatizuješ.“

Hanka se nadechla a vypálila na Lojzu už jen jednu jedinou větu: „Stařenka přišla o zdraví v tom tvém zasraném kolchoze.“ Odešla.

Stařík přešel tvrdými prsty po tašce poznamenané plšími zuby. Řekl: „Nevím, co ho ke mně tak přitahuje.“

„Ořechy, vajíčka... prostě žrádlo,“ prohodil Lojza. „Myslíš?“

„Jistě. Navíc je u vás ticho. Takový klid, který mu vyhovuje.“

„Kdybych tu střechu nespravil, už by do chalupy zatékalo.“

„Pořád se musí něco látat,“ namítl Lojza. Stařík přikývl. Zamyslel se. Lojzovi se zdálo, že v jeho obličejí zahlédl stejný výraz jako tenkrát, když vešel do obývacího pokoje.

Hanka seděla v pohovce vedle staříka. Zaslechl ještě, jak mu říká: „... tam zajedeme a bude všechno v pořádku.“

Stařík hleděl před sebe, ale oči měl potažené leskem. Vše, co se do nich snažilo vstoupit, se odráželo zpět. Za nimi byla jiná krajina. Ta skutečnější, protože jeho vlastní, protože se v něm obraz za obrazem ukládala celé dlouhé věky. Kdyby právě nebyl zasažen úzkostí, mohl se v ní procházet a mohl nalézat stále nové pěšiny. Teď však viděl jen noc a pravil: „Už nebude.“

„Dobrý den,“ pozdravil Lojza. Stařík párkrát kývl hlavou. Lojza pokračoval: „Hanka mi všechno řekla.“

„Ano, ano,“ proniklo z jeho úst.

„My teď zajedeme na faru a vy tu na nás počkejte,“ řekla vnučka směrem k muži, který pohotově zareagoval: „Souhlasil farář s těmito... (?)“ – „Nebude to dlouho trvat,“ skočila mu do otázky a rychle dodala: „Nechcete ještě jeden prášek?“

„Chraň bůh. Enom si pospěšte. Moc mě prosila. Chce odejít smířená se světem, moc mě prosila. Aby nebylo pozdě.“

„Nebojte se,“ prohlásila Hanka. Uchopila Lojzu za paži. Oba rychle vyšli z pokoje.

Cestou se stavili v administrativní budově pro dvě vysílací stanice. Než vystoupili před farou z auta, zeptal se Lojza: „Farář ne- protestoval?“

„On o tom neví.“

„Jak to?“

„Je to můj nápad, ne staříčkův.“

„Ale přece...“

„Když tobě nikdy nic nedojde.“

Nechápal. Ženskou logiku nechápal.

„Nezlob se,“ řekla. „Někdy mám ten pocit.“ ... „Napadlo mě, že na stařenku přišel jen takový smutek. Jako tenkrát, když ji z toho nakonec ženské z kravína dostaly.“

„Tomu nevěřím. Viděl jsem přece staříka.“

„Můžeme to brát jako její poslední přání.“

„Jestli stařenka skutečně zemře,“ prohodil Lojza, „pro staříka to bude znamenat...“ – „Teď o tom raději nemluv.“

„Mám kdesi schovanou past na tchoře. Dám do ní pár ořechů nebo kus špeku a pichnu ju do stodoly k tomu slepičímu hnízdu. To by v tom byl sám lucifer, aby sa ta ludra nechytila.“

„Nenaléhejte, prosím,“ opakoval farář. „Jak vás něco takového mohlo napadnout?“

„Můj nápad to není,“ poznamenal už skoro nasupeně Lojza. „A nezdá se vám, že poskytovat věřícím duchovní útěchu je vaše povinnost?“ namítl.

„Vám však nejde o duchovní útěchu, vy po mně žádáte zneuctění svátosti zpovědní. Svátosti posledního smíření.“

„Důstojný otče,“ ozvala se Hanka, „moje stařenka ještě neumírá. Je jí jen teskno. Potřebuje pár povzbudivých slov... od vás.“

„Její manžel, pan Opálka, říkal něco jiného.“

„Už se jí ulevilo. Byli jsme se za ní podívat autem,“ zalhala.

„I papež mluví do rozhlasu. Dokonce do televize,“ podotkl Lojza.

„Já jsem skoro nepohyblivý,“ pronesl farář po delším uvažování, „a ani nevím, jak se s tím přístrojem zachází.“

„Nevadí,“ pospíšila si Hanka, „já to ovládám a zůstanu tu s vámi. Můj muž zajede na paseky.“

„Dobrá tedy.“

Lojza se rozloučil, a ještě než vyšel ven, upozornil: „Až budete hovořit, nikoho nejmenujte.“

„Už sem do ní pár tchořů chytil. Aj lasičku. Šak tchoří kožky sem poslal Věrce do Prahy, aby měla na límec ke kabátu. Poslala mi fotočku. Je na ní aj s Alešem z toho druhého manželství. Moc ho neznám. Jak kdyby to ani nebyl vnuk. Byl tu dvakrát či třikrát. Říká samé hele a vod.“

„Prosím?“

„No... místo od říká vod. Třeba místo od té doby řekne vod tý doby.“

Rychlou chůzí dorazil na místo. Staříka nechal daleko za sebou. V ohradě za stodolou ležely napasené ovce. Nehybně, jako by je tam právě položila ruka řezbářova. Ještě měly lipovou duši. U studny, na převráceném sudu, se na způsob sfingy vyhřívala kočka. Podzimní slunce se jí v černé srsti proměňovalo v jiskření. Zdálo se, že co nevidět vzplane. Pozorovala Lojzu štěrbínami očí plných záludných otázek. On však vnímal jen jednu. Odpovědi se bál.

V kuchyni se na chvíli zastavil. Připadala mu menší. Zaslechl drápkaté kročeje. Na dveřích do světnice se sklopila klika a zakňučel pes. Ozvalo se: „Už ste tu, Jožko?“ Vešel tam. Nedovolil psovi, aby se s ním přivítal; automaticky prohodil: „Lehni, Borku,“ a přistoupil k posteli. Stařenka se na něho dívala obličejem ikony. Důstojně, bez náznaku pohnutí. Bez překvapení. Víc než jindy vnímal v tom okamžiku pach moče. „To jsem já, Lojza,“ pronesl vemlouvavým hlasem.

Stařenka si ho ještě chvíli prohlížela, než z ní vyklouzlo znavené: „Šak já vím, Lojzíku.“

Ještě mě poznala, řekl si a ulevilo se mu. „Tož jak se daří?“ usmál se na ni. „Posílá mě pan farář.“

„Kde je?“ vydechla tiše. „A kde je Jožka?“

„Staříček za chvíli přijde, už mu to dýl trvá.“

„Aj s velebným pánem?“

„Ten nemůže. Je nemocný.“

„Je nemocný,“ opakovala.

„Ale jestli s ním chcete hovořit, můžete tady přes tu vysílačku,“ ukázal Lojza. „Znáte ji přece.“

Pohnula trochu hlavou a řekla: „Znám.“

Lupl páčkou a z mikrofonu se ozvalo – ... rači řekni, odkdy tu vodu nemají. Příjem. – Od noci. Celý vepřín kvičí jak pominutý, hlásil jsem to už kdekomu, ale všichni na to kašlou. Příjem. – Pošlu ti tam hasiče s cisternou. Příjem. – Ale hned. Prasata už pijou chcánky. Konec. Dál bylo slyšet jen monotónní šum a Borka, který nejdřív zavrčel, potom začal hlasitě dychčít. Omluvně se na stařenku usmál, ale ona se zdála být zcela sama. Stiskl tlačítko a změněným hlasem, kterému rozuměla jen jeho žena, se zeptal: „Jsi tam? Příjem.“ Pustil tlačítko. Hanka odpověděla okamžitě: „Ano. Jak... jak se jí daří? Mám předat veleb... předat slovo?... Příjem.“ V jejím hlase, přestože byl částečně zkreslený, vytušil pláč. Stiskl tlačítko: „Žije. Čekej, až řeknu příjem.“

Přikryl mluvítko dlaní volné ruky a obrátil se ke stařence: „Můžete mluvit s panem farářem.“

„To je dobře,“ řekla po dlouhé chvíli do své samoty. Borek najednou vyskočil a položil na okraj postele pracky. Štěkl.

„Lehni,“ sjel ho Lojza a pes se stáhl zpět na podlahu. „Chcete ho pozdravit, než k vám promluví?“ Stařenka přikývla.

Nastavil jí před obličej mikrofon a ona pozdravila: „Pochválen buď Pán Ježíš Kristus, velebný pane.“

Lojza ještě okamžik čekal. Potom řekl: „Příjem,“ pustil tlačítko a z šumu se ozvalo: „Až na věky. Dolehla prý na vás, paní Opálková, těžká chvílka. Váš manžel i vaše vnučka mě požádali, abych k vám přišel, ale já sám ležím v posteli a nemohu se hýbat a rád bych k vám alespoň touto... touto cestou... promluvil pár povzbudivých slov. Vždyť útěcha duše velmi často přivodí i útěchu těla, a kde jinde ji hledati než u našeho Pána Ježíše Krista v jeho nekonečné lásce k nám všem, k nám trpícím? Již apoštol Lukáš pravil svým krajanům, že Ježíš jest nejpovolánějším lékařem těla i duše a že

veliká moc vychází od něho a uzdravuje všechny. Poslyšte pár slov z Evangelia svatého Lukáše: I přišel do Nazareta, kde vyrostl. Podle svého zvyku vešel v sobotu do synagogy. Tu povstal, aby předčítal. I podali mu svitek proroka Izaiáše. On svitek rozvinul a našel místo, kde bylo napsáno: Duch Páně nade mnou; protože mě pomazal, poslal mě zvěstovat evangelium chudým, uzdravovat zkroušené srdcem, ohlásit zajatým propuštění a slepým prohlédnutí, propustit utištěné na svobodu, ohlásit milostivé léto Hospodinovo a den odplaty. Potud Evangelium. Nazaretští nechtěli uvěřit, že jejich rodák, jeden z nich, jest vyvoleným Mesiášem. Ale on řekl: – V pravdě pravím vám: Žádný prorok není vzácný v své otčině, a když ho pak chtěli za troufalost svrhnout z hory do propasti, on mezi nimi prošel bez úhony a zmizel jim.“ ... „My nesmíme dopustiti, aby nám zmizel ten, který pro nás svým utrpením získal život věčný. Ten, který uzdravoval zástupy. Poslyšte ještě jednu příhodu z Evangelia svatého Lukáše, která se stala někde v Galileji: Když šel, tísnili se k němu zástupové. Jedna žena, která trpěla dvanáct let krvotokem a vynaložila všechn svůj majetek na lékaře, aniž našla u nich uzdravení, přistoupila odzadu a dotkla se lemu jeho roucha...“

Panebože, on kecá jak někde na tribuně, znetrpělivě Lojza a upřeně hleděl na stařenku, která před chvílí zavřela oči. Zdálo se mu, že nedýchá. Opatrně se dotkl její ruky. Ucítil chlad. Stiskl tu ruku trochu víc. Stařenka pohnula víčky a podívala se na něho. „Chtěla sem sa vyzpovídat,“ pronesla bezbranným hlasem. „Kde je ten Jožka? Mosím sa s ním rozlúčiť. A Hanička... a... se všeckýma bych sa chtěla rozlúčiť. Aby mi odpustili, jestli sem jim kdy ublížila.“

„Staříček už musí každou chvíli přijít,“ řekl Lojza. Na víc se nezmohl.

„... tedy žena viděla, že se to neutajilo, třesouc se předstoupila a padla před ním a pověděla přede vším lidem, proč se ho dotkla a jak byla hned uzdravena. On pak jí řekl: – Dcero, tvá víra tě uzdra-

vila, jdi v pokoji.“ ... „Jak se cítíte, paní Opálková?“ ... „Příjem,“ dodal Hančin hlas.

Než stačil Lojza zareagovat zmáčknutím manipulačního tlačítka, z mikrofonu se ozvalo: – ALH 328, ALH 328, zde 205, příjem. Podíval se na stařenku, ale z jejího výrazu se kromě rezignace nedalo vyčíst nic.

– Zde 328, příjem.

– Franto, volám ti z Oslnného. Kdosi to pořád blokuje. Asi Rádio Vatikán. Ale beze srandy: už před týdnem jsem ti říkal, abys tady kontejnery s hnojem neposílal, že je to tu plné a močůvka už teče do potoka. Jestli si toho všimnou rybáři, bude průser. Tož co? Příjem.

– Musíš to ještě týden vydržet. K novému polnímu hnojišti není dodělaná cesta, je to tam jak na tankodromu. Příjem.

– To si vyříd' se stavebnákama, nebo mi dej písemně, že za to tady ručíš. Jestli trochu víc poprší, bude plný potok sraček a hrkne to do přehrady. Potom si to můžeš probírat přímo s prokurátorem. Příjem.

– Zítřka má stavební závod poradu. Můžeš to tam přednést. Příjem.

– To je tvoje starost. Já zakazuju tady vozit hnůj a ty mi to podepíšeš. Konec.

Lojza stiskl tlačítko: „328, 328, zde 100, příjem.“

„Zde 328, příjem.“

„Soudruhu inženýre, jestli necháte vyvézt na Oslnné ještě jeden kontejnér, můžete si jít rovnou hledat zaměstnání. Příjem.“

„Soudruhu předsedo, já už jsem vyzkoušel všechny možnosti. Příjem.“

„Nezajímá. Konec.“

Ticho. A kdesi na nejvzdálenější hranici slyšitelnosti drobné psí kničení, takání hodin v kuchyni, tok šumu z mikrofonu. Přerušeny náhle Hančíným bázlivým a zároveň alarmujícím: „Příjem, příjem...“

„Ano, držím,“ oznámil Lojza změněným hlasem. Obrátil se ke stařence: „Stařenko, můžete mluvit,“ pronesl tlumeně a pomalu.

Přiložil mikrofon téměř k jejím ústům. Ona se na Lojzu nejdřív zadívala, potom se několikrát znatelně nadechla a opět vydechla, zavřela oči a jako voda ze skalisté země vystoupil z ní zpěv připomínající dávný chorál:

*„Otče náš, jenž jsi na nebesích,
posvětiž se jméno tvé,
kralujž ty sám v našich srdcích,
buď vůle tvá i v nás zde.
Chléb vezdejší dej nám sám,
odpusť naše viny nám,
neuved' nás v pokušení,
zbav zlého, přived' k spasení.“*

Přeměněna v elektromagnetické vlnění prošla ta píseň jílovou omítkou i stoletým roubením chalupy a rychlostí světla se mihla podzimním lesem, pastvinami a poli: zlátnutím javorových listů rozevřených jak dlaně před cikánkou a šelestivými korunami lip, jejichž listoví na křehnoucích stopkách se podobalo množinám srdcí. Mihla se pustými hnízdy ptáků, zavadila o slechy zajíců a parůžky srnců, prolétla bobulemi rulíku zlomocného a bezinek, lepkavostí pavoucích sítí, atomy bukvic, protoplazmou slimáků... křísla o dno potoka a nabrala špetku svitu z jeho hladiny, zbarvila se zelení mechů, krví jeřabin, načichla trsy václavek, načichla oranisky a načichla svěžestí prvních ozimů. Pronikla několika lidmi. Tikla prázdnotou hřbitova. Protála chlév, kde rozechvěla bílé struny na víčcích krav, a těžší o pach močůvky a mléka, propletena s tisíci jiných vlnění, rozplynula se.

Světnice se na chvíli propadla do hluchoty. Ani psa nebylo slyšet. Potom otevřela stařenka oči a hlasem plným údivu vydechla. Znělo to jako: „Letím...“ Lojzovi pozvolna došlo, že zemřela.

Nepocítoval nic určitého. Snad jen skleslost, kterou většinou přičítáme únavě, ale on unavený nebyl. Potom ho napadlo, že nás snad nebožtíci ještě nějakou dobu po vydechnutí vnímají. Natáhl ruku ke stařenčinu obličejí a cosi, možná omluva, mu pohnulo rty. Sklopením víček ten obličej uspal.

Náhle si uvědomil, že v druhé ruce stále drží mikrofon s prstem na manipulačním tlačítku. Mechanicky si ho nasměroval k ústům a nepozměněným hlasem řekl: „Konec.“ Vypnul vysílačku. V tom okamžiku se z kuchyně ozvaly kroky a ve dveřích se objevil stařík. Upocený a zadýchaný.

„Už bylo horko, když sem sa dnes vracel z Kolajova. Šel sem vysokým lesem a hleděl na všechny ty rovné buky a smrky a modříny kolem sebe a napadlo mě, že každý z nich je eště o kterýsi ten pátek starší než já. Jak to děláte? ptal sem sa jich a zastavil sem sa pod největším bukem a zeptal sem sa ho: – Jak to děláš? Očima sem sa vyšplhal po bělavém kmeni až do jeho koruny a čekal na odpověď.“

„Odpověděl?“ prohodil Lojza do dlouhé odmlky.

„Odpověděl. Ale já sem té větrnéj řeči neporozuměl. Aj tak dobře, řekl sem si.

Došel sem k mýtině. K té, kam chodívá Hanka na maliny. Na kraji byl vyvrácený veliký habr. Asi to udělal před týdnem ten silný větr. Chvilu sem u něho postál. Ležel po svahu s kusem vyrvané země. S kusem země kulatým jak terč, jak širokánský terč, ze kterého trčely kameny prorostlé kořáním, a to kořání bylo drobné a nehluboké. Dokád' to stromisko stálo, nikdo by neřekl, že může byt tak plýtko zakořeněné. Obešel sem ho a najednúc sa dívám a vidím dvě srny a srnca. Stáli ode mne tak dvacet třicet metrů. Srny nečekaly. Hýp! A už si to pelášily šikmo mýtinú. Než sem si to uvědomil, byly pryč.“

Z lesního šera ještě párkrát blýskla dvě bílá zrcátka, která jim nad prdýlkami naježil úlek.

Ale srnec zůstal. Postavil se proti staříkovi, sklonil hlavu, vykulil oči a několikrát energicky hrábl zadními běhy. Když zjistil, že vetřelec se nemíní jen tak vzdát, hrábl i předními běhy, až mu od spárků odlétlo několik kamínků. Navíc výhruzně zabekal: „Be-be-be!“

Stařík na srnce pohrozil palicí. Potom nejen jemu, ale i mýtině a okolnímu lesu řekl: „No-no, ty chudáčku ubohý, nesmrtelný, enom si posluž,“ a na pokyn radosti, která v něm cinkla, srncovštinou dodal: „Be-be-be!“

Srnec zvedl hlavu. Chvíli na staříka hleděl, ale nakonec se od něho odvrátil a drobnými kroky klusal k lesu, klusal jako rytíř z vyhraného duelu.

„Musím jít,“ prohlásil Lojza. „Než dojdu domů, bude skoro půlnoc.“

„Ty nemáš u rozcestí auto?“

„Nemám. Potřebovala ho Hanka.“

„Přinesu ti vajica. Už sem je aj pozabaloval do novin.“ Dobře, chtěl říct Lojza, ale neřekl. Strop nad nimi se rozezněl křaplavými zvuky.

Středa

Vrátil jsem se domů hodně po půlnoci a (o tom za chvíli) hodně šokovaný, ale v ložnici se ještě svítilo. Čekalo mě další překvapení, naštěstí ne šokující.

Košík s vejci jsem nechal v kuchyni, vyšel jsem nahoru a zeptal se Hanky, proč ještě nespí. Odpověděla, že jí před deseti minutami telefonovala matka. „Teď v noci?“ divím se. – „Zemřel jí muž,“ řekla a hned pokračovala: „Hodně jí to vzalo. Sice s tím v poslední době počítala, ale plakala do telefonu. Je mi jí líto.“ – „Mně taky.“

Byla to smutná zpráva, no byla jen k posazení na okraj postele a k pokývání hlavou: „Co se dá dělat?“ Trochu hlubší zafilozofování

jsem očekával od Hanky. Marně. Konstatovala, že pohřeb bude až za tři dny. V sobotu. Na hlubokomyslné úvahy měla příliš malá očka. Minulo pár okamžiků a zeptal jsem se: „Je nutné, abych jel taky?“ – „Byla bych ráda,“ řekla unaveně. „Máti mě prosila.“

„A Katka s Dušanem?“

„Kateřina může jet s námi. Dušana bych nechala doma.“

„Jak doma? S kým doma?“

„Dáme ho na ty dva dny ke staříčkovi,“ prohlásila Hanka a ještě prohlásila: „Zdá se mi, že poslední dobou začíná nějak klackovatět. Asi mu chybí zdravý lesní vzduch.“ Nevěděla, že při zmínce o staříčkovi a o zdravém lesním vzduchu nakousla trpké jablko, které jsem se jí chystal podat. Začal jsem pochybovačnou poznámkou: „Já nevím.“ – „Co se ti nezdá?“ podivila se. – „Po dnešku mám dojem,“ vyšlo mi z úst, „že se staříkem budeme muset něco udělat.“ – „Jak to?“

Potřeboval jsem si to v hlavě uspořádat, a asi mé rozmyšlení trvalo dýl, než snese zvědavost, protože Hanka svůj dotaz zopakovala naléhavěji: „Proč máš zrovna po dnešku jakýsi divný dojem?“

„Tož já ti teda něco povyprávím. Zůstaň klidně sedět a já ti něco povyprávím. Ale ještě moment: Ty víš, že má stařík pušku?“

Žena na mne vykulila oči: „Cože?“

„Starou německou mauserovku i s náboji.“

Uplynulo deset patnáct sekund, než promluvila: „To je... to je absurdní. Předhazoval mi sice, že co pasekář, to pytlák, ale taky vyprávěl o tom... přece víš, jak se v jejich chalupě scházeli ke konci války partyzáni a jak tam kdosi omylem zastřelil strýce Václava, ale to je všechno.“ Najednou se zarazila. Vypadalo to jako probuzení ze sna: „A co,“ skoro vykřikla, „co se prosím tě stalo? Mluv!“

Považoval jsem za nutné nejdřív ji uklidnit sdělením, že stařík žije. Potom jsem pokračoval v konverzačním tempu: „Tož teda,“ povídám, „já už jsem si zvykl, že mi při každé příležitosti vypráví všelijaké rodinné pohádky a historky a tak dále. Některé jsou docela zajímavé, ale skoro všechny už znám z paměti. To je fuk. Většinou si

při nich prostě přemýšlím. Ale teď vyrukoval s něčím úplně novým. Nastěhoval se k němu plch.“ – „Jaký plch?“ – „No plch. Ten živočich. Takový hlodavec.“ – „V životě jsem to neviděla.“ – „Já taky ne. Až dnes. Vlastně včera.“ – „Co to má co společného s puškou?“

Zdálo se mi toho vysvětlování moc najednou. „Nebudu nic komplikovat,“ prohlásil jsem, „toho plcha ber jako základní fakt. Nastěhoval se staříkovi do chalupy a on si myslí, že to udělal schválně. Že mu tu chalupu chce zlikvidovat. Počkej, počkej! Mlč! Má k tomu jakési svoje důvody. Jestli chceš, můžeš si to s ním probrat. Důležité je, že když už jsem byl na odchodu, začaly nám nad hlavou řachtat ořechy. Do stropu. Znáš to. Jsou to tam jen prkna a...“ – „Ořechy?“ – „Měl je pověšené na trámu pod střechou. Skoro celý pytel. Jemu i mně bylo okamžitě jasné, že na půdě je plch. Na nic se neptej, bylo by to dlouhé vyprávění. A stařík řekl: – Na past už je neskoro... původně chtěl na plcha nastražit past. Šel ke skříni, k té kuchyňské, kde má všelijaké staré krámy, a otevřel ji a vytáhl z ní pušku. Docela odborně ji uchopil, já jsem na něho hleděl jak blbeček a on řekl: – Mosím ho zastřelit, aby nebylo pozdě. Bojovat sa mosí od začátku.“

Hanka si mě prohlížela, tak nějak ironicky si mě prohlížela. Potom řekla: „Určitě. Ale tobě se chce spát.“

„Podal mi baterku.“

„Kecáš. Ty kecáš.“

Na to se dalo jen pokračovat: „Řekl mi, že pušku si připravil už před týdnem. Že je nabitá. Podal mi teda baterku, a abych šel po schodech na půdu, abych šel před ním a svítil. Tak jsem šel. Nevím, jak je to možné. Stařík mi v tom okamžiku najednou... najednou mi připadal nejmíň o půl století mladší. Už když bral ze skříně tu pušku. On nám bude něco povídat o tom, že se sotva dobelhá k pojízdné prodejně. Prdinec!“ Poslední slovo jsem, myslím, zařval. Vjel do mne jakýsi vztek. Chápu, že dost zbytečně a navíc opožděně. Taky jsem prohlásil, že šílenci a cvoci se dokážou bleskově

vyhecovat. Že je to známá věc. Hance se to slovo cvok ve spojení se staříčkem vůbec nelíbilo, ale na to byl jednoduchý argument. Povídám: „Chtěl bych tě vidět, jak by ses tvářila, kdybys musela lézt do příkrých schodů a za zády měla nabitou pušku, kterou drží pětaosmdesátiletý dědek.“

„No...“ vyklouzlo z ní.

„No?“

„Nevím. Asi bych se mu to snažila vymluvit.“

„To se ti hezky říká. Tady. Ale celá ta akce trvala jen pár vteřin.“
Mlčky jsme se dívali každý někam jinam. Potom se Hanka zeptala: „Jak to dopadlo?“

„Otevřel jsem poklop, vystoupil na půdu, párkrát po ní přejel světlem a to zvíře tam skutečně bylo.“ – „Jak to, že neuteklo?“ – „Neuteklo. V zavěšeném pytlu byla prokousaná díra a na zemi spousta rozsypaných ořechů. A mezi nimi trůnil plch. Trůnil. Aspoň to tak vypadalo. V prackách držel rozlousklý ořech a držel ho jak podnos plný lahůdek a... no prostě trůnil. Svítily mu oči. Víc jsem si nestačil uvědomit. Ozvala se rána. A když říkám rána, tož myslím výstřel z kanónu. Žádný obyčejný práskanec. A hned nato druhá a třetí a další. Až se rozhučela celá chalupa a snad i polovina pasek. Mezi první a možná pátou ranou, nešlo to počítat, lomozil stařík závěrem té své flinty jak profesionální ten... terorista. K nohám mi padaly prázdné nábojnice a já jsem šmejdil baterkou na všechny strany. Připadal jsem si jak světlomet. A on pořád vykřikoval: – Hore, víc hore, dúle, ke komínu, do pravého kúta...“

„Nakonec zařinčelo sklo a bylo ticho.“

„Jaké sklo?“ zajímalo Hanku.

„Padesátilitrový demižon. Naštěstí prázdný.“

„A plch?“

Místo odpovědi jsem pokrčil rameny.

„Takže utekl,“ konstatovala Hanka a zničehonic se začala smát.

„Co je?“

„Ted' ses díval do stropu a zdálo se mi, že držíš baterku.“ Asi měla pravdu. Ta baterka mě stále svědila v dlaních.

„Jen si posluž,“ ušklíbl jsem se, „ale já mám rozflákaný bubínek a stařík střechu.“

„No bůž! Slyšet slyšíš a staříček si střechu spraví.“

„Odnese to spousta tašek.“

„A jak on?“ zvažněla Hanka. „Nebyl smutný?“

Tomu jsem se pro změnu zasmál já: „Víš, co prohlásil, když jsme se vrátili do kuchyně? – Ta flinta už za nic nestojí. Roky už sú na ní poznat. A prý: – Ale aspoň sem ho postrašil. Aspoň včil ví, kdo je tu pánem. A já jsem se ho zeptal, jestli má na tu pušku nějaké povolení, a on se jen ušklíbl: – Na papíry sa patří vysrat. Mělas ho vidět.“

„Já ho vidím,“ řekla Hanka.

Začátek července

„Tož vidíš, Dušánku, včil sme tu osiřeli,“ prohlásil stařík, když se rozloučil s Hankou.

„Budem tu spolu hospodařit,“ mrkl na něho jako na spiklence. Kluk si ho změřil: „Dyť ty už tu, staříčku, nic nemáš. Jen slepice a králíky.“ Tvářil se víc uraženě než trpitelsky.

„A chalupa néni nic? A zahrada a včely?“

„To?“ uchechtl se Dušan. Podíval se na staříka, a v tu ránu nevěděl, kam s očima. Nakonec je uhnízdil mezi třešňovými haluzemi, kde byla ptačí budka a kde se teprve začaly uzardívat první srdcovky.

Stařík se nadechl, ale nakonec prohodil jen: „Všecko chce svoje, nemysli.“ Po chvíli, během které se kdesi za rohem chalupy odehrávala vřeštivá vrabčí hádka a kluk umíněně hleděl do třešňové koruny, ukázal na střechu a podotkl: „Chalupa je jak roba. Pořád sa mosíš kolem ní motat a šmajchlovat sa s ňú. Hned potrebuje vyměnit poškozenu skřidlu, hned zas neco přitlúct nebo natřít nebo zasklit

rozbité okno..." Zatahal Dušana za tričko: „Taky sem měl takového ogaru, jak si ty. Jmenoval sa Václav. Po českém patrónovi.“ – „Vím. Ten je na Václaváku," řekl Dušan s očima stále v třešni. – „Včil ano," pokýval stařík hlavou a po krátkém odmlčení připojil: „Ale tehdá stál tam u stodoly." Dušanův pohled sklouzl z třešně na staříka, který pravil: „Posaďme sa.“

Vystoupili na zápraží, zasedli na prkennou lavici, stařík se opřel o stěnu chalupy a vyslovil domněnku: „Tys chtěl jet rači s rodičama do Prahy, že?"

„Ano.“

„Nedá sa nic dělat.“

„A doma mám dodělávat model boeingu.“ – „Bójingu?" – „To je letadlo. A zítra je v televizi fotbal.“ – „Aha.“

Vrabčí hádka za chalupou náhle ustala. Byla ukončena třepáním mnoha křidélek a hejno popelavých rošťáků přefrčelo přes dvůr do sadu. Kluk ukázal ke stodole, uculil se a zeptal: „Tam stál svatý Václav?"

Stařík se předklonil a kousek poposedl. Opět se opřel. Potom (již ve správné poloze) začal vyprávět: „Ano. Zrovna sme sa vrátili z pola. Od rána sme sklízeli první tohoroční žito. Ale viděli sme, že sa žene od západu jakási hrůza, a viděli sme ho, viděli sme svatého Václava, jak kluše na tom mohutném koňovi, kterému od kopyt odletovaly jiskry, a zem sa chvěla a hora duněla a oblohú sa valily černé mraky a knížeti sa nad hlavú třepotal vévodský praporec.“

„Zavři ovce!" křikla Anděla a sama utíkala do zahrady, kde se na šňůře mezi stromy zmítalo suché prádlo.

Václavek s Věrkou, kteří se vrátili domů už před hodinou, protože měli žízeň a voda na poli došla, stáli mezi pootevřenými vraty stodoly. Hleděli do dvora plného prašných vírů a uhánějících stébel trávy a peří a listí...

„... a hnál sem před sebou bečící ovce.

To jejich bečení najednou zaniklo v hromovém rachotu, protože knížecí kůň zařehotal. Sotva to hřmění ustalo, promluvil samotný kníže: Pohni si, chlape, s těma ovcama, volal, nebo tě roznesu na kopytech! Už ať ste ve chlévě!

Tož sem trochu přidal, ale ovcám sem stejně nestačil. Ty sa hnaly jak zdivočelá zvíř. Jak kdyby je hnali vlci.“

Věruška se rozplakala.

„Neboj sa,“ vyrazilo z Václavka. Vytáhl z kapsy prak: „Hled, co mám.“ – „Kde je maminka?“ – „Hned tu bude.“ Vzal Věrku za ruku a chtěl ji odvést domů. – „Né, na dvůr nééé,“ rozplakala se ještě víc.

„Mám toho čarodějníka trefit?“ ukázal směrem ke kuchyni na syčivý prašný sloup a nabil prak a...

„... zrovna když poslední podivochéné jehňatsko zmizelo ve chlévě, vytasil kníže svůj meč. Svůj blyštivý meč, vykládaný drahýma kameňama, a ťal. Zařinčelo sklo. A zase ťal, až sa celá chalupa otrásla jak ubohá skořápka v búrě. Potom sa kůň vzepjal na zadní nohy, knížecí plášť sa široko rozevřel a vlál a vlál a já sem zahlédl, jak mu v hrudi hoří velikánské srdce.“

„Zbláznil sas, či co?“ spustil na Václavka, kterému se úlekem trochu chvěla víčka. Prak v hrsti ale dosud svíral pevně. Tak i promluvil: „Věruška sa strachuje, tož sem chtěl, aby sa nebála.“

„Ty nebeč,“ okřikl dcerku. „A ty pod' sem,“ naznačil ukazováčkem klukovi.

„Já si na to okno vydělám,“ oznámil Václav hrdě.

„Pod' sem, povídám,“ opakoval otec.

„Nasbírám hřibů a prodám a za ty peníze...“ Nedopověděl. Zato se mu podařilo uhnout před trestající rukou.

„Nakonec mi ještě od vrat stodoly pohlédl do očí, zařval: – Do boja! A hnal sa pryč. Enom dusot kopyt sa nésl krajinú.“

Andělka, tvoja prababička, šak ty víš, Dušánku... – „Zemřela předloni na podzim. A jak se hnal ten svatý Václav? Kam se hnal?“

„Tak. Tož tvoja prababička...“

23. července

Včera sme sékli v Závýmolí. Žito sa zdá byt pěkné. Je tam toho přes třicet panáků. Najednúc sa nad nama přehnaly mraky a větr. V dědině spadly veliké krúpy. Celú úrodu to tam zatlúklo do země. Do kostelní věže uderyl hrom.

29. července

Byla sem ve městě na trhu. Když sem sa vrátila, byla tá nemocná husa, tá s tým hnědým pérem, už mrtvá. Škoda jí, ale peří sem oškubala.

Utržila za vajica 35 K., za tvaroh 8 K., za máslo 30 K.

Zaplatila za petrolín 10 K., za sklo 13 K., za cigórku 14 K. a 60 haléřů, za chleba 7 K.

10. srpna

Ovca si zlámala nohu. Moseli sme ju zabit. Dlího zas nepršalo. V studni je vody enom na dně.

15. srpna

Bětuša si vrazila mezi paznechty ostrý kameň. Celé sa jí to podebralo, ani na to nemože stúpit. Vyplachuju jí to heřmánkem a dávám jí obklady s kafrovú mastú. V dědině sa objesil starý Krpelán.

Utržila za vajica 40 K., za máslo 25 K.

Zaplatila za cukr 27 K. a 10 hal., za chleba 7 K. Oplatilo by sa péct zas doma.

21. srpna

Dnes sa zas přehnal vychřica, ale krúpy nespady. Ten větr byl horký jak kovářská výheň a zlámala sa veliká haluz na jilmu a pobořila střechu na chlévě. Eště že to nikoho nezabilo.

1. září 1939

Dnes přepadli Němci Polsko. Bože ochraňuj Poláky, ochraňuj nás vsecky. Nebylo už dost hrůz? Jaké nás eště čekajú? Dozvěděli sme sa to ve městě a lidi už sa začali bát jeden druhého a židů sa straníja. Za živobití sa včil dobře dá utržit.

Utržila za vajica, za mak a za ostatní 370 K.

Zaplatila za hřebíky a za ostatní 146 K. a 50 hal.

„On to věděl, ten staroslavný vévoda, když sa bral kolem naší chalupy, až koňovi odletovala pěna od huby.“

„Že bude válka?“ prohodil Dušan zklamaně. Z dlouhé chvíle se opět zahleděl k sadu a řekl: „Škoda, že ještě nejsou zralé třešně.“

„Jel nás bránit,“ pronesl stařík poněkud vyšším, možná i slavnostnějším hlasem.

Kluk mlčel. Poslouchal jednotvárné vrabčí pípání a mlčel. Na jednu však zpozorněl: „Jé,“ vyklouzlo z něho. – „Na něco sis vzpomněl?“ – „Podívej, staříčku,“ ukázal k třešni. „Z ptačí budky se cosi dívá, a pták to není.“

Stařík přimhouřil oči a podíval se tam. Potom ještě mírně zaklonil hlavu a náhle, jako by se v něm vzpříčila pružina, stál na nohou.

„Co je?“ podivil se kluk. Těž se postavil.

„Psss!“

„Co je to, veverka?“

„Plch.“

„Tatínek mi to říkal, že tu máš plcha. A že ho možná uvidím.“

„Potichu, potichu!“

Zvířátko vyskočilo z budky na nejbližší větev. Frrr... odstartovalo z listoví vrabčí hejno a s hlasitým povykem se rozlétlo do všech stran. Za vrabčím úprkem následovalo nejdřív plší přemítání, pak hospodaření: postavil se na zadní nožky, předníma uchopil větvíčku nad sebou a očichával narudlé plody. Nezdály se mu, proto vyběhl o poschodí výš, kde čichací zkoušku pozorně zopakoval, a vydal se výš a ještě výš. Na samém konci jedné z nejvyšších větví se mu jedna z třešní zalíbila a už ji držel mezi packama. Zakousl se do ní, ochutnal a zhnuseně vyplivl. Stařík se mezitím kradl ke dveřím. „Jaké má pěkné bílé břicho,“ volal za ním Dušan.

„Ticho! Nehýbej sa!“

„Co chceš dělat?“

„To uvidíš.“ Ale do chalupy nevstoupil. Ani nedořekl, a plch přeskočil z třešně na drát elektrického vedení, po kterém se jako provazochodec světového věhlasu rozběhl směrem k publiku. Huňatým ocáskem plným slunce udržoval balanc, nad hlavou se mu klenulo tyrkysově šapitó, klusala stáda lipicánů, a kdo chtěl, mohl se zatajeným dechem zaslechnout i vzrušující víření bubínku a občasně: – Hop, když kmitl artistův chvost nalevo a: – Hop, když kmitl napravo. Nakonec ještě jednou: – Ela-hop! a hvězda se plavným skokem přenesla na roubenou stodolu, ve které štěrbinou mezi dvěma trámy (bez čekání na aplaus) zmizela.

„Ta ludra,“ procedil stařík. Vykročil ke stodole. Ušel pět kroků a zastavil se. Jako by si na něco vzpomněl.

„Proč mu nadáváš?“ podivil se Dušan a ještě pod dojmem parádního čísla dodal: „Toho bych chtěl mít doma.“

„Toho?“ zhrozil se stařík. „Chraň ťa pánbůh a všeci svatí!“ – „Jak to?“ – „Já sem sa pořád divil, proč nikde nevidím ty moje sýkorky modřinky, a už je mi to jasné. On je v té budce všecky zežral, lupič. Vrah!“ – „Ale jaké má pěkné očka a ocásek a jak...“ – „Mrkni sa na střechu,“ zahudroval stařík a zvedl tím směrem ruku.

„Co je tam?“

„Nevidíš ty povyměňované skřidle?“

„Vidím.“

„To kvůli němu!“ vypálil na kluka hlasem rozhořčeného obránce hradu. „A chodí mně krast ořechy a vajica a kdovíco všecko eště chystá. Už sem si myslel, že dá pokoj, že sem ho pořádně vylekal, ale prdinec. Eště si ze mne bude dělat kašpara! K ořechom už sa nedostane. Ty sem zamkl do komory,“ poznamenal vzápětí mírnějším tónem.

Dušan se ještě jednou podíval na střechu, potom na stodolu, potom na staříka: „Co s ním uděláš?“ zeptal se, ale rozsudku se nedočkal.

„Napřed ho mosím chytit.“ – „Jak?“ – „Do pasti. Naštěstí sem ju včera pro jistotu strčil do stodoly. Je nastrážena.“ – „Pojďme se tam podívat.“ – „Eště je brzo. Ted' sa půjdem chvílu projít po lese. Co nevidět bude večer a nesmíme zatmět.“

„Proč bysme chodili do lesa?“

„Protože nám to neuškodí. Aj tvoja mamka to říkala.“

„A proč?“ – „Protože proto,“ odsekl stařík. „Něco ti tam ukážu. Něco zajímavého.“

„Všecko tam znám,“ prohlásil Dušan kategoricky.

Stařík už neřekl nic. Vzal si ze síně hůl, zamkl dveře a vyrazil směrem k lesní cestě. Za chvíli ho kluk doběhl. Nejdřív šel pár metrů za ním, ale čím hlouběji pronikali do lesních stínů a světel, tím plytší byla jeho mrzutost. Asi po pěti minutách zatahal staříka za obnošené sako: „Ty se na mě zlobíš?“

„Nezlobím.“

„Já vím, kam chceš jít.“

„To nemožeš vědět.“

„Na ten tvůj kopec. Tam, jak je vidět ten dolík, ze kterého vychází slunce.“

„Tam ne. A včil nemluv. Až budem na místě.“

Tak kráčeli téměř hodinu. Občas kluk na něco ukázal, na něco se zeptal a stařík se zastavil, vydechl, odpověděl. Chvíli postáli a pokračovali dál. Cesta, kterou se původně vydali, se postupně měnila na zarostlý pěšník, až se vytratila docela. Pouze citlivé oko, hluboká paměť nebo zvědavá fantazie ji mohly zahlédnout a mohly se jí ubírat. A stařík se jí krok za krokem ubíral. Pod letitým nánosem listů a humusu stále ještě viděl obrysy koňských kopyt a viděl koleje vymleté dávnými vozy a dávnými dešti a viděl vyčnívající hrany balvanů, které kdysi převrátily klády lesních velikánů, když je chlapi smýkali k chalupám a pilám. Viděl tu cestu i mezi kmínky mladých stromů, mezi houštinami chebdí a mezi mechem obalenými haluzemi. Neztratila se mu ani v zátarasech vývratů zarostlých stínem kapradí a pukáním netýkavek.

Tak došli až na světlé prostranství, které kdysi bývalo rozcestím. „Sme na místě,“ prohlásil stařík. Posadil se na primitivní lavičku sestavenou ze dvou smrkových klátek a prkýnka.

„Kde se tu ta lavička vzala?“ podivil se Dušan.

„Postavil sem si ju tady já. Žádný o ní neví.“

„Proč zrovna tady?“

„Posad' sa vedle mě, a já ti to povím.“

„Tak proč?“ opakoval Dušan otázku, když se usadil.

Staříkovy oči objaly ten malý kousek země obehnaný hradbou lesa, to smítko zářící třezalkou a jestřábníkem, ježící se pcháčem, probleskující z hloubi stínů sedmikvítkem, mařinkou vonnou a karkostem smrdutým; to smítko plné svízele, silenky, čistce a rozrazilu, jimž u paty dubu vládl všedobr s pryšcem.

„Tady sa křížíja čtyři cesty,“ promluvil a pokračoval: „Na sever, na jih, na východ a na západ. Když sem byl ogara jak ty, tož sem sa po jedné z nich vydal hledat poklad.“ – „Po které?“ – „Všecky vedú k pokladom. Já sem si vybral tu východní, protože můj staříček pravili, že tam sú ukryté poklady zbojníků, a zbojníci, ti sa mi dycky zamlúvali. Vzal sem si enom uzlík se zemákama, s pořádným

krajícem chleba, hrstí sušených trnek a kudlů. A šel sem. Na třetí den sa mi do cesty postavila řeka a ta řeka hučela vodopádama a valily sa v ní vlny vysoké jak stodoly. Tož co teď? Řekl sem si. Kručelo mi v břuchu, protože všechny zemáky, chleba aj trnky už sem snědl a nikde nikoho, nikde žádná jeskyňa se stolama plnýma jídel a s hromadama zlatáků, perel a drahokamů.“ – „Já bych věděl, jak na to.“ – „To mi řekneš až potom. Včil poslúchaj.“

Ozéfek si všiml zátočiny. Malé jak srpek měsíce, nenápadné jak zrnko v ovesném lánu. Poklekl, vyhrnul si rukáv a opatrně zajel pravačkou do díry, kde tušil pstruha. Nebyla tam ani střevle.

„... a zavřel sem oči a zaprosil sem: – Pomoz mi, Panenko Maria Hostýnská, Provodovská, Šaštínská, Čenstochovská aj Lurdská. A strčil sem ruku pod břeh.“

Jeho prsty se dotkly něčeho hedvábného, co nalézáme jen ve snách, které se košatí nad naší paměti, a po natažené paži se mu až ke krku vysoukala užovka. Lekl se. Ale úlek je rychlejší než strach: volnou rukou zmáčkl hada hned pod hlavou.

„Čekám tu na tebe již dlouho, Ozéfku,“ pravila užovka. Zahleděl se na kmitající jazýček, zahleděl se do koráلكových očí a vydechl: „Ty mě znáš?“ – „Podívej se do trávy,“ usmála se.

Uviděl tam plnou mísu brambor, ze kterých se kouřilo, rozpouštělo se v nich máslo a něčí ruka je posypala hrudkami tvarohu.

„Bylo to štěstí. Tož sem sa najedl, ale užovku sem pořád držel.“ – „Ona neměla hlad?“ – „Štěstí hlad nemá. Nemá břicho.“

„Co po mně chceš, Ozéfku?“ – „Chtěl bych najít poklad.“ – „Znám cestu k pokladům, ale musíš si ji otevřít sám,“ zašeptala užovka.

Vystřelila jazýčkem směrem k nedalekému balvanu: „Převrať ho,“ přikázala.

„Ale to bych ťa mosel pustit a ty bys mi zdrhla,“ namítl Ozéfek.
„Svému štěstí musíš věřit.“

„A tys ju pustil, že?“ – „Ano.“ – „Ale ona neutekla, že ne?“ – „Ne. Ale když mi budeš pořád skákat do řeči, nikam sa nedostanem. Zapřel sem sa do balvanu a tlačil do něho všeckú svojú silú, až sa mi dělaly mžitky před očima. Už sem myslel, že s ním nehnu, když vtom sa ozvalo rachnutí a kameň sa odkutálel do řeky a voda sa rozstříkla.“ – „Byl pod ním ten poklad?“ – „Byla tam pila se sekyrú.“ – „A poklad?“

„Kde je poklad?“ zaškaredil se Ozéfek.

„Chop se sekyry a chop se pily a následuj mě,“ pravila užovka. Rozvinula se ve vznešenou vlnovku ne nepodobnou zdobným vrypům v hlíně pravěkých nádob a stezkou střevlíků zamířila vzhůru lesní strání. Ozéfek jí taktak stačil.

Když překročil poslední kámen, prošel posledním trsem kapradí, zakopl o poslední bludný kořen a noha se mu smekla po slizu posledního pařezu, ocitli se na temeni jakési hory. Tam sebou, uřícený, praštil na zem a dychotal a dychotal.

„Vstávej, zbojníku,“ zaslechl. „Do díla!“

Pohlédl do jiskřivých oček a cítil, jak se v něm cosi pohnulo. Mělo to drápky, byla to zloba. „Do jakého díla?“ vyrazila ta zloba z jeho úst a vrhla se na užovku. Ale užovka ji spolkla a řekla: „Vstaň.“ Poslechl. „Vidíš tu jedli?“ pokračovala laskavým hlasem. Podíval se na bělavý kmen tyčící se nad ním a očarován nesmírností té výšky pokorně přitakal.

„Musíš ji skácet.“

„Sám?“

„Jak jinak?“ zasmála se užovka.

„Vzal sem sekyru a zaťal sem ju do stromu všeckú svojú silú.“ – „Ona byla kouzelná, ta sekyra, že?“ – „Byla aj nebyla. Zase sem zaťal a zase a zase. Léťaly třísky a v kmeni sa pomalu objevoval zásek, a čím byl hlubší a širší, tím víc sem si přál, aby ten velikán padl. Ale to byl teprv začátek.“

Chopil se pily. Poklekl do jehličí. S každým projetím ostrých zubů staletým trupem slyšel dřevěný pláč, který narůstal s počtem letokruhů, který se měnil ve spršku jemných pilin hromadících se na zemi do voňavé závěje. Zalil ho pot.

A náhle suchý třesk, třesk lámané kosti. „Uskoč,“ zaslechl ještě, a následoval svištivý pád, ten poslední let od nebe k zemi, provázený praskotem haluzí: hora se otrásla pod těžkým dopadem. Z mohutného těla jedle se vyřinul

„... med. Celé roky ho mosely včely hromadit. Celé dlouhé roky. Začal sa valit z kopca do údolí jak řeka.“

„Odhod' tam pilu,“ přikázala užovka. Ozéfek ji poslechl. Pila se proměnila v lod'ku. „Vem sekyru a rychle naskoč,“ vykřikla.

„... a už sem seděl a už nás medová řeka nésla dál a dál, ale její břehy byly pustější a pustější a nebe temnější a temnější. A už byla tma. Podíval sem sa hore: ani jediná hvězdička sa nad nama netetelila. – Kde to sme? zeptal sem sa. Ona řekla, že přece na cestě za pokladem, ale já sem chtěl vědět, proč je tma jak v pytli, a ona: – Sme v zemi.“

Ozéfek se postavil. Natáhl ruku a ucítil, jak mu mezi rozehvělými prsty ubíhá vlhká hlína prorostlá kořáním a podhoubím, ježatá ostruhami kamenů, něžná oblázky, hebká trouchní a trochu lepkavá. Oživená čas od času střepinou skla, zlomkem plíšku, zubem, kostí, mincí, rezavou podkovou, krovkou chrousta, prázdným pohledem

v obličejí mramorového boha... dlouho tak stál. Dlouho se citlivými bříšky prstů probíral ubíhajícím stropem nad hlavou. A nevěděl, že na líci toho plátna je den, je zářivá letní krajina.

Potom přišly peřeje. „Drž se!“ vykřikla užovka, a než se vzpamatoval, hučení vod ustalo. Ticho.

„Takové veliké ticho... takové ticho. Zase sem zvedl ruku. Ale nic. Tož sem si stúpl na špičky, a zase nic. Zkusil sem to doleva aj doprava, a pořád nic.“ – „Co užovka?“ – „Nevím. Úplně sem na ňu zapomněl. Nejhorší byla ta tma. Nejhorší je, když není vidět. Ale eště horší by bylo, kdyby nebylo ani slyšet. To sa našťestí nestalo.“

Vysoko v kamenné klenbě se utrhla kapka vody. Dopadla na hladinu podzemního jezera a zvonivě vykřikla. Trvalo dlouho, než se ten výkřik v rozlehlých prostorách vstřebal do skalnatých stěn; tak dlouho, dokud bylo skále do řeči.

Následovala další kapka a za ní další, další a další. Narážely do hladiny jako do napnuté kůže tympánu a různé pády jedněch se prolínaly se vznosným odcházením druhých, takže ze sólových kantilén povstal nakonec úchvatný vodní sbor.

„Mně je zima,“ ozval se Ozéfek.

„Psss... sslyšíš?“

„Nic neslyším. Enom kapání vody.“

„Tak?“ Užovka se přiblížila k jeho obličejí a jazyčkem ho zašimrala v uších. V tu ránu začaly kapky vody promlouvat.

„... a čím kdysi byly a co dělaly. Co všechno prožily, jak sa proměňovaly z lidí ve zvířata a všelijakú havěť a z havěti zas do mraků, do rostlin a oceánů. Všelíjaké řeči sa tam védly, ale když už sem byl toho řečňování naposlúchaný, když už ho bylo ažaž, ozvalo sa z dálky zase hučení vodopádů a naša loďka sa propadla do takové propasti, že sem si myslel, že už je se mnú konec. Ale pod tú propastú byla eště

jedna, ještě hlubší propast, ze které šlehal plameny, a nepřál bych ti slyšet ten hukot. Jak při velké búrce: prásk-bum-prásk-bum-prásk! Všecko sa otrásalo.“

„Co to je?“ zakřičel Ozéfek.

„Srdce Země,“ pronesla užovka vznešeně.

„Ty lhářko!“ vyrazil proti ní, chytil ji a pevně zmáčkl: „Já nechcu srdce! Já chcu zlatáky!“

Smutně se na něho podívala a pravila: „Ozéfku...“

„Ty hade! Hodím ťa do plamenú!“

„Nic jsi nepochopil.“

„Splň, cos mi slíbila, nebo letíš do ohňa! A honem!“

„Dobrá tedy,“ vzdychla užovka a mrskla jazýčkem. V tom okamžiku se ocitli před vysokou skálou, do které se opíralo odpolední slunce.

„Úplně mě to světlo oslepilo, ale měl sem velikú radost, že zas vidím slunko. Užovka mrskla jazýčkem eště jednúc a skála sa před nama otevřela a hned sme vstúpili do jeskyně. Byla tam truhla plná zlatáků a všelijakých skvostů. Užovka mi podala pytel a řekla: – Naber si, kolik uneseš, a běž a nezapomeň na sekyru. Vyklúzla z jeskyně a bez rozlúčení zmizela v lese. Nabral sem si toho požehnaně. Měl sem co dělat, abych pytel přehodil přes rameno, jaká to byla těrcha.

K domovu sem sa ubíral pomalu. Krok za krokem. Každú chvílu sem mosel odpočívat.“

Rozedraným rukávem si Ozéfek setřel z čela pot, usedl na pytel s bohatstvím, ale zasnít už se nestačil. Z blízkého křoví vyskočilo obrovské zvíře s huňatým chvostem a s očima jak úplněk. Vycenilo šavlovité zuby: „Dej mi své zlato,“ zavrčelo.

„Hned sem stál na nohách a hned mi blesklo hlavú, že je zle. Že sem v té jeskyni pro samý spěch zapomněl svoju sekyru a že sa nemám čím bránit. Ten chlupatec sa enom zařehtal, drapl pytel do tých svojích pracek, dal si ho do tlamy a byl fuč. Enom praskot sa za ním táhl.“ – „Ale tys ho dohnal, že?“ – „Nedohnal. Už nikdy.“

Pokusil se znovu nalézt užovčí řeku, pokusil se nalézt i zbojnickou jeskyni. Marně. Vracel se domů s prázdnou, vracel se sám, čím dál víc sám. Pouze prohra mu seděla na ramenou a byla mnohem těžší než pytel zlata. – Už chápeš, Ozéfku? zaslechl chichotavý hlásek přicházející z veliké dálky. Probudil se v něm beran, ten paličatý beran: boulí oči, a už sklání hlavu s třikrát zatočenými rohy a vyráží do útoku: – Táhni mi z cesty, ty hadí potvoro, nebo tě rozmačkám!

Najednou se kousek před ním ozvalo pronikavé vřeštění.

„Potom to vřeštění přestalo, ale za chvíli sa ozvalo zas a zas a nanovo a bylo plné hrůzy. Ondra řekl, že je to zajíc.“ – „Jaký Ondra?“ – „No... no to mi enom tak vyklúzlo. Řekl sem si: zajíc. Bud' ho morduje liška, nebo sa chytl do oka. Hned sem sa tam rozběhl, a jak sem myslel, tak aj bylo. V křibí sa zmítal zajíc a kolem krku sa mu utahovala smyčka. Vzal sem ze země klacek a praštil sem ho po hlavě. Byl můj. Přece mě potkalo štěstí.

Přehodil sem si zajíca přes rameno a už sem si to šruboval k domovu. Tam už mě všeci čekali. Sotva mě uhlédli, tož začali jeden přes druhého mávat, a nejmíc mávali staříček a... a víš, co sem udělal?“ – „Co?“ – „Zazpíval sem jim písničku. Poslechni si ju:

*Neboj sa, člověče,
u Opálků hladu,
vyjďa na zahradu
trhaj kozí bradu.*

*Neboj sa, človeče,
u Opálků psoty,
vyhrňa rukávy
hybaj do roboty...*

... znáš ju?“ pripojil stařík otázku téměř jedním dechem s písničkou.

„Neznám.“

„Mosíš sa ju naučit.“

„Proč?“

„Tak. Třeba sa ti bude jednúc hodit. Taky patříš k Opálkom. No... no ale abych to ukončil: zajíca sme si udělali na smetaně a eště včil mi tečú sliny, když si na to vzpomenu.“

„A to je celé?“

„Celé.“

Přiletěl čmelák. Dušan se k němu upnul a zklamaně pozoroval, jak se ten bručoun snaží vniknout do kalicha silenky, nadechnutého tajemnými vůněmi nektaru, bělavého jak rybí duše. Jakmile zjistil, že se mu to nepodaří, přistál na purpurovém polštářku pcháče.

„Tobě sa to moje povídání nelíbilo?“

Kluk pokrčil rameny. Utrhl silenku, ale nevěděl, co s ní, tak ji zahodil.

„Nelíbilo,“ konstatoval stařík.

„Já bych věděl, jak ten poklad dostat,“ prohlásil najednou Dušan.

„Ale!“ podivil se naoko pohádkář. „A jak?“

„Vypustil bych družici s laserem, který by...“ – „S čím to?“ – „S ležrem,“ vyslovil Dušan pečlivě. „Ty nevíš, co to je ležr?“ – „Kdesi sem to slyšel. Asi v rádyju.“ – „To je přístroj na uvolňování fotonů... ale ty zas nevíš, co jsou to fotony. To jsou vlastně takové kuličky, ze kterých se skládá světlo, a paprsek fotonů z ležru má jenom jednu vlnovou délku. To ty taky nevíš, co to je, a všechny jeho vlny se pohybují jen jedním směrem a navzájem se zesilují, a proto mají obrovskou energii.“

„Ano.“

„Ano. Ale tobě bych to musel dlouho vysvětlovat. Na té družici by byl speciální ležr, který by vysílal paprsky, které by zaznamenávaly jen zlato, zaznamenávaly by to do paměti počítače. Počítač by potom určil přesně souřadnice všeho zlata na Zemi a zároveň by vybral jen takové zlato, které je zakopané někde v lese. Někde v jeskyni. A já bych seděl u terminálu a hned bych věděl, co a jak. Potom bych si pro ně zašel.“

„Tak, tak,“ pokýval stařík hlavou.

„Ty mi stejně nerozumíš.“

„Ani ty mně,“ namítl stařík a chtěl se zvednout z lavičky. – „Ještě sed,“ křikl kluk. Jako učitel. A zadržel neposlušného žáka na místě.

„Co eště?“

„No... no ještě sed. Na něco jsem si vzpomněl.“ – „Na něco důležitého?“ – „Ano. To ano. Tatínek má počítač a já se znám... já mám u toho počítače kamaráda, který je programátor. Jmenuje se doktor Kolínek. Ale já mu říkám Honzo. My si tykáme.“

„Tatínek má co?“ podivil se stařík.

„Přece výpočetní středisko. Útvar racionalizace. My tam s Honzou dáváme dohromady různé programy.“

„Tož programy, říkáš,“ prohodil stařík.

„Víš, co to je? To je takový způsob, jak se my matematici domlouváme s počítačem. Jak mu zadáváme své příkazy. Máme tam takové disky, ale ty zas nevíš, co je to disk.“ – „Nevím.“ – „To je potom těžké. To se potom těžko můžem o něčem bavit.“ – „Vážně?“ podivil se stařík a jako prémii přidal otázku: „Tož co sú to za zázraky, ty vaše dysky?“

„Každý disk,“ pronesl Dušan tónem doktora Kolínka, „je vlastně takovou pamětí, takovou knihovnou informací a depem pracovních postupů pro mozek počítače.“

„Pro mozek?“

„Ano. My máme i disk, který má sto megabajtů. To je sto milionů bajtů a to je osm set milionů bitů. Víš, co je to bit?“ – „Nevím.“ – „Bit je

elementární jednotka informace. Bud' jedna, nebo nula. Chápeš?" – „Chápu," ušklíbl se stařík.

A Dušan pokračoval: „Na povrchu všech disků je magnetická vrstva a každá částice té vrstvy se dá nasměrovat buď ze severu na jih, a to je jednička, nebo z jihu na sever, a to je nula.“

„Jeden můj kamarád měl kompas, který ukazoval enom na sever.“

„Kompas?" zasmál se Dušan a vychrlil na staříka příval jedniček a nul.

„Co to bylo?"

„Moje jméno. Nulanulajednanulanulajednanula je D, jednanulajednanulajednanulajednanula je U..." – „Stačí, stačí," vykřikl stařík, „už sem to jednúc slyšel." – „Tak dobře. A nejsi náhodou, staříčku, nemocný?" – „Chválabohu ne." – „Škoda. Kdybys byl, zadal bych to počítači a hned bys věděl, co máš za nemoc a jak se máš léčit." – „Aj to umíš?" – „Ano, ale zatím máme program jenom pro krávy. Ale to je jedno. Zasedl bych ke klávesnici terminálu a začal bych vyťukávat: EDI... víš, co je to EDI? To je příkaz pro vyvolání programu EDIT. A to je program pro úpravu textových souborů, EDIT znamená v angličtině upravit text. Potom bych..." – „Aj můj bratr Tonek uměl anglicky. Už ale dávno umřel. Je pochovaný v Čikágu." – „To nevádí. Dál bych vyťukal..."

„Vadí. Vadí to. Už nic nevyťukávej," pronesl stařík zvýšeným hlasem a položil překvapenému pravňukovi ruku na rameno. Hned pokračoval: „Můj bratr Tonek byl veliký kumštýř. Hrál na husle se samotným Mistrem Kubelíkem a hrál aj na Hradčanech u pana prezidenta. Že ty nevíš, kdo to byl Mistr Kubelík?"

„Asi nějaký houslista, když hrál na housle, ne?" prohlásil netrpělivě Dušan a opět se soustředil na klávesnici: „Dál vyťukám DK_2 : Zoo₃, a už je program vyvolaný a už tam láduju vstupní údaje pro soubor Z.oo₃, jako třeba: číslo kravína, číslo krávy, datum narození..."

Stařík neslyšel. Závratnou rychlostí v něm cosi, snad slovo, snad vůně, snad zelenavý svit bukového listí, vyvolalo obraz: Pár ogarů a děvčic posedává a polehává pod mezí.

Už si všechno řekli, už si i zazpívali, prohnali se lesem a mezi stromy a jalovci a najedli se jahod. Už pouze mhouří oči na pasoucí se krávy. Chvilka sladké lenivosti.

Ozéfek leží na břiše kousek stranou. Pozoruje křehkou ještěrku vyhřívající se na kameni a uvažuje, jak ji chytit a co potom s ní.

„... živá hmotnost, teplota, tlak, puls...“

Opatrně se nadzvedl. Zatajil dech a pravačkou po ní bleskurychle chňapl. Rozbušilo se mu srdce: byla jí plná dlaň, plná dlaň hedvábného a drápkatého šimrání. Smaragdová radost.

A už mu svitlo: hodí ještěřici na Anču Bobálovou. – Hodím ju Anči na halenku, řekl si v duchu. Tam, kde sa jí špulíja ty cecíky.

„... roční doживost, tučnost mléka, kondiční stav, základní klinické změny...“

Anča Bobálová nejdřív zavřískla, potom vyskočila a dala mu přes hubu. Z jedné i z druhé strany. Ogaři se řehtali: „Nebud' srab! Nedaj sa!“ křičel do toho smíchu Fraňa Potůček od Bora, a Ozéfek se nedal. Skočil na děvuchu, povalil ji do trávy a všemi silami se na ni přimáčkl. Zmítala se pod ním a ječela, ale on cítil cosi, co se podobalo šimrání ještěrky, cosi, co v něm probouzelo rudolící zmatek, a nepovolil. Pevně svíral její ruce a nepovolil.

„Pořádně ju pomuchlaj, ať sa ti odprosí, nedaj sa!“ křičeli ogaři jeden přes druhého.

„Pomoz mi, Stázko!“ pištěla Anča na svoji kamarádku. Ta se na Ozéfka vrhla a začala jím divoce cloumat: „Pust' ju, pust' ju,“ ale Fraňa s Eliášem ji zvedli a drželi za zápěstí mezi sebou.

„Tož co,“ zeptal se Ozéfek výhružně, „eště si budeš trůfat?“

„Nemáš na mě házet ještěrky,“ uplákla Anča.

„A co ty? Ty mě liskat možeš?“ Mírně se vzepjal, a než si to cérka uvědomila, klečel nad ní, seděl jí na břicho. Cítil, jak se mu mezi stehny chvěje, jak se mu mezi stehny chvěje.

„... hemoglobin, hematokrit, cholesterol, glukóza, betakaroten, alkalická fosfatáza...“

„Vyhrň jí košulu,“ zamutoval Eliáš Čechránek.

„Ano, vyhrň! Ať sa jí na to podíváme,“ přidal se k němu Jindra Koldůch. Též mu přeskočil hlas.

„Nééé!“ zavřeštěla Anča.

„Né! Opálko, né,“ zavřeštěla i Stázka Kvašková. Ještě se vzmohla na: „Vy sprostáci!“ a už ji Fraňa Potůček od Bora neotesaně objal a řekl: „Chceš vyhrnut sukňu, jak to dělá taťka mamce, když dostane chuť?“ Oněměla.

„... no a údaje pořád pokračují: kolik má ta kráva v moči vápníku, fosforu, sodíku... a jestli má v té moči bílkoviny a kolik má v bachoru nálevníků... Ale zadávat se to musí jen čísla. Tak například kód 150 značí nechutenství. Nebo kód 160 značí průjem a kód 410 hnisavý výtok z pochvy.“

„Podržte ju nekdo,“ křikl Ozéfek a Jindra Koldůch ten příkaz ihned splnil. Uvolněnýma rukama vytáhl Ozéfek bělostnou, několika skvrnami po malinách potřísněnou halenku z pomněnkové sukňě. Pak ji jako roušku, kterou se zahalují portréty světic, vykasal vzhůru. Pár okamžiků upřeně hleděl do Ančina obličeje, který se stále marně zmítal ze strany na stranu: „Nééé, Panenko Maria, nééé!“

Náhle ten obličej oněměl. Náhle se rozplakal. Ozéfek se podíval přímo pod sebe. Všichni se tam dívali. Všechny oči laskaly odhalenou hrud', rozbouřenou vlnami vzlyků, tu smetanovou hrud', kde se špulily dva růžové čumáčky hrachoru. Eliáš poklekl. Konečky prstů

se těch čumáčeků nejdřív dotkl, potom je hladil a nakonec se sklonil a jeden z nich políbil.

„C-co to děláš?“ zajíkla se Stázina. „Pu-pusite ju, ogaři, prosím vás, pusite ju!“ – „Závidíš?“ ušklíbl se Jindra. „Taky ti třeba takové kozeny narostú, když nebudeš hubatá.“

Ticho.

Ozéfek shrnul halenku zpět k sukni. Vstal a řekl: „Už nebeč. Už nikdy na tebe nehodím ještěrku.“

Anča si sedla, vzápětí se rychle postavila. Na nikoho ani nepohlédla a rozběhla se k lesu. I Stázina.

„... osm set dvacet čtyři a tak dále. Čím rozsáhlejší katalog nemocí a čím víc vstupních údajů, tím přesnější diagnóza.“

Odněkud z veliké dálky začal k ogarům pronikat podivný zvuk připomínající temné hučení. Zpočátku se zdálo, že jde o ozvěnu nějaké letní bouřky, ale obloha byla bez jediného mráčku a zářila až do nedohledna mírumilovnou modří. Postupně však nabíralo hučení na síle a připomínalo též chrochtání obrovského prasete. Krávy se nepásly. Znepokojeně větrily nebezpečí. Vtom se nad stromy protějšího kopce objevilo letadlo, ale to už se zděšený dobytek hnál se zdviženými ocasy dolů k potoku, až mu od paznehtů odletovaly chuchvalce drnů. Letadlo se nad pastvinou dlouhým obloukem vytočilo, a ještě než překvapeným ogarům zmizelo z dohledu, zvedl Eliáš Čechránek ruku, ukázal a vydechl: „Prasacko. Prasacko letí.“ Za pár minut se řev motoru opět proměnil v pouhou ozvěnu letní bouřky.

„To byl eroplán,“ pronesl slavnostně Ozéfek. „Psal nám o něm náš Marek z fronty. Aj nám ho na tu korespondenční kartu namaloval. Určitě to byl eroplán.“

Jindra Koldůch se zeptal: „A on ten eroplán létá enom tak... tak sám?“

„Coby? Kočíruje ho člověk. Tys ho neviděl?“

„Ne. Já sem sa díval hlavne na ty jeho dlúhatánské křídla, jak je měl dvojité,“ řekl Jindra.

„Nakonec vyťukám: PIP LP: = DK2: DOAG.LST, a než řeknu švec, všecko to tiskárna vytiskne a hned všecko vím. Všecko. To je, co?“

„Ale Jindra nic nevěděl.“

„Jaký Jindra?“ podivil se Dušan.

„Jindra Koldůch. Nevěděl, že za dva roky aj on uvidí na frontě eroplán. Nevěděl, že z vojny sa už nevrátí.“

„Jaké letadlo, jaká vojna?“ smál se Dušan: „Ty jsi z toho úplně popletený. Na to by musel být úplně jiný program.“

„To je fuk.“ – „Tobě už to, staříčku, kornatí.“ – „Cože?“ – „Jako tátovi. Když táta něco zmastí, maminka mu vždycky říká: – Tobě to už kornatí.“

Stařík obhlédl ten svůj malý plácek, obhlédl kolem dokola to své čarodějné rozcestí a zeptal se: „Do kolikáté třídy chodíš, Dušánku?“

„Po prázdninách půjdu do třetí.“

„Tož tak.“

„Tož ty si myslíš,“ prohodil Ozéfek, „že su hlupý. Že si to myslíš, že su hlupý?“

„Když nevíš, kde ležíja Kanárské ostrovy, tož si hlupý,“ konstatoval Janek Bečica.

„Ty zas nevíš, kdo to byl Karel Havlíček Borovský.“

„Vím. Umřel... umřel... to sme sa ve škole neučili. Ale vím, kdy sa narodil náš císař František Josef První. A víš to ty?“

Ozéfek se pohrdavě uchichtl: „Roku tisíc osm set třicet. To ví každý hňup. A víš, kde má kráva uši? Před rohama, nebo za rohama?“

„Tož ty si chceš ze mne dělat srandu?“ naježil se Janek. „Dám ti po tlamě a bude.“ – „Nechcu si z tebe dělat srandu.“ – „Pod rohama.“ Ozéfek se zamyslel.

Stařík se postavil a prohlásil: „Včil ti mosím něco ukázat. Neco, cos eště neviděl.“

„Já vím,“ zakabonil se Dušan, „tu studánku, která se vždycky zkalí... vždycky se zkalí, když se zkalí Váh, protože v té studánce žije vodník a ten vodník se ve Váhu kdysi narodil. Zním.“

„Ne, tu studánku ne,“ řekl stařík. Namířil holí do mezery mezi povídavým jasanem a mlčenlivou jedlí: „Půjdem tam tú jižní cestú. Tam uvidíš, cos eště neviděl.“ – „Tam je cesta?“ – „Ano. Ale taky už je zarostlá.“ – „A co tam teda uvidím, co jsem ještě neviděl?“ ušklíbl se Dušan.

„To uvidíš,“ řekl stařík. Prošel bylinami a vkročil do lesa, do jedné z cest. Šel pomalu. Když ztratil jistotu, zaklonil hlavu a zahlédl ji, klikatící se mezi korunami staletých stromů a svítící oblohou jako nit bájně Ariadné, která kdysi Théseovi ukazovala únik z Labyrintu. Zelené lesní šero protínaly šikmé sluneční jazyky zlátnoucí podvěčerem. Zjevovaly se v nich záblesky drah poletujícího hmyzu: chaotické a nespočitatelné jako jejich smysl. Výslednicí bylo monotónní bzučení, do kterého odkudsi tence pípal osamocený strážlík.

Najednou se ocitli na světlině. Uprostřed stála lípa. Podsaditý kmen měla od země až do neurčité výše dutý, takže uvnitř se černala jeskyně, která by bez nesnází přijala i několik lidí. Jednu z větví kdysi dávno ulomila vichřice. Zbyl z ní jen prohlodaný pahýl a tím pahýlem vnikal do lípy, jako do katedrály, svazek světla. Dovnitř se dalo vstoupit vysokou štěrbinou připomínající pootevřenou bránu. Zbytek lipové koruny se košatil a kvetl. „Sme na místě,“ řekl stařík.

„A co je tu?“

„Nevidíš tu lipu?“

„Vidím. A co? Je v ní díra. Jak to, že neuschne, když je v ní díra?“

„Protože má zdravé kořeny. Lipy mají hluboké kořeny.“

Dušan si strom chvíli prohlížel. Potom se zklamaně zeptal: „A to je všechno, cos mi chtěl ukázat?“

Stařík pomalu zakroutil hlavou: „Eště ne.“ Přistoupil až k samotné lípě, opřel o ni hůl, pohladil ji, a než do ní vešel, řekl: „Chvílu počkej.“

Jeho zmizení trvalo minutu, dvě. V Dušanovi se probudila zvědavost. Zrovna se chystal na staříčka zavolat, on se zas objevil. Vysunul se z temné štěrbině s rukama za zády, mhouřil oči a potutelně se usmíval. Na hlavě a na ramenou se mu bělel poprašek lipové trouchně. „Zavři oči, Dušánku,“ pronesl tajemně. Překvapený Dušan ho poslechl. Stařík přiblížil obě ruce těsně před jeho obličej: „Už,“ řekl a udělal čertí: „Blll!“

Kluk úlekem nejdřív vykřikl, potom na pár vteřin ztuhl. „Co to je, co to je?“ zapištěl. Do očí se mu šklebily dva zlostné, zubaté ksichtíky s pichlavýma očkama a velikýma ušima.

„Mladí čerti,“ smál se stařík vítězoslavně.

Dušan od těch chlupatých potvůrek odskočil, ještě si je z odstupů pořádně prohlédl, potom si pradědečka přísně změřil a prohlásil: „Netopýři.“

„Čerti sú to. Byl sem pro ně až v pekle. Blll!“

Dušan už ale nezareagoval ani mrknutím: „Na mě takové finty neplatí,“ řekl uraženě. Potom přidal ještě dvouotázku. Jako trumf: „Víš, že se netopýři orientují pomocí ultrazvuku? A víš, co je to ultrazvuk?“

Stařík se k němu otočil zády. V sevřených dlaních se mu zubili vystrašení netopýři. „Víš?“ ozval se za ním klukův hlas. „Nevím.“ Vložil netopýry zpět do lípy: „A je mi to fuk,“ dodal. Zarazil se. Najednou dostal nápad. Vzpomněl si na zaklínací slůvka čáry, máry, fuk.

„Vysílají na vlně asi sto kilohertzů a mají možnost...“

„Ticho!“ vykřikl stařík. „Včil ticho.“

„Proč?“

„Viděls lipu, viděls netopýry a včil uvidíš něco do třetice. Běž hen tam k tomu buku a dívej sa hore do lipových haluzí.“ – „Ale...“ – „Honem, nebo si to rozmyslím.“ – „Tak dobře,“ utrousil Dušan a odšoural se na vykázané místo.

„Připravený?“

„Jo.“

Stařík uchopil svoji dlouhou hůl. Uchopil ji oběma rukama, jako by chtěl lípu odpálkovat. Potom zvučným hlasem pronesl: „Čáry, máry, fuk!“ a třikrát udeřil do dutého kmene. Ani největší z mágů by to nedokázal bravurněji. V mohutném stromě to zadunělo a z hlubin jeho koruny se vznesl obrovský pták. Několikrát mávl křídly a jako pernatý bůh odplachtil do lesních stínů. Dušan ho sledoval široce rozevřenýma očima. Sledoval ho i chvíli poté, co zmizel. Stál a mlčel.

Stařík si setřel z čela kapičky potu a zeptal se: „Tož co?“ V jeho hlase se prolínala únava s nadějí.

„To bylo dobré,“ pokýval Dušan uznale hlavou. „Jak se ti to tak mohlo podařit?“ – „Podařilo.“ – „Tys o tom ptákovi věděl?“ – „Věděl. Žádný člověk na světě o něm neví, enom já. Ani o těch netopýroch nikdo neví. Ani vědět nebude.“ – „Proč?“ – „Sem nikdo nechodí. Na tuto lipu už všeci zapomněli. Kdysi dávno ju prý tady zasadili lidi, kteří sa zachránili před Tatarama. Tataři tehdá dúle v údolí vypálili moc dědin a zabili moc lidí. Zachránilo sa enom pár chlapů, rob a děcek. Tož tak. Všecky ta lipa přežila. Aj nás přežije.“

„A jak ty to víš, to o těch Tatarech?“

„Pravili mi to můj staříček.“

„Mohl bych se do ní taky podívat?“

„Klidně.“

Pravnuk zmizel v lipové tmě. Dlouho to tam nevydržel. Ale vyšel odtamtud v zamyšlení. Podíval se na staříka a řekl: „Teď jsme na celém světě a v celém vesmíru jediná dva lidé, kteří tuto lípu znají.“ Obrátil k tomu úctyhodnému stromu pohled a opět se zamyslel. Jenže nevěděl přesně nad čím.

„Nad čím přemýšlíš, Dušánku?“

„Nevím. Na něco jsem myslel, a už nevím na co.“ – „To je dobře. To sa v tobě cosi uhnízdlilo. Taková včelka. Ona jednúc vyletí, až přijde její chvíla.“ – „Jak to?“

Místo odpovědi pokrčil stařík rameny: „To tak bývá. Ale už sa začne stmívat. Mosíme sa vrátiť dom.“

„A co to bylo za ptáka?“

„Výr.“

Vydali se na zpáteční cestu. Uběhla rychle, přestože toho moc nenamluvili. Pár desítek metrů před chalupou, zrovna když míjeli sloup elektrického vedení, se Dušan zarazil a překvapil staříka nadměru praktickou otázkou: „Ona ho ta past zabije?“

„Cože?“

„No tys mi slíbil, že až se vrátíme, půjdeme se podívat do stodoly a tam bude chycený ten plch, co běžel po drátě.“

„Aha,“ upamatoval se stařík, a jako by v něm někdo škrtl zápal-kou, zablýsklo se mu v očích.

„Zabije ho?“

„Nezabije. To je enom takový truhlík, do kterého sa chytajú tcho-ři. Dá sa tam nějaká návnada, a když tam ten tchoř vlez, tož sa to zepředu aj zezadu zaklapne a je po ptákách.“

„Co s ním uděláš?“

„Zabiju ho.“

„Ale... ale nemůžeš ho odnést do lesa a tam ho pustit?“

„To nejde. On by sa vrátil. Mosím ho zabit.“ – „Ale proč?“ – „Tobě sa eště nestalo, že sas tak sám pro sebe o neco vsadil a mosels po-tom vyhrát... mosels vyhrát?“

Dušan se zastavil, vykulil oči a vykřikl: „No ano, no vlastně ano! Minulý rok před Vánoce ma se v mém pokojíku najednou objevila moucha a byla úplně čilá a lítala a já jsem se tomu strašně divil, a potom mi cosi řeklo, že když ji chytím, dostanu pod stromeček japonskou kalkulačku a... a tak dlouho jsem ji chytal, až se mi to podařilo, a tu kalkulačku jsem fakticky dostal.“ – „Tož vidíš.“ – „Ale mohl jsem si rači přát nějaký osobní počítač. Pouštěl bych si všelijaké prima hry. Jeden můj spolužák má na kazetě Bláznivou housenku,

Kočár a Přistání na Jupiteru. Nejvíc se mi líbí Kočár. Víš, jak se to hraje?“ – „Nevím. Jak bych mohl?“ – „To bys pochopil. Tak poslouchej.“ – „Až příště. Včil nás čeká jinší hra.“ – „Myslíš plcha? Myslíš, že se chytil?“ – „To sa uvidí.“ – „Jestli ano, dostanu k Vánocům počítač. I s kazetou her.“ – „Dostaneš,“ přikývl stařík. „Tož podme na to.“

Prošli sadem a před stodolou se zastavili. Stařík si přiložil ke rtům ukazováček: „Psss!“

„Psss!“ opakoval po něm Dušan jako všetečný vánek.

Plchobijce opatrně vytáhl dřevěný kolík ze zrezivělé zástrčky. Ozvalo se melodické brouknutí vrat a vešli. Vešli do té veliké, dávno prázdné stodoly, která však měla stále v paměti dusot cepů, která nepřestala vonět slámou, přestože uprostřed mlatevny trůnil pouze slepicemi potentovaný žebříňák. Po levici mu visela kosa, po pravici povříšlo. Zaprášené, bůhvíproč zapomenuté povříšlo.

„Kde je?“ šeptl Dušan.

„Hen,“ ukázal stařík na hliněnou podlahu. Bylo tam šero. Ale byla tam i zaklapnutá past. „Vidíš?“ vydechl, pleskl pravnuka po zádech, zašklebil se na něho a oba se rozesmáli.

„Hurá! Hurá!“ křičel Dušan.

„Sláva!“ křičel stařík. „Máme ho!“

„Vyhráli jsme! Budu mít počítač,“ řehonil se Dušan.

„Vyhráli sme počítač,“ skřehotal stařík, „vyhráli sme po... po...“ a rozkuckal se.

„Já ho vezmu,“ zapištl Dušan. Bez dlouhého rozmýšlení uchopil tchoří past do obou rukou a přiložil k ní ucho. Jako lékař k hrudníku pacienta. Uslyšel zlostné vrčení: „Vrrr, vrrr, vrrr...“

„O-ozý-ývá sa?“ kuckal stařík.

„Ano. Vrčí.“

Vyšli na dvůr. Tam se stařík uklidnil. Přestal kašlat a vzal si od Dušana truhlík s plchem, jehož vrčení jako by se v tu ránu zdvojnásobilo. Už v něm nebyla pouze zloba. Byl v něm strach a bylo v něm

odhodlání existovat, ten pud, který od samého počátku podmiňuje všechny zákony a dění, ze kterého pochází každé dobro i zlo. „Ty potvoro,“ prohlásil stařík a triumfálně pastí zatřásl. Ucítil, jak se mu v prstech rozechvěla monotónními vibracemi. Připomínaly chrapot signalizačního přístroje.

„Zlobí se, že?“ poznamenal Dušan.

„Šak enom at'! At' sa vzteká. Nechám ho tam hodinku dvě zavřeného.“

„Potom ho zabiješ?“

„Ano. Ale eště nevím jak. On je mrštnější než ještěrka. Mosím ho z truhlíka dostat velice opatrně.“

Posadili se na lavici. Stařík odložil past na násep a oddechl si: „Tož tak.“ Dušan ji chvíli pozoroval, ale když se z ní přestalo ozývat vrčení, snažil se rozptýlit něčím zajímavějším. Široko daleko se však nic zajímavého nevyskytovalo. Očima těkal od stodoly k třešni, od třešně k ořechu, od ořechu ke studni, od studny k tyčkovému plotu. Tam se zastavil, protože na sloupu od branky přistála sojka. Přifrčela z lesa, usadila se a vzrušením se jí na hlavě naježila chocholka bělavých, černě stříkaných peříček, takže vypadala jako vznešená dáma. Prohlížela si dvůr a jeho osazenstvo střídavě levým a pravým okem. Jen lorňon někde zapomněla a zdála se být tou nepříjemností celá neurasthénique. Všiml si jí i stařík a řekl: „Už je sedum pryč, že Dušánku.“

Dušan se podíval na hodinky. „Sedum pět. Jak to víš?“

„Podle té mršky,“ ukázal na sojčí dámu. „Přišla na večeru.“ Kluk se zatvářil nechápavě. „V tomto čase obyčejně dávám žrat slépkám. No a jí taky dycky neco pohodím.“ Usmál se: „Aby mě po lese nepomlúvala.“ Vstal a zamířil ke dveřím: „Nemohl bych sa tam haňbú ani ukázat.“ Než zmizel v chalupě, podotkl: „Dnes mám pro ňu velikú dobrotu.“

Za pár minut se vynořil. V jedné ruce držel misku zrní smíchaného s několika rozmačkanými bramborami a s vaječnými skořáp-

kami, v druhé nesl zlatě zářící kůži z uzenáče. „Včil zapískej třikrát na prsty,“ mrkl na Dušana.

„To já neumím.“

„Ty neumíš pískat na prsty?“ vyjevil se stařík. „Taková ostuda! To si ogara?“

„Na co by mi to bylo?“ naježil se Dušan.

„A na co ti sú ty počítače a všelijaké ty dysky či co? Každý ogara mosí umět pískat na prsty.“

„To si myslíš jen ty,“ odsekl kluk. A jako by do něho přeskočila plší zloba, okázale se otočil ke staříkovi zády.

„Já tá to naučím, chceš?“

„Nechci.“

„Jak myslíš.“ Odložil misku se žrádlem na prošlapaný práh a třikrát pronikavě zapískal. Několik slepic, které se již před chvílí s hlasitým staráním procházely po dvoře, roztáhlo křídla a úprkem zamířilo k chalupě. Z lesa, ze zahrady i z někdejšího chléva se k nim postupně přidávaly ostatní, až se to u staříkových nohou pestrobarevnou cháskou jen hemžilo. „Nate,“ řekl a vysypal mezi ně večeri. Sojka zatím přeletěla na střechu králíkárnny, kde se vzrušeně natřásala a hopsala sem a tam. „Si napálená, že mosíš čekat?“ zeptal se a odhodil blyštivou rybí kůži směrem ke studni, daleko od slepic. Tam si ji ta jeho parádnice vzala a bleskurychle zmizela v lese, kde ji čekalo královské hodování.

„To bysme měli,“ pravil stařík. Podíval se na Dušana, který stále seděl na lavičce a byl k němu otočený zády. Hlasitě zatleskal. Klukem to ani nehlo. „Máš hlad?“ zeptal se. – „Nemám.“ – „Neco ti dám. Neco, co ti bude chutnat.“

Dušan vstal a mlčky odešel ke studni. Tam se vyhoupl na litinovou trubku pumpy a začal znuděně kývat nohama.

„Nono,“ broukl si stařík pro sebe. Odšoural se do komory, odkud přinesl kus medového plástu. Když ho klukovi podával, třásla se mu ruka. Podal mu i slova, která zněla:

„Na, žvýkaj, ať si tu hořkost osladíš.“

Ozéfek se do medových komůrek zakousl jak dravec. K labužnickému mlaskání přidal vzápětí otázku: „Ale proč mě tata vyhnali do listníka, to mu nestačilo, že mě zbili jak psa?“

„Tak už to chodí. Zbojníky taky páni napřed zbili a potom zavřeli do šatlavy. Eště máš velikú kliku, že sas vyhl šibenici,“ usoudil stařík a v očích se mu to roztančilo čertovinou.

„Lepší šibenica než listník,“ vybafl zbojník.

„Tak. Svata pravda.“

„Šak já to tatovi nedaruju. A Markovi s Tonkem taky ne. Ti si ze mne dělajú enom prču. To sú bratři?“

„Enom sa upokoj. A co bys s tým pokladem dělal, kdybys ho našel?“ – „Kúpil bych grunt a byl bych bohatý,“ prohlásil Ozéfek.

„Na, ať sa ti trochu rozprúdí krev.“

„Děkuji,“ zněla Dušanova odpověď.

„Neděkuj a ber.“ – „Nechci. Je to ušpiněné.“ – „Co je to za řeč?“ – „Já na to nemám chuť.“ – „Ty sa zlobíš kvůli tomu pískání?“

„Pch,“ udělal Dušan a kýval nohama. Dál kýval nohama.

„Já bych ťa to naučil, když ťa to nenaučili druzí ogaři nebo taťka.“ – „Táta, ten na takové blbiny nemá čas. On musí řídit firmu. Aby nezaostal. Aby ho nepředběhli.“ – „Cože?“ – „Musí být na špici. Víš, co je to elektronika, co je to genové inženýrství a co je to...“ – „Vím.“

„Ty?“ zachechtal se Dušan.

„Tož vážně nechceš ten medový plást?“ zeptal se stařík. Na odpověď nečekal. „Pamatuješ,“ pokračoval, „jak sem ti odpoledne povídal o pokladu? Tož tehdá, když sem sa vrátil dom s holýma rukama...“ – „Přinesls přece zajíce.“ – „To ano, ale byl sem smutný.“ – „Proč sis teda zpíval písničku o té kozí bradě a všichni ti mávali?“

Odložil plást na lavici. Slepice už se pomalu rozcházely. Zeptal se: „Co bys dělal, kdyby sa ti podařilo najít poklad?“

„Žádný bych nehledal. To bych rači s klukama vyloupil banku.“

„Tak?“ podivil se stařík. „A co bys pak dělal?“

„Něco bych si koupil.“

„A co?“

„Nevím. Něco. To je jedno. Třeba Simsona.“

„Simsona?“

„To je motorka. Buď zelená, nebo stříbrná. Lepší je ta zelená, ta líp prdí a dá se s ní krosovat.“

„Tož tak. A co by sis přál ze všeho nejvíc?“

„Mír,“ řekl Dušan automaticky. Nechtělo se mu stále odpovídat, a navíc si vzpomněl na slůvko, které řekl (přesně podle scénáře) jednomu redaktorovi, když u nich ve škole natáčela televize část pořadu k výročí hirošimské tragédie. Kluci hráli fotbal, děvčata trhala kopretiny a v pozadí se pásly jalovice. – Mír, řekl. – Aby už nikdy nebyla válka, doplnil ho kterýsi ze spolužáků a hned se zase dali do fotbalu.

Stařík překvapením otevřel ústa: „Mír?“

Dušan seskočil z pumpy: „Aby už nikdy nebyla válka,“ prohodil a ohnal se po otravné mouše.

„Ale... ale...“

Najednou si uvědomil, že neklečí sám, že vedle něho klečí i Anděla: „Ježíši Kriste ukřižovaný!“

„Já sem vás chtěl postrašit,“ vyšlo z Václavových úst s tekoucí krví.

„Ted' už bych šel nejrady domů,“ ozval se Dušan do staříkova mlčení.

„Slyšíš?“ zvýšil hlas. „Ze všeho nejvíc bych si přál, abych byl doma.“

„Šak tady si jak doma.“

„Tady?“ ušklíbl se kluk. Kopl do okrově zbarveného kamínku, který přeskotočil napříč dvorem a s melodickým tukanutím se odrazil od obruby bývalého hnojiště, jehož zašlou slávu připomínala jen nevelká hromádka králičího hnoje – posypaná popelem.

„Tobě sa tu nelíbí?“ – „Nelíbí.“ – „Ale šak... šak eště před chvílú sme si tak pěkně povídali, aj sme sa zasmíli a bylo nám tu...“ – „No a co?“

Doma bych se bavil stokrát líp. Zašel bych za klukama, nebo bych si zaplavala a lepil bych boeing a díval bych se na televizi.“ – „Nedá sa nic dělat.“ – „Tos mi ale nemusel vyprávět, to o tom pokladu. Hned jsem věděl, že žádný nenašel. Kdybys našel, postavil by sis pořádný dům, a ne tady toto,“ ukázal Dušan na chalupu. „A nebydlel bys až kdesi na pasekách.“

Stařík oněměl. V jednom z oken se odrážely poslední paprsky slunce. Zahleděl se do nich a slyšel, jak se mu v hlavě pod stále vzrušenější taktovkou srdce probudil vítr. Jeho poryvy byly stále neklidnější a jeho dech v listnatých a jehličnatých hloubkách mohutnější. Již to nebylo poklidné šumění. Byl to příboj pohlcující nejen praskot lámaných haluzí, ale i volání o pomoc. Překvapený staříkův obličej se obrátil na kluka.

„Ano,“ uslyšel, „a vevnitř nemáš skoro nic. Ani umyvadlo. A je tam tma. A smrdí to tam,“ dodal Dušan. Zvedl ze země kamínek, který předtím odkopl ke hnojišti, zamířil a trefil se do žebře opřeného o lípu.

„Smrdí?“

„Strašně.“

„Co tam smrdí?“

„Všechno možné. Kouř, cibule, kmín... a kuřince. A taky pot. Nebo slupky z brambor a taky jak kdyby se tam někdo počural. A česnek. A kyselé zelí.“

24. října

Včera sme nakládali zelí. Letos ho narostlo požehnaně, každá hlávka jak nafúklý krocan. Pomáhala nám Stázka K. a Rozína se Štěpánem. Štěpán byl ve škopku. Nohy sem mu pořádně vydrhla horkú sodovú vodú já sama, aj pazúry sem mu ostríhala. Aj Václavek s Věruškú pomáhali. Byli rádi, že nemosíja do školy. Skončili sme až večer po 10. hodině. Jednu bečku sme naložili taky pro dobytek, a zas máme na rok po starosti a bude z čeho vařit.

„Jožko, odpočiň si chvílu od toho strúhání,“ řekla Anděla, „teče z tebe jak z rýny.“

„Enom ho nech,“ ozval se ze škopku švagr Štěpán. „O co víc vypotí, o to meněj vyščí.“

Všichni se smáli, i Václavek s Věrkou. Ta se však na strýce stydlivě zapitvořila a schovala se za hromadu zelných hlávek, kterých jako by ze stolu a z lavic neubývalo.

„Neposlúchaj ho, Věruško,“ pohladila ji mamka mokrou, křupa-
vým listím vonící rukou po vlasech. „Strýc sa dostane rovnýma
nohama do pekla. Ale napřed nám s něma mosí našlapat zelí.“

Zase smích a zase Štěpánovo popíchnutí: „Co chlap vypotí, to
roba mosí probečet. Že,“ obrátil se na Stázku Kvaškovou. „Jináč by jí
nezbylo, než při každém desátém kroku čapnutí a...“ – „Tož!“ okřik-
la ho řehtající se Rozína. „Tebe napadajú enom samé sproστάčiny.
Kdyby nás rob nebylo, pomřeli byste hlady jak ti trubci.“

„Ano, ano,“ vypískla Věruška a Václav ji za to štípl.

„Aúú!“

„Zase té cerce ubližuješ?“ pleskla ho Anděla po ruce. – „Nemá
sa chlapom smát.“ – „Kdybys rači přisypal do škopku. Tatínek už
má pod struhadlem učiněný kopec,“ pobídla ho. Odhodila několik
špatných listů stranou.

„Já ti, Václavíčku, pomůžu,“ přidala se Stázka a už dřepěla na
zemi u Jožkových nohou, na bělostném prostěradle, kde se kupila
štiplavě sladká hromada zelných nudliček. Ještě po očku mrkla
nad sebe, na svalnaté chlapské paže, na kloubnaté prsty svírající
rozkrojenou hlávku, která přejížděla sem tam po břitkých hranách
nožů a chrčivě jí ubývalo. Neslyšně vzdychla a nabrala z té hromady
vrchovatý kýbl. Vstala a vysypala ho pod Štěpánova chodidla.

„Áá, to je blaho,“ vzdychl Štěpán. „Aspoň si v té zelňačkové břečce
možu stúpnút zas na čerstvý obláček.“ A několikrát poskočil, až to
začvachtalo a Stázka se blaženě usmála.

„Včil já,“ křikl Václavek. Těž nabral plný kýbl a šup s ním do škopku. „Je to blaho?“ uculil se. – „A jaké! Ale bylo by ještě lepší, kdybys mi nalél štamprlu borové. Nebo mi umrznú nohy.“

„Rači ti naleju sama,“ prohlásila pohotově Rozína. „Ty když si čuchneš k borové, tož nevíš, kdy přestat.“ Otřela si do zástěry ruce a mrkla na Václavka: „Pod’ mi pomoct s tú cibulú.“

„To je robská práca,“ zaprotestoval kluk.

„Podivte sa na něho!“

„A smrdí to a štípe to do očí.“

„Já ťa, Rozíno, chvílu vystřídám,“ nabídla se Stázka, ale Anděla nedovolila, řekla: „Enom ať zkusí, co je to robská práca.“

„Běž, Václave,“ promluvil od struhadla otec, „a ukaž jim, že chlapi si poradíja se všeckým.“

„Tož smrdí, povídáš. Tož tobě moja chalupa smrdí,“ konstatoval stařík.

„Ano.“

„A co podle tebe nesmrdí?“ zeptal se. Vítr, který se v něm před chvílí zvedl, opět ustal. Kdesi na zemi po něm zbylo jen pár zlámaných haluzí.

Dušan neodpověděl. Pozoroval slepice, které už hledaly místo k hřadování. Přemýšlel, jak to udělat, aby mohl jít na noc domů, aby se mohl zítra dívat na přenos z fotbalu. Zaslchl ještě staříkovo: „Víš, co všeco už táto chalupa pamatuje?“ a zničehonic dostal nápad: „Já se musím osprchovat. Každý den se před spaním sprchuju,“ řekl a zatvářil se bojovně.

„Cože, sprchovat?“

„Jinak neusnu. Celý zpocený a zaprášený neusnu.“

Tož ty tak? pomyslel si stařík. „Tož ty bez sprchy neusneš,“ pronesl tónem rytíře přijímajícího výzvu na duel.

„Ne!“ vypálil Dušan.

„Tož sa nedá nic dělat. Osprchuješ sa.“

„A kde?“ zasmál se sok s otevřeným hledím.

Rytíř pobídl koně ostruhami a prudce vyrazil vpřed. „Vlezeš si do vaštroka a já na tebe z kropicí konve naleju vody, kolik chceš.“ Kopí minulo soupeřovu obrněnou hrud' jen o pár centimetrů. Ve zvířeném prachu se chvíli měřili jen pohledy. Potom se blýskl soupeřův meč: „Ale voda musí být studená i teplá.“ Podařilo se mu utnout špičku chocholce vlajcího nad hlavou rytířova vraníka. Rytíř neváhal. Tasil též a oba meče se s britkým třesknutím zkřížily: „Na kamnoch je voda zehřítá raz dva.“ A opět a opět: „Doma bych si mohl zaplavat v bazénu.“ – „Jestli chceš, tož kúsek po potoku je přehrazená tůň. Tam si možeš aj zaplavat.“ – „Ale není tam vlnobití.“ – „Když tam hodím balvan, tož ťa to vynese až na břeh.“ – „A taky bych si dal saunu.“ – „Zatopíme v kamnoch a za chvílu bude v kuchyni hic jak v pekle,“ odrazil rytíř další útok, jehož prudkost ho málem srazila z koně.

Soupeř už začal pocítovat narůstající tíhu meče. Tím urputněji se pokusil o vítězný výpad: „Mně se chce kakat.“

„Kakat?“ zachytil rytíř úder. „Tož hybaj na záchod.“

„Do té špinavé boudy u hnojiště?“ – „Ano.“ – „Tam to smrdí víc než v chalupě. A mohl bych se do té díry propadnout.“ – „Nikdo sa tam eště nepropadl, nepropadneš sa ani ty.“ – „Já tam nejdu.“ – „Nerozumuj, nebo ťa přetáhnu palicú.“ – „Chachá! Ty?“ – „Ale honem sa běž vysrat, nebo...“ – „Jak to mluvíš?“ – „Jak mi narostl zobák!“ udeřil rozlícený rytíř soka a vyrazil mu z ruky meč.

„Mluvíš sprostě,“ vykřikl sok. Rozhlížel se zmateně po kolbišti.

Z blízké lípy se ozvalo zaplácání křídel. Jedna z hřadujících slepic se tam právě vznesla o větev výš a k zemi se jako krajkový kapesníček snášelo píрко prozářené odrazem hasnoucího dne.

Ale síla blížící se prohry bývá často mohutnější než zbraň vítěze a často přerůstá i poraženého. Dušan se rozběhl k lavičce na náspi. Uchopil truhlík s plchem a křikl: „Jestli nepůjdem okamžitě k nám domů, pustím plcha!“

Stařík zkameněl. Až k němu se neslo zlobné vrčení. Chtěl něco říct, ale otevřel pouze ústa. Ani si to neuvědomil. S otevřenými ústy a s mírně nataženými rukama civěl na past. Jako by si ji chtěl na tu dálku vzít. Dušana neviděl. Vrrr, slyšel, vrrr.

„Tak co, půjdem?“

Diví se tomu, od stolu na něj kývá staříček. Oblečený do svátečního kroje a otevírá a zavírá ústa. Ryba. Drží v ruce hůl, kterou pomalu, pomalu, pomalu opisuje ve vzduchu kruh, rozevírají se dveře, do jizby vchází Anděla. Za jednu ruku se jí drží Věruška, za druhou Hanka, dcera Věruška je sotva chodící batole. Vnučka Hanka je dospělá žena, vcházejí. Není jim vidět do obličeje, ale u kredence stojí otec. Jemu do obličeje vidí, je tam. Zlost. Potězkává v ruce housle, chce je po něm hodit, chce je po něm hodit... musím ho zadržet, napadlo ho.

„Vrať mi tu past, Dušánku,“ řekl a vykročil směrem k pravňukovi.

„Stát! Ani krok!“ zakřičel Dušan jako nějaký televizní hrdina. Odběhl k plotu.

Stařík poslechl. „Nemožeš ho přece pustit,“ pravil. „Nesmíš.“

„Klidně. Klidně pustím.“

„Ale přece víš, jakú sme měli radost tam ve stodole. A přál sis přece počítač, když sa nám to podaří.“

„Ten budu mít i bez plcha.“

„Nepúšťaj ho.“

„Ale pojďme k nám.“

„To nemožem. Slíbil sem rodičom, že tu se mnú pobudeš. A už je pozdě.“

„Tak ho vypustím.“

„Zatměli bysme.“ – „Nevadí.“ – „Nemám ani klíč od domu.“ – „Dovnitř se dostaneme přes zimní zahradu. Je tam pootevřená ventilačka.“ – „Jak zloději?“ zeptal se stařík změněným hlasem.

Bez dalšího přemlouvání zamířil k plotu. Varovné výkřiky přestal brát na vědomí. K pasti mu chybělo ještě několik kroků. Vrrr – vrrr... stůj!

Dušan otevřel branku a s truhlíkem v náruči se rozběhl k lesu. Tam povytáhl dubové prkýnko a plch vypálil ven. Na svobodu. Do listnatého mlází, které se ještě chvíli ozývalo drobnými skoky.

Potom se Dušan rozplakal.

Pondělí

„Hádej, kdo od nás před chvílí odešel,“ přivítal mě Hančin hlas, když jsem se vrátil domů. Vyšla odněkud z kuchyně, protože si utírala ruce do zástěry. Všimla si mého otráveného obličejce, považovala to za odpověď a hned pokračovala: „Byla tady Alena Kolářová, víš která, ta, co kdysi dělala se mnou v podniku. Její manžel je architekt.“ – „Znám.“ – „No a teď se podrž: chtěli by koupit staříčkovu chalupu.“ – „To je hezké,“ uklouzlo mi z úst. Na víc jsem se nevzmohl. Prošel jsem halou a posadil se v obýváku do křesla. Hanka si sedla naproti a trpělivě čekala na mé stanovisko. „Dal bych si něco tvrdého. Třeba koňak. Ty ne?“ řekl jsem.

Vstala, nalila dvě sklenice, jednu mi podala a zeptala se: „Moc tě to překvapilo?“

„Jednou to přijít muselo. Kdo jí dal tip?“

„Budeš se divit,“ pronesla a decentně přičichla ke svému drinku. „Tvoje dávná přítelkyně Veronyka alias Katynka. Dělá teď uklízečku v lékárně u paní magistry. Rovněž tvé dávné přítelkyně.“

Uklouzlo mi: „Prosím tě,“ ona řekla: „A ne?“ a já jsem vypil koňak a položil otázku: „Proč nešla ta Kolářová přímo za staříčkem?“

„Chválabohu, že nešla. Počítám, že by ji staříček zastřelil.“

„A ty co?“

„A já? Nic. Řekla jsem jí, že to zatím nepadá v úvahu.“ Hodila do sebe koňak. Jako já, jako zedník borovičku. Pokračovala: „Když jsem naposledy mluvila s máti ten večer po pohřbu, ty ses díval s Katkou na televizi...“ – „Naleješ ještě?“ přerušil jsem ji. Vstala, nalila, opět si sedla a opět pokračovala: „Řekla mi, že kdybychom tu chalupu chtěli, kdybychom se o ni třeba starali, nebo prostě tak...“

„Jak starali, co starali?“

„Kdybychom si ji chtěli nechat. Nechat. Tak klidně. Klidně ať si ji necháme. Ona že o ni nestojí. Touží jen po klidu, jen po tom klidu.“

Chtěl jsem něco poznamenat. „Mlč,“ zarazila mě, „nezapomeň, že jí zemřel manžel. Kromě toho má přece chatu.“ – „To řekla?“ – „Ano. Taky.“ – „To řekla překrásně.“ Šupl jsem do sebe (opět po zednicku) koňak. I Hanka, která navíc prohlásila, že je jí fuk, že nemám její matku rád. Vstal jsem a dolil jsem. A na způsob trojitého salta jsem se zeptal: „Vzdala se dědictví? Ví o tom staříček? Nevadí jí, že ještě žije?“

„Teda... teda...“

„Promiň.“

„Řekla jsem jí, že máme svůj dům a máme ho až nad hlavu. Že nemáme čas. Že prostě nemáme čas.“ – „A ona?“

Hanka ucucla. Tak, jak si koňak zaslouží. A učinila prohlášení: „Kdyby se chalupa prodala, polovinu peněz dostane Aleš.“

„Ten parazit?“ vyjelo ze mne, ale ona to odpálkovala logickou námitkou, že je to její bratr, takže jsem pouze konstatoval: „Mladý pán viděl staříčka dvakrát v životě. I stařenku. Podruhé v rakvi.“ Na to Hanka reagovala pouze moudrým pokrčením ramen.

„Kolik ti ta Kolářová nabídla?“ zeptal jsem se zničehonic. Odpověděla téměř bez zaváhání. Řekla: „Zaokrouhlených sto tisíc,“ a dívala se mi upřeně do očí. Moje oči to vydržely. Vydržely už tisíckrát víc. Zvyk je železná košile, povídá se, a já jsem konstatoval: „Pan architekt Kolář nebyl nikdy příliš štědrý. Paní architektová by za určitých okolností dokázala být velkorysejší.“ – „Za určitých okolností?“ prohodila žena stále z očí v oči. – „Pan architekt,“ odbočil

jsem nepatrně, „jak je o něm známo, by chalupu obratem střelil za sto padesát. Takového kupce bych měl taky.“ – „Jaké okolnosti máš na mysli?“ zopakovala Hanka předchozí otázku důrazněji. A moje odpověď zněla: „Stačilo by jí diskrétně připomenout tam tu aférku, kvůli které opustila váš věhlasný koncernový podnik.“ – „Myslíš tu záležitost...“ – „Ano, právě tu záležitost, kterou by každá obyčejná ženská z kravína nazvala sprostou zlodějnú a kterou se díky dobrým přátelům podařilo perfektně ututlat.“ – „Ty sám jsi jí přece pomohl.“ – „Momentální konstelace. Ale já špinavé ruce nemám. To teda ne. V jejím případě“ (kdesi v modrém nedohlednu buhl tryskáč a zachvělo se sklo v okně) „mě vedla láska k bližnímu.“ Bylo to bez barvy a bez zápachu.

„K bližnímu?“ sklopila Hanka oči pod hladinu koňaku. „Tak. Bylo mi jí líto.“

Zahleděl jsem se do obrazu visícího na protější stěně. Bílý kůň pádil zelenou krajinou. Vycházelo slunce. Ozývali se ptáci. Jezdec se nepřidržoval hřívý, jeho paže se vzpínaly do výše a roztažené prsty drásaly nebeskou klenbu. Minulý čas. Originál. Padesát sedm tisíc.

„Stojíme na zemi,“ vylpynulo ze mne, „musíme stát na zemi.“ Potom jsem dodal: „Ženo.“

„Naze-naze-nazemi,“ zaříkankovala s očima v koňaku. Dopila ho: „Na tom nezáleží,“ řekla.

„Já vím. Jak dlouho se známe?“

„Asi patnáct roků.“ ... „Je to dlouho?“

„Jak se to vezme. Dost dlouho, abych věděl, na co teď myslíš.“

Mlčela, ale já jsem jí položil tu jedinou možnou otázku: „Tož co podnikneme se staříkem?“

„Tos řekl ty,“ odpověděla podle očekávání. „Tos řekl krutě.“

„Ale myslíš na to a štve tě to.“ Dopil jsem.

„Ano,“ přiznala, „myslím na to. A štve mě to a nevím, co s tím.“ – „Nalijem?“ – „Já už nechci. Kdyby aspoň nebydlel tak daleko.“ – „Těch pár kilometrů?“ zasmál jsem se.

„Daleko ne, jenže...“ Čekala, že jí pomůže.

Takže jsem řekl: „Mne spíš znepokojuje to jeho cvokaření.“

„Že tenkrát v noci střílel?“

„Třeba.“

Chvíli jsme oba mlčeli, než se Hance podařilo nalézt stezku klikatící se mezi sdílitelným a nesdílitelným. Promluvila: „Chalupu prodáme. Jednou ji stejně prodáme. Staříček může bydlet u nás, pokud... dokud bude schopný se sám o sebe postarat.“

„A když schopný nebude?“ zaskočil jsem ji.

„Nejsem vědma,“ odpověděla v zamyšlení. Čelo se jí zvlnilo třemi vráskami a pokračovala jakoby samomluvou: „Zítra nebo pozítří zajdu na paseky. Pokusím se s ním o tom promluvit. Raději hned zítra. Pozítří se vrátí Dušan z tábora a potom Katka. Pak začne škola. Nemá smysl to odkládat. Nakonec: o nic nejde, jen se ho zeptám.“

Vnímal jsem plynutí těch slov jen na půl ucha. Zkusil jsem si představit staříka u nás, potom v domově důchodců... nešlo mi to. Najednou ze mne vyšla věta: „S Kolářovou o prodeji nemluv.“

„Prosím?“

„Seženu lepšího kupce.“

Na přelomu srpna a září

Stařík stál za stodolou a prohlížel si několik žebřů zavěšených na hácích. Natáhl ruku, jednoho z nich se dotkl, chvíli přemýšlel, stáhl ruku zpět a v zamyšlení zamířil podél tyčkového plotu směrem k chalupě. Od potoka na něho mávala Hanka. „U-úúú,“ volala. Jako kdysi. Zastavil se.

„Staříčku, něco ti nesu! Našla jsem to mezi lopúním,“ volala Hanička. Přiběhla k němu celá udýchaná a podávala mu mloka. „Ale dyť to je ščúr. Honem ho zahod’ a běž si umyt ruky.“

„Proč?“ podivila se vnučka. „Podívej se, jaké má hezké pracičky, jaké má prstíky.“

„Je jedovatý. Mohla bys oslepnýt.“ Vzal jí ho a zahodil daleko od chalupy. „Co by tomu řekli mamka s taťkú, až si zas pro tebe přijedú?“ – „A kdy?“ – „Už brzo.“ – „To je škoda, on byl tak hezký.“

„Překvapila jsem vás?“ zeptala se a políbila staříčka na tvář. „Přinesla jsem vám čisté prádlo.“

„To si moc hodná.“

Prošla brankou do dvora. Položila na zápraží velikou tašku a s hlasitým vydechnutím dosedla na lavičku. Stařík si k ní přisedl. „Si celá uřícená,“ řekl.

„Vzala jsem to zkratkou. Ale je vedro.“

„Až trochu ochládneš, dám ti něčeho napít.“ ... „Mám velikú radost, žeš přišla,“ navázal. Potom se zčistajasna zeptal: „Jak to, že mi vykáš?“

Hanka se k němu pootočila. Zůstala nechápavě hledět. Setřela si z čela a ze spánků pot. Nakonec řekla: „Přece víte, že vám vykám. I stařence jsem vykala.“

„Ty sis ted' o mně pomyslela, že hlúpnu,“ zatvářil se stařík čtveřácky. „Ale to nic.“

„Trochu jste mě vykolejil.“

„No to je jedno. Hlavně že si tu. Potřebuju s nečím pomoct.“ – „S čím?“ – „Až potom. To nespěchá.“

Prohlíželi si jeden druhého. Trvalo to jen okamžik. Měřeno časem nestálo by to ani za zmínku. Ale do obličejů se jim opíralo srpnové slunce a Hance se zdálo, že kromě vrásek, které již dávno přestala vnímat, zahlédla i něco podstatnějšího. Odvrátila pohled k nedalekému stromu.

„Podívej,“ vykřikla a ukázala vzhůru do větví. „Co to tam je, tam ty zelené kuličky?“

„Co by to bylo? Ořechy.“

„Ale ty jsou přece křabaté,“ podivila se Hanka.

„Eště nejsú zralé. Eště mají hladkú slupku,“ řekl stařík.

15. července

Zítřa má Hanička narozeniny. Rostlúkali sme spolu ořechy, abych jí upekla tu ořechovú dortu, co mi na ňu dala recepis paní dochtorová ze Zlína. Hráli sme spolu takovú hru, která z nás rostluče meněj skažených ořechů. Dycky sme si něco přáli. Když bylo jádro vyschlé nebo plesnivé, tož že sa nám to přání nesplní. Hanička prubovala každý ořech v pjesti, jak kdyby ho vážila či co, a přiložila si ho k uchu a zaťukala s ním o stůl a byla po každé nešťastná, když byl vevnitřku skažený. Ale ke koncu už sa to naučila rozpoznávat a co ořech, to zdravé jádro. To potom bylo radosti, ani usnút nemohla. Nalúskali sme plný míšek.

„O čem přemýšláš?“

„Ani nevím. Máte pravdu. Kdysi jsem vám tykala. Kdysi, a dokonce si na ten den vzpomínám, na ten den, kdy to skončilo.“

„Já vím. Maminka ti to poručila.“

„Kvůli Barunce.“

„Ano, kvůli ní. Ona byla hodná. A podařená. Jak člověk, enom promluvit.“

„Co vy víte,“ promluvila najednou Hanka poněkud silnějším hlasem. „Barunka byla... panebože, jak už je to dávno? Byla moje veliká kamarádka. Vlastně: když tak někdy vzpomínám, tak mám dojem, že jsem si při ní musela připadat jako její mládě.“ – „Já sem chtěl enom...“ – „Promiňte, staříčku, promiňte. Docela si na to pamatuju. Maminka... ona i táta měli milión funkcí. Ale co vám to tu vyprávím za voloviny? Jsou to jen pocity.“

„Šak já ti rozumím. Bývalo ti u nás na pasekách dobře.“

„Jsem pitomá. Že jsem pitomá?“

Přes závoj včelího bzukotu jako by zaslechl vzdálené štěkání a měl dojem, že i ječivý dětský křik. Odložil dýmák na polici. Vrátil rámeček s plástem zpět do úlu a zavřel dvířka. Vyšel ze včelína, sundal z hlavy kuklu a rázem měl jasno. Bez váhání vpadl do chléva, uchopil vidle a rozběhl se lesní cestou k nedaleké mýtině, kam v poslední době chodívali s vnučkou na maliny. Když tam konečně celý udýchaný dorazil, uviděl Haničku, jak stojí na vysokém pařezu. Už nekřičela. Vyděšenýma očima sledovala bitku mezi prasnicí a toulavým psem. Pes měl výhodu větší mrštnosti, prasnice však vyvolávala představu neporazitelného hradu. Z natrženého ucha jí tekla krev. To jí dodávalo na zuřivost. Tlamu měla zlostně rozšklebenou. Vycházel z ní bojový chrapot. Náhle učinila prudký výpad, a kdyby se zježenému nepříteli nepodařilo v poslední vteřině uskočit, vyceněné tesáky by ho před pohmožděním těžko uchránily. „Táhni, ty smrade!“ zařval Jožka a s napřaženými vidlemi se prodíral malinovým houštím na pomoc. Pes stáhl ocas mezi nohy a pádil pryč. Prasnice ho ještě patnáct dvacet metrů pronásledovala. Potom se vrátila, ale to už držel zachránce plačící Haničku v náručí: „Nic, nic, nic sa nestalo,“ chlácholil ji, „že sa nic nestalo? Že ne, Barčo?“ A Barča mu chrochtavě odpovídala.

„Jistě, mysleli to dobře. I se mnou to mysleli dobře.“ – „Dycky, když sme dostali dopis, že ťa přivezú...“ – „Někdy mě brali na zkoušky toho jejich souboru písní a tanců. Chtěli, aby se žilo lépe a radostněji. Lépe a radostněji,“ opakovala ironicky. Zmlkla.

„Tvoja maminka zpívala moc hezky. Šak po stařence,“ pronesl stařík. Víc k sobě než k vnučce.

„Ano.“

„Pamatuješ, jak sas na Barči vozila? Jak sas na ňu dycky vyšplhala a držela sas jí za štětiny a producírovaly ste sa po dvoře? Učiněný cirkus. My sme sa s Andělkú nemohli smíchy ani nadechnút.“

„A taky jste tleskali.“

„Tak. Sedělas na ní jak hraběnka. Kdysi, už ani nevím, co sme to dělali, ste nám obě kamsi utekly.“

„Já si to dobře pamatuju.“

„A Barča sa tehdá hučala a odvezla ťa až ke Kvaškom, protože Stázka chovala kanca.“

„Říkala mu Amor.“

„Amor;“ zachechtal se stařík, „tak, tak, její Amor...“ Rozkuckal se z toho.

Proběhly ještě husím hejnem a byly u cíle: před ohradou, ve které se líně rozvaloval kanec. Barča začala libozvučně pochrochtávat, ale v ohlušujícím husím jekotu se ta její milostná slůvka téměř ztrácela. S nataženým krkem se proti nim rozběhl syčící houser. Hanička zvedla nohy, aby ji neštípl. Amor vstal a dal se s Barčou do milostného rozmlouvání.

Z chalupy vyšla stařena. Pod nosem i na bradě jí rostly vousy a opírala se o hůl. Její obličej nebylo pod vráskami ani vidět a ústa měla zasukovaná do tvaru preclíku. Nejdřív na scénu u kančí ohrady jen ohromeně zírala, potom zaskřehotala: „Stázko, Stázko, honem pod' sem!“

„Co je? Co je to venku za kravál?“ ozvalo se z půdy.

„Honem slez a pod' sa podívat. Tos eště neviděla,“ vřískala stařena.

„No né,“ podivila se Stázka, když vyšla z domu. „To je přece Hanička.“

„Ty ju znáš? A jak to, že sedí na Opálkovéj svini?“

„Šak je to Věřčina céra.“

„Věřuše Opálkovéj céra? Šak tá sa přece odstěhovala kamsi do Prahy.“

„Ona je tu u staříků na prázdninách, že Haničko,“ prohlásila Stázka. Dokulhala k ní a pomohla jí slézt z prasnice. Zeptala se: „Jožka... staříček víja, že si tu?“

„Neví,“ špitla Hanka bázlivě. „Barunka mě sem dovezla sama. Nechtěla mě poslechnout.“

„Ani sa nedivím, šak sa hučí.“

„Hučí?“ vykulila holka oči. „Já nic neslyším.“

Od zápraží se ozval stařenin chechot. Stázka chvíli přemýšlela. Potom vzala Hanku za ručku a řekla: „Pod', půjdem sa na chvílu posadit k nám do kuchyně. Barunka si potrebuje s naším Amorem neco povykládat a my si zatím vezmem chleba s povidlama. Chceš?“ – „Ano, ale aby neutekla.“ – „Neboj, já ju pustím k němu do ohrady. Oni sú kamarádi.“

Odešly do kuchyně. Stázka ještě odskočila na dvůr, a než se vrátila, stařena už mazala na pořádný krajíc povidla. Říkala: „To bude dobrota, to bude dobrota.“ Mrkla na Stázku: „Už je na ní?“ – „Eště ne. Oňuchávají sa.“ – „Tož faň. Tady sa, cérečko, pěkně posad,“ ukázala na židli, „a ať ti u nás chutná.“ ... „Trnky sú dobré na větry,“ pokračovala stařena a mazala další krajíc. „Víš, jak sa u nás na pasekách praví?“ – „Praví? O čem?“ podivila se Hanička plnými ústy. – „O trnkách aj o povidloch. Dokád' jedna trnka, dotád' řit'ka brnká,“ pronesla stará Kvašková a hned se tomu začala smát. Stázka vykřikla: „Šak ona sa po taťkovi jmenuje Prdová,“ a přidala se k ní. Netrvalo dlouho, smály se všechny tři.

„Toho roku stará Kvaščena umřela,“ řekl stařík.

„Jak to víte?“

„Pamatuju si to. Není to přece tak dávno.“ – „Cože? Mně se zdá, že už od té doby uplynula celá věčnost.“ – „Ale co by. Co by věčnost, dyť to bylo včil. Už za komunystů. To už bylo jézédé.“ – „No a?“ – „Nic. Čas klame.“

„Tož ty si z Prahy, nebo z pasek?“ zeptala se stařena a Hanička stydlivě sklopila oči: „Nevím.“ – „Ale víš: si z Prahy. Šak sa nestyd'.“ – „Ano.“ – „A líbí sa ti na Valachoch?“ – „Kde?“ – „No tod' na Valachoch,

u staříka a u stařenky,“ zachichotala se Kvaščena. – „Líbí,“ rozzářila se popravdě Hanička.

A Hanka řekla: „Vlastně máte pravdu. Vy jste pořád stejný.“ – „Nemám pravdu,“ vyšlo ze staříka.

„Aj v Praze je pěkně. Byla sem tam dvakrát. Poprvní to bylo v pětadevadesátém roku. To sem byla eště svobodná děvčica. Děvčica jak růža. A to sa tam konala ta národopisná výstava. Bylo nás tam z Valach spústa. Všeci v krojoch a měli sme aj svoje hudce. A všeci nás tam velice obdivovali. Oni si snád' mysleli, že sme spadli z měsíca, či co. Šak byl tam aj tvojí stařenky tatík. Martin Šimek, tvůj prastaríček. Ty jeho husle, to byly čertovské husle. Žádný jim neodolal... kam deš, Stázko?“ – „Mrknút sa na ty dva. Jestli už Amor...“ – „Jestli už tentujú?“

Stázka pohodila významně hlavou směrem k Haničce: „Mami,“ řekla.

„Šak ona tomu nerozumí.“

„Čemu?“ zpozorněla holka.

„To néni nic pro tebe,“ zaskuhrala stará.

„Tož já du,“ prohlásila Stázka a vytratila se z kuchyně.

„Ona jde za Barunkou a za Amorem?“ – „Ano, ale ty sed'. Eště ti namažu jeden chleba.“ – „Já už nemám hlad.“ – „Tož sed'. Mosím ti povykládat, jak to bylo tehdá v Praze. To sa ti bude líbit.“

„Ty ani nevíš, že Stázka měla kdysi za lubem... že moc nechybělo a byla mojů nevěstú,“ řekl stařík.

„Vím. Vykládal jste mi o tom asi před rokem, když vám bylo smutno.“

„Tož ano.“

Hanka se sehnula pro tašku s prádlem, ale ucítila, jak se jí staříček dotkl: „Eště chvílu posed'me,“ pravil.

Narovnala se. Ruka s hnědými skvrnami stáří se jí stále dotýkala. Zčistajasna ji pohládila. A stiskla ji: „Máme čas.“

„Vykračovali sme si to po Karlovém mostě, všude spústa národa, no učiněný jarmark,“ pokračovala Kvaščená hlasem, který by se dal nazvat slavnostním, vznešeným, nebo dokonce osudovým, kdyby neskřehotal. „Bylo jak dnes, enom nebe bylo eště modřejší. A slunko sa odráželo od vody, od té Vltavy, a já sem z toho všeckého slepla. Z toho světa. Rozhlížela sem sa po všeckých kosteloch a po všeckých tých věžách a sochách, třepotali sa mezi něma nebeští ptáci. A najednúc sem zaslechla, jak promluvil Martin.“ – „Svatý Martin, co přijíždí na bílém koni?“ zeptala se Hanička naladěná na pohádku. – „Ale kdeby! Promluvil tvojí stařenky tatík. A řekl: – Ogaři, co kdybysme to oprubovali tady? a oni všeci, že ano, a zrazu sa rozestúpili jak nekde na muzice a spustili každý na ty svoje husle a přitom sa dali aj do zpěvu a já s Ančú Hašpicovú taky.“

Stařík stáhl ruku z Hančina ramene zpět na lavici: „Všecko sem ti eště neřekl. Až do včilška to bylo moje tajemství. Moc jich nemám. Enom kolik sa dá unést, jak každý. A včil už na tom nezáleží. Do hrobu si to nevezmu.“ – „Ale staříčku...“ – „Kdo ví, kdy sa zas natrefí taková chvíla a budem tak sami, tak pěkně sami sedět. Tož si to poslechni.“

To bylo... to sa stalo, když odjela Andělka do lázní. Poradil jí to náš pan dochtor. Šak víš.“ – „Ano. Ten z války.“ – „Už taky umřel. Už to bude patnáct roků. Byl to zlatý člověk. Zařídil to tehdá po té tragédiji, aby sa to nikdo nedozvěděl. Václavek umřel na zápal plic. On velice každému pomáhal, a nic za to nechtěl. Nic.“

Pořád ho slyším, jak do ní tehdá promluval. Ani panáček v kostele by to lepší neuměl. Probíral všelijaké nemoci, všelijaké nešťastné životy svojích pacientů, a jak sa nakonec dycky ze všeckého vyklube radost.“

„Tak už ho nechte spát.“

„Ano,“ špitla zahleděná do jeho úst. Vyjevil se jí staříčkův úl v sadu za školou. Dětem se líbilo, že těmi ústy vletují a opět vyletují včely. Byla to taková velikánská hlava s věčně vykulenýma očima. „Nechám Václavka spat,“ slíbila.

„Každý člověk by měl být občas smutný,“ navázal doktor. „Smutek není nemoc. Čistí naše skutky. Ale vy už jste smutná dva roky, a to je špatné. Vy se musíte konečně zbrchat.“

„Zbrchat?“ ozval se od okna Jožka. „Kde ste k tomu slovu přišel?“ zasmál se.

„U vás.“ – „Ale! A kdy?“ – „Když váš kohout, pamatujete(?), skočil na moji ženu.“

„Tož ba. To už byla válka, bylo to ve čtyřicátém na konci žní... nebo v jedenačtyřicátém? A tehdá ste sa u nás ukázali poprvé a dělali ste si enom výlet, enom ste tak špacírovali okolo a měli ste žízeň. Chtěli ste sa napít a vaša paní měla na hlavě takový srandovní slaměný klobúk s mašlú a my sme měli zlého kohúta.“ – „Tak vidíte.“ – „On na ňu skočil a ona křičela a Václav hned udělal hrdinu, lapl ho a praštil s ním o zem.“

„Mysleli jsme, že je po kohoutovi. Ale Vašík řekl: – Šak on sa zbrchá,“ uzavřel vzpomínání doktor.

Všichni tři mlčeli. Vzpomínka se pozvolna vracela zpět do paměti. Nakonec se v ní opět ztratila jako v mraveništi.

„My bysme sa, pane dochtor, potrebovali o něčem poradit,“ promluvila Anděla.

„O čem?“

„Chtěli bysme eště syna.“

„A?“

„Nejde to,“ řekla.

„Chtěli sme eště syna,“ pokračoval stařík, „aby neostalo hospodářství bez hospodáře. Tvoja mamka na tuto chalupu dočista zane-

vřela. Pořád utíkala do dědiny k rodině mého bratranca. Aj tam přespávala.

Pan dochtor Andělce řekl, že sa mosí uklidnit, a tož odjela do lázní. Ale já sem věděl, že zbytečně. Mně prozradil, že už u ní nastává přechod a abysme sa rači o to děcko nepokúšali, že kdyby sa aj narodilo, že by nebylo třeba normální. Tož tak.

Co sem to chtěl?“

„Jakési tajemství.“ – „Aha. Tajemství. Ano. To už byl pomalu večer. Dobytek už sem měl pokluděný. Už aj krávy podójené.“

Nabral plné vidle slámy a zamířil ze stodoly ke chlěvu. Soustředěně pozoroval, jak mu ten načechraný mrak na vidlích drží pěkně pohromadě. – Ani slámečka nesmí spadnout, poznamenal kdysi otec (nebo to byl staříček?), když mu jako klukovi předváděl zacházení s vidlemi. Od té doby se mu přenášení slámy přes dvůr stalo hrou. Jednou z mála, které zůstávají: stéblo upadne – neštěstí, stéblo neupadne – štěstí. Šťastně vstoupil do chlěva.

Část slámy odhodil do ovčího kotce, zbytek rozprostřel do žlabu před krávy a valacha (kobyly si půjčil švagr): – Nate, dožerte sa, řekl jim. Venku už se soumrak měnil v noc a jemu se z chlěva nechtělo. Opřel vidle o kamennou zeď, z temného kouta vzal nízkou stoličku, usedl na ni a (jako někde v koncertní síni) zaposlouchal se do šustění stébel, provázeného chrupáním koňských zubů a polykáním kravských hltanů, ve kterém znějí i sliny. Od malého okénka se přidala pikola: fistulový křik mouchy v pavučině. Potom cinknul řetízek a jedna z ovcí se podrbala o desku kotce. Skladba plynula dál: z hliněného hnízda čířikla ze sna vlaštovka, otřepal se kůň a několikrát dunivě hrábl kopytem o podlahu...

„... a už sa kolem dokola nakupilo tolikého národa,“ skřehotala Kvašková, „že sa ten most dočista prohl a ucpal sa a všeci ti lidi nás poslúchali, ale poslúchali enom chvílu. Potom začali výskat a podu-

pávat a tančit, a někteří s nama dokonce zpívali, a ne enom ti lidi. Aj Vltava sa přidala. Hukot vody chytil našu notu a Martin ukázal na jez, přes který tá voda padala, a vykřikl: – To není enom basista, to je tercáš, obligát, kontráš aj primáš dohromady!“

Stařka mrkla po očku na Hanku, a když se ujistila, že ji holka sleduje s otevřenou pusou, pokračovala: „Ale to ještě není všecko. Najednúc sa začal celý most otrásat, protože...“

... z pískovcových podstavců (baroko nebaroko, světec nesvětec) seskakovaly sochy, a jak se tak budily z dlouhých spánků, ze strnulých póz, mučednických šklebů a zvětralých gest, vítr jim rozevlál kamenná roucha a ony zíraly a ony se protahovaly, ale jen velmi zběžně, neboť muzika, která jimi pronikla, byla příliš podmanivá.

Daly se do poskakování, otáčely se, vrtěly a natřásaly, zvedaly ruce nad hlavu, mávaly jimi a tleskaly, rozjařeným lidem se to líbilo, vtáhli je mezi sebe a za chvíli už nebylo na mostě místočka, kde by se netančilo. Housle v rukách hudců přidaly na vášnivosti a Vltava též. Všechny jezy a mlýny, každíčkový kámen, převislá větev i plovoucí stéblo zněly naplno, zněly nejzazší radostí, která přeskočila i na nábřeží a do přilehlých míst.

„... a tam všude zastavovaly vozy a kočáry a tam sa taky všude zpívalo a tancovalo. Jak o velikém svátku,“ dodala Kvaščena.

„Koně taky?“ zeptala se Hanička. – „Co koně, jací koně?“ – „Koně od těch kočárů. Jestli taky tančili.“

Stařena se nadechla. „Taky. Ale kdyby enom koně. Já sem sa v tom mumraji rozhlédla kolem sebe, a co nevidím!“

Všechny věže, kopule a věžičky se odpoutaly od země a stoupaly k nebi. Ty štíhlé předváděly závratné piruety a rozpustile při tom pištěly, ty buclaté se nafukovaly jako elegantní balóny a proplouvaly slavnostně nad hlavami zástupů. A do toho všeho už zapadalo slunce,

to slunce, které ráno vzešlo z provoněných smrčín nad Čechránkovými pasekami. Vyhouplo se do ptačího zpívání. A srnec, který se tam pásł, zůstal stát se vztyčenou hlavou, jako by ho kdosi odlil z mědi.

„Taky sem sa v jednom tom balóně proletěla,“ pravila Kvašková. Všimla si, že mezi dveřmi stojí Stázka a naslouchá. Zeptala se jí: „Tož co Amor? Má sa k svini?“

„Už sa činí,“ řekla Stázka. Přisedla si ke stolu a pohladila Haničku po vlasech: „Stařka je ráda, že zas může kohosi balamutit. Toho si nevíšmej.“

„A proč? Ona povídá skoro tak hezky jak můj staříček.“

„Jak Jožka? Tož vidíš,“ zašklebila se stará, „a ten tehďa eště nebyl myslím ani na světě. Ten to nezažil.“ – „Ale on zas našel poklad.“ – „Poklad? A jaký?“ – „Krabici plnou stříbrných...“ zarazila se, ale hned pokračovala: „... plnou zlatáků a plnou drahého kamení.“ – „A kde ho má, kde ho má, ten poklad?“ zachechtala se Kvaščena. „V almaře, má ho schovaný v almaře. Až budu veliká, dá mi ho.“

„Ano,“ prohlásila ironicky Stázka, „dá ti ho, určitě ti ho dá. Ten určitě.“ Opět Haničku pohladila a trochu zesmutněla.

„Chceš si eště poslechnút, jak to tehďa na tom mostě dopadlo?“ ozvala se Kvašková a hned se chtěla dát do vyprávění. Dcera ji však předběhla. Řekla: „Jestli jí chceš povídat, jak vás při tom muzicírování načapal aj Leoš Janáček a jak vás pozval do hospody, tož to rači vynech. Tomu ona stejně nebude rozumět.“ – „Budu,“ vylétlo z Hanky, „budu tomu rozumět, on byl hudební skladatel. A já ho znám, já jsem byla s maminkou na jeho opeře.“

„No né!“ zvolala stařena. „Takové štěňacko, a už byla na opeře.“

„Na Lišce Bystroušce,“ pochlubila se Hanička a hned pokračovala: „Taky jsem viděla jiné opery, ale už ne od Leoše Janáčka. A taky balet o hloupém Honzovi a taky jsme byli na koncertech a maminka s tatínkem jsou v souboru písní a tanců.“

„Tož vidíš,“ obrátila se stařena na Stázku: „Ta je chytřejší než my obě dohromady. Já sem byla poprvé v opravdickém divadle a na opravdické opeře až v tom pětadevadesátém, a to už mi bylo dvacet roků. Byli sme v Národním divadle na Prodané nevěstě. Eště sem viděla Rusalku, ale to už bylo kdysi v Brně, a v Olomúci zas to... to Na Svatém kopečku cestičky jsou, cestičky jsou...“ Poslední kus Kvašková zazpívala a povzdechla si: „Tož tak.“

„Ano,“ řekla Stázka, „tak je to. Kdyby nebylo Anděliného taty, ani byste nevěděla, s kým ste sa to v Praze potkala.“

„Tož to zas né!“

„Mamo, prosím vás! Janáčka tehdá eště nikdo velice neznal. Z našich lidí enom Šimci, protože starý byl učitel.“

„A co Jirásek, co Alois Jirásek?“ zaskřehotala stařena dotčeně. „Toho sem taky neznala?“

„Toho třeba ano,“ přiznala Stázka. Zvedla se od stolu a zamířila ke dveřím.

„Kam zas deš?“

„Mosím sa podívat, jak to tam venku pokračuje.“

„Šak běž, šak já vím, že sa na to ráda díváš. Chlapa nemáš, tož aspoň to.“

„Mamo!“

„Nemám pravdu?“

„Máte!“ vykřikla uražená Stázka. Rychle se odbelhala ven. Bouchla za sebou dveřmi.

Skladba plynula dál: z hliněného hnízda čiřikla ze sna vlaštovka, otřepal se kůň a několikrát dunivě hrábl kopytem o podlahu. Jožka seděl a naslouchal. Těšil se na chvíli, kterou si zamiloval už v dětství: na uléhání krav. Jen málo dějů v něm vyvolávalo tak silný pocit bezpečí a takový mír v duši jako ten obřad, kdy nakrmené a podojené krávy klekají ve večerním šeru chlěva jedna za druhou na kolena a s hlasitým vydechnutím ne nepodobným modlitbě se

pokládají do slámy. Konečně se dočkal. Jenže tentokrát tu rozinku času nevychutnal jako jindy. Zaslechl kroky. Po náspi kdosi přicházel a vzápětí i tiše volal: „Jožko, si doma?“

„Kde bych byl, su ve chlévě,“ promluvil nevrle.

„Stázka. Vešla do chléva a ani na ňu nebylo pořádně vidět. – Proč si nerožneš? optala se mě, a já, že držím černú hodinku a že šak ať rožne, jestli chce. Tož rožla. Tehdá už sme měli elektriku.“

Hance bylo jasné, co bude následovat. Rozhlížela se po dvoře, který jí kdysi připadal veliký, a nechala staříka mluvit. Potřeboval mluvit, tak ho nechala. Ale také si s narůstající nevolí uvědomovala, že ho poslouchá ne z lítosti, ale z povinnosti. Ale přesto asi z lásky. Pokusila se nepřemýšlet. Občas na důkaz pozornosti kývla hlavou.

„Měla na sobě takovou lehučků košulku, takovou halenu vyšívanú kvítím. Bylo tam všecko vidět. Všecko.“

Vlasy měla nakulmované a měla v nich mašlu. A čímsi voněla, čímsi jak šeřík či jasmín. Eště nikdy sem ju tak neviděl, tak nafintěný. Ani jako děvčicu. Ale jak v tom chlévě stála tak osvětlená slabú žárovkú, tož nikdo by nehádal, že už je čtyřicátnica. Vypadala jak zjevení. Uculila se na mne a povídá: – Přišla sem sa podívat, jak sa ti hospodaří bez hospodyně. Ukázal sem na pokluděný dobytek a pravil sem, že šak vidí. Potom sa mě zeptala na Věrku. Jestli je v dědině. – Ano, řekl sem, bývá tam včil často, a taky sem jí řekl, že už je pozdě, že už si du lehnút. Zvedl sem sa ze stoličky a bylo mi najednúc divně. Jakési horko do mne vstúpilo, jakási podbízivá myšlenka, a srdce sa mi rozbušilo. Aj Stázka byla celá rozhicovaná a řekla, že půjde se mnú, že mosí zkontrolovat, jestli mám aj v chalupě takový pořádek, jak mám ve chlévě, tak pěkně pokluděné. A zasmála sa tomu. Já taky:“ ... „Tož sme šli. Ona přede mnú. Vidím to jak dnes, protože... protože stal sa zázrak: vübec nekulhala. Vznášela sa ve vzduchu a nakrucovala sa jak nejaká baletka.“

„Ty ženské, ti chlapi,“ pronesla Hanka znenadání a mrkla na staříka, aby mu udělala radost, aby zas jednou věděl, že je s ním, že s ním sedí na lavičce před chalupou, ale on zůstal vážný. Sháněl slova, jimiž by mohl pokračovat ve vyprávění, které bylo zpovědí. Zpovědnice se zahleděla ke studni.

Jako myška vklouzla do místnosti a už stála před skříní. Když ji s tlukoucím srdcem otvírala, ozvalo se zavrzání. Zrovna tak zněj kovaná vrata uzavírající vchody do tajných chodeb a skryší.

Na dně ležela veliká kazeta potažená černou kůží, do které bylo na víku zasazeno elegantní písmeno O se zlatými lipovými větvíčkami. Měla co dělat, aby těžkou kazetu ze skříně vytáhla. Byl to pro ni nejtajnější obřad od té doby, co jí stařík ten rodinný poklad ukázal.

„Vešli sme do kuchyně. Byla tam tma. Já sem chtěl rozsvítit, ale ona sa pohla, tak jaksi sa pootočila či co, a moja ruka sa místo vypínača dotkla její hrudi, která sa pod tú tenkú halenú, pod tým jemným plátýnkem vlnila jak... dočista jak... až sem najednú ucítil, jak sa ke mně Stázka přitlačila a šeptem pravila: – Nemosíš dělat světlo, já vím, že tu máš pořádek. A hned potom mi eště zašepotala přímo do ucha: – Jedině ty nejsi pokluděný.“

Odklopila víko a zatajil se jí dech. Na tmavomodrém sametu spočíval stříbrný poklad. Vycházel z něho uhrančivý svit, za kterým se rozprostíralo ticho: hádej, Haničko, hádej... a ona klečí, civí před sebe, bázně civí do toho světla a bloudí jím. Potom ji náhle něco napadá. Bez uvažování vkládá obě ruce do kazety a sbírá všechny malé lžičky. Ty se jí líbí ze všeho nejvíc. Ty nebodají ani neřežou, ty jsou něžné jako květy barvínku ve stařenčině zahrádce a cinkají jako sedmihlásci ve staříčkově lese. Už jich má plné hrsti.

Doběhla s nimi ke studni. Usedla na betonový poklop, ve kterém byl malý kulatý otvor. Často se jím pokoušela dohlédnout až na

dno, ale marně. Do takové hloubky světlo nepronikalo. Někdy tam vydržela sedět velmi dlouho. Celé nekonečné minuty vdechovala syrový, jakoby zkamenělý studniční vzduch. Byl trochu hořký a trochu sladký. A občas tam vhodila oblázek: chvíli nic, potom vzdálené žbluňknutí.

Poskládala stříbrné lžičky vedle sebe. Prudké odpolední slunce v nich zažehlo plamínky. Brala jednu po druhé, pouštěla je do tmy a se vzrušením i s pokorou sledovala jejich pády a třesky ve vodní hladině, která se vždy (jako kůže podzemního zvířete) zachvěla svitem a rozezvučela černý sloup ticha malebnými ozvěnami.

Bouchnutí dveří ještě ani neusedlo v koutech kuchyně, ještě doznívalo v uších, a Hanička se zeptala: „Ona se na vás nazlobila?“

„Stázka?“ uchichtla se stařena. „Trochu ano, ale té to neuškodí. Otřepe sa a zas bude faň.“

Hanka si ji krátce, ale významně změřila: „Proto se nazlobila, že nemá chlapa?“ – „Cože, chlapa?“ zaskuhrala Kvaščena a od smíchu ji oddělilo jen to, že holka hned na vysvětlenou dodala: „Chlapa... no tátu, jak má moje maminka.“ – „Aha. To nemá. A jak ti to tak mohlo napadnut?“ – „Vy jste to říkala, když se šla podívat za Barunkou.“ – „No... tož ba.“ – „Ona se nevдалa?“

„Nevdala,“ promluvila po přemítavé chvílce Kvašková a hned navázala: „Ona to s chlapama neuměla. Spíš naopak. Spíš to chlapi uměli s ní. Blbaňa, pořád enom ufnukávala, že ju žádný nechce. Prd nechce! Každá roba si chlapa najde, když chce. Co já sem sa do ní nahustila všelijakých rozumů, ale všecko marně. Pořád sa enom prčila a prčila, ale chlapa si nevyprčila. Tož nic. Včil už sa vnuka nedočkám. Včil už je z ní staré pometlo.“ Zvídavě se na Hanku podívala. Zeptala se: „A do kolikáté třídy už chodíš, Věruško?“

„Já jsem Hanička.“

„Tož Haničko. Věra je tvoja mamka.“

„Po prázdninách půjdu do třetí.“

„Utíká to.“

„A co je to přčit?“ – „Cože?“ – „No... že se vaše Stázka přčila a přčila.“ – „Tak malá, a už by chtěla všechno vědět,“ zaskřehotala Kvaščená. „Na to máš ještě čas. Aj když si z Prahy. Pražáci – chytráci. Rači si poslechni, jak tehdá to naše vystúpení na mostě dopadlo, chceš?“

„Ano.“

„Tož natrefil sa tam takový živý chlapík. Já už sem ho chvílu pozorovala. Byl pomenší, střapatý a fúsatý. Furt sebú poškubával. To asi s nama do taktu. A furt si cosi zapisoval. Ale oči měl takové vážné. Smutné. Aj Martin Šimkú si ho všiml.“ Přestal hrát a ostatní taky. Přistúpil k němu a pravil: – Já vás znám. Vy ste pan Janáček. On z toho ostal celý překvapený, ale bylo vidět, že má radost, protože sa hned usmál, a zeptal sa: – A nezmyslíl ste se, příteli? Tak to řekl jak já. Tak nakratko. On tak mluvil.

Martin zavrtěl hlavou: „Nezmyslíl. Vy ste šel v čele průvodu ze Žoffína až na výstaviště.“

„Jak to, že jsem si vas nevšiml?“

„Nevšiml. Bylo tam plno národa. Mně o vás vyprávěl pan profesor Bartoš.“

„František Bartoš? Ředitel starobrněnskeho gymnazia?“ podivil se Janáček. Pozorně si změřil nejdřív Martina, potom i ostatní.

„Na mne sa taky podíval. Jak kdyby mě chtěl probodnúť. Celá sem sa začervenala a on sa mě zeptal, jak že sa jmenuju. – Květa Haramijová, povídám.“

„Ale co všechny ty sochy? A ty věže, které tam poletovaly?“

„Sochy a věže?“ zaváhala Kvašková. Mávla rukou: „Ty vzal čert.“

„Nevzal, já to vím. Ony tam stojí.“ – „Protože potom sa čert vrátil a zas je tam postavil.“ – „Kdy?“ – „Za rok. Ale včil bud' potichu,“ načepýřila se stařena, „mosím... mosím... vidíš! Včil nevím, kde sem to přestala!“

... sledovala jejich pády a třesky ve vodní hladině, naslouchala mablebným ozvěnám z hlitanu studny.

Od včelína zaslechla stařenku, která se vracela z lesa: „Kde máš cérku? Zas ju necháváš samotnú?“ hartusila na muže. – „Ona sa bojí včel. Hraje si doma,“ odpověděl staříčkův zastřený hlas. – „Já jsem tady, u studny,“ zvolala Hanička. „Pojďte sem, něco vám musím předvést!“ V ruce držela poslední stříbrnou lžičku.

Jožka nechal včely být a oba zamířili na dvůr: „Tu dobromysl natrhlas v Batalicách?“ zeptal se Anděly a ukázal na plný košík. – „Ano, tam.“ – „K čemu nám toho tolik bude?“ – „To je pro Věrku. Na ten její kašel. Až si přijede pro děvčicu, tož jí to přibalím.“ – „Šak kdyby nekůřila, nekašlala by,“ zahudroval Jožka. – „Psss,“ udělala Anděla. Usmála se na vnučku: „Tož co nám chceš ukázat?“

„Toto,“ pronesla vnučka slavnostně. Blýskla lžičkou, a než si stáčili staří uvědomit, na co se dívají, bylo po představení.

„Slyšíte?“ zapištěla. „Slyšíte, jak mluví? A honem se pojd'te podívat, jak mrká očima, honem!“ ukázala do tmavého otvoru.

Nastalo ticho. Ve studni i venku, v lenivém světle srpnového odpoledne. Jožka s Andělou připomínali dvě sochy. Zírali na holku a nic nechápali. Stáli by tak celou věčnost, kdyby Hanička nepromluvila: „Vy jste se nepodívali,“ řekla vyčítavě.

„Cos to udělala?“ vypálil najednou Jožka, až sebou vnučka škulba. „Cos to, ty darebnico, udělala?“

„Nekřič na ňu,“ napomenula ho Anděla.

„Vidělas, co tam hodila?“

„Viděla, šak nejsou slepá, šak...“

Ale Jožka ji nenechal domluvit. Přistoupil k nezbednici a příkře se zeptal: „Cos tam všecko naházela?“

„Jenom ty malé lžičenky,“ špitla.

„Prý enom ty malé,“ konstatoval podrážděným tónem a hned pokračoval: „Dyt' to byla památka, taková... taková vzácnost! A byl

to mamčin svatební dar, a jednúc možná tvůj!“ Vlepil vnučce pohavek. Rozbrečela se.

„Blázníš?“ křikla Anděla a přitiskla Haničku k sobě. „Šak tam toho eště zbylo ažaž. A měla si to Věra dávno odvézt do Prahy. Asi o to moc nestojí.“

„Nevím, co mě to napadlo. Asi že sa tak málo vidíme. Že čas tak letí. Ale mosím ti to povykládat,“ pravil stařík a zeptal se: „Nezlobíš sa?“

Hanka odtrhla pohled od studny: „Proč bych se měla zlobit?“ řekla. Povzbudivě dodala: „Ona ta Stázka nemusela být zrovna k zahození. A ta její matka, to asi bývalo zamlada taky pěkné číslo.“

„Jak ty to možeš vědět?“

„Tak. Myslím si to. Trochu si na ni vzpomínám.“

„Třeba máš pravdu. Ale já sem ti eště všecko nedopověděl. Stázka ode mne odešla až ráno. Aj mi pomohla s pokludem, aj krávy podojila, a neskončilo to enom při té jedné noci.“

„Aha, už vím,“ vzpomněla si Kvaščená. „Ten Leoš Janáček mě poťapkal po řiti.“ Zarazila se. „Poťapkal mě po rameni,“ navázala rychle, „a zeptal sa, jak sa menuju. Celá sem sa začervenala a pravím: – Květa Haramijová, a on hned, že sa mu líbím a že su opravdu jak ten kvíteček.“

„Tož Květuša Haramijova,“ řekl Janáček. „Šumne jmeno, šumne jmeno.“

„To znamená zbojníková,“ uculila se Květuša. „Po valašsky sa zbojníkovi praví haramija,“ dodala na vysvětlenou.

„Ja vim, vim. Tak. Haramija.“

Martin Šimek chvíli uctivě vyčkával, ale když viděl, že Květa okázale klopi oči a Janáček se zamyslel, prohlásil: „Je tu pěkně, že? A majú nás tu rádi.“

Janáček se na něho podíval: „Ano, příteli,“ řekl po nepatrném zaváhání. „Pěkně. Odkud vy se znáte s panem ředitelem Bartošem?“

„On je kamarád s mojíím otcem. Oni sa znali už zamlada. Otec je učitel a taky si zapisuje písničky. Tam od nás.“ Zavadil zrakem o Janáčkovu ruku. O jeho zápisník.

„To je dobře. Na Valašsku je písniček jak...,“ usmál se na Květu, „jak kvítí, že?“ Zasunul zápisník do kapsy.

„Vy ste si tu našu zapsal?“ zeptal se Martin.

„Tak trochu. Zajímavě zněla tady... tady...“ Natáhl paži a učinil rychlý pohyb, jako by chtěl na jeden ráz uchopit a přitisknout k sobě nejen svit a hukot řeky, nejen kamenný most a zapadající slunce, ale i proudění lidí, staccato koňských kopyt a hlomoz kočárů, ale i sochy, věže, paláce, hrad... „Ale to se neda zapsat do zapisniku. Na to jsme všeci kratci,“ řekl. Potom se obrátil na Martina s otázkou: „Mate dnes večer čas?“

„To máme.“

„Co byste tomu řekli, kdybych vas pozval na skleničku dobrého moravskeho vinečka?“

„Já... my moc rádi, ale šak my bysme vás taky pozvali.“

„Bude tam dnes asi veselo. Budou tam zajímaví lidi. I pan ředitel Bartoš.“

„I ten?“ zaradoval se Martin.

„Myslím si, že mu uděláme radost, když tam na chvíli vpadnem, co říkáte?“ řekl Janáček a zatvářil se jako spokojený lišák.

„A tož sme šli,“ pokračovala Kvašková. „Bylo to kus cesty. Až na výstaviště. Ale trochu sme si tu cestu uspíšili, protože najednúc sa za nama ozval jakýsi kravál a dostihla nás ta koňská tramvaj. A tož sme si do ní vlezli a jeli sme.“ – „Koňská tramvaj?“ – „No ano. Tehdá nebylo tolik elektriiky jak včil, tož ty voziska táhli koně. A nechceš eště chleba s trnkama?“ – „Nechci.“ – „Ale měla bys. Eště si chví-

lu posedíme, než náš Amor s tú vašú sviňú... jak jí to pravíte?“ – „Barunka.“ – „Než s tú Barunkú pobeseduje.“

„Pojďme se za nimi podívat,“ vyjelo z Haničky.

„To nejde,“ řekla Kvašková a z preclíku úst jí vyklouzl skřehotavý trilek. „Už je tam Stázka, a to by nás tam bylo moc. To nejde. Rači ti to všecko dovykládám.“

Umlkla. Dlouho jí však netrvalo, než se zase propadla léty zpět: „Tam to bylo slavné. Byli tam sami kumštýři. Aj herci s herečkama. Když sme tam přišli, tož zrovna hráli hornáčtí muzikanti jakúsi veselú písničku, už si nepamatuju jakú, a zpívalo sa tam a tancovalo. Tož sme sa jaksi mezi ty lidi vmotali a mne s Martinem přivedl Janáček ke stolu, u kterého seděl aj Alois Jirásek a Vilém Mrštík, ten, co napsal Pohádku mája a taky Maryšu. Víc jich tam sedělo. My sme znali, hlavně Martin, enom toho pana profesora Bartoša. A on měl velikú radost, že sme přišli. Hned nás vítal a hned sa Janáčka ptal, kde že nás načapal. Tož on jim vykládal, jak sme muzicírovali na Karlovém mostě. Smáli sa tomu, ale už měli aj trochu vypité, a hned objednali aj nám. Ptali sa, či chcem víno, nebo rači neco tvrdého. Já sem nechtěla nic, tehdá sem eště nepila, ale seděla tam, hned vedle Jiráska, taková panička, taková dáma, měla na sobě krásné šaty, takové jak z mlhy, a klobúk. Byla to herečka. To sem sa dozvěděla až za chvílu, že z Národního divadla. A ta mě nakonec přemluvila. Hana Kvapilová sa jmenovala. Dala mi svoju fotočku aj s podpisem. Mám ti ju ukázat?“

Hanička přikývla a stařena přinesla odněkud ze světnice krabici od bot plnou starých dopisů, výstřižků a fotografií. Posadila se s ní opět ke stolu: „Chvílu mi to bude trvat,“ řekla, „už jaksi slepnu.“

Začala brát dopis za dopisem, pohlednici za pohlednicí, fotku za fotkou a pokračovala ve vyprávění: „Kde sem to skončila? Aha, tož hrála tam muzika, ale oni sa furt o čemsi bavili. Furt sa dohadovali.“

„Rad bych vam chtěl, pani Kvapilova, poděkovat za ten krasny zahajovací proslov v předvečer vystavy,“ ozval se Janáček a hned

dodal: „Ještě jsem se k tomu nedostal, a vaš přednes byl vskutku oduševněly.“

„Mně neděkujte,“ zaprotetovala herečka s úsměvem. „Byla jsem pouhou...“ trochu se zarazila, „... řečnicí. Jako mnoho jiných.“ Významně pohlédla k přisunutému stolu, na Viléma Mrštíka. Ten hned zareagoval: „Abyste rozuměl,“ prohodil směrem k Janáčkovi, „přeli jsme se tu před chvílí o smyslu tady té Národopisné výstavy.“

„O jakem smyslu?“

„Ale pan Mrštík a pan... pan Šalda (?),“ vložil se do hovoru ředitel Bartoš, „se domnívají, že výstava není než pouhou pouťovou atrakcí k pobavení pražských měšťáků.“

„To snad ne,“ obrátil se ke jmenovaným Janáček. „A toto tvrdíte vy, právě vy, Vileme?“

„Pan profesor zapomněl dodat, že tento výrok se vztahuje pouze k výstavě. Vůbec ne k lidovému umění a ke všemu, co k němu náleží,“ ohradil se Mrštík.

„Nemohu s vami souhlasit. Co je nam přece do měšťaku? Do všelijakych omezenych panaku? Těm vystava nepatři,“ namítl ostře Janáček. „Vy sam přece vite, kolik to bylo namahy, než se ji podařilo uskutečnit. Stale je třeba připominat narodu, odkud prameni. A kde se nam, chvala bohu, stale ještě zachovava. Nemam pravdu, Martine?“ kývl na mladého Šimka, který, celý rozpačitý, pronesl: „Já nevím.“ – „Ale vite. Neměl jste dnes radost tam na mostě?“ – „To měl. A velikú. Taťka budú mět taky radost, až jim to povykládám.“

„Vidíte,“ prohlásil profesor Bartoš, „i v tom je smysl výstavy.“ Naklonil se k Mrštíkovi a k Šaldovi: „Vy jste ještě oba mladíci. To neříkám jako argument na to, že má tvrzení jsou správná. Toho jsem dalek. Ale posuďte...“

„Tady,“ zaskřehotala uprostřed vyprávění Kvašková. „Tady mám jednu fotočku z té výstavy.“ Natáhla ruku a z dálky si fotografii pozorně prohlížela. „Sme tam skoro všeci a sme vyfocení u toho

místa, jak sa předváděla výroba dochů a šindelů a všeličeho.“ Podala obrázek Haniče: „Schválně, jestli mě tam poznáš,“ řekla. Ale holka bez rozmýšlení ukázala na jednu z krojovaných postav: „Toto je tatínek mojí stařenky.“

„Jak to víš?“ podivila se Kvašková.

„Stařenka má tu samou fotografii a ona mi ji už ukazovala.“

„Aha, ale která z těch děvčic su já?“

„To nevím,“ přiznala se Hanička.

„Ani sa nedivím. Já sem bývala dívka jak květ. Šak mi to pravil aj Janáček. Včil už je ze mne učiněná opica,“ zašklebila se Kvaščena. Odložila fotografii na stůl. „Šak Martin taky býval fešák, a včil už je nebožtík.“ Dala se do dalšího přehrabování: „Tak je to,“ řekla, „a tehdá ten večer nás všecy protancoval. Aj tu herečku, tu Kvapilovu. Ale než sme sa k tomu tancování dostali... kde sakra tu fotočku mám (?) ... tož sa tam pořád enom o čemsi řečňovalo...“

„... třeba naše krásná česká řeč vznikala a vyvíjela se po staletí. I v těch nejtěžších dobách. A byl to právě onen prostý lid, který ji tenkrát udržel při životě. Nemám pravdu, Mistře?“ obrátil se profesor Bartoš na Jiráska.

„Ano, ano,“ přitakal Mistr trochu unaveně. „Hlavně však naději.“

„Správně,“ řekl profesor, jako by promlouval k žákům. „Z doby barokní známe přece ty nejkrásnější lidové písně. A do jaké mohutnosti se rozkošatil...“

„Nezlobte se na mě, pane profesore, ale teď jsme se dostali do zcela jiných souvislostí, než o jakých byla prve řeč,“ vložil se do debaty mladík Šalda. „Nemluvili jsme přece, nebojím se těch slov, o tak,“ usmál se, „posvátných a dávno již zvětralých principech národní existence a o její dostatečné či nedostatečné úrovni. Šlo nám o zcela něco jiného. Alespoň mně a tady příteli Mrštíkovi.“

„A o co vam teda šlo,“ zamračil se Janáček.

„O umění, o kulturu vůbec,“ prohlásil Šalda. „Bez všech romantic-
kých nicůtek, bez toho pozlátkového balastu.“ Pohlédl na profesora
Bartoše: „K čemu využívá česká buržoazie, všichni ti rádobyvlasten-
ci, Národopisné výstavy? Všimněte si, co se ve skutečnosti ukrývá
za těmi frázemi o národní nesmrtelnosti a tak dále. Útlak a bída
prostých lidí. A naše umění, má-li se dotknout velikosti, musí se
rozhlédnout po okolní Evropě, ne staropanensky a jalově vzdychat
samo nad sebou. Potřebujeme muže činu!“

„Vy, pane Šalda, patříte také k těm modernistům, co prý chystají
jakési prohlášení?“ zeptal se znenadání Alois Jirásek.

„Patřím,“ odpověděl Šalda překvapeně. „I tady Vilém Mrštík. Jak
jste se o tom, Mistře, dozvěděl?“

„Paní Kvapilová mi cosi nedávno naznačila,“ pravil Mistr a usmál
se na herečku, která zrovna upíjela víno.

„Snad jsem nevyzradila nějaké tajemství,“ pronesla paní Hana
žertovným tónem. Odložila sklenici na stůl a zatvářila se na oba
mladé muže jako tragédka.

„Podívej, co sem našla,“ řekla Kvašková. V roztřesené ruce držela
výstřižek z novin. „To si vystříhla Stázka asi před pěti rokama.“
Podala tu památku Hance a čekala na její reakci.

„To už jsem taky viděla,“ prohlásila. „Na té fotografii je moje
stařenka a staříček a je tam i ta paní, ta vaše Stázka, ale ostatní
neznám.“

„A víš, co je pod tú fotočku napsané?“

„Ano, stařenka mi to přečetla. Že jsou nejlepší kravín na celém
okrese.“

„Tak. Naša Stázka tam poklúzá. A Anděla, tvoja stařenka, tam
dojí.“

„Staříček jezdí s konima a naváží pro krávy krmivo,“ doplnila ji
Hanka horlivě. „Mne taky někdy sveze,“ pochlubila se.

„Ale koně už doma nemá.“

„Nemá. Má je v dědině.“

„Před pěti rokama je měl ještě doma. Ale to víš. Lidi mu záviděli, že si přivydělává při všelijakých formankách, aj jakýsi alonymní dopis kdosi napsal, tož je mosel dat do kravína. Tož tak.“

Obě se odmlčely. Kvašková odložila výstřižek stranou a řekla: „Stázka z toho měla radost, že sa dostala do novin. Aspoň neco. Aspoň neco sa po ní zachová. Nikdy po ní ani pes neštěkl. Ale šak ona...“ mávla rukou a hrábla do krabice pro další vzpomínku.

„Kdepak,“ zasmál se Mrštík. „Zrovna včera jsme se s Macharem dohadovali o Šaldově formulaci, která by...“

„Viléme, prosím vás,“ přerušila ho herečka s prstem na ústech, „měli byste už nechat toho debatování. Bylo toho za celé odpoledne dost. Přišli jsme si zde přece poslechnout pěkné písničky.“

„Mate pravdu,“ přidal se Janáček. „Moc se tu mluvi a malo pije.“ Zvedl pohárek: „Připijim na krasu a na umění pani Hany Kvapilove!“ Přidali se všichni: „Na zdraví a půvab české Sarah Bernhardtové,“ vykřikl Mrštík. – „A české Eleonory Duseové a Heleny Modrzejewské,“ doplnil ho Šalda.

„Ale, pánové, je tady ještě jedna krasavice,“ prohodila oslavenkyně.

„Na krasu a mladi Květušky Haramijove,“ vykřikl Janáček a vzápětí, po dopití skleničky, dodal: „Na Květušku bych přece nezapomněl.“

„Já vím,“ ujistila ho herečka, „dal jste přednost starší.“ Obrátila obličej k Mrštíkovi: „Pane Viléme, víte, co mě teď napadlo?“

„Mám hádat?“

„Asi byste neuhodl. Už se na vás nehnevám, že jste roli Maryši svěřil kolegyni Benoniové.“

„Moc jste se hněvala?“

„Na tom nezáleží, protože Maryša, jak si ji představuji já, sedí teď s námi u stolu. Že, slečno Květo.“

Květa se na ni nechápavě uculila a stejně tak špitla: „Já taky hraju divadlo.“

„Ano, podobá se jí,“ řekl Mrštík, „ale přál bych jí lepší osud.“

„Tod' je ta fotočka,“ vřískla stařena. Přidržovala ji v pruhu slunečního světla padajícího na stůl a se zakloněnou hlavou si ji zálibně prohlížela. Hanka natáhla krk, aby také viděla. „Smím se podívat?“ zeptala se. – „Šak proto sem ju hledala,“ odvětila Kvašková hlasem plným slávy. Položila fotografii před ni: „Tož co, co pravíš? Šikovná, že?“

„Co to má na sobě?“

„To je divadelní kostým. Na druhé straně je napsané, z jaké je to hry.“

Hanka fotografii otočila a chtěla se dát do slabikování.

„Ale to já nepřečtu,“ špitla.

„Je tam napsané: William Shakespeare, Hamlet, role Ofelie. A pod tím je napsané: Milé slečně Květě Haramijové, nejlepší Maryši, v upomínku na hezký večer od srdce věnuje Hana Kvapilová,“ odříkala Kvašková zpaměti a dodala: „Eště je tam podepsaný aj Alois Jirásek a Vilém Mrštík. Já sem je o to poprosila. Oni sa tehda všeci smáli a Vilém Mrštík udělal od toho Hamlet k Jiráskovému podpisu šipku a Jirásek zas udělal šipku k Mrštíkovému podpisu od toho William. Tož tak. A taky sem s něma tancovala. Jiráskovi sem pověděla, co všecko sem od něho četla, že aj Na dvoře vévodském a Skály a Psohlavce. Já sem bývala velikú čtenářku. Včil už na to nevidím.“

„Ale mně se ona moc nelíbí,“ řekla zklamanež Hanka.

„To ty nemožeš vědět. Tys ju neznala,“ naježila se stařena, vzala jí fotografii a znovu se do ní ponořila.

„Mně se líbí Alena Vránová. Ona hrála Pyšnou princeznu a já jsem ten film viděla už dvakrát. Jednou s mámou a podruhé s tatínkem,“ pochlubila se holka.

Ticho.

„Cože? Aha. Ale to nic není,“ ozvala se Kvašková. „Ona už je taky dávno mrtvá, ta Hana Kvapilová. Umřela pět roků po méj svatbě. Četli sme to v novinách. Všeci sú mrtví. Aj Vilém Mrštík. Tehdá řekl, že by mi přál lepší osud, než jaký měla Maryša, a vidíš: já už su skoro čtyřicet roků vdovú. A dceru mám kulhavú, ani sa nevdala.“ Ztišila trochu hlas a s očima upřenýma do podlahy pokračovala: „Ale děcko mohla mět. Ale já sem jí od toho pomohla, aby nebyla ostuda. Ona si ho chtěla nechat, ale já sem jí řekla, že ju vyhodím z domu. Ani neprozradila, s kým k tomu přišla, ale já stejně vím. Taky to neprozradím, bylo by z toho enom peklo. Až včil je mi líto, že to šlo pryč, to děcko.“ Zmlkla. Zvedla oči k Haničce a řekla: „Jak je, tak je. Co sa dá dělat? Nebude nikoho, kdo by nám jednúc pozaléval hrob.“ – „Ale já vám ho zaleju, to já umím,“ ubezpečila ji holčina, a než se stačila stařena vzpamatovat, zvědavě se zeptala: „Od Stázky odešlo dětátko?“

Kvašková zalapala po dechu: „O tom nesmíš s nikým mluvit,“ zhrozila se, „kór se Stázkú ne, slib mi to!“

„Ano. Nebudu, budu o tom mluvit,“ slíbila Hanka celá poplašená, protože Kvašková ji křečovitě uchopila za paži. Ještě chvíli ji tak držela a hleděla na ni a oči se jí náhle potáhly vlhkostí. Potom ruku vrátila zpět na stůl a začala se opět hrabat v krabici: „Toto tady,“ zaskuhrala, „to je ten můj nebožtík. Jmenoval sa Šimon. Tady je ve vojenském. On byl u kanonýrů. A tady sme s procesím na Hostýnku... a tod', tod' je jakýsi pohřeb... už nevím... a tady,“ položila před Haničku fotografii, „víš, co to je?“ V hlase už jí zněla špetka potěšení.

„Ano,“ odpověděla. „Stařenka ji má taky, tu fotku. To je, jak hráli divadlo.“ – „A které?“ – „To nevím. Stařenka má těch fotek moc.“ – „Tož to je z Maryše. Sú tam všeci. Všecky sem je znala. Já sem taky hrávala. Ale v tom kuse už ne. Už sem byla vdaná a měla sem moc práce při hospodářství. Za mne sa eště hrávalo v hospodě. Tato fotočka je už ze sokolovny. Maryšu tehdá hrála tvoja stařenka. Ona

je toď uprostřed,“ ukázala Kvašková. „Taky to kdysi bývala děvčica jak kvíteček. No nic. Já sem si Maryšu nezahrála. Zrovna jak ta Kvapilová. Dopadly sme obě stejně.“ Vrátila fotografii do krabice a řekla: „Anděla už byla tehďa zasnúbená s Jožkú.“ – „Kdo?“ – „Tvoja stařenka se staříčkem. Naša Stázka žárlila. Ona divadlo nehrála. Ona byla dobrá tak akorát na nápovědu. Ale Anděla, ta měla jinší jiskru. Kdyby...“

Nedomluvila. Otevřely se dveře a vešla Stázka. Podívala se na stůl. „Už sa zas hrabete v té škatuli?“ ušklíbła se. „Že vás to furt baví.“

„Hled’ si svojého,“ odsekla stařena. „Poslúchat za dveřima, na to ta užije.“

„Osrala bych to, poslúchat. Ty vaše řeči už znám z paměti. Melete je pořád dokola.“ – „Ták? Pořád dokola? Ale nic sas ode mne nepřiučila. Nic!“ – „Rači toho nechme,“ prohlásila Stázka s mávnutím ruky. „Hanička na to néni zvěďavá, jak my dvě tu žijem. A ty fotičky vraťte zpátky, už je máte beztoho celé upatlané.“ – „Slyšelas, Haničko,“ obrátila se stará na holku, jako by u ní hledala oporu, „tož prý to všeco,“ ukázala na svůj poklad, „máme vrátit zpátky do škatule. Máme, či nemáme?“

„Já nevím,“ špitla. Dívala se bázlivě hned na Stázku, hned na stařenu.

„Hanička sa mosí vrátit dom,“ prohlásila energicky Stázka. „Za chvílu sa začne stmívat a Opálci už ju určitě sháňajú.“

„Tobě vadí, že si tu s ňú tak pěkně povídám, tak pěkně, jak kdyby byla moja vnučka. Nebo sa mýlím? Nebo pravnučka? Je to tak?“ zeptala se Kvaščena uštěpačně.

„To určitě!“

„Ale já už chci jít domů,“ ozvala se Hanička. Seskočila ze židle. „Na shledanou,“ řekla. Řekla to způsobně. Ale i smutně. Za to ji Kvašková pohladila: „Si hodná cérečka. Běž a pozdravuj staříky. Ať

někdy přijdu na besedu.“ Potom natočila hlavu směrem ke kamnům a utrousila slova určená dceři: „Ti dva v ohradě už skončili?“

„Skončili,“ pronesla tichým, jako kámen tvrdým hlasem do květináčů s kvetoucími pelargoniemi. „Amor na ní usnul. Mosela sem ho kopnút, aby slézl.“

„Už běž. A zitra už nechod,“ prohodil Jožka jakoby mimochodem. Cívil na střechu stodoly. Dumal o těch slovech na rozchodnou již několik dnů. Nevydumal nic. Jen tolik, co se právě odvážil říct. Strachoval se odpovědi, ale nemusel. Stázka řekla: „Šak já vím.“ Na okamžik zaváhala. „Já sem to věděla hned od začátku, že ty ke mně nic necítíš.“ Též se dívala na střechu stodoly. Měla jediné přání: aby se na ni aspoň usmál.

„A jak to mělo dopadnút? Už o tom nemluv. Nedá sa nic dělat.“ Zamířil ke dveřím. Položil ruku na kliku, ale neotevřel. Ještě se otočil. Viděl, že stojí stále na stejném místě. Že se stále přidržuje žebříňáku a stále hledí na stodolu. „Neumíš chodit?“ řekl.

„Chodit ne, enom kulhat,“ pronesla.

„To už sem slyšel aspoň stokrát. A taky sem ti pravil, že mně je to fuk. Že já na to nehledím.“

Pustila se žebříňáku a mlčky se vydala přes dvůr k brance. Tam se zastavila. Chtěla promluvit, ale Jožka ji předběhl. Řekl: „A děkuju ti, žes mi chodila pomáhat.“

I ona v sobě několik dnů sbírala slova na rozchodnou. Pomáhala jim proklubávat se ze skořápek a zahřívala je nadějí. Ale nenaučila je ani prvním krůčkům. Vyslovila pouze strohý dotaz: „Enom za to mi děkuješ?“

„Samas přišla, sama sis to přála,“ odpověděl. Chtělo se mu dodat, že není sám, za kým přišla, ale nedodal.

Stázka otevřela branku a rádoby lhostejným tónem pronesla: „Měla sem ťa ráda a pořád mám. Chcu, abys to věděl. A nemosíš sa bát, nikdo jiný sa to nedozví.“ Odešla.

„Co je s tebou?“ zeptal se stařík vnučky, která se tvářila zároveň soustředěně i nepřítomně. „Už toho rači nechám.“

„Prosím? Ale ne,“ zaprotestovala, „jen vyprávějte, je to moc zajímavé.“ Potřebovala získat trochu času. Ještě přesně nevěděla, jak přejít ke skutečnému důvodu své návštěvy: k prodeji chalupy. Bylo jí smutno.

„Určitě si povídáš: dědku, ty zlý dědku...“

„Nepovídám,“ ujistila ho.

„Stázka nebyla špatná. Nebyla. Ona mě asi opravdu měla ráda. Ale já sem měl rád Andělku. Víš, jak mi tehdá bylo, tehdá tu poslední noc, než sa vrátila z lázní? Byl sem sám a nemohl sem usnút. Eště sem neuměl byt sám v celej chalupě, eště sem nevěděl, že tady nikdy nejsu sám. Ležel sem v lůžku a...“ Mávl rukou.

„To je normální. Měl jste výčitky,“ prohodila Hanka, aby něco řekla.

„Výčitky? Všeckého mně bylo líto. A všeckých. Andělky, Věrky, Václava... aj Stázky. Aj sám sebe sem litoval. Nakonec sem to nevydržel a šel sem si sednút do chlěva k tomu dobytku. Ale ani tam sa mi neulevilo. Odešel sem do lesa a celú noc sem prochodil. Potom vyšlo slunko.“

„Neříkal jste, že potřebujete s něčím pomoct?“ ozvala se Hanka.

„Anděla sa to nikdy nedověděla,“ pokračoval stařík. „Ani to, že Stázka potratila. Nenašel sem odvahu přiznat sa. Rači sem žil s černým svědomím.“ Podíval se na vnučku: „Tož včil to víš.“

Tvářila se rozpačitě.

„Je toho na tebe moc.“ Sklonil hlavu: „Neměl sem ti to povídat.“ – „Ale, staříčku...“ – „Nech si to napřed projít hlavú než...“ – „Vy jste mi neřekl nic nového.“

„Cože?“ zeptal se. Ticho. Konečně k ní vzhlédl a opět se zeptal: „Jak to myslíš?“

„Věděla jsem to.“

„To přece není možné,“ prohlásil vzrušeně. „Kromě mne a Stázky o tom nevěděl už nikdo. Leda že by Stázka...“ Zarazil se.

„Stázku vynechte.“

„Tož kdo?“

„Stařenka,“ vyklouzlo z Hanky po krátkém zaváhání.

„Co praviš? Co stařenka?“

„Ona mi to řekla.“

Stařík otevřel ústa. Někde za stodolou se rozkdákala slepice. Celému světu oznamovala radostnou novinu: kokokodák, kokokodák... Od lesa jí několikrát odpověděl bažantí výkřik a z oblohy vzdalující se mňoukání káněte.

„Všechno je dávno pryč,“ navázala Hanka. „Nemusíte si to tak zabírat.“

„A kdy ti to stařenka pravila?“

Zamyslela se: „Asi před... před pěti lety. Přišla jsem si za ní poplakat. Měla jsem starosti.“ Ohnala se po dotěrné mouše. „Dobrá,“ pokračovala, „důvěru za důvěru.“ Usmála se: „Lojza mi zahýbal. Byla jsem z toho celá vykelejená.“ – „Ale já sem Andělce enom jednúc...“ pokusil se stařík namítnout. – „Ted’ poslouchejte,“ přerušila ho rázně. „Stařenka seděla v kuchyni na tom svém invalidním vozíku. Někdy mu říkala trůn, pamatujete?“ – „Ano, ale to enom tak. Nikdo nevěděl, co sa natrápila, co...“ – „Já ano.“ – „... sa naplakala.“

„Vždycky se zatvářila jako vznešená panovnice, jako na jevišti a řekla: – Můj trůn. V té chvíli mi všechny starosti, všechno připadalo tak nicotné. Malicherné. Kdybych to dovedla, vytvořila bych sochu, mramorovou sochu své stařenky na trůně.“ – „Poslední dva roky už enom ležela v posteli.“ – „Přistavila jsem si k ní štokrle a začala jsem vyprávět svůj... tu svoji historku. A dlouho jsme si povídaly. Vy jste byl kdesi v lese.“

„Kdo vám to řekl, to s tou Kvaškovou?“ ozvala se Hanka.

„Kdo by mi to měl, cérečko, říct? Leda on sám. Ale to já po něm nechcu. Mně stačí, že ho mám. A Stázka... ona je chuděra.“ – „Jak jste se to teda dozvěděla?“ – „To každá roba pozná. Chlapi sú jak

malé děcka; každú neplechu mají hned napsanú na čele. Šak ani tobě to nikdo neřekl, nemám pravdu?“ – „Neřekl. Několikrát jsem mu telefonovala do práce a on tam nebyl. Doma lhal. Ale na čele to napsané neměl, aspoň ne hned.“ – „Oni dovedu ze sebe udělat aj komedyjanty.“

Na chvíli se obě odmlčely. Ale pak vyrukovala Hanka s otázkou: „Vy jste nebyla staříčkovi nikdy nevěrná?“

„Jak ťa to napadlo?“

„Nezlobte se.“

„Galáni by sa aj našli,“ řekla stařenka, „ale na nějaké vážné špásování nebylo kdy. A pořád sme byli s Jožkú spolu.“ Zavřela oči. „Když tak o tom uvažuju, nejvíc sem ho milovala hned ze začátku. Ale to byla enom ta láska tělesná. Nic moc. Mazlení. Je to hezké, je to... ale láska asi je, když to ti dva spolu vydrží v úctě celý život.“

„Co mám dělat?“

„Co? Počkat, až ho to přejde. Ty to nevíš, že ho to přejde?“

„Nevím, já nevím.“

„Tož tak nemluv,“ zvýšila stařenka hlas. Poprvé od vnuččina příchodu. „To jediné mosíš vědět najisto.“

„Já ho ráda mám,“ pronesla Hanka téměř šeptem.

„Aj on tebe.“

„Vám se to řekne.“

„Haničko, pohlédni na mne. Pohlédni mi do očí. Lojzík znám dyl než ty. On je dobrý. Všeci chlapi, kór když sú eště mladí, sa potřebuju čepýřit a natrásat. Myslíja si, že jim patří celý dvůr, celé hnojiště. Celý svět. A běda, když jim do rajónu vlezde druhý kohút.“

Ale poslechni: bez tebe by byl Lojzík nešťastný. Včil nevím, co bych ti eště řekla.“

„Nemusíte nic.“

„Kdyby byl ochmelka, kdyby lumpoval, pravila bych ti: kopni ho do řiti. Už kvůli děckám.“

„Někdy bych to s chutí udělala.“

„To každá pořádná roba. Ale enom nekdy. Taky sem si s Jožku užila všelijakého sůžení, nemysli si. Aj sme si lézli na nervy. On býval protivný jak nezralá trnka za škraňú. Kdysi sa pohádali s Jankem Bečicovým, šak to už byl Janek přiženěný v dědině, ale na pasekách měl jakési to pole, a víš, kvůli čemu to bylo?“ – „Kvůli čemu?“ – „Bečica kácel hrušku, takovou žňovku, špatně si to odhadl, a ta hruška spadla do našeho ozimu. To bylo křiku! Kdybysme je s Cilkú nedaly dohromady, tož by sa aj zabili.“

Nebo co pekla nadělal se včelama! Ani to za ten med nestálo. Nikdy nezapomenu, jak nám včely ubodaly kozu. Byla uvázaná pod jabloňú, přiběhl Čechránek s rojákem a pravil, že si de pro včely. To sa nedá povykládat, ten tyátr, který sa odehrál. Mosela bys to vidět.“

„Lojza bojuje na jiné úrovni,“ konstatovala Hanka, „aspoň si to myslí.“ Zamyslela se a dodala: „A vlastně jde taky jen o to natřásání a čepýření.“

„Tak,“ přikývla stařenka, „ale kdybych Jožku neměla, kdo by sa včil o mne postaral. Nebo kdybych ho neměla, když nám umřel Václav. Tož tak je to.“ Pomalu natáhla ruku nad stůl a vzala z misky ořech a podala ho vnučce: „Na, rozlúskni ho. A neco pěkného si přej. Pamatuješ?“

„Na to se nedá zapomenout.“ Zatřepala si tím ořechem u ucha, zaťukala jím o desku stolu, okamžik váhala a potom se zeptala: „Mohla bych zkusit jiný?“

„Jak chceš.“

Chvilí pečlivě vybírala. Potom se, tak jako kdysi, usmála a jeden rozlouskla. Byl zdravý. Řekla: „Máš, Lojzíčku, kliku, že jsem pověřivá.“

„Musela jsem jí slíbit, že vám to nikdy neřeknu,“ pokračovala Hanka, „ale některé sliby bychom asi neměli plnit, že ne?“ Vysoko v nebi opět zamňoukalo káně. Jako na souhlas.

Stařík neodpověděl. Seděl bez hnutí. Zdálo se, že vnučku nevnímá, a ona se bála, ještě chvíli se ho bála vyrušit. I v ní zvolna uhasínal právě rozsvícený obraz stařenky.

„Přines mi, Haničko, z prádelníku tu dřevěnou škatulku, tu vyřezávanou,“ požádala najednou. Hanka odešla do světnice, odkud vzápětí zavolala: „Ve kterém šuplíku ji máte?“ – „V tom posledním, tam, jak sú husle. A možeš vzít aj je.“

Vrátila se a položila housle na stůl. Vyřezávanou krabičku podala stařence. Ta si ji položila do klína a řekla: „Mám v ní dopisy od sestry z Ameriky. Z Chicaga, z Milwaukee, z Wilmingtonu, z Miami... tak jak sa za celé ty roky stěhovala.“ Odklopila víko s řezbovanou podobou ovčího stáda popásajícího se za pasákem s píšťalou a pokračovala: „Ten poslední,“ vzala ho do ruky, „ten už Božka nepsala. Je posílaný z Nového Jorku a psala ho její dcera Angela. Jmenuje sa po mně, ale anglicky. A psala, že maminka umřela. Dostali sme to před týdnem. Byl u toho aj tento papírek,“ ukázala stařenka. „Vzala si ho s sebú, když odjížděli s mužem z domova. To už je dávno.“

Já sem jí ho tehdá nechtěla dat, málem sme sa pohádaly, ale tatínek rozhodli: – Enom at' si ho vezme, řekl. At' má na mne a na nás na všecky památku. A včil mi to před smrtú odkázala. Na,“ podala ten malý zažloutlý kousek papíru vnučce, „prohlédni si tu vzácnost.“

Hanka se nejdřív podívala na papír, potom na stařenku. „Tomu nerozumím,“ prohodila.

„Šak porozumíš. Já ti to hned vysvětlím. Pamatuješ, jak sem ti vyprávěla o tatínkovi, jak byl kdysi v Praze na té výstavě?“ – „Ano.“ – „Tož to už je přes osumdesát rokú.“

„Pane Šaldo,“ obrátila se herečka na mladého literáta, „ten váš připravovaný Manifest české moderny... říkám to správně?“ – „Myslím, že ano.“ – „Ten bude pouze stanoviskem, nebo i návodem?“ – „Obojím,“ prohlásil Šalda bez rozmýšlení.

„Pak vám v něm zřejmě půjde nejen o kulturu, ale i o... jak bych to řekla... o život vůbec, ne?“ zeptala se herečka.

„Ty dva pojmy spolu přece souvisejí.“

„Jistě. Neměl by v něm tedy chybět ani ten pojem nejdůležitější. Jedno slůvko.“

„Které?“

„Láska.“

„Řekněte to, pani Kvapilova, ještě jednou,“ vykřikl znenadání Janáček a vytáhl z kapsy svůj zápisník.

„Co prosím?“ zatvářila se paní Hana překvapeně.

„To láska, to láska, prosím pěkně.“

Všichni se na ni dívali. Trochu zrozpačitěla. Ještě nikdy nebyla modelem hudebnímu skladateli. Ale potom se nadechla: „Láska,“ pravila.

Janáček učinil pár drobných pohybů rukou, vytrhl ze zápisníku list papíru, podal ho herečce a řekl: „Tak hezky jste to přednesla.“

Hanka si útržek znovu prohlédla. Energickým rukopisem tam byly načmárány tři kratičké notové osnovy a v nich, jako v pavučinách, noty.

„On tam potom ještě zaznamenal aj ŠIMEK a HARAMIJOVA,“ doplnila stařenka na vysvětlenou. „Tatínek si o ten papír řekli.“

„Tady to,“ přiložila Hanka prst na jednu z pavučin, „to je určitě láska.“

„Ukaž,“ požádala stařenka.

„Toto,“ naklonila se k ní vnučka.

„Máš pravdu,“ přisvědčila. Za okamžik namítla: „Ale když sa na to enom tak díváš, tož to je nic.“ ... „To je nic,“ zdůraznila. „Podej mi husle. Já ti to zahraju.“

Ladění houslí, které prováděla (nikoli smyčcem, ale brnkáním) s velkou pečlivostí, jí trvalo několik minut. Zdálo se, že ani nesedí

v kuchyni, že kamsi daleko odešla. Potom se na chvíli vrátila: „Už sem dlúho nehrála,“ omluvila se, vložila housle pod bradu připomínající scvrklé panenské jablíčko, dotkla se smyčcem jedné ze strun, opět odešla a ozvaly se dva tóny. Ten první byl vysoký. Chvěl se jak vystrašené zvířátko a trval nekonečně dlouho. Druhý byl hluboký. Byl trochu ponurý a trval velmi krátce. Jako úder srdce toho zvířátka.

Hanka seděla bez hnutí. Koncert pokračoval. Ozvalo se: pi-pi, pi-pi. A opět pi-pi, pi-pi. „Co myslíš,“ zeptala se stařenka, „co je to?“ „Tak se ozývají na jaře pěnkavy.“

„Tak. Ale možú sa ozývat aj jinak. Toto znamenalo: ši-mek, ši-mek, ale dávej pozor,“ řekla.

A kuchyní prolétlo: ha-ra-mi-jo-va, ha-ra-mi-jo-va. Jako výstřely v nočním lese, v kamenném bludišti.

Zdálo se, že všechna slova již byla řečena.

„Jak sme sa k tomu vlastně dostali,“ promluvil náhle stařík. Napůl sám k sobě.

„Myslíte to vaše tajemství?“ navázala Hanka trochu znaveně a vzápětí konstatovala: „Vzpomněli jsme si na Barču. Jak jsem vám kvůli ní musela začít vykat.“ Nejraději by už měla celou záležitost z krku.

„Ano, ano, vykat,“ pokýval stařík hlavou. „Přijelas tehdá s maminkú aj s tatú den po zabíjačce. Nechtěli sme, abys při tom byla. Kolik už je to asi rokú?“ – „Určitě přes třicet.“ – „Hned sas po ní sháněla, ale v chlívku už bylo enom odstávča. Já sem věděl, že bude zle, aj sem si připravil takové povídání, jak sa Barča vydala do světa na vandr, ale...“

„Prosím vás, tati, nechte toho,“ ozvala se energicky Věra. „Hanka je dost velká na to, aby se s ní hovořilo otevřeně. Nebude žít celý život v nějakých pohádkách, v nějakých bludech.“

„Ty si se všeckým raz dva hotová,“ ohradil se otec, „všecko je ti jasné, všecko víš. A furt vykládáš, že vy súdruzi budujete nový, lepší

svět. Aj to zpíváš.“ – „Tyto věci sem neplette. Nepřijeli jsme se zas dohadovat.“ – „Přece nechceš té cérce povědět, že sme Barču...“ – „Chci. Čím dřív otevře oči, tím líp. To znám až moc dobře.“

„Věruško,“ zasáhla do rozepře Anděla, „rači si to eště rozmysli. Ty ani nevíš, jak tu sviňu měla ráda.“

„Co je s Barunkou?“ dožadovala se Hanka vysvětlení, ale tentokrát ne z pouhé zvědavosti. Zněla v tom zloba i úzkost.

„Je zabitá. Přijeli jsme přece na zabijačku,“ odpověděla matka.

23. ledna

Dnes přijeli pražáci a přijeli všeci na zabijačku. Hanička od léta povyroستla, ale neměla takovou zdravú barvu, jak když byla u nás. Hned sa ptala po Barči, ale my sme jí to s Jožkú nechtěli povědět, že je zabitá, když ona ju měla tak ráda, ale Věrka jí to pověděla. Těško sa mi to píše, co bylo potom, ale když to nemožu v sobě unést, tož mosím. Jožka si zas vyšel sám do lesa. Hanička plakala a křičela, a hlavně na Jožku a řekla mu, ty zlý dědku, ty lidožroute! Aj mně pravila ježibabo a že už za nama nikdy nepřijede. Mama ju za to zbila, aj tata. Poručili jí sa nám omluvit, a že nám mosí vykat, ale my sme nechtěli, ona za to nemohla. Jožka s Věrkú nemluví. Privil jí, že neumí vychovávat děcka, ona mu taky cosi pravila, cosi zlého, nemožu to tu ani napsat. Je mi do plaču. Všeckým je z toho nefaň. Hanička už šla spat, ani nechtěla s trucu jest. Věrka s mužem odjela kamsi na lyžách do dědiny ke komusi asi na besedu. Ti sa tak hned nevrátíja. Jožka sa taky z lesa eště nevrátil. A už je dávno tma tmúcí. Snád' zas bude zítra všecko zas lepší a zasvíti zas světlo, a za to sa pomodlím.

Aj při tom smutném sme dali maso do láku a připravili sme na klobásy. Taky sme vytopili dva hrubé kameňáky sádla.

25. ledna

Pražáci už odjeli. Odprovodili sme jich až do dědiny na autobus. Nabalila sem jim plný kufr všeckého aj med, sušené trnky a slibovicu,

aj ořechy. Řekla sem Věře, aby ty jitrnice s jelitama dlouho nepřechovávala, aby sa zas neskazily, jak minule. Snád' to všecko do Prahy dovezu v pořádku. S Jožkú už sa udobřila. Ale když sme sa lúčili, tož to mne zamrzelo, že Hanička na rozlúčenú pravila nazhledanou, já se vám omlouvám, já už to nikdy neudělám. Asi jí to tak poručili. Zrovna už sem ostala v kravíně dójit.

„Nedovedu si představit, že bych vám měla tykat,“ řekla Hanka. „Ale u Katky a u Dušana mi to připadá přirozené. To je zajímavé.“

„Ne,“ pohrozil stařík s úsměvem, „abys jim to zakázala.“ Ta hrozba a ten úsměv jako by rozjasnily vzduch.

„Nemusíte mít strach. Prasnice jako Barunka už se dnes nerodí,“ prohodila vnučka a teatrálně dodala: „Jiná doba, jiný mrav.“ Zničehonic se zasmála.

„Co je?“ podivil se stařík.

Prohlížela si ho, smála se, potom stiskla jeho vyschlou paži a zeptala se: „Opravdu jsem vám vynadala do lidožroutů?“

„Opravdu.“ – „Tož mi to promiňte.“ – „Ale...“ – „Teď už mi konečně řekněte, s čím jste před chvílí potřeboval pomoc.“

„S čím?“ Zarazil se. „To může počkat. To je taková... taková...“ – „Nic nemůže počkat,“ zaprotestovala Hanka příliš rychle. Též znejistěla, protože zachytila staříkův tázavý pohled. „Musím se trochu rozhýbat,“ přidala rádoby rozšafně.

„Ty už zase spěcháš dom.“

„Vůbec ne,“ prohlásila. Tentokrát měla k nespěchání důvod.

„Já nevím, jestli bysme to spolu zmohli. Spíš bych potřeboval chlapeckou sílu. Já už su vyřízený.“

„O co teda jde?“

Stařík odloupl z okraje lavičky vyčnívající třísku, ranku pečlivě uhladil tvrdým nehtem a řekl: „Potřebuju pomoc postavit žebř hen k té třešni,“ ukázal. „S krátkým bych to svedl aj sám, ale ten dluhý, na ten si už netrúfám.“

Ticho.

„Panebože,“ pronesla podivně vyprahlým hlasem vnučka a polkla. „Ten přece vždycky zvedali... přistavovali nejmíň dva.“

„Není pravda. Kdysi sem si s ním poradil. Nikoho sem nemosel prosit.“

„To bych ráda věděla jak. S Lojzou jsme jednou...“

„Drž, drž ten balanc, sakra!“ vykřikl Lojza a žíly mu vystoupily dokonce i na spáncích.

„Já vím, já sem sa na vás díval,“ řekl stařík.

„To jste teda musel vidět ty naše...“

Hleděli upřeně vzhůru. Vrchol žebře se zabodával do oslnivé oblohy a oni měli dojem, že ho letící mraky přetahují na nesprávnou stranu. Stáli proti sobě, každý sval napjatý. Zbývalo ještě ujít s tou kolmo vztyčenou tíhou šest sedm kroků a opatrně ji opřít o správnou větev.

„... a taky sem si všiml, jakú ste měli radost, že sa vám to podařilo. A že ti dal Lojza hubičku.“

„Ano, a řekl mi, že jsem k nezaplacení. To je zvláštní: asi mám na žebře paměť. Vy jste nás tenkrát opravdu pozoroval?“ – „Pozoroval. Měl sem tu samú radost jak vy. Pravil sem si: Byli by z nich dobří gazdė.“ – „A nejsme?“ – „Šak negazdujete.“ – „Jak se to vezme. Ale vlastně máte pravdu.“

„Včil už každý hledí enom na to, jak sa dostat k penězom a jak jich užít,“ prohodil stařík jen tak mimochodem, a hned na tu obecnost narouboval své přání: „Ale vy eště máte zdravý kořének, to já vím. Vám sa nebojím předat chalupu. A předám vám ju v pořádku, tak jak ju předali můj otec. Bude v dobrých rukách.“ Poslední slova zněla téměř slavnostně.

Hanka odvrátila pohled k sadu. Zazdalo se jí, že odtamtud zaslechla: – Drž ten balanc, sakra! „Co teda podniknem s tím žebřem?“ Podařilo se jí vyslovit tu otázku ledabyle.

„Nic. My dva nic. Spíš sem tá chtěl poprosit, abys řekla Lojzovi, on je chlap, pro něho to bude hračka.“

„Já mu to řeknu.“

„Aj sem si už myslel, že hoře do té střešně vlezu větvama, ale ona už je moc stará. Moc křehká. Nekterá haluz by sa mohla lahko zlámat. Kór navrchu. Tam sú enom takové prútky.“

„No ale,“ namítla náhle Hanka, „ale proč tam vlastně potřebujete lozit? Je přece dávno po třešních.“

„Mosím sdělat ptačí budku.“

„Budku?“

„Včil už to ani ptačí budka néni. Včil je to plší líheň,“ pronesl stařík tónem, ve kterém se kmitla zášť. Zaslechl ještě Hančinu otázku: „Oni se vám tu i rozmnožují?“ a vyšlo z něho: „Mrchy!“ – „To snad ne, to...“ – „Šak já už sem s něma zatočil,“ pokračoval. „Před týdnem večer sem tu taky tak seděl...“

Nad západními kopci se ještě rozpouštěly zbytky slunce. Krvavá červeň zryšavěla, zružověla, vzdychla po lila prádýlku nočních slečen a náhle se (dosud nedosvlékaná) začala propadávat do zelánkové syrovátky. Od východu se valil indigový příliv. S mizejícím světlem se roztetelily první hvězdy. Stařík na ně mhouřil oči. Ale tentokrát ne příliš dlouho, protože ze sadu se ozvalo podezřelé písknutí. Téměř neslyšné. Ptačí hlas to nebyl, tím si byl jistý. Vstal a zamířil se tam podívat. Opět to divné písknutí. Přicházelo z třešňové koruny. Zaklonil hlavu.

„... a myslel sem si, že mám nějaké vidiny. Na budce seděl plch, vedle něho druhý a kúsek dál další. Ten seděl na větvi. Ale to eště nebylo všecko. Z budky nasísal eště jeden. Ostal sem na ně hledět jak přibitý.“

Neměl sem o nich ani potuchy. Nevím, jak dlouho sem tak stál, až mě kde nic tu nic napadlo, ale to vlastně ani nápad nebyl, bylo to jakési vnuknutí, jakýsi hlas, a ten říkal: – Vezmi na ně tyč, vezmi na ně tyč.“

Opatrně odešel do stodoly a přihradl se zpět s dlouhou tyčí na srážení ořechů. Napřímil ji směrem k budce, ale zjistil, že je krátká. Nechal tyč tyčí a přinesl ještě žebř dvoják. Opřel ho o kmen...

„To už sa střešňa plchama enom hemžila. V té chvíli sem je ale nepočítal, protože nebylo kdy. Vystúpil sem po žebřu a pustil sem sa do toho nejbližšího. Dřepěl mezi halúzkama jak nejaký skřet. Kulil na mne ty svoje veliké očiska a chtěl mě uhranút. Ani sa nehl. Aj druzí tak čapěli. Kdybych nevěděl, co je to za svoloč, tož bych řekl, že sú velice podaření a milučcí. Ale ohnal sem sa po něm tyčú, až to zaprašťelo. Škrrek! Trefil sem ho hned napoprvní. Padal dúle, a jak sa snažil zachytit mezi listím, tak sem do něho mydlil. A on pišťel jak pominutý a ti druzí taky.“

Dopadl do trávy. Než se stačil vzpamatovat, stařík stál nad ním a pravou nohou ho zašlápl. Křuplo to. Víc se s tím chlupatým uzlíkem nezdržoval, protože proti pohaslému nebi se vzpínala majestátní třešeň plná dráždivého šelestu, plná vyzývavého kvikotu. Opět vystoupil o několik příčlí nad zem, ale jakmile se pustil do další bitky, jedno ze zvířátek, o poznání větší než ostatní, se zachytilo tyče, bleskurychle (jako hromosvodem) se po ní rozběhlo směrem dolů, a než si to uvědomil, zakouslo se mu do ruky.

„Pustil sem tyč a lapl sem ho. Vztekle na mne zavrčel. A škubal sebú jak had, tož sem ho chytl za ten jeho huňatý ocas a chtěl sem s ním praštit o silnú haluz, ale ocas mi ostal v ruce. Načisto sa uškubl. Plšisko žuchlo na zem a chtělo utéct, ale asi bylo jaksapatří omráčené, protože sotva sa plazilo. Tož sem rychle slézl a taky sem ho zašlápl.

Vlastně to byla samica. Stará od těch mladých. Byla jináč vybarvená a kolem očí měla brýle. Ale na to sem přišel, až už to všecko skončilo.“

„Kolik jich bylo?“ zeptala se Hanka. Prohlížela si staříčka se zvýšenou pozorností.

„Aj s tú starú pět. Ty ostatní mladochy sem posrážel pěkně jednoho po druhém, eště než sa zetmilo. Padali jak hniličky. Jak čertovo ovoce. Ani kočka je nechtěla. Mosel sem je zahrabat v lese. Tam patříja, a ne do chalupy, dělat v ní peklo.“

„Já... já nevím, co bych...“ navázala Hanka na zvláštní ticho, které si k nim přisedlo na lavičku, „vám na to měla říct. Mně se zdá,“ chtěla pokračovat, „že snad...“ – „Že sem sa zbláznil,“ doplnil ji stařík. „Ale šak,“ zvednutím ruky naznačil, aby ho nepřerušovala, „za chvílu všecko pochopíš. Ten hlavní lotr, ten samec, který mě tu nasírá už od května, ten eště žije a je mazaný, jak já nevím co.“

„Třeba se vám to jen zdá.“

„Cože? Šak uvidíš sama. To on tady dotáhl tu samicu, a já starý hňup sem o tom ani nevěděl. Měl na mne připravený sakramentský trumf.“

„Proč trumf? Příroda je příroda, prostě si založil rodinu.“

„Třeskyplesky!“ vykřikl stařík. „Chtěl sa mi vetřít do chalupy s celú famílijú. To by byl konec,“ řekl. „Všeckému,“ zdůraznil, „to mi věř. Eště že sem ho odhalil.“

Hanka se rozhodla, že staříkovy plší problémy nebude raději dál rozmazávat, proto mlčela.

„Šak já mu to spočítám aj s úrokama,“ prohlásil výhružně.

Mlčela.

„Dlúho sem ho neviděl. Snad od té doby, co tu byl Dušánek.“ Malinko zrozpačitěl. „Pořádně sme ho vystrašili,“ řekl a pokračoval. „Znova sa objevil až den po tom, co sem pobil ty jeho chluponě chlupaté. Asi tak kolem druhé v noci. Plšiska sú čilí hlavně v noci. Za bílého dne většínú vyspávají, flamendři. Ale ne dycky. Šak k tomu

sa eště dostanu. Aj k tomu, jak mě celú tu dobu, co sem o něm neměl ani tušení, tahal za nos.“

„Staříčku,“ pokusila se Hanka rychle využít jeho nadechnutí k účelnější debatě, „nechtěl byste si pár dnů od těch vašich plchů odpočinout? Připadáte mi unavený.“

„Jak to myslíš?“ podivil se.

„No prostě nevypadáte jako vždycky.“

„Ale na to sa neptám. Ptám sa, jak to myslíš s tým odpočinkem.“

„Že byste mohl chvíli bydlet u nás.“

Zahleděl se jí do očí: „To vůbec nepřipadá do úvahy,“ řekl kategoricky. „Ty si moc hodná, že máš o mne starost, ale vůbec nevíš, o čem mluvíš. Včil, zrovna včil nemože byt o nejakém odpočinku ani řeč. A já už si, cérečko, odpočinu až v hrobě. U Andělky.“ – „Prosím vás...“ – Vstal z lavičky a prohlásil: „Pod’ se mnú, neco ti ukážu.“

„Kam chcete jít?“ zhrozila se.

„No kam! Dom do chalupy. Sedíme tu dost dlúho, ne?“

„Máte pravdu,“ přisvědčila s úlevou. Vzala tašku s prádlem a překročila práh: „Uděláme si kaffčko, jestli vám ještě mele mlýnek.“

„Tomu sa chválabohu až do včilejška nic nestalo,“ prohodil.

„Nikdy nám už, Haničko, nenos to zrnkové kafé pomleté. Dyt’ to smrdí jak kočičinec,“ řekla stařenka.

„Nezlobte se, ale...“ – „Šak nic, šak co bysme sa zlobili?“ – „My si tu trošku kafého,“ přidal se stařík, „kúpíme aj sami. Aj pomelem. Zbytečně si přiděláváš starostí a útrat.“

„Jednúc ten mlýnek bude stejně tvůj,“ usmála se stařenka z invalidního vozíku. „Já vím, že sa ti líbí.“

„Líbí,“ zrozpačitěla Hanka a hned se to snažila zamluvit: „Ať se dívám, jak se dívám, připadám si tu zbytečná. Přišla jsem pomoct s gruntováním, nebo aspoň umýt okna, ale vy to tu máte jak ze škatulky.“

Prošli síní. Vstoupili do kuchyně. „Tož co?“ zeptal se úsečně stařík vnučky. Místo odpovědi jí vypadla z ruky taška: žuch. A opět se zeptal: „Už mi věříš?“ A opět neodpověděla. Zeptal se do třetice: „Eště si myslíš, že sú plši roztomilé zvířátka?“

Stála bez hnutí a zírala s pootevřenými ústy před sebe. Pouze oči se jí neznatelně pohybovaly. Postupně zaznamenávaly odstraněné linoleum, spoustu prken vytržených z podlahy, stůl přesunutý ke kamnům a na něm poskládané židle, díru ve stropě zadělanou kusem překližky, kredenc, lavice i dřez na nádobí odtažené od stěn, které byly rozryty podélnými pruhy i různě velkými krátery až k samotným staletým trámům. A oči zaznamenávaly úlomky kotovic, kousky mechu, smetí z rozcupovaného rákosového palachu, různobarevné šupiny po bůhvíjak starých přemalbách. A znamenaly prázdné místo po polici, nánosy prachu, další díru ve stropě... a náhle zaznamenaly záblesk venkovního světla ve škvíře mezi spodními trámy roubení. Jako zmámená k té škvíře zamířila. Podřepila u ní, okamžik si ji prohlížela, vstala, otočila se ke staříčkovi a k jeho trojici otázek připojila čtvrtou: „To skutečně plši?“

„Ne plši, ale plch. Jeden. Jeden zasraný plch.“

„Panebože,“ vydechla, „to je přece úplně absurdní.“

„Co pravíš?“ – „No...“ – „Šak vidíš. Šak sama vidíš. Ani mně to neleze na rozum. Už sem zažil a viděl všelicos, ale to sem si nemyslel, že mne eště může neco takového postihnút. Proč?“

Stála, bezradně bloudila podivně zbědovanou kuchyní, „... staříčku...“ (Vám už asi opravdu přeskočilo.) Zabloudila až na mírně zrezivělou litinovou plotnu kamen. Cítila její chlad.

„Už to nepraská, už to jenom hučí v komíně,“ řekla Hanka zklamaně.

„Tož tam eště pár polének přilož, když máš ten praskot tak ráda,“ zasmála se Anděla.

„Dyť je tu horko jak v pekle,“ namítl Jožka.

„Šak otevři okno, ty pekelníku! Enom si, Haničko, přilož, enom si přilož.“

Hanka vstala ze židle, mrskla očima po pekelníkovi, který šel otevřít okno a...

„A nechcu ani pomyslet na to, co by sa stalo, kdybych nezabil všechny ty mladěchy. A samicu. Už bysme tu možná enom tak nestáli.“

To je hrozné, pomyslela si Hanka, to je hrozné. Kdyby teď tu spoušť uviděl jakýkoliv kupec, nedal by za chalupu ani padesát tisíc.

Brala polínko za polínkem, přikládala je do oslnivé výhně a radostně naslouchala jejich bouřlivým protestům. „Slyšíte?“

„Jak bysme neslyšeli?“ ubezpečila ji stařenka. „A včil už to stačí. Zavři dvířka a pod' sa posadit ke stolu, nebo ty kamna vyletíja do lufu.“

„Ty sú fortelné, tým sa nic nestane,“ ozval se od okna Jožka. „Ale mně, počítám, od samého štípání polének upadne ruka,“ zažertoval.

„A všimli jste si, že každé polínko mluví jinak?“ zeptala se vnučka a hned pokračovala: „Některé jen tak malinko zapraská a už je potichu, a některé zas rachotí jak hrom a ještě při tom poskakuje, a některé mňouká jak kočka nebo chrochtá jak prase...“ – „Tos eště neslyšela, co dovedú kaštany,“ přerušil ji Jožka. – „Co?“ – „Učiněnú kanonádu. Kdysi...“ – „Ani at' ťa nenapadne učit ju na kaštany!“ okřikla ho Anděla.

„Co bylo s kaštanama?“

„Představ si, Haničko, jak mě tento chlap,“ zahrozila směrem k oknu, „jednúc převezl. Vrátili sme sa z pola a já, celá uřícená, sem zatopila v kamnoch, že udělám na večeru bramborové placky, a za chvílu sa ozvalo róch a róch a...“

„Začalo to před týdnem v noci. Zas sa mi zdál ten sen.“

„Jaký sen?“ zeptala se Hanka nepřítomně.

„Ty to vlastně nevíš. Takový sen. Mně sa nikdy sny moc nezdály, a když, tož sem na ně hned zapomněl. Ale tento už sa opakuje asi tři měsíce, a když přijde, dycky je o kúsek delší než ten poslední a dycky sa nakonec probudím. Potom už neusnu.“

Andělce leknutím málem vypadla z ruky kořenka s majoránkou. Bez dechu zírala na kamna, ze kterých se ozýval výbuch za výbuchem. Vyděšená Věrka k ní přiskočila: „Maminko, maminko,“ křičela. Chytla se jí za ruku. Celá se roztrásla. Ale vtom se rozletěly dveře a do kuchyně vtrhli Jožka s Václavem.

„... a chechtali sa, až sa zdálo, že sa začnú smíchy válet po zemi, a v kamnoch to nepřestávalo vybuchovat a Václav...“ – „Jaký Václav?“ – „No Václav přece,“ řekla Anděla, „ten tvůj mrtvý strýc, co...“ – „Co za ním chodíme na hřbitov?“ – „Ano, ten.“ – „Jak to potom dopadlo?“ – „Václav začal poskakovat kolem stolu,“ vložil se do rozmluvy Jožka, „a vykřikoval: – Roby, roby, bojazlivé roby! Strachujú sa z kaštanú! Obě dvě sa do nás pustily jak dračice, měli sme co dělat, abysme sa ubránili, ale aspoň nám potom placky lepší chutnaly. Zapíjeli sme je sladučkým mlékem a nakonec vzala stařenka husle a zazpívali sme si. Tož tak to dopadlo.“ Poslední větu pronesl, jako by ukončil pohádku.

„Zase to začalo tak, že spím. Ale že spím na peci jak kdysi dávno, když sem byl eště děcko. Od stolu na mne kývali můj staříček...“

... pomalu. Pomalu opisuje ve vzduchu kruh, rozevírají se dveře, do jizby opět vchází Anděla, Hanka a Věruška, Věruška je sotva chodící batole, není jim vidět do obličej. Otec. Stojí u kredence, jemu do obličej vidí, vidí. Zlost.

Hanička ještě chvíli naslouchala. Zdálo se jí toho být na pohádku málo. Potom udělala na staříčka šibalský pohled a řekla: „Vhod'te tam zase nějaký kaštan.“

„Bůh chraň,“ zaprotestovala Anděla.

„Ale já bych to chtěla slyšet.“

„Eště bys ohluchla,“ namítl Jožka a naoko se zatvářil vážně. – „Vy jste taky neohluchli a aspoň bysme se nasmáli.“ – „Včil kaštany nejsú,“ řekla Anděla, „až na podzim.“ – „Na podzim už tu nebudu, už zas budu v Praze,“ prohlásila zklamaně vnučka. V jejím hlase však doznívala špetka naděje.

„Možem sa nasmát aj bez kaštanů,“ pokusila se Anděla tu naději rozdoutnat. Vstala a zamířila ke dveřím od světnice. – „Kam jdete?“ vyklouzlo z Hanky. – „Šak hned uvidíš, ty zvědavá ještěrko,“ odpověděla, na okamžik zmizela a vrátila se s houslemi.

... housle a chystá, chystá se je po něm hodit, musím ho. Zadržet, napadlo Jožku a skáče z pece. Na zem ne a ne dopadnout, musím se postavit, musím dát všechno do pořádku, v okně se tříští sklo. Cítí závan, ale není to vítr. Jsou to slova, je to píseň hustá jak tma, přeletěl ptáček přes Javorníček, škulal mech. Mech komu mech to ptáčku ptáčku, na pelech tobě vojáčku, na pelech.

Ještě pár tahů smyčcem a dozpívala. „Včil ti, Haničko,“ pronesla trochu slavnostněji, „zanotuju jednu, kterou bych ti ráda zanotovala, až sa budeš vdávat, jestli sa toho dožiju.“

„Já se vdávat nebudu,“ vyhrklo z vnučky. Rychle se obrátila na staříčka: „Vy byste chtěl, abych se vdala?“

„Přece bys neostala na ocet,“ uculil se Jožka. „A přiznaj sa: že už máš v Praze nějakého galána?“

„Tož!“ okřikla ho Anděla.

„Mám,“ překvapila je zničehonic Hanka. „Pořád za mnou dolízá. Chodí už do sedmičky, ale... a vdávat se s ním nebudu. Kluci jsou strašně blbí.“

„To říkáš včil,“ zasmál se Jožka, „a za pár roků...“

Anděla ho klepla smyčcem po rameni: „No tož! Tož už dost, na vdávání má cérka ještě deset roků čas.“ Podívala se na vnučku a řekla: „Tu písničku ti ale zazpívám, ta sa ti bude určitě líbit, chceš?“ – „Tak ano.“ – A zazněla písnička: „Kolem dokola všeci hledíja, jak si ti mladí spolem sedíja. Všeci hledíja, jak jim to svěčí, ženich je větší, nevěsta menší...“

A závan slov přibouchl dveře. Konečně se dotkl bosými chodidly prkenné podlahy. Stojí. Náhle získal i jistotu, že může jednat, že sen, je-li to sen, musí probíhat podle jeho příkazů, přehnaně prudce. Zvedl ruku proti otci, dokonce i dupl nohou a otevřel ústa, ale zahltla se mu. Slitinou písmen. S nesmírným úsilím se mu podařilo rozkázat: „Mu-usí-íte ode-ejít...“

„... už ste dávno mrtvý.“ Odmlčel se.

Hanka zatím sundala ze stolu dvě židle. Sklesle na jednu z nich dosedla. „Taky se posad'te,“ řekla tiše. Stařík ji poslechl. Avšak než stačila cokoli podotknout, pokračoval: „Tatík zmizeli. Ale z kútka na mne hleděli maminka. Celá smutná a unavená, tak jak za války, když sme sami hospodařili. Prohlíželi si stříbrný šufánek. Taky sem jí poručil odejít. Odejít v pokoju. Ale staříčkovi ne, ti zmizeli sami. Vypařili sa jak vánek.“

Potom sa to všecko jaksi zamotalo. Udělalo sa prudké světlo a celé to zdání už bylo enom mžiknutí, ani nevím, jestli sa to odehrálo ve snu, nebo jestli už sem byl probuzený a chtěl sem sa zbavit zlých vidin.“

U přibouchnutých dveří stála Stázka s dítětem v náručí. – To je přece náš Václav, řekla Anděla a chtěla jí ho vzít, ale zvenku zaznělo několik výstřelů. – Já su tady, tati, zaslechl, otočil se a uviděl Václava, jak mu podává dopis, ale nebyl to dopis, byl

to netopýr, byly to housle, byl to sochor... Věruška s Hankou mu tu hašlerku chtěly vyškubnout, ale přišel Lojza s Tonkem. Rozína se zeptala, kam ten žebř mají přistavit. – Tam, ukázal, a stál pod trámy Kolajova, trámy na něho padaly, snažil se uhýbat a křičel, křičel na prchajícího Ozéfka: – Za to možeš ty! Ale Ozéfek neutíkal sám, utíkali s ním všichni a všichni se mu smáli; pokusil se za nimi rozběhnout, ale to už...

„... už sem byl určitě probuzený. Seděl sem na posteli a sotva sem dýchal. Všude bylo ticho. Nebylo to obyčejné ticho. Tuto chalupu znám do poslední skulinky. Vím o ní všecko, a proto mi hned došlo, že je zle.

Měl sem pravdu. Z kuchyně sa ozval škrabot. Napřed takové hopsání. Potom šplhání. A zas to divné ticho.“

„Plch,“ přerušila ho Hanka. Ze staříkova rozvlácného vyprávění začala ztrácet trpělivost. „Do kuchyně se dostal plch,“ pronesla zvýšeným hlasem a pro jistotu hned položila praktickou otázku: „Co jste s ním podnikl?“

O staříka vnuččin neklid ani nezavadil. Navázal zopakováním předešlé věty („A zas to divné ticho.“) a klidně si dal na čas.

„Doufám, že jste zas nestřílel,“ řekla.

Pravil: „Ani sem nerozl. Protože já su na tmu zvyklý a protože svítil měsíc. Potichučku sem sa příkradl ke dveřám, potichučku sem je otevřel a co nevidím? Na stole sedí plch. Ale co na stole! Přímo v talěrku. Jak na jevišti: mezi prackama si přidržuje kus ementálu, co sem večer nedojedl, a jak sa cpe, tak sa cpe. Tož *včil babo rad'*, pomyslel sem si. Flintu sem měl připravenú, ale byla v kuchyňské almaře. Čagan visel v síni na věšáku a... a neměl sem nic. Nic po ruce, čím bych ho aspoň smýkl. Akorát nočňák pod postelú.

Ale v tom sem měl načurané, ten sa mně nehodil. Vzpomněl sem si aj na tu sošku Panenky Marie lurdkéj, co stojí na prádelníku. Ta

je sice z gypsu, ale těžká je dost a je akorát do ruky, ale to zas by bylo rúhání, to bych tomu luciferovi zrovna kápl do noty.

A jak tak na něho hledím a jak tak dumám, tož on přestal žrat.“

Zahleděl se na staříka. Veliké oči mu jiskřily odrazem úplňku. Nebylo v nich ani překvapení, ani strach, nebylo v nich kromě toho nebeského světla, ve kterém se celé huňaté tělíčko podobalo pokračování snu, vůbec nic.

Asi minutu se bez hnutí pozorovali. Najednou staříka napadlo, že by mohl vetřelce něčím připlácnout. Krůček za krůčkem se vrátil k posteli, vzal péřový polštář a stejným způsobem se ocitl zpět na prahu kuchyně. Přivítalo ho výhružné zavrčení. Zaváhal. Na okamžik se opět pohnul. A opět: vrrr, vrrr!

„Ty mrcho, ty na mne budeš vrčet?“ křikl a vyrazil do útoku.

„V tom momentě sa plšisko zakúslo do zbytku sýra, zmizelo s ním ve tmě a mně sa cosi zarylo do nohy. Cosi jak kudla, až sem zasténal a polštář mi vypadl z ruky.“

„Asi plotýnky,“ promluvila do odmlky Hanka.

„Žádné plotýnky, na ty já netrpím. Byla to ostrá střepina. Přišel sem na to, když sem otočil vypínačem. Mám tu sice enom čtyřcítku žárovku, ale udělalo sa mi světlo aj v hlavě: celá podlaha byla posypaná jalovčinkama. A z nich sa na mne zubily porculánové střepy.“

Jak sem spal, tož ten zjavec sa motal po polici a zhodil kořenku. Tu dózu. Tož místo šesti už mám enom pět. Nezabila bys ho?“

„Nezranil jste se?“

„Myslíš o tu střepinu? Já mám chodidla jak podrážky. Trochu mi tekla krev, ale po čem hovno, tomu sa nic nestane. Dal sem si na to propolis a zavázal,“ řekl stařík. Po chvíli prohodil: „Ten rozbitý kus mě mrzí. Byla to památka na Rozínu. Dala nám to kdysi, když sme sa ešte dárkovali. Šak aj tobě sa líbily, ne?“

„Pět stačí,“ namítla Hanka.

Pokrčil rameny: „Stejnak budú brzo tvoje. Ale ty si jakási skleslá.“

„Jen mírně šokovaná.“

„Víš, jak sem si připadal?“ pokusil se o veselejší tón. „Jak Jánošík v těrchovské krčmě.“ – „Prosím vás“ – „Tomu nasypali pod nohy hrachu, aby ho dostali. Čertí baba mu ho nasypala. Mně jalovcové kuličky. Představ si, kdybych sebu švihl o zem,“ ušklíbl se.

„To by byla strašná sranda,“ prohlásila Hanka chladně.

„Tož tak. Ale abych neodbočoval. Hlavně sem mosel najít cestu, kterou sa ten plch dostal do chalupy, a taky sem ju našel. Všiml sem si prohryzaného linolea v mezeře mezi kredencem a almaru a hned sem sa dal do práce, hned sem je odstavil od stěny.“

„Jak jste to mohl sám dokázat?“

„To nic není. Kúsek po kúsku. Pomohl sem si sochorem. Potom sem poodhrnoval linoleum a vytrhl pár desek...“ – „Ale proč tolik?“ – „Protože jináč to nešlo. Od té prohryzané dűry vedla pod podlahú chodbica až hen tam k té stěně,“ ukázal na škvíru, kterou prosvítalo ven, „a zrovna pod kredencem si ten dacan začal dělat pelech. Měl tam už navláčenú trávu a listí, kus hadry, papíry, a dokonce aj jakési jablka a kožu od špeku, kterou sem pověsil venku sýkorkám, a eště...“ – „Přece nechcete tvrdit, že to všechno stihl za těch pár hodin, co jste spal?“ přerušila ho vnučka. „To by nezvládl ani s buldozerem.“ Dostala chuť zapálit si cigaretu, přestože již několik roků nekouřila.

„Taky mě to napadlo. Lámal sem si s tým hlavu, a včil už vím, že není na světě mazanějšího tvora než ta ludra. Mosel sa mi v chalupě kutat už hezky dlúho, a já starý hňup sem si toho nevšiml. Myslel sem si, že je nadobro vypuzený, že dostal strach. Že sa umúďřil. Ale ne. Asi si dycky počkal, až odejdu do lesa nebo ke včelám nebo do zahrady, a pustil sa do práce. Noci už sú včil chladné, tož sa činil aj ve dne. Myslí si, že sa na zimu odstěhuje do tepla. A kdyby enom na zimu. Na pořád.“

„Vy to vidíte moc minusově,“ řekla Hanka, sama však měla v tu chvíli k plusu daleko. Ne kvůli plchovi; toho jako soupeře odmítala brát vážně. Možná kvůli staříčkovi, ale určitě kvůli chalupě. Opatrně pokračovala: „No dobrá, pelech je pelech. Ale co ty omlácené stěny? Co ty díry ve stropě?“

„To? To sa stalo postupně. Jedno po druhém. Hned další noc sem vůbec nespál, protože plch sa mi dobýval do chalupy, enom to pras-kalo. Asi sa nasral, že sem mu zasádroval vchod do té jeho nory. Do sádry sem přidal střepiny ze skla. Pořez sa, hajzle, řekl sem si, ale on ne. Měl kdesi připravenu jinačí skulinu, protože najednú sem uslyšel šťabarc přímo ve stěně, a nebylo to u země. Vycházelo to z prostředka, a nemohl sem zjistit to přesné místo. Zdálo sa, že celá stěna, celá chalupa nařká, že volá o pomoc. Vzal sem si kladivo a dlúho sem tým zvukom naslúchal. Bylo mi, jak kdyby cosi hryzalo přímo mne. Přímo do živého masa. Vzpomněl sem si na staříčka...“

Dne šestého rozezvučely sekyry smolné dřevo naposledy. Chlapi sroubili zbývající trámy, zvedli do výše krovy, ta pevná žebra, pokryli střechu šupinami šindelů a rozešli se domů. Všude kolem se kupily závěje pilin, třísek a hoblin, pánilo slunce, ze závějí stoupala vlahá pára.

Terezie vešla do jizby, rozhlédla se a uložila malého Václava do kolébky. Pod chodidly cítila hebkost hliněné podlahy. Pohládila mech ve spárách roubení, rozdělala oheň, šli spát. Jejich dech a jejich první sny vstoupily do ušlechtilé dřevoviny trámů, převrátily sojčí pírkó v dolíku hnízda, spojily se s přetátou mízou, zhoustly pryskyřicí vonícími cestami králů, oživily vítr; dodnes se vypráví, že se nad ztichlými horami ozvalo táhlé zabučení.

„Co to bylo?“ vyklouzlo z Ozéfka.

„... a naráz sem si byl jistý. Rozmáchl sem sa a všeckú svojú silú sem sa ostrým koncem kladiva zasekl do omítky.“ Vstal ze židle, učinil tři

čtyři kroky a dotkl se jednoho bodu mezi trámy. „Tod,“ řekl a hned pokračoval: „Chvílu bylo ticho, ale opravdu enom chvílu. Než sa napočítá do deseti. Potom škrrrk,“ přejel prstem vysekanou rýhou, „a než sem znova stačil smýknút kladivem do stěny, už to hryzalo kdesi bůhvíkdě. Zas sa to nedalo přesně uhádnút. Vzal sem si na pomoc aj majzl a celú noc sem sa snažil plcha dostihnút.“ ... „Skončilo to až k ránu,“ podotkl unaveně. Jako by právě odložil kladivo.

V Hance se mísily pocity lítosti s pocity smutku, zloby a studu. Proč k nám nezašel? Proč tady pořád dřepí sám, do dědiny to není zas tak daleko. Po lese si špacíruje, na hřbitov taky občas zajde, stačilo vzkázat.

„Když už bylo venku světlo,“ ozval se do jejích úvah, „obešel sem chalupu kolem dokola a znova sem ju jaksapatří prohlédl. V podezdívce mezi kameňama bylo pár větších škvír po vydroleném betóně. Nikdy mi nedělaly žádnú starost. Říkal sem si: šak trochu luftu chalupě neuškodí, ale na plcha sem nepomyslel. Ta potvora má asi jakýsi čuch. Vybral si zrovna místa, kde už byly trámy rokama trochu zteřelé.“ Pohlédl provinile na vnučku: „V každém dřevě sa časem objeví nejaký ten kaz.“

„Ano,“ přikývla roztržitě.

„A mezi trámama je mech. To je pro něho hračka. A palach taky. Tož tak. Chtěl by si tam vyhryzat celé bludiště aj s hnízdem, kdoví jak dlúho už sa o to pokúšá. Třeba začal už dřív, eště než sa dal do podlahy, a potom si to rozmyslel, když sa mu stará ukvartýrovala v ptačí budce. Nevím. Převezl mě, ale včil už sa nachytat nenechám.“

Hned ten den sem zašel do pojízdné prodejny a domluvil sem si s Jožkú, aby mi donesl pytel cementu. Zitra ho budu mět. Písek mám taky a všecy ty skuliny zabetónuju.“

„Proč jste nám to nepřišel říct?“

„Vás sa to netýká a máte dost svojích starostí.“

„Cizí lidé taky.“

„Ty sa hněváš? Pro Jožku je to hračka. Rád to pro mne udělá. Dycky mu dám nějakého zabitého králíka nebo sklénku medu.“ – „Ale tady přeče nejde o pytel cementu,“ namítla popuzeně vnučka, „tady jde o... o...“ – „Myslíš o princip?“ usmál se. „Tak by to pravila tvoja mamka.“ – „O vás,“ sklopila víčka.

„Ty si, Haničko, moc hodná děvčica,“ prohlásil, „ale s tímto tady,“ ukázal kolem sebe, „si ještě poradím aj sám. Rači si poslechni, jak je to tam s tú d'úru,“ pohodil hlavou ke stropu.

„O jednu díru víc nebo míň, to už je fuk. Musíme se teď poradit.“ – „To néni jedno. Jedno je enom kolečko u tragača. Když sem sa vrátil od Jožky, tož plšisko ju právě prohryzalo. Právě...“ – „Ale...“ – „Nech mě domluvit. Jak mě zmerčil, udělal hýp a otevřeným oknem zdrhl na dvůr. Než sem sa vzpamatoval, byl v čudu. Já starý osel! Že sem to okno otvíral! Ale už sa nedalo nic dělat. Vzal sem kus překližky, pomazal sem ju špekem, aby voněla, aby na ňu dostal chuť, a velice chytrácky sem ju k té duře připevnil. Enom tak nalehko. Lepkem. Jestli sa ještě jednúc opovází tam navrch vylézt a pustit sa do ní, tož to bude jeho smrt.“

Čekal, že se ho Hanka zeptá na podrobnosti té lepenkové nástrahy, ona však lhostejně mlčela. Hleděla sice ke stropu, ale viděla něco jiného. Byl tam na šedě nalakovaném podkladu šišatý kroužek. Kromě ní a staříka by si ho nikdo nevšiml.

„Staříčku, chcete se se mnou o něco vsadit?“

Jožka, který před chvílí dovyprávěl o prusko-rakouské vojně, o pokladech a světloňích, o mlácení obilí cepy a tesání trámů pantoky, který před chvílí dopletl košík a zdaleka ne tak melodicky jako stařenka zazpíval: – Ach, néni tak žádnému jako opálkaři; on si osnov naškrabe, ženuška mu vaří..., který právě postavil košík na stůl a zálibně si ho prohlížel, ten Jožka-staříček prohodil: „Cos to zas na mne vymyslela?“

„Chcete?“

„Napřed mi mosíš povědět, co je to za sázku.“

„Že touto pastelkou,“ vzala ji do ruky, „namaluju na strop kroužek, a budu přitom stát na podlaze.“

„Celé odpoledne sem nad tím dumal. Nemohl sem vyrukovat s nečím obyčejným, protože to bych ho hned tak nepřetrumfl.“

„A nevylezeš na stůl?“

„Nevylezu. Budu stát na podlaze,“ opakovala vnučka. Jožkovi neušlo, jak moc jí na sázce záleží. „Dobrá,“ řekl, „ale co když sa ti to nepodaří, co mi za to dáš?“

„Všecko, co budete chtít. Ale stejně vyhraju já. A já si budu přát,“ zaťukala pastelkou o stůl, „že neuhodnete co?“

„Medový plást.“ – „Ten bych mohla mít i bez sázky.“ – „Tož nevím.“ – „Já bych chtěla, abychom jeli v neděli do Vizovic. Tam na ty kolotoče. A abyste mi tam vystřílel prstýnek s modrým očkem.“ – „To nejde,“ namítl, „šak víš, že já mám v neděli službu v kravíně. A stařenka taky.“ – „Tož jste se neměl sázet,“ zaškaredila se. – „Přece sme ti to povídali.“

Uraženě mlčela.

„Tož dobrá,“ protrhl zlobné ticho, „sázka je sázka. Až sa stařenka vrátí z dědiny, domluvíme sa. Třeba si tu službu za nás nekdo vezme.“

„Ano, určitě ano,“ zajásala a okamžitě začala v přepestrých barvách líčit krásy kolotočové neděle.

„Zdá sa mi,“ přerušil ji, „že sa raduješ trochu brzo. Eště mosíš vyhrát.“ – „Vyhraju, ale běžte do ložnice a čekejte, až vás zavolám.“

„Přinesl sem si ze stodoly těžký sochor. Ten, co sem s ním dycky hlúbil jamky na kůly, když sa dělávaly ohrady pro dobytek. Špicu má ostrú, že by to stačilo aj na probodnutí slona. Vystúpil sem na húru a na jeden krov, který je zrovna nad prohryzaným místem, sem připevnil kladku. Přes ňu sem natáhl provaz. Jeden jeho konec sem

spojil s takovou pojistkú a na druhý konec sem uvázal ten sochor. Včil stačí, aby plšisko trochu pohlo našpekovanú překližkú, a bude to mět spočítané. Připichne ho to k podlaze.“ Odmlčel se.

„Staříčku,“ vykřikla vnučka, „už!“

Vešel do kuchyně. Holka stála uprostřed a jako žerd' vítězného praporu zvedla ke stropu smeták zakončený zelenou pastelkou. Učinila drobný pohyb. „Hotovo,“ řekla.

„Tož co ty na to?“ ozval se konečně.

Prohlížela si ho.

„Tobě sa to nezdá? Šak pod' sa se mnú podívat na hůru.“

„Sláva, sláva, vyhrála jsem! Pojedeme na kolotoče!“

„Na hůru nepůjdu,“ prohlásila, „já vám věřím.“

„Tož co je s tebou?“ zeptal se.

„Nic.“

„Hlavu hore, všecko dobře dopadne, uvidíš. Toho lumpa dostanu, aj kdybych...“ – „I kdybyste měl rozkutat celou chalupu!“ vylétlo z Hanky. Ovládla se však a mírnějším hlasem dodala: „Staříčku, proboha, nešlo by... nestačilo by nastražit obyčejnou past, takový ten truhlík na tchoře?“

„To už sem udělal. Chytil sa do něho, ale... a za chvílu zdrhl.“ – „Jak to?“ – „Dušánek ti nic nepravil?“ – „Ne. On o tom ví?“ – „VÍ. Ale vlastně sme si slíbili, že to bude enom mezi nama chlapama. Takové tajemství.“ – „Já vám nerozumím. Dušan vzpomínal...“ – „Šak nevadí,“ pospíšil si stařík, „šak nic sa nestalo. Ale do pasti už plch nevleze. Moc dobře si ju pomatuje.“

„Dušan vzpomínal,“ opakovala Hanka, „on vzpomínal jakési tajemství, ale mluvil jen o staré lípě, víte přece o které.“

„Jak bych nevěděl?“

Přemluvila tenkrát staříčka k lovu světlušek. Jejich svádění je odvedlo daleko do noci, která nebyla pouhým šerosvitem. Odvedlo je až na mýtinu plnou zašlých šlépějí. Až před mohutný strom. Z vykotlaného kmene sálalo křehké světlo, ten pyl, co oplodňuje blizny snů.

A sotva popadla vnučka dech, vyloupla se z ní, jako jádro z lískového oříšku, věta: „Otevřel se poklad.“ Bylo ticho. Takové, že zaslechla pavučinový praskot. Pocházel z krabičky s lapenými svatojáanky, kterou svírala v dlani.

„Možná,“ pravil stařík a vzal ji za ruku. „Pod,“ řekl, „půjdem sa tam podívat.“ – „Do té díry?“ Ustrašeně k němu vzhledla a čekala, že si to rozmyslí. – „Toho stromu sa bát nemosíš,“ pronesl klidně. – „Ale proč se v něm svítí?“ – „Pod' a uvidíš.“

Vstoupili do lípy jako do katedrály. Zaklonili hlavy. S úžasem hleděli do výšky zasklené měsíčním kotoučem.

„Vy jste mi tenkrát řekl,“ konstatovala Hanka, „že ji zasadili Cyril s Metodějem, ale Dušan se se mnou hádal, že to tak není. Že ji zasadili jacísi uprchlíci, kteří se tam schovávali před Tatary.“

Stařík přešel rukou přes okraj stolu a chvíli si prohlížel stopu po setřeném prachu. Potom prohlásil: „Može to byt tak aj tak. Nebo ju mohl zasadit větr nebo sojka...“ – „Dobře,“ přerušila ho, „asi máte pravdu. Legendy byly, jsou a budou. Ale teď vážně: když na plcha nezabere past, tak co kdybyste to zkusil s jedem?“

„Ani nápad,“ zaprotestoval, „jed sa dostane do země a ze země do studny. To bych si moc nepomohl.“

„Ale návnadu přece můžete nastražit tady v kuchyni.“

„Už sem o tom uvažoval, nemysli si. Nejde to: on sa otráví, zaleze kamsi za stodolu, tam sa do něho pustíja slépký a otrávíja sa taky.“ – „Houbinec,“ vyjelo z Hanky. „A i kdyby: co je to pár pitomých slepic proti chalupě?“

„Možná nic,“ souhlasil, „ale k pořádnému jedu sa honem tak nedostanu. Jožka ho v prodejně nevozí a je mi to hlupé ptat sa.“ – „Staříčku, prosím vás, víte, kolik má Lojza známostí? Ten vám může sehnat třeba vagón jedu. A hned. A na dvůr vám ho dopraví helikoptéra i s partou odborníků, kteří...“ – „S plchem si poradím sám. A už o tom nemluv.“ – „Musím!“

„Já vím,“ pravil stařík konejšivě, „vím, že ťa to bolí, když tady vidíš tu hrůzu, ale neboj sa. Chalupu zničit nenechám.“

„My vám chceme skutečně pomoci.“

„Šak ano, cérečko, šak ano. Vy ste moc hodní. Víš, co mi kdysi pravila Andělka?“

14. června

Pán inženýr mě chtěl svést autem z práce dom. Já mu pořád ještě pravím Lojzíčku, aj když už je hlavním zolotechnykem. Pravila sem mu, si moc hodný, ale stačí k rozcestí, tam dál že už je velice špatná cesta, roky už ju nikdo neopravuje a trachtory tam vyjezdili hluboké kolajiska, a že by si mohl zlámat osku na autě. Ale on na moje slova nedal a zapadli sme. Moseli sme k nám dojít pěšky a u nás si vzal rýl s lopatou a na konec všecko dobře dopadlo a autem potom docúfal až spátky na silnicu. Jožka mu pomáhal. Říkali sme si, to by byl ženich pro našu Haničku, takový dobráčisko.

Nakúpila sem máku, sůl, kvasnice, cigorku, cukr, ocet a ty dobré sardynky. Celkem 132 korun.

„Tož tak je to,“ prohodil stařík. „Vy si to tu jednúc stejně spravíte po svém. Možete si do chalupy zavést aj vodovod. Už sem o tom uvažoval. Tam hore v lese je bohatý pramen. Není daleko. Asi sto padesát metrů. Našel sem ho prútkem. Stačí vykopat nehlubokú studnu a od ní táhnout vodu samospádem. Za měsíc by sa to zvládlo.“

„Ušlo by to i bez vodovodu, kdybyste si dal říct.“

„Tak nemluv, mladým nikdy nemože stačit, co starým. Taky sem to tady kdysi celé přeonačil. A děcka rostú, za chvílu sa Katuška vdá a vám bude v tom vašem baráku těsno, a čím budete starší, tým víc vás to potáhne sem. Do klidu. Odpočinút si.“ Zmlkl. Potom zčistajasna přešel z načatých úvah zpět k plchovi: „Víš, co sem si na toho chlupoňa eště vymyslel? Posbíral sem kdejakú dobrotu, já už jeho chutě znám, promíchal sem to se sádrú a eště dnes to poroznáším po všeckých možných kútoch. Mám to tam v komoře nachystané. Trochu sem to aj prisolil, aby měl žízeň a nachlemtal sa pořádně vody. To by v tom byl sám dábel, aby neco nesežral a nezdechl, až v něm ta sádra zatvrdne.“

A eště ti mosím povykládat, co sa stalo dnešní noci. Zas sa mi zdál ten sen...“ – „Raději ne,“ přerušila ho Hanka rázně. Konečně jí došlo, že dokud bude mít plnou hlavu plcha, nebude s ním rozumná řeč. „Dovedu si to představit. A za chvíli se začne stmívat.“ Vstala ze židle. „Mám dnes ještě nějaké vyřizování,“ plácla. – „Já enom...“ – „Nezlobte se, staříčku, nemůžu...“ – „Ty sa nezlob,“ vpadl jí do rozpaků. „Stejnak sem ti moc radosti neudělal. Ale brzo to skončí, uvidíš, brzo.“

Vzala tašku s prádlem: „Uložím vám to do prádelníku,“ řekla a vykročila k ložnici.

„Rači si to poskládám sám, je tam...“

„Co je?“ otočila se k němu ode dveří s rukou na klice.

„Je tam nepořádek.“

„Ten plch tam taky...“ – „Neboj sa, v ložnici eště neřádil. Enom sa pokúšal prohryzat do almary, tož sem všecko poodstavoval od stěn, a ani ustlané tam nemám.“

Otevřela dveře. Stačil jediný pohled a prohodila: „Trochu vám to tu uklidím.“

„Včil je to zbytečné.“

Položila tašku na zem: „Nic není zbytečné.“ Přemýšlela, kde začít.

„Nejsi sama, kdo si to myslí,“ zaslechla z kuchyně staříčkův hlas, ale nevěnovala mu pozornost. Ten hlas však měl neodbytné pokračování. Zněl zvláštním vzdorem: „Ráno tu byla Stázka a taky chtěla velice gruntovat. Furt mě litovala a uplakávala a enom sa tu všude motala.“

„Ta má ale výdrž,“ poznamenala Hanka. „Doufám, že jste ji vyhodil.“

„Co jinšího s čarodějnicí?“

„Tak. A kde máte prachovku?“ – „Chceš, abych ťa taky vyhodil?“ – „Na mě to nezkoušejte.“ – „Haničko, včil to eště opravdu nemá cenu. Šak hned jak to plšisko sprovedím ze světa, hned ti dám vědět. Aj Lojzovi.“

Všimla si, že na prádelníku leží dopis. „Vám někdo psal?“ zeptala se.

„Cože?“

„Máte tu přece dopis. Na prádelníku.“

„Aha, ano. Z Prahy.“

Prohlédla si adresu a na oko lhostejně utrousila: „Maminka?“ Věděla, že ona ne, protože rukopis okamžitě poznala.

„Aleš. Nevím, co ho to tak najednúc napadlo.“

Vrátila se do kuchyně s tázavým výrazem v obličejí.

„Píše, jak sa mu tady líbilo, když tu byl na stařenčiném pohřbu, jaká je tu krásná příroda a čistý vzduch a jak by sa za mnú rád přijel podívat aspoň na pár dnů. Popovídat si se mnú. Že by sa tu hned nastěhoval, kdyby našel prácu.“ – „Už jste mu odpověděl?“ nevydržela to Hanka. – „Eště ne. Včil na to nemám čas.“

Ten komediant! zakřičelo v ní. „A vy mu věříte?“

„Taky sa v něm asi začíná klubat opálkovský kořének.“

„V něm? Vy ho vůbec neznáte! Ten by nejraději tuto chalupu prodal!“

Cítíla, jak se jí rozbušilo srdce. Jak se celá chvěje, a nejen zlostí.

Sobota

Sedím v kuchyni a popíjím volnosobotní kávu.

Začátkem týdne nám stařík po Jožkovi z prodejny vzkázal, že zvítězil. Plch prý se vypařil. Asi ho zlikvidovala sádra. Nebo prostě kapituloval a utekl do lesa. Čtrnáct dnů už je klid po pěšině. Sláva. Hanka rozhodla, že se tam dnes vypravíme. Všichni a s plnou parádou. Sestavila dokonce jakýsi scénář šťastného setkání: pravnoučátka se vrhnou na milovaného pradědečka a odvedou si ho domů. Z hlubin se vynoří pár historek, ukápně nějaká slza, zasmějeme se, převezeme k nám včely a slepice a králíky (během dvou tří měsíců se zlikvidují)... a abychom staříka jó potěšili, zajedeme s ním do Lukova navštívit Bečicu. Ať spolu klábosí třeba celé odpoledne. Kupce (sehnal jsem stopadesátitisícového) přivedeme, až se dá chalupa do rychtyku, až se všecko pořádně uleží, až si stařík zvykne. Hanka je pro květen. Chalupa bude obklopena svěží zelení, budou cvrlikat ptáčky, co cvrliknutí, to stokoruna navíc. Tož tak. Ted' se kdesi nahoře dohaduje s Katkou, které se scénář ne že nelíbí, ale prostě momentálně nehodí. Má jiný program. Strašně neodkladný. Přijel jakýsi zpěvák nebo zpěvačka se svou skupinou. Ale Hanka vyhraje.

Poslal jsem Dušana pro noviny. Nějak dlouho mu to trvá. Vždycky jsem si přál číst noviny a popíjet přitom bílou kávu. Polovinu už mám vypitou, a kluk nikde. Kde se sakra fláká? Konečně přišel. Prý ho zaujal čmelák, který přistál na popelnici a čistil si kožich. Navíc se mě zeptal, jestli vím, jak hynou mouchy. Prý spadnou na zem, převrátí se a vleže na křídlech se ještě několikrát rychle otočí proti směru hodinových ručiček. Odpouštím mu.

Kromě Rudého práva byl ve schránce i dopis. Zalepená obálka s podivnou adresou napsanou ještě podivnějším rukopisem: *Haniče, manželce přecedy JZD Mír*. Pod tím byl dovětek: *Enom do vlastních ruk!*

Konec babího léta

„... a máš to tu samú pavučinu,“ ukončila stařena svou dýchavičnou promluvu.

Stařík nevzrušeně dokrájel další cibuli. Vzal z kredence pořádný kastrol, postavil ho na žhavou plotnu, vařechou do něj vydloubl z plastového kelímku hroudu sádla a opět se dal do krájení.

„Poslúcháš mě?“ zabrblala Stázka. Odpovědělo jí krájení cibule. „Nebude jí moc?“ namítla. – „Kolik masa, tolik cibule,“ řekl. Potom dodal: „A na pavučiny sa možeš vysrat.“ Znělo to jako výstraha s plnými ústy zívnutí.

„Tož já su pro tebe luft?“

„Pořád dokola.“

„Tož já su pro tebe luft,“ konstatovala a rozkývala se jí hlava jako sošce Buddha. Ale její přitakávání bylo bezúsměvné, proto ve střehu. Přesto trvalo dlouho. Sádlo v hrnci se mezitím rozpustilo a stařík do něho vysypal cibuli, která divoce zasyčela. Vzal vařechu, míchal, a jakmile se zevnitř ozývalo jen ševlivé pouštění štáv, usoudil: „Mohla bys nakrájet maso.“

„To sis vzpomněl brzo,“ vyhrklo ze Stázky. „A kde je?“

„Pod' míchat, já ho donesu. Úplně sem zapomněl, když začalas blekotat ty svoje litányje.“

Bez námitek, avšak s nadějí, s jakou se přebírá každé sebemenší žezlo, převzala vařechu. Monarcha odešel do komory, odkud přinesl kus hovězí klišky. Položil ji na prkno (na to dřevo poznamenané tisíci řezanců), až to plesklo. Zeptala se: „Je to maso umyté?“

„Kde je smrad, tam je šmak,“ opovědl.

„Ale já bych ho trochu opláchla.“

„Pod' krájet.“

S pokrčením ramen poslechla, a zatímco se stařík přehrabával v kredenci, kde hledal sáček s paprikou, vyjevil se jí dávný obraz. Nezčernalý soumrakem paměti, nepopraskaný sesycháním minu-

lých časů. Byl jedním z posledních, o jejichž svěžest ještě pečovala. Pouhé blýsknutí. Skládá s matkou a otcem seno na ostrévky. Pospíchají, protože z východních kopců se vyvalily mraky. Jsou velkolepě bachraté, olemované zářivými stuhami. Ani Rubensův štětec nelaskal svůdnější ňadra a hedvábnější zadnice: tak sladce narůžovělé, tak rozkošnický panovačné. Jejich barvy však rychle tmavnou, vzdávají se olověným stínům, mizí v jejich kosmatém sevření. Odkudsi se vyrojily mouchy. Zběsile štípou. Stázina (za pár dnů jí půjde na osmnáct) se opřela o hrábě, zrychleně dýchá, propocené plátno halenky jí přilnulo k nahé hrudi, vzhlíží k nebeským dějům a vzdaluje se do nich.

Matka pozvedla vidle, přihodila na hrot ostrévky chuchvalec sena a k jeho ráznému zašelestění vřískla: „Kam to čučíš? Pohni!“ Západní polovina oblohy je čistá, je rozžhavená zvolna klesajícím sluncem.

Stařík vysypal do škvířící cibule celý sáček papriky a zrychlil míchání. Po chvíli odstavil hrnec na nepálivý kraj plotny. Podíval se ke stolu: „Jaksi dlúho ti to trvá,“ prohlásil.

Stázka sevřela vpadlá ústa, až se jí brada s nosem téměř dotkly. Ještě dvakrát (poněkud živěji) zakrojila do mrtvé svaloviny a zabrb-lala: „Napřed sa má trochu podusit maso a teprv potom sa přidává paprika.“

„Andělka dávala napřed papriku.“

„Ona třeba ano, já ne. Mohla by zhořknút.“

„Jí nikdy nezhořkla,“ odsekl stařík. Přiložil do kamen, uchopil prázdný koš a se slovy: „Hned sa vrátím,“ odešel po polínka.

Stázina se opět pustila do hrabání, ale z jedné strany přichází světlo, z druhé tma. Už to není nebe. Je to napůl oslepující zrcadlo, napůl modročerná hradba.

Narůstání mračen se zpomalilo. Potom ustalo. I Stázina skončila a pozoruje matku s otcem, kteří (celí uřícení) završují poslední

ostrévkou. Tají se jí dech, protože na dně stínů se jako z vývojkové lázně vynořuje protějšší stráž s Koldůchovou a Pilčíkovou usedlostí. Všechno se v těch rudnoucích temnotách rozdoutnalo svitem dřevěných oharků: koruny starých jasanů, kmeny jabloní, shluk vystrašených ovcí, šindelové střechy, hádek kouře plazící se z komína k poli kvetoucí pohanky, vlaštovky – ty čířikavé jiskry, které se míhají při zemi a provokují ticho. Ticho. Nasáklé vzdáleným hukotem hromů. Svítí okenní tabulky. Jako raráščí oči.

„Nestůj tam jak Lotova žena, pod' nám pomoct,“ zahudrovala matka. „Nebo chceš zmoknúť?“

Probrala se. Potom našťvaně křikla: „Chcu!“

Kvašková obrátila obličej k muži: „No toto!“ Ale Stázina řekla: „Tady stejně nezaprší.“ – „Ona zhlúpla,“ zaječela na ni matka, „načisto zhlúpla!“ – „Tož ať,“ odsekla.

Otec nabíral na vidle seno, na jazyk slova. Těch bylo míň. Utrousil: „Nechte toho, šak už končíme.“

„Mazej zavřít krávy,“ nařídila matka, „nebo ťa pichnu vidlama, aby sas probudila.“

„Proč by sa nemohly pást?“

„Ty nevidíš, že sa žene búřka?“

„Ale na Koldůchy a na Pilčíky.“

„Nerozumuj a běž,“ ozval se opět otec.

Přehodila si hrábě přes rameno a šla. Kráčí horkým bezvětřím, kráčí vůní medujících líp a schnoucích trav, kráčí přímo proti slunci, které ji oslepuje, a pod bosými chodidly cítí hladivý prach a rozpálené kameny pasecké cesty. Z dálky ještě zaslechla matčino: „... líná jak veš, žádný chlap si ju nevezme.“ A otcovo: „Je to Haramijka.“ Trochu pevněji sevřela násadu hrábí a její kroky nabyly na ráznosti.

Zastavuje se až u stěny rozkvetlých šípků, protože za ní, na Opálkově louce, se činí Jožka. Je sám, ale ohání se za dva a zbývá mu nakupit ještě několik ostrévek. Chvíli ho pozoruje: (Jak mu to bez

té košule sluší... a ty svaly!) Rozmýšlí se. Šátkem si z tváře stírá pot, uhlazuje halenku, špičkou jazyka vlhčí vyprahlé rty. Ještě úsměv. Mává a volá: „Nazdar, Jožine!“

Nejdřív pouze zvedl obličej: na pozadí tmy svítí šípková hráz. Z hráze vystupuje děvucha jak obrázek.

Stařík se vrátil a složil ke kamnům koš polínek. Pohlédl na Stázku stojící u plotny. „Co sa culíš?“ zeptal se.

„Tak,“ špitla. Zamíchala vařechou v hrnci a hned dodala: „Nemožu najít poklicu.“

„Jakú poklicu, na co poklicu?“

„No na hrnec. Aby sa mohlo maso dusit.“

„Tys už ho tam dala?“

„Dala. Přece nebudu čekat na tebe, než sa přibelháš.“ Znělo to brblavě.

Ze staříkových převislých víček vyjely oči, ze kterých završelo: „Nevím, kdo z nás dvůch sa belhá!“

Snáší se k němu vrstevnicemi pokosené louky, vlní se v bocích, zpod lemu sukně vykukují kolena – ta Evina jablka. Altovým hlasem se táže: „Ty už sas vrátil z vojny?“

„Stázino,“ vydechl udiveně.

„Tož vrátil?“ naléhá, jako by nebylo nic důležitějšího. Na rameni se jí místo paraplíčka vrtí hrábě.

„Až za rok. Včil enom na pár dnů.“

„To je škoda,“ řekla, ale nestačila ani zesmutnět a za zády se jí na způsob křídel zaklikatil blesk. Následovalo prásknutí a vlnami hor se valí hukot. Ohlédla se. Koldůchovy paseky mizí za měděnou oponou. I Jožka se tam dívá. Ale Stázinina propocená halenka je plná ňader, ale na zemi leží seno. Energicky se do něho pouští. Ptá se: „Pomožeš mně?“ – „Šak proto sem přišla,“ odpovídá ihned. Nabral na vidle pořádné sousto, uložil ho na ostrévku a opět se zeptal:

„Jinak bys nepřišla?“ – „Já nevím,“ řekla a dala se do shrabování. Pak udělala čtverácký kukuč, avšak následující slova: „Možná ano, možná ne,“ zanikla v další hromové ráně. Mrkla nahoru a vidí matku s otcem, kteří právě vyrazili ze zatáčky. Rychle se přibližují. Skočila za nedoskládanou ostrévkou: „Nejsu tady,“ křikla na Jožku.

„Co sa děje?“ zírání.

„Naši,“ pohodila hlavou k cestě. „Nesmíja mě tu vidět.“

„Šak přece...“

„Psst,“ sykla s prstem na pootevřených ústech. Vtiskla se do sena. Zase zahřmělo.

Ještě nahlédl do hrnce a znova na stařenu vyjel: „Zbláznila sas? Dalas tam vody jak na polévku!“

„Jestli sem sa já zbláznila, tož tys oslepl,“ naježila se.

Vyškul jí z ruky vařechu: „Už sa mně do toho neplet!“

„Jak chceš,“ štěkla. Utáhla si pod vousatou bradou svůj nejparádnější šátek (ten s růžemi) a zaskuhrala: „Lepší kuchařku, než su já, nenajdeš.“

„Už z vojny?“ volá Kvašková. Svižně, přestože sotva popadá dech.

„Kdepak,“ ždímá ze sebe Jožka, „až za rok.“ Neví, kam s očima: u jeho nohou se do sena propadává Stázina s prstem na rtech a sukňě se jí vyhrnuje vzhůru stehny.

„A proč skládáš sám,“ diví se Kvaška, „kde sú vaši?“

„Mamce sa udělalo zle a taťka jel s koněm k Bezednici na jete-linu.“

„My ti pomožem,“ nabídla se Kvašková.

„Něni třeba,“ zaprotestoval.

„Šak na minutě už nezáleží,“ prohlásila a zamířila k němu.

„Ne!“ vykřikl a natáhl před sebe paži s roztaženou dlaní jako nějaký mág. Vtom se blýsklo a zahřmělo. Ta čarodějná shoda

Kvaškovou zastavila. Na okamžik ji dokonce i zbavila řeči. Pouze civí. Ani Jožka neví, co říct, ze sena (jak z nápovědní budky) mu Stázina cosi radí, ale on neslyší, paži má stále nataženou, spouští ji zpět k tělu. Nakonec ze sebe vypravil pouze: „Dodělám to sám.“

„Když myslíš,“ prohodil Kvaška. „Tož pod,“ vyzval ženu a už zase uhání k domovu.

Kvašková tu výzvu ignoruje. Hledí na mladého, hledí na něho uhrančivě. Je cítit ozon. Z rozvášněného nebe sestupuje Leonardo da Vinci, mistrovským štětcem se dotýká jejích úst, ústa se v koutcích zachvěla a praví: „Mosíš k nám dojít na besedu.“ – „Ale...“ – „Dlouho sme ťa neviděli a Stázina bude mět radost.“ – „Tož ano, ale...“ – „Uvidíš, jaká je dobrá kuchařka. Napeče, popijeme slibovičku...“ – „Ale já sa pozitří mosím vrátit do kasáren.“ – „Nevadí. Šak prid' zitra. Stázina dá chalupu do pucu a pripraví ti na cestu vdolečky.“ – „To aj mamka.“ – „Ale uvidíš, jak ti bude od Stáziny šmakovat. V kasárnách sa po vdolečkách enom zapráší.“ Paseky ohluchly pod další burácivou ranou.

„Pohni sakra!“ zvolal z dálky Kvaška. „O čem pořád vykládáš?“

„Tož nezapomeň,“ prikázala Jožkovi. Změřila si ho. Potom si změřila nedoskládanou ostrévkou (Stázina ani nedýchala) a tak trochu potměšile řekla: „Ať sa ti to tu podaří.“ Rozběhla se za mužem.

„Osolilas to?“ chtěl vědět stařík. Stázka uraženě mlčela. „Tož ano?“ vyjel na ni. – „Neosolila.“ – Zakroutil hlavou: „To sem si mohl myslet.“ – „Nemohla sem tady v tom nepořádku,“ rozhodila ruce, „najít sůl.“

Přešel k polici, která ležela na podlaze pod oknem. Vzal porcelánovou dózu s nápisem Houska, vrátil se s ní ke kamnům a přidal do bublajícího guláše pár pořádných špetek soli. Naklonil se nad hrnec. Přičichl. „Nedallas tam ani kmín s majoránkou,“ poznamenal rozmrzele.

„Na co kmín?“

„Na co! Na šmak! A taky na prdy, aby sa nezarazily.“

Sledoval tetku Kvaškovou, dokud nezmizela za cípem lesa. Snad i trochu dýl. Dokud nepromluvila Stázina: „Už je ticho po pěšině?“ Shlédl k ní. Pod vyhrnutou sukní měla mladučkou nahotu. „Ty si celý vystrašený,“ zachichotala se.

„Ona to asi věděla, že si tu.“

„No a? Ona ví všechno. Je zvědavá jak... jak...“ Natáhla k Jožkovi ruku a ponořená do šustivých stébel přidala: „Zvedni mě.“

Uchopil podávanou ruku, ale buď ztratil rovnováhu, nebo Stázinu nedocenil, přetáhla ho k sobě.

„Ty trpíš na větry?“ zeptala se Stázka. „Já taky na ně trpím.“ – „Já ne.“ – „Šak pravils, že...“ – „Nic sem nepravil. Akorát mi tam,“ pohodil hlavou, „chybí kmín s majoránkú. Kvůli trávení.“ – „Tož promiň,“ řekla uraženě. Tak se i posadila na jednu ze zaprášených židlí. Stařík jen cosi zavrčel a začal se přehrabávat v horní části kredence plné sáčků, pytlíků, škatulek a lahviček.

„Co blázníš?“ vydechl a v ústech měl seno a pod bradou Stázino ucho. Rychle se narovnal. Klečel nad ní. Klečel nad ní a práskl hrom a bylo to nečekané, bylo to velmi blízko, tak blízko, že sebou škulbl.

Stázina se zachichotala: „Neublížil sis?“

Ta blanokřídlá otázka v něm (společně s ozvěnou výboje) doznívala několik vteřin. „Mosíme to dodělat,“ řekl konečně a polkl nasucho.

„Máš strach?“ pronesla tiše.

„A ty?“

Její pohled mu pomalu sklouzl z obličeje pod pás. „Já ano,“ špitla, ale (na zpoceně hrudi ho ještě páčila stopa očí) opět uhodil blesk.

Rychle vstal: „Mosíme to hodit na ostrévku,“ prohlásil a pustil se do zbytku načechraného pokosu.

Rovněž vstala. Několika ledabylými pohyby si z vlasů, halenky a sukně odstranila šustivá stébla, protáhla se a směrem k bouřící půli oblohy řekla: „Tady nezaprší.“

„To sa uvidí,“ namítl a ve spěchu ještě poznamenal: „Pilčičky a Koldůchy to chytlo pořádně. Asi aj s krúpama.“

„Ty mi nevěříš?“

Místo odpovědi přiložil na ostrévku pořádný chumáč sena. „Trochu to poprav,“ přikázal a pokračoval v práci.

Ani se nepohnula. Řekla: „Zbytečně divočíš.“

„Za chvíli sa to přižene sem. Ty nemáš oči?“

„Právě že mám,“ vykřikla, „to ty si slepý! Všeci ste slepí!“

Překvapeně se ohlédl: „Co je ti?“

„Nic,“ odsekla. V té chvíli by nejraději běžela pryč, ale bylo tu cosi mocnějšího než ta pohnutka, cosi mnohem mocnějšího. Přinutilo ji to otočit se k Jožkovi zády. Postavila se na opačnou stranu ostrévky a s rozbušeným srdcem se dívala na nehybný sloup vody spojující nebe se zemí, zbarvený zapadajícím sluncem jako zaschlá krev.

„Přišla sem ti pomoct, a ty si na mne jak na cizí,“ pravila stařena do dlouhého bezesloví.

Stařík posunul hrnec s gulášem na žhavý střed plotny a mávl rukou: „Ále!“

„Jak na cizí,“ opakovala, a opakovala to plačtivým tónem, který navíc zdůraznila setřením neexistující slzy z koutku oka, ale ta slza se jí tam vzápětí objevila.

„Šak já moc dobře vím, proč přišlas!“

„Tož proč, ty starý sršáňu,“ otázala se tiše do poničené podlahy, „proč?“

A vzplálo další stéblo blesku a uhodilo do lysiny ztrácející se v mračném šeru východních pasek.

„Sama to víš, tož sa neptej,“ zavrčel stařík.

Některé skutky a příhody (zakuklené do vzpomínek) byly mezi nimi k nevyslovení. Nikdy si nepřipustili, že každá kukla jednou dozraje a že to nejsme pouze my, kdo určuje, jestli z ní vzlétne motýl nebo můra. Nosili ty libé i nelibé střepiny velmi hluboko, takže se jim občasná škrábnutí jevila víc jako náhoda než bolest. Náhodou si to alespoň zdůvodňovali.

Položil jí dlaň na rameno a v dohřmívání výboje se zeptal: „Eště sa zlobíš?“

Schválně se odtáhla: „Hled' si sám sebe.“

„Seno už nezmokne, už sem ho doskládal.“

„Tož proč neutíkáš dom, abys taky nezmokl?“ prohlásila vyzývavě a najednou měla radost, tu radost vítězů, která se rodí slepá, čirá a bezbřehá. Teprve později vykročí vstříc poraženým, zhoustnout jejich pokorou.

Promluvil trochu předčasně a navíc nepokorně: „Půjdem spolu, ne?“

Mlčela.

„Už sme sa neviděli od Vánoc,“ pokračoval, „a tobě to včil velice sluší.“

Nepatrně k němu pootočila obličej: „Hmmm?“

„Asi máš pravdu, že tady déšť nedojde.“

„Tobě to taky sluší,“ řekla konečně. Hleděla na jeho ruku, ale opět se zablýsklo a oba se instinktivně zachvěli. „Už to švihlo podruhé do jednoho místa,“ poznamenala. – „To nic néni,“ navázal okamžitě. – „Jak to?“ – „Tomu sa tam praví Blesková lúka, ty nevíš?“ Věděla, ale zdálo se jí příhodnější dělat blboučkou, protože zase ucítila stisk na rameni. „Blesková?“ uculila se a zakroutila hlavou: „To sa

mně líbí.“ – „Ano?“ zesílil stisk. „Kdysi mi to pravili staříček. Bylo mi divné, že je tam mezi lesama taková lysina opelichaná, tož sem sa ho optal.“

„Spúšťajú sa tam blesky.“

„Šak aj jinde, ne?“ namítl Ozéfek.

„Aj, ale tam nejmíc,“ snažil se ho staříček odbýt. Bylo horko, motala se mu hlava a dolehl na něho smutek – ten náhlý a svíravý a nepokřtěný. Ogarovi to bylo fuk: „Proč nejmíc tam?“

Posadil se do vysbíraného borůvčí, potom sklesl ještě víc, potom odpověděl: „Asi sa tam bleskom líbí.“ Odpověděl (odněkud z dálky) nejspíš sám sobě.

„Mně by sa tam nelíbilo. Ani tráva tam néni pořádná, ani jahody tam nerostú. Vám by sa tam líbilo? Ani tam nic nežije. Nic. Ani koníci, ještěrky...“ vybízeli Ozéfek staříčka k rozhovoru.

„To už je takový nešťastný kúsek země od samého počátku. Takový kúsek plný jakéhosi železa. Kdosi ho tam dal, aby tam praly blesky, a nikdo neví kdo a neví proč.“

Ozéfek se zamračil: co je to za řeči? pomyslel by si, kdyby (životem poučenější) nečekal na další z mnohých staříčkových povídaček, ale staříček (vnukovu zvidavost tentokrát nepohládil) pokračoval: „Mosí to tak na světě chodit, aby byly takové místa, co vychytávají blesky.“

„... a že sú aj takoví lidi, do kterých furt perú blesky. To že je kvůli rovnováze, a enom ublíženým sa to zdá nespravedlivé.“

Stázina ho slyšela, ale naslouchala mu, jak nasloucháme zvukům, jejichž sdělení nám uniká. Zabodla oči do Bleskové louky a vzývala doznívající bouři, aby tam vyslala třetí blesk: když švihne, bude mě Jožin milovat a vezme si mě za ženu, zaklínala. Dotkla se jeho ruky na svém rameni a za okamžik cítila, jak ta ruka ožívá; jak se nejdřív pouze zavlhnily prsty, které se pak hladivě vydaly dolů.

Ozéfek se podíval přímo pod sebe. Všichni se tam dívali. Všechny oči laskaly odhalenou hrudí, rozbouřenou vlnami vzlyků, tu smetanovou hrudí, kde se špulily dva růžové čumáčky hrachoru. Eliáš poklekl. Konečky prstů se čumáčků dotkl, potom je hladil, a nakonec se sklonil a jeden z nich políbil.

„C-co to děláš?“ zajíkla se Stázina. „Pu-pusite ju, ogaři, prosím vás, pusite ju!“ – „Závidíš?“ ušklíbl se Jindra. „Taky ti třeba takové kozeny narostú, když nebudeš hubatá.“

Nezaklínala nadarmo: třetí blesk udeřil, a ona, štěstí na dosah, šeptla: „Dyť mi roztrhneš halenku.“ – „Neboj,“ dýchl jí do tváře, ale to už oba klesali k prohráté zemi.

A potom ani nepostřehli, že bouře dozněla způsobem jim nakloněným: jakési zbloudilé kapky sprchly do Opálkovy louky a některé se rozprskly též o jejich nahá těla, když předtím zajiskřily v zapadajícím slunci.

„Dobrá,“ pravila pokorně a do živoucího ticha nahlas polkla: tož řekni neco, řekni aspoň, abych ti tu poutírala prach, zaškemrala mlčky.

A stařík, asi že tomu tak muselo být, se podíval na opuštěné jezdicí křeslo: (– Na moju židlu už usedne prach.)

12. dubna

Nikdy sem nazažila Stázinu Kvaškovu tak rozčertěnou jak dneska. Řekla mi, že sem sa vetřela mezi ňu a Jožina a řekla mi, abych si na ňu dala pozor, že si na mne počíhá a že nikdy mi nedovolí, abych jí ho zebrała, a skoro mi nalískala. Pověděla sem to Jožinovi, jaká je potvora, a Jožin ju nemože ani vidět a žádný ogara ju nechce, aj když sa každému nabízí, kulhaňa jedna kulhavá. Ale to jí nikdo nevyčítá a nikomu to ani nepřídě, šak moc nekulhá a klidně by si ju nekdo namluvil, kdyby nebyla tak zlomyslná.

„Na co ještě čekáš?“ zeptal se. „Za chvíli bude tma.“

„Šak já vím, že bude. Já sa tmy nebojím... já...“ (Asi chtěla říct, že z ní má hrůzu teprve teď.) „Já vím, že su ti na obtíž,“ řekla.

„Proč bys byla?“ pronesl mrzutě a pro jistotu nadzvedl pokličku, přičichl ke guláši a zvýšeným hlasem dodal: „Šak si žijem každý sám.“

„Ano,“ přikývla stařena po dlouhé chvíli. Potom pravila: „Mne nikdo nepotřeboval ani nepotřebuje.“ Měla to být spíš otázka než konstatování, ale stařík byl proti podobným výzvám opevněn letitou hradbou: šak já dobře vím, co bys ráda slyšela, sjel ji netr-pělivým (o to krutějším) pohledem a s podivuhodnou bryskností poklekl. Otevřel dvířka od kamen, aby mohl přikládat polínko za polínkem; přikládal zpomaleně a víc, než bylo třeba. A jakmile se opět postavil, pokračoval přehrabováním šuplíku u stolu, kde mu konečně náhoda vložila do ruky skládací metr. Zase se mu podařilo bryskně pokleknout. A dal se do měření podlahy v místech, kde chyběla prkna. „Já vím, že máš furt co dělat,“ promluvila Stázka do toho činorodého klečení. – „Psss,“ sykl. – „Bude tu práce jak na věži.“ – „No a co?“ – „Já bych ti chtěla cosi povědět,“ řekla. Proměřoval. Něco si šeptal.

„Asi prodám chalupu,“ vynesla kartu.

Přestal měřit.

„Divíš sa? Ty sa divíš?“

Nakonec, s rozloženým metrem před očima, pověděl, že možná dělá dobře, že určitě dělá dobře, že stejně už je na čase, protože chalupa chátrá... a připojil zeptání: „Půjdeš na Lukov do starobinca?“ Znělo to, jako by chtěl jen tak mimochodem vědět, kolik je hodin, nebo jestli bude letos pálit slivovici.

Ta slova měla tvrdé dlaně. Sevřela stařeně hrdlo, kterým (se špetkou odkysličeného vzduchu) vyklouzlo jakési prohlášení, jakési snad krédo: „Tam by mě neodtáhli ani párem koní. Když zhnit, tož v hrobě.“

„Aj starobinec je střecha nad hlavú,“ konstatoval stařík vkleče. Rozložený metr mu byl najednou k ničemu. A Stázka, protože její srdce bylo mocnější než jeho slova, vzkřikla: „Ale ne střecha pro mne!“ až se roubení, omítka, mech, trámy, skuliny a krovy chalupy zachvěly, jak se do nich vtiskl nový vjem.

„Šak aj Jankovi Bečicovému ten domov mosí stačit,“ prohodil do podivných ozvěn...

Jožka celý od sněhu. „Co sa to...“ vyjelo z něho. Víc nic. Zíral na ženu a ona na něho, ale ona stála na stoličce a hlavou se téměř dotýkala stropu, odkud tenkým hláskem s podšívku trpkých hrušek spustila: „Gazdina sa opila, vsecky hrnce rozbila...“

Postavil se a pokračoval zalháním, jež bylo toho dne první: „Předevčírem sem od něho dostal dopis. Moc si to tam pochvaluje. O všechno má postarané... a taky napsal, abych ti vyřídil pozdrav; že mu tam chybíš.“

„Tomu?“ přidala stařena k houstnoucímu tichu své rozpaky. Potom kousek poposedla, aby se zbavila oslnivé skvrny, kterou jí do obličeje vtisklo slunce klesající za ježatý hřeben Baraního, když předtím proklálo průhledné okenní tabulky, ale potom řekla: „Tomu na mně nikdy nezáleželo.“ – „Třebas o tom ani nevěděla.“ – „Nevěděla?“ zasmála se skřehotavě. – „Určitě. A taky napsal, že byste si...“ – „To bych mosela byt slepá a hluchá, abych nevěděla, že o mne nestojí, že... kozel jeden!“ – „Napsal, že byste mohli dostat aj společná světnicu.“ – „Lhář! Mne neoblafne! Šak když umřela Cilka... když odověl, ani si nepřišel za mnú pobesedovat. To rači furt vysedával v hospodě.“ – „Už je hotový. Už nemože na nohy, a na paseky je to kus cesty.“ – „Tak? A kde máš ten dopis?“ pravila se vševědoucí posměšností. Uchopil vařechu a dal se do míchání klokotajícího guláše.

„Nemáš ho, že?“ uchichtla se. „Hodil sa ti na podpálení ve sporáku.“ Pokračoval v krouživých pohybech. „Tož tak,“ prohodila úsečně

a káravým tónem dodala: „O tobě sem si ale myslela, že si upřímnější než ostatní chlapi.“

Přikryl hrnec pokličkou, posunul ho z rozžhaveného středu plotny na okraj, rychle se rozhlédl a ještě rychleji sáhl na stůl po odloženém metru; další poměrování však musel zvládnout bez něho, protože Stázka vynesla novou (staronovou) kartu: „Včil toho chvílu nech, šak práca ti neuteče, a poslyš, co sem ti přišla navrhnút.“ – „Ty (!) a navrhnút?“ využil nepatrné skulinky a hned dodal: „Ty mi nemáš co navrhovat.“ – „Že nemám?“ vykřikla otázku a skryla se za ni jako za štít. Tak vstala ze židle: „Eště sem nic nepravila, a už sa čertíš.“ – „Tož co chceš?“ – „Otevřu okno. Je tu hic jak v peci.“ – „To možeš.“

Následující vteřiny proběhly v tichosti. Byly neuchopitelné, byly letité. Chápalo je pouze dřevěné roubení (až k nebi se tyčily smrky, jimiž proudila břitká míza ze skal; kanula z nich pryskyřice vonící cestami králů, opíral se do nich vítr jak do stěžňů a jeho vanutí bylo vznešené, bylo mocné jak fuga...), to roubení je chápalo. Ukládalo je do zdánlivě odumřelých komůrek k tisícům minulých vteřin, které se kdesi daleko za prahem vnímání přesypaly jak pestré střípky v dětském kukátku a dřevovina se zachvěla snem hraným na housle:

spletitá arpeggia zakončená závratným vibratem ano pomyslela si tetina Čechránková tak mně bylo když sa nám v luži utopila Maruška maminka Opálková si ke koutku oka přiložila cíp šátku a Kvašková cosi hlasitě vydechla ale Tonkovi se orosilo čelo potom oči měl stále zavřené a Ciaccona zněla dál zněla tichem samot i halasem událostí triste gaudioso moderato vivace nic k ponaučení jen dotek ruky vdávala bych sa chuť mám kúska galána nemám proste maměnko proste nech mně nějaký roste a závěrečný výkřik jako by nebylo konce...

Otevřeným oknem probíhala směna vzduchu mezi gulášem a podzimmím lesem, ale stařík i stařena stále mlčeli. První větu (moderato) pronesla Stázka: „Až prodám chalupu, budu mět hromadu peněz.“

„No a?“ odsekl. „Budú to tvoje peníze.“

„Ty...“ vypálila příliš nahlas, zalekla se, odvrátila obličej od Jožky na stůl poznamenaný řezanci nožů a (decrescendo) dopověděla: „Ty přede mnú pořád utíkáš.“ Poslední slovo bylo pouhým šeptem.

„Cože?“

„Nic. Enom sem ti chtěla připomnět... myslela sem si... si myslím, že bysme sa mohli dat dohromady a tady,“ obhlédla místnost, „eště pár roků spolu gazdovat... eště trochu...“ Pokrčila rameny.

Pustila se žebříňáku a mlčky se vydala přes dvůr k brance. Tam se zastavila. Chtěla promluvit, ale Jožka ji předběhl. Řekl: „A děkuju ti, žes mi chodila pomáhat.“

„Spolu gazdovat?“ zeptal se, jak se ptají nedoslýchaví.

„Ano.“

„A na čem? Dyt' my dva už máme dávno odgazdované.“

„Tak sem to nemyslela. Ty dobře víš, jak sem to myslela, jak...“ – „Nevím a vědět nechcu,“ přerušil ji. (Allegro assai.) Ale Stázka pokračovala: „Abysme sa konečně nebáli jeden k druhému přiblížit, když... už je Anděla... když už odpočívá na věčnosti. Abysme byli jeden druhému potřební, abysme ten život dožili tady na pasekách... spolu dožili. Když sa naše cesty rozešly, tož at' sa zase sejdú.“ Poslední větu vyslovila (vibrace), tak jak ji kdysi prožívala ve své náповědní budce. Název hry si už nepamatovala.

„Přišlas na námluvy?“ pronesl stařík posměšně.

„Myslím to doopravdy,“ odvětila.

Hleděli si z očí do očí, hleděli déle než kdykoli předtím.

„Všecko je dávno pryč,“ řekl.

„Všecko ne.“

Odvrátil pohled nejdřív ke kamnům, potom k jezdicí židli, potom k jizvám v omítce: „Nebudem sa o tom dohadovat.“

„Ty sobče,“ řekla, „ty zbabělče.“

„Mne nenasereš.“

„Já přece nic nechcu, já po tobě nic nechcu, akorát trochu... trochu toho křesťanského porozumění, a ostatní přijde samo.“ – „Nic nepřijde.“ – „Uvidíš, že ano.“ – „Včil nemám čas. Včil mosím dat do rychtyku chalupu.“ – „Šak já vím, šak...“ Náhle zmlkla a plácla se po čele: „Su já to ale hlupaňa!“ Sehnula se k podlaze pro svou ošoupanou tašku, vytáhla láhev od sodovky a postavila ji (jako by to byl střechýl zlata) na stůl. V láhvi opaleskovala hnědá tekutina.

„Co je to?“ podivil se stařík.

„Jed,“ pravila s probuzenou nadějí a rychle dodala: „Neměla sem doma pořádný špunt, tož sem to zacpala papírem.“

„Jed? A na co? A kdes k němu přišla?“

„Schoval si ho u mne ve stodole agronom, když onehdy postříkovali nad Žlébkama proti hrabošom. Trochu sem si odléla, nikdo to nepozná. Povídal, že malá štamprla by otrávil slona, tož si myslím, že zabere aj na toho tvojého plcha.“

„Přišlas pozdě.“

„Jak to?“

„S křížkem po funuse. Plcha už sem odrovnal.“

„To sem nevěděla.“ – „Včil to víš.“ – „Já...“ – „Co?“ – „Chtěla sem ti udělat radost,“ řekla stařena a po dlouhém přemítání pronesla do prázdna: „Ani potěšit už nedovedu.“ – „Mne bys nejvíc potěšila...“ Nedopověděl. Mávl rukou a mrzutě se rozhlédl po kuchyni. (Co dělat? Co sakra dělat?)

Ale vtom se ozvalo zapraskání – živé zapraskání stropního trámu. **Křiknutí: jsou to slova je to píseň hustá přeletěl ptáček přes Javorníček škubal mech z hliněného hnízda čičikla vlaš-tovka otřepal se kůň a několikrát hrábl kopytem o podlahu pomalu opisuje ve vzduchu kruh rozevírají se dveře do jizby vcházejí Anděla Hanka a Věruška není jim vidět do obličeje otec zlost vešli do kuchyně chtěl rozsvítit ale Stázka mu vlhce zašeptala do ucha nemosíš dělat světlo já vím že nejsi pokluděný cítil jak se vlní já se vdávat nebudu vyhrklo z vnučky**

rychle se obrátila na staříčka vy byste chtěl abych se vdávala přece bys neostala na ocet uculil se Jožka kolem dokola všeci hledíja jak si ti mladí spolem sedíja jak jim to svěčí ženich je větší nevěsta menší ale Stázka už dřepěla na zemi u Jožkových nohou na bělostném prostěradle kde se kupila štiplavě sladká hromada zelných nudliček a smrdí to tam dodal Dušan kouř cibule kmín a také jak kdyby se tam někdo počural ale Stázka tam stála s dítětem v náruči to je přece náš Václav řekla Anděla chtěla jí ho vzít ale zvenku zaznělo několik výstřelů otočil se nebyl to Václav netopýr sochor housle Věruška s Hankou mu tu hašlerku chtěly vyškubnout bez varování se rozběhla smyčcem po strunách kdyby ne té důrečky v desce byla bych já panenku eště ale mi ta důrečka škodí ze stolu se zvedl mrak peří Stázka ještě poočku mrkla nad sebe na svalnaté chlapské paže na kloubnaté prsty svírající rozkrojenou hlávku která přejížděla sem tam po břitkých hranách nožů a chrčivě jí ubývalo neslyšně vzdychla.

„Chtěl bys, abych odešla, že?“ promluvila směrem k hrnci s gulášem, když předtím oba dlouho (oba naslouchajíce) hleděli ke stropu.

„Nikdy sem nikoho nevyháněl.“

„To vím. To je ti podobné. Ale,“ pootočila se k němu, „řekni mi: nemožem spolu aspoň... aspoň na zkúšku bývat?“

Na příliš rovné otázky se těžko odpovídá. Nebo se neodpovídá. Nebo se lže. „Tady budú bývat mladí,“ zalhal stařík podruhé. „Řekli mi, že si tu přivedú vodovod a že si z komory udělajú kúpelnu aj se splachovacím záchodem. A taky že bude potřeba vykácet staré stromy... trochu to tu omladit.“

„Dyt' mají v dědině barák jak hrad.“

„No a? Tady je to přitahuje.“

„A co ty?“ zeptala se konečně stařena. „Pro tebe postavíja výminek?“ Neodpověděl.

Pokračovala: „Já bych vám pomohla. Kdybych prodala chalupu, mohla bych ty peníze...“ – „Oni mají peněz dost!“ přesekl její přání. „Cizí peníze – cizí všechno.“

„Ty mě nechceš,“ pravila oznamovacím tónem.

„Co to furt plkoceš?“

„Nechceš.“

„Já sa odstěhuju k Věrce do Prahy,“ zalhal do třetice.

„Do Prahy?“ vydechla, zakroutila hlavou a rázně navázala: „Tomu nevěřím.“

„Že ne? Pořád mě k sobě zve. Má tam veliký kvartýr.“ – „Nevěřím.“ – „Šak nevěř,“ řekl stařík, „pro mne za mne nevěř.“ A konstatoval: „Všeci už z pasek odešli. Všeci hospodáři. Aj mne už to zmáhá.“

Ani nedopověděl, průvan (průvan?) přibouchl kuchyňské okno s takovou zběsilostí, že se jedna z tabulek roztříštila na tisíc bodlin a chalupu protálo hříběcí zaržání.

Dlouho, dlouho mizelo hříbě v žlutavých bukových lesů, za oponou spadávajícího listí, za spleť nitek – těch současně prvních i posledních cest – spojujících odpadlé stopky s jejich drobnými lůžky v pokožce větvoví:

„Tož to máš tak,“ promluvil konečně otec hlasem kazatele. „V tom leží telátko, než sa narodí. Je to taková huňa.“ – „Huňa?“ – „Ano. Taková huňa, která ho přikrývá. Je mu v ní dobře. Je mu v ní dobře,“ opakoval. A že již další slova nenalezl, řekl: „Včil běž. Mosím ešte nakut kosu.“

„Co to bylo?“ otázala se stařena.

„Hovno,“ odpověděl naštvane.

„Ty... ty...“

„Nevidíš?“ pohodil hlavou k rozbitému oknu. A zahudroval: „To mi ešte chybělo!“

„Kde máš smeták? Já to uklidím.“

„Rači už běž. Mosím ještě dat slépkám a králíkom a mosím...“ – „Já vím. Máš moc práce,“ vřískla. Mohl to být i smích.

„Víš co?“ střelil, „víš co?“ opakoval. „Nejlepší bude, když tu svoju chalupu prodáš a půjdeš za Jankem Bečicovým.“ – „A ty co? Ty půjdeš do Prahy?“ ušklíbla se.

Přešel ke dveřím. Uchopil kliku, pootevřel a prohlásil: „Jak sem pravil, tak udělám. Včil jdu za králíkama.“ – „Počkej!“ pokusila se ho zadržet, „to už sa nebudem vídávat?“ – „Těžko.“ Odešel.

„Ne,“ promluvila chraplavě do hejna vteřin, zatímco zpod pokličky se ke starodávným trámům plazili pisklaví hádci gulášové páry. „To nesmíš,“ zanaříkala s očima ve skleněných střepinách.

(Amoroso.)

Sobota

Komplikace. Život je klubko komplikací.

Hanka stála u pohovky a civěla na popsany list. Na list *Enom do vlastních ruk!* Čekal jsem, že mi bude něco předčítat, něco pro pobavení; že jí třeba píše Veronyka o svých milostných avantýrách se stárnoucím lékárníkem, kterého si před rokem nabalila... (blbost, proč by nenapsala přímo mně – svému dávnému důvěrníkovi? A co ten infantilní rukopis? A...), ale čekal jsem marně. Hanka pořád civěla. Nakonec se jí papír v prstech hlasitě roztetelil. „Co je?“ došla mi trpělivost, „zdědilas zámek na Loáře nebo balík akcií?“ Neslyšela. Vůbec mě nevnímala. Na zábavnou konverzaci nebyla naděje. Zmizel jsem do kuchyně. Diskrétně, jak jinak?

A abych něco řekl (neblahé předtuchy?), řekl jsem Dušanovi, aby odklusal dát svým rybičkám nitěnky. „Nitěnky nejsou,“ namítl. – „Tak Floramín. A šupito presto!“ – „Ten už dnes dostaly.“ – „Dobře. Běž teda za Katkou, ať si pohne. Za chvílku pojedem ke staříčkovi.“ – „Ona se pořád fintí a pořád mě od sebe vyhání,“ zaprotestoval Dušík.

Měl sice pravdu, ale tentokrát si na diskutování vybral nevhodnou dobu, takže po mém nevrším: „Bude to?“ vyklidil pole.

Zrovna včas, protože z obýváku se ozval nejdřív jakýsi chraplavý zvuk, jakési vzlyknutí, a potom: „Lojzo!“ Vrátil jsem se tam. Následovala zhruba čtvrt nebo půlhodina, kterou bych nechtěl znova prožít. Ani ve snu, a sny jsou milosrdné, ty prý trvají (já tomu nevěřím) jen zlomek sekundy.

To uhrančivé psaní jsem ženě vzal. Měla ho položené na klíně. Ještě se ho dotýkala, jak tak úplně bez výrazu seděla na samém krajíčku kožené pohovky z Finska. Socha.

Konec babího léta

Ono psaní: Moja milovaná Haničko! Píšu ti abysmi odpustila, protože já už nikoho na tom širém světě nemám kdo by mi odpustil už nikdy mnět nebude. Taťka s mamkú dávno odešli v Pánu, hledíja z vrchu na moje trápení a taky sa trápíja pro mne, co sem sa naplakala a taky všeci moji příbuzní už odpočívajú v pokoju. Ale to bych ti nepsala! Bych nikdy ta neobtěžovala svojím velikým žalem enom kvůlivá tomu. Proto ti píšu, že ty mosíš vědět jakého hříchu sem sa dopustila ale nemohla sem sa ubránit. Così silnějšího bylo ve mně, cosi je cosi silnějšího, když sem to udělala, ani včil nevím kde sa to vzalo. Já sem otrávil tvojeho staříčka jedem na hraboše, co si u mne schoval agromom ve stodole a naléla sem mu ho do guláša. Moc né, aby to nepoznal ale asi poznal, protože ani nedojedl talérek jak mu to nešmakovalo. Já sem při tom nebyla tož nevím. Odešla sem ani sme sa nerozlúčili, ale vrátila sem sa rozlúčit ale on už nežil, tož sem ho položila do postele. Aj oči sem mu zatlačila a převlékla sem ho do nedělního, ale nemohla sem nikde najít černé boty a ani sem ho neholila, já to neumím. Včil je dávno tma a já přes slzy sotva vidím. To ti ale Haničko mosím napsat, že ho jediného sem milovala celým srdcem. Ale on mne

né celým srdcem, on měl Andělu a nikdy sem mu nebránila abysi žil svojím životem a s tvojou stařenkou sme byli kamarádky. Měla sem ráda aj Věrušku tvoju maminku a Václavka toho sem kolébala a sem ho nosila na rukách a cukrlátka sem jim nosila a vdolečky a všecko na světě bysem pro ně udělala. Lidi uš mne súdit nebudú, bude mne súdit pán Bůh. On je milosrdnější, on ví co je láska když kvůlivá ní stvořil svět ale mi žijem jak kdybysme to nevěděli, že z lásky sa rodíme toť to přece néni hřích že z ní aj umřeme. Haničko moja milá Haničko! Já tu včil ti píšu a uš mi moc času nezbývá. Donesu ti toto psaní a pojím guláša protože půjdu za Jožkou. Uš na mne čeká. Najdeš nás spat vedle sebe. Všeci na nás čekajú. Prosím za rozhřešení aj tvoju maminku a vsecky prosím abyste sa za nás pomodlili. Lúčim sa svama Anastázie Kvašková.

Sobota

Konec babího léta

Ozvaly se dva tóny. Ten první byl vysoký. Chvěl se jak vystrašené zvířátko a trval nekonečně dlouho. Druhý byl hluboký. Byl ponurý a trval velmi krátce. Jako úder srdce toho zvířátka.

Náhle si uvědomil, že v druhé ruce stále drží mikrofon s prstem na manipulačním tlačítku. Mechanicky ho nasměroval k ústům a nepozměněným hlasem řekl: „Konec.“ Vypnul vysílačku. V tom okamžiku se z kuchyně ozvaly kroky a ve dveřích se objevil stařík. Upocený a zadýchaný. (TOŽ JAK DLÚHO BUDETE JEDEN NA DRUHÉHO ČUČET? STIHL SEM SKORO VŠECKO, CO SEM CHTĚL. A DĚLEJTE NECO!)

Slunce ještě nevyšlo a na plot, jako obvykle v tuto dobu, přiletěla sojka. V prvním slézovém světle jitřní oblohy si z nadhledu změřila slepice, které už kolem celé chalupy hledaly nějaký předkrm,

a načepýřila peří – své vzácné peří. To aby mu vlhkost lesních mlh neubrala na kráse. A kromě toho načepýření bylo ticho. Ticho z chalupy. Takové, že kohout zakokřhal, i když se mu nechtělo, i když nemusel, protože široko daleko se kohouti neozývali. Trvalo to dlouho.

Nakonec sojka ztratila trpělivost a hvízdla. Jakoby na prsty. Slepice ihned všeho nechaly a klusaly k prahu chalupy.

„To je neskutečné,“ pronesl Lojza. Dávno už seděl v klubovce naproti Hance, která náhle vstala a opět klesla zpět. Zavřela oči. Vydechla kvílivým stenem. Mechanicky kroutila hlavou. A Lojza pokračoval: „Nedělá si z nás někdo srandu?“ Sám té domněnce nevěřil. Spíš chtěl, aby Hanka konečně promluvila. Podařilo se: „Musím někde sehnat černé boty,“ řekla se široce rozevřenýma očima.

Ted' si uvědomuju, že příliš velká radost, příliš velký žal a příliš šokující zpráva se od sebe neliší, pokud jde o naše první reakce. Jsou pod kontrolou pudy sebezáchovy, jsou jednoduché, až banální. Zeptal jsem se, kolik měl stařík roků. „Přece ročník tisíc devět set, ty to nevíš?“ odvětila. – „Ne. A Kvašková?“ – „Nevím. Asi jako stařenka.“

Zamířila k polici s telefonem.

„Ty budeš... ty ted' budeš někomu telefonovat?“ zhrozil se Lojza. Hanka zvedla sluchátko a začala vytáčet.

„Kam voláš? Neblbni!“

„Mamince.“

Vztyčil se: „Neblbni, Hani, ted' ne, prosím tě. To počká.“ – „Proč?“ – „Uvažuj přece!“ Vzal jí sluchátko a položil ho zpátky na vidlici: „Co jí chceš povídat? Co jí... co tam chceš povídat do toho telefonu? Že ti nějaká potrhlá stařena otráвила staříčka?“ (ONA NEBYLA POTRHLÁ, ONA DYCKY VŠECKO BRALA DOOPRAVDY. TAK JAK DĚCKO. ONA BYLA DĚCKO. DĚCKO SI NA NECO UPŘE A MOSÍ TO MĚT.)

„Ani nevíme, jestli je to pravda.“ (JE TO PRAVDA.)

„Je to pravda!“ křikla Hanka. Vrátila se na pohovku. Nerozplakala se. Pláč, jestli je to ten milosrdný převozník, přichází z dalekých hvozdu, přichází se zpožděním. A z Lojzy vyhrklo: „Endrin.“

To slovo se mi zabodlo do krku hned při čtení dopisu: ... *jedem na hraboše, co si u mne schoval agronom ve stodole a naléla sem mu ho do guláša.* „Hňup! Je to vůbec možné?“ vystřelil ze mne zabodnutý osten: „Já toho chlapa na hodinu vyrazím!“

„Cože?“

Ale Lojza už přecházel obývánkem tam a zpátky a hlasitě rozebíral situaci: „Teď už je pozdě něco vysvětlovat, teď musíme něco podniknout, okamžitě podniknout. Ona ho otráвила endrinem... endrinem... máme ho jen pár litrů. Je to zetenjéčko.“

„Ale... co... co, prosím tě.“

„Zvlášť nebezpečný jed. Terminus technicus. Na to jsou extra předpisy a kriminálka. Já toho vola zabiju, já ho zabiju!“

„Nekřič, prosím tě.“

„Nekřičím. Tobě ještě nedošlo, že jsme v průseru?“

Teprve teď s časovým odstupem vidím, jak se na mne Hanka podívala. Jak udiveně. A slyším, jak venku kdosi na kohosi volá, že v Gottwaldově otevřeli novou prodejnu Sařr se šperky za dvacet pět tisíc, a jak Hanka povídá: „Ještě ne. Ještě mi nic nedošlo. Asi ani nedorde.“

„My teď musíme okamžitě odjet na paseky,“ prohlásil Lojza, „a dát tam... ty věci do pořádku.“

„Jaké věci?“

„Musíme tu Kvařkovou přenést. Přenést do její chalupy, jestli... jestli je opravdu u stařřka.“

(JE! OBJÍMÁ MĚ JAK CHOBOTNICA.)

„Já se bojím.“

„A musíme zlikvidovat ten jed a zařídit to u pohřebáků a tak dále.“

„Ona ho přece zavraždila,“ zaprotetovala (nesmyslně) Hanka.

Ano, nesmyslně. Hned jsem jí to vysvětlil: pravda přece musí stát na straně živých, ne mrtvých. Pravdě je třeba někdy přistříhnout křídýlka, aby nepřiváděla lidi do nesnází.

„A naše vítězství,“ plácal Lojza, „nejsou výslednicí našich předností, ale díky tomu, že naši protihráči jsou nepozorní a chybuující...“ (VŠECI SME CHYBUJÍCÍ.) „... a protože chybují nesynchronně s námi.“

„Já ti teď nerozumím,“ špitla Hanka.

„Teď nemusíš.“

Nahoře bouchly dveře. Následoval křik a dupot po schodech. Hned nato vpadli do obýváku Katka s Dušanem. Jaksi jsme s nimi nepočítali. Katka na nás spustila: „On mi schoval sluchátka z volkmena!“ – „To není pravda,“ zaječel Dušan. – „Je to pravda,“ vřískla Katka, „a ještě mi dluží deset kaček!“

„Dost!“ zařval Lojza a nastalo ticho, do kterého se jako první ozvala Katka. Ozvala se otázkou plnou údivu: „Co je ti, mami?“

„Umřel staříček.“

„Staříček? Ale... a kdo ti to řekl?“

„Dostali jsme dopis.“

„Ten, co jsem přinesl ze schránky?“ chtěl vědět Dušan. „Ten,“ přikývla Hanka.

„Můžu si ho přečíst?“

„Nemůžeš,“ vložil se do rozhovoru Lojza a na Dušanovo „proč“ odsekl: „Proto. Na takové dopisy máš čas.“

„A Katka může?“ namítl kluk uraženě.

„Taky ne.“

Ale Katka v tu chvíli o žádné čtení nestála. Vyrukovala totiž s praktickou poznámkou. Řekla: „Takže dnes už staříčka nenavštívíme.“ Docela se mi ten postřeh hodil. „Navštívíme,“ povídám, „ale půjdeme tam s maminkou sami. Ty si zajdi na svůj senza koncert.“ – „Ano?“ zaradovala se. „Tak já to utíkám povědět Marcele, aby mi neujeli. Její brácha bere auto.“

Odběhla kosmickou rychlostí.

„A co ty?“ zeptal se Lojza Dušana. – „Já bych chtěl jít taky.“ – „S Katkou?“ – „S vama se podívat za staříčkem.“ – „Dnes ne.“ – „Proč ne? Já mu musím říct něco důležitého, na co jsem si vzpomněl teprve ráno,“ bránil se Dušan.

Konečně promluvila i Hanka: „Staříček už nic neslyší, Dušíku. On už je mrtvý.“

„To nevdá,“ trval ten můj kluk na svém. Docela jsem ho chápal, ale veškeré moje vysvětlování skončilo jeho dalším zeptáním: „Tož kdy mu to teda povím?“

„Nikdy,“ řekl jsem.

(NEVĚŘ MU, DUŠÁNKU. JÁ PŘÍDU, JÁ EŠTĚ PŘÍDU.)

„Co teda budu celý den dělat?“

„Víš co?“ dostal jsem nápad, „zavolám ted' doktoru Kolínkovi a on tě veme na počítač. Jo?“

Souhlasil. Za pět minut jsme byli s Hankou zase sami. „Já nevím,“ řekla, „já... ten tvůj nápad...“ – „Jaký nápad?“ – „Že přeneseme Kvaškovou.“ – „Přišla na lepší řešení?“ – „Riskujeme, že nás někdo uvidí.“ – „Nikdo nás nevidí. A risk je zisk. Nebo chceš, aby o mně... o nás psali v Černé kronice? Spousta lidí by z toho měla náramný plezír. Už je vidím.“

Hanka chvíli přemýšlela. Nakonec prohodila: „Vlastně máš pravdu.“

„Jako vždy,“ řekl Lojza a pokračoval na způsob parte: „Staříček zemřel náhle ve věku sedmaosmdesáti let. Jeho život byl vyplněn prací a láskou. Čest jeho památce.“

Když potom v kuchyni nad dřezem páčil Stázinin dopis, prohlásil: „Pravda možná jednou zvítězí, ale nám už to vadit nebude.“

Sojka ztratila trpělivost a hvízdl. Jako na prsty. Slepice ihned všeho nechaly a pádily k prahu chalupy. Předbíhaly jedna druhou (křídla mírně pokleslá, krky natažené), tentokrát však závodily k snídani marně. Marně si prohlížely zavřené dveře; nic jim nebylo platné ani krákoravé starání, ani nedočkavé upouštění kuřinců.

Jitřní návštěva přeletěla z plotu na králíkárnou a znovu hvízdl. Krákoravý sbor zmlkl. A další hvízdnutí. Slepice se rozběhly ke králíkárně, ale sojka se vznesla na střechu stodoly, hvízdl, naposledy si z výšky změřila zmatené hejno a houpavým letem zmizela v zamženém lese, odkud se ještě dlouho ozývaly hvizdy, jimiž se mezi sebou dorozumívají kluci na cestách.

Ve světnici, v nejspodnější zásuvce prádelníku, ležely housle. Do ladného boku měly vyhryzaný otvor. Uvnitř, stočen kolem středového kolíku (TO JE DUŠA TYCH HUSLÍ, MAMINKO.), snil plch první větu svého zimního spánku.

Antonín Bajaja

Duely

Fotografie na obálce z Pxhere.com
Redakce Markéta Teuchnerová

Vydala Městská knihovna v Praze
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. elektronické vydání
Verze 1.0 z 26. 2. 2021

ISBN 978-80-274-1109-2 (epub)
ISBN 978-80-274-1110-8 (pdf)
ISBN 978-80-274-1111-5 (prc)